Gheorghe Răşcănescu

EROU LA COTUL DONULUI

Însemnări din război 1941-1944

editura militară

GHEORGHE RĂŞCĂNESCU

EROU LA COTUL DONULUI

Însemnări din război 1941-1944

Ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de
Adrian Pandea

EDITURA MILITARĂ
BUCUREŞTI, 2017

Copertă şi layout: ADRIAN PANDEA

© Dan Dumitru Călinescu, Florin Gheorghe Călinescu
© Editura Militară pentru ediția de față

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RĂŞCĂNESCU, GHEORGHE
Erou la Cotul Donului : însemnări din război : 1941-1944 /
Gheorghe Răşcănescu ; prefață de Dan Dumitru Călinescu ; ed. îngrijită, studiu introductiv şi note de Adrian Pandea. - Bucureşti : Editura Militară, 2017
ISBN 978-973-32-1046-7

I. Călinescu, Dan Dumitru (pref.)
II. Pandea, Adrian (ed. ; note)

94

PREFAȚĂ

Arestarea

26 iulie 1958, ora 5 şi 10' dimineața, Viforâta

Ne-a sculat lătratul neîntrerupt al câinelui, de care numai bunica se putea apropia fără să fie muşcată. Când rareori îi duceam de mâncare, eu şi fratele meu ştiam să nu intrăm în spațiul permis de lanțul lung, ataşat de cuşca plasată în fața drumului care împărțea livada în două, începând din curtea mare de lângă casă. La capătul lui era un gard înalt de stejar, cu o poartă dublă, întărită cu fier forjat şi o poartă mică, pentru oameni, ferecată pe dinăuntru cu un zăvor care nu putea fi văzut dinafară. Trebuia să-i ştii locul, ca să bagi mâna printre zăbrelele porții, să o poți descuia. Securiştii l-au sărit, pentru a deschide drumul maşinilor.

Ne culcaserăm mai târziu decât de obicei, după rutina de seara: turul posturilor de radio occidentale, al căror orar în limba română bunicul – ca şi tata, şi noi, mai târziu – îl ştia pe dinafară.[1]

[1] Scrisoare către comandantul Securității, 19 august 1952 (din dosarul de Securitate de la CNSAS): „Tovarăşu' comandant al Securității. Luați cunoştință că în satul Viforâta se găseşte un reacționar, colonel Răşcănescu, care face propaganda contra guvernului, are radio şi îl ține după şifonier, ascultă posturi nepermise şi face propagandă în sat. Să fi[ți] convinşi de acest lucru, puteți să trimiteți pe un milițian să-l controleze: la ora 8 seara ascultă Parisul, la 9 seara, Londra, 9 ½, America; se strânge [sic!] la el mai mulți, vine şi Popa Gheorghe de la Aninoasa. [...] Aici cine vă scrie este un membru de partid, muncitor de la Moreni [...]. Costică Ion"

Radioul - un Grundig catedrală, în cutie de bachelită, stil *art deco*, din anii '40 - trona pe noptiera de lângă pat. Bruiajul umplea camera în valuri, iar bunicul, încercând să-l învingă, rotea încontinuu butonul radioului, de la stânga la dreapta şi înapoi.

- Securitatea, a spus bunica de la fereastra. Îmbracă-te.

Am fugit spre fereastră. Se luminase de ziua. În curte se opriseră o maşină de teren GAZ şi, în spatele ei, un camion militar din care săreau soldaţi. Bunica şi-a pus halatul şi a deschis uşa din mijloc, în care cineva bătea cu pumnii. Bunicul nu a apucat să se mai îmbrace, a stat în pijama în timpul percheziţiei.

Cu banii obţinuţi din vânzarea casei de la Piatra Neamţ, bunicii au cumpărat în centrul Târgovişte o casă mare, boierească, pe strada Maior Breziceanu nr. 68, şi, la 4 km de Târgovişte, la Viforâta, o casă de vacanţă, înconjurată la sud de un hectar de livadă şi la nord de un hectar şi jumătate de vie, plantată pe primele dealuri subcarpatice. Când au cumpărat casa din Viforâta, nu şi-au imaginat că vor trebui să trăiască în ea tot anul.

Despre casa din Târgovişte, care a fost demolată pentru a se construi pe locul ei casa de cultură a sindicatelor, îmi amintesc vag doar tavanul înalt de patru metri, sobele austriece încălzite cu lemne, beciul adânc, curtea mare, împrejmuită de un gard înalt, însă îmi amintesc foarte bine că, atunci când am intrat ultima oară în ea, în vara lui '55, afară ardea soarele şi înăuntru a trebuit să pun pe mine un pulovăr.

Casa de la Viforâta avea o bucătărie, cinci camere, o verandă închisă, trei uşi, gaze şi electricitate, trase de bunici de la şoseaua care leagă Târgovişteа de Mânăstirea Viforâta. În curte era o fântână îngustă, adâncă, cu apa rece şi gustoasă. La sud de fântână, înconjurate de un gard de lemn, se aflau un grajd de cărămidă pentru vacă, un coteţ de beton pentru porci, cu patru încăperi paralele, şi coteţul de lemn al găinilor. La nord de fântână erau 12 stupi, protejaţi de un gard foarte înalt de sârmă împletită. La zece metri sud de casă era o pivniţă mare, construită din beton şi cărămidă, iar în partea opusă a curţii, un hambar înalt din lemn, de vreo 100 de metri pătraţi.

La vest de casă era vila de vacanţă a unei familii de avocaţi din Bucureşti, la est, ruina vilei arhitectului de origine franceză Alexandru Hempel, din Bucureşti, distrusă într-un incendiu.[2] Toate conacele de sub vii, care se înşirau pe kilometri, au fost lăsate după naţionalizare să cadă în ruină, apoi demolate de către „colectivă".

Via bunicului era pe rod, terasată, plantată de el cu struguri nobili. Colectiva a scos viţa de pe toate dealurile din Viforâta şi Aninoasa şi a tăiat toţi pomii fructiferi care creşteau pe hotarele dintre vii. Planul era să transforme

[2] Nota informativă, 16 iulie 1949 (Din dosarul de Securitate de la CNSAS). „Informez că numitul Răşcănescu Gh. din com. Viforâta, fost colonel, are legături strânse cu colonelul Mihăilescu din Aninoasa, cu inginerul (sic! - nota DDC) Hempel şi [cu] colonel Ghiorghiu din Viforâta. În ziua de 7 iulie a.c. toţi au fost în casa colonelului Mihăilescu. Nu se cunoaşte până în prezent rostul acestei vizite. În ziua de 16 iulie a.c. a venit din nou în Aninoasa soţia colonelului Ghiorghiu şi ing. Hempel, când a luat contact cu perceptorul Toma Popescu. Sus-numiţii au făcut şi fac asemenea adunări sub formă de petrecere."

dealurile în păşune, dar nu am văzut vreodată vreun animal păscând pe ele. Lăsată în paragină, terasarea s-a dus, apoi pământul s-a erodat şi s-a surpat în partea de sus.

În livezile vecinilor erau diferite soiuri de peri, cireşi, vişini şi mai ales meri şi pruni. Colectiva le-a organizat ştiinţific. Mai întâi, a tăiat toţi pomii, apoi a plantat în locul lor piersici, care au dat roade câţiva ani, după care toţi piersicii au fost tăiaţi pentru a fi înlocuiţi cu meri plantaţi în sistem intensiv.

Ordinul de percheziţie, dat pe 25 iulie 1958, era semnat de căpitanul Rus Teodor.

Securiştii au intrat în casă pe uşa de mijloc, trecând prin camera de lângă bucătărie. Când m-au văzut la fereastra din sufragerie, unul din el i-a spus bunicii să mă scoată din cameră.

Patul din sufragerie era înconjurat de-a lungul peretelui de un raft lung, plin de cărţi, şi, lateral, lângă sobă, de lada de lemn unde erau ţinute în timpul zilei aşternuturile de pat. Cărţile, vreo 60, fuseseră legate de bunica, la Piatra Neamţ, în piele albastră: Caragiale, Hogaş, Sadoveanu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, de Nicolae Bălcescu, prima ediţie... Restul bibliotecii fusese ars după apariţia listelor negre, împreună cu colecţiile legate ale *Le Monde illustré*. Supravieţuise un singur exemplar, cu ilustraţii ale expoziţiei universale de la Paris din 1867, pe care nu le-a dat inima să îl pună pe foc.

M-am urcat pe lada patului, de unde până la sfârşitul percheziţiei m-am dat jos numai când securiştii au vrut să vadă ce se ascundea în ea.

– Cum de ai putut uita?!, m-a întrebat de multe ori Florin, fratele meu, când vorbeam în Canada despre trecut şi nu-mi mai aminteam de multe din relele prin care trecuserăm.

Am uitat foarte multe lucruri din viaţă, însă îmi amintesc perfect de bunicul şi bunica în timpul percheziţiei. Aveam atunci aproape nouă ani; când scriu aceste rânduri, mă apropii de 67.

Eram destul de mare ca să înţeleg ce se întâmplă. Nu am scos niciun cuvânt până la despărţirea de bunicul. Învăţasem deja, de mult pentru vârsta mea, prima lecţie de supravieţuire în comunism: nu discuţi nimic cu străinii şi mai ales nimic din ce auzi vorbindu-se acasă. Învăţasem că trăiam în doua lumi, fiecare cu legea ei.

Nu l-am auzit niciodată pe bunicul spunând vreo minciună. Într-o zi, aştepta vizita unei cunoştinţe din Târgovişte. După o întârziere de câteva ore, i-am spus bunicului, care se plimba prin curte, privind spre poartă:

– Nu mai are rost să îl aştepţi, nu mai vine.

– Nu se poate, şi-a dat cuvântul!

În vocea lui era atâta convingere că nu mi-a dat inima să-i spun ce-mi trecea prin minte.

Soldaţii sosiseră înarmaţi. Bunicul, fiind ofiţer de carieră, era posibil să aibă arme, însă colecţia lui de pistoale stă şi azi, ruginită, sub unul din podurile de peste Dâmboviţa, lângă Târgovişte. Când securiştii au cerut cheia de la pod, bunica, temându-se ca ei să nu planteze vreo armă, a solicitat să se urce împreună cu ei în pod. Au lăsat-o să fie prezentă la percheziţia podului, apoi la percheziţia hambarului şi a pivniţei de lângă casă, unde erau ţinute murături-

le şi fructele. Maşina Securităţii oprise peste locul unde era îngropată cutia de metal cu documente şi fotografii.

Bunicul nu a scos niciun cuvânt în timpul percheziţiei. Când s-a sfârşit, i s-a cerut să se îmbrace. S-a îmbrăcat în costumul de stofă gri, s-a încălţat cu pantofii Guban, negri, din piele.

La sfârşitul percheziţiei, locotenentul major de securitate Beraru Vasile, anchetator penal, a întocmit un proces verbal cu inventarul bunurilor mobile şi imobile ale bunicilor, care includea hainele bunicului, printre care „un palton de stofă khaki" şi o pereche de pantofi negri Guban.

După ce s-a îmbrăcat, bunicul m-a îmbrăţişat, m-a sărutat pe frunte, apoi a îmbrăţişat-o pe bunica. Era calm, senin. Bunica nu le-a dat satisfacţia să o vadă plângând. Am văzut-o plângând o singură dată, la înmormântarea lui. Bunicul s-a urcat în spatele GAZ-ului, flancat de doi civili. GAZ-ul a plecat primul, urmat de camion. Câinele a continuat să latre până ce bunica a strigat la el. După care bunica s-a dus la magazinul general din sat, să telefoneze mamei, la Ploieşti.

De la Viforâta, Securitatea l-a dus mai întâi la Târgovişte, apoi la Ploieşti. De la 26 iulie 1958 până la sfârşitul lui februarie 1959 a fost ţinut sub anchetă. Procesele verbale ale interogatoriilor au fost scrise de mână de ofiţerul interogator, în noua limbă de lemn, pe care bunicul nu o vorbea. Doar semnătura bunicului era autentică.

Bunicul a fost condamnat pe 9 mai 1959. Pe 7 octombrie 1959, tribunalul popular al raionului Târgovişte a ho-

tărât trecerea averii lui în patrimoniul statului, conform procesului verbal de sechestru din 22 octombrie 1958, care includea şi hainele bunicului. I s-a cerut bunicii să predea şi costumul, şi perechea de pantofi negri pe care bunicul le avea pe el în momentul arestării. Bunica a explicat că pantofii negri şi costumul au plecat împreună cu bunicul la închisoare, dar a trebuit să plătească contravaloarea tuturor celorlalte haine inventariate la percheziție, ca să nu fie confiscate.

Bunica a reuşit, după ce a dovedit prin actul ei dotal că terenul şi casa de la Viforâta fuseseră cumpărate din banii ei, să păstreze grădina, casa şi un viţel. Via, 12 prăjini de teren arabil şi vaca au fost trecute în proprietatea comunei Aninoasa, ceea ce nu a împiedicat administrația comunei să încerce să taxeze averea confiscată.

Mama s-a apucat de fumat din cauza viselor. Timp de peste o lună, îl visa în fiecare noapte pe bunicul, care, din rama uşii dormitorului ei din Ploieşti, îi spunea:

– Coculeano, mi-e tare foame, dă-mi, te rog, ceva de mâncare.

Ani mai târziu, a aflat că în timpul viselor bunicul era ținut înfometat, la izolare.

Condamnarea

9 mai 1959

Procesul bunicului a fost public, în Ploieşti.

În timpul procesului, colonelul de securitate Mauriciu Ştrul, comandantul Securității locale, l-a întrebat:

- Este adevărat că ai declarat că, în cazul unui război dintre SUA şi Uniunea Sovietică, SUA va învinge?

- Domnule Ştrul, a început bunicul.

- Colonelul Ştrul, a fost corectat.

- Colonel sunt eu, nu şi Dv. Da, este adevărat, şi daţi-mi, voie, vă rog, să explic de ce, din punct de vedere militar, nu poate exista alt sfârşit.

După care a fost expulzat din sala de judecată şi condamnat în absenţă, de către tribunalul militar, la 10 ani închisoare, 10 ani degradare civică, confiscarea averii şi degradare militară, pentru „uneltire contra ordinii sociale".

Pensia îi fusese deja anulată, începând din 1 august 1958.

Învăţam în camera mea când am văzut pe mama şi bunica coborând repede dintr-o trăsură. Veniseră să ia bani de acasă şi să se împrumute de la vecini. Li se promisese, la sfârşitul procesului, o întrevedere de câteva minute cu bunicul şi voiau să cumpere medicamente pentru inimă, tensiune, cu speranţa că li se va permite să i le dea. Nu am aflat cum a fost întrevederea, dar au putut să-i dea bunicului săculeţul plin de medicamente. Fără ele, nu cred că ar fi supravieţuit.

Mama şi bunica nu au ştiut niciodată unde a fost bunicul închis. Nu l-au putut vizita, nu a existat corespondenţă, nu i-au putut trimite pachete, nu ştiau dacă mai este în viaţă, deşi nu-şi pierduseră speranţa. De fiecare dată când auzeau că cineva din Ploieşti fusese eliberat din închisoare, se duceau să îl viziteze. Paradoxal, marile sărbători comuniste erau aşteptate cu nerăbdare, în speranţa că vor aduce graţieri şi eliberarea bunicului.

Bunica a fost cea mai puternică femeie pe care am cunoscut-o. După ce pensia bunicului a fost anulată, a refuzat orice ajutor. A acceptat puțini bani numai de la Mihai Răşcănescu – fratele bunicului, care după patru ani de prizonierat în Rusia, revenise în Bucureşti, unde era expert contabil –, pe care i-a înapoiat după ce bunicul a reprimit pensia. A supraviețuit vânzând țăranilor din Viforâta țuică făcută din prunii din gradină şi clientelor din Târgovişte, fructe şi legume din livadă. Lua autobuzul de Târgovişte, cu plasele pline, şi făcea pe jos turul clientelor, cărora le vindea pe credit, până la ziua plății salariului.

După arestarea bunicului, tata a fost mutat de la Maternitatea Ploieşti, unde era ginecolog, la policlinica Schuller.

Mamei i-a fost multă vreme teamă să iasă singură din casă, după ce într-o zi a fost oprită pe stradă de doi tineri ofițeri de Securitate, care au încercat să o forțeze să îi urmeze într-o clădire. Era încă tânără, frumoasă. A reuşit să scape de ei fugind şi de atunci ne trimitea pe noi la piața de la colțul străzii sau la cumpărături şi nu ieşea în oraş decât însoțită de vecina noastră de peste drum, Dida Gheorghiu, o femeie cu inima de aur, în care puteai să ai încredere absolută.

În mintea mea, duba Securității era neagră. Fratele meu nu îşi mai aminteşte ce culoare avea. Ştiam însă la ce era folosită. Pe când bunicul era arestat, trecea de câteva ori pe săptămână pe strada noastră. Locuiam atunci pe strada Vasile Alecsandri nr. 38. Uneori, duba se oprea pentru zece minute, cu motorul mergând, în fața casei de la nr. 37, peste drum de casa noastră. Mama se uita la ea de la fereastra din sufragerie, palidă.

Eliberarea din închisoare

15 noiembrie 1960

În după-amiaza zilei de 15 noiembrie 1960, terminasem lecţiile pentru a doua zi, când am auzit o trăsură oprindu-se în faţa casei. Din ea a coborât un bătrân cu spatele drept, cu un sac de pânză albă în spinare. I-a spus ceva birjarului, a deschis poarta şi a bătut la uşa noastră. M-am dus în sufragerie şi am deschis uşa.

- Mama este acasă? m-a întrebat.

- Da.

- Cheam-o, te rog.

L-am lăsat să aştepte la intrarea în sufragerie, am deschis uşa camerei mele, apoi a coridorului care trecea pe lângă baie şi cămară şi am găsit-o gătind în bucătărie.

- Mamă, este un domn la uşă care vrea să te vadă.

Nu îl recunoscusem. Era de nerecunoscut. Mama a început să plângă şi mi-a spus printre lacrimi: „Este Tataba" - aşa cum îl numisem când începusem să vorbesc. Bunicul s-a dus să plătească birjarul.

Era obosit după drumul cu trenul de la închisoarea Gherla la Ploieşti, aşa că mama i-a cerut să se lungească pe patul din dormitorul ei, apoi, însoţită de mine, a plecat spre bucătărie să-i pregătească o gustare. Între timp, s-a întors şi fratele meu acasă şi a dat de bunicul, care l-a luat în braţe, mângâindu-l pe cap. După câteva minute, fratele meu s-a scuzat, pretinzând că îi era sete. Ajuns în bucătărie, a întrebat-o pe mama:

- Cine-i bătrânul care stă în patul tău?

A doua zi, de dimineață, mama a luat trenul spre Târgoviște. I-a fost teamă să trimită bunicii o telegramă. Seara s-au întors împreună la Ploiești.

Bunicul era numai piele peste oase. Numai lumina din ochi nu i se schimbase. O fotografie, făcută în Ploiești și inclusă în acest volum, îl arată de Crăciun, alături de mama, după 45 de zile de mâncare normală și odihnă. În primele zile nu putea mânca decât foarte puțin.

Nu știu cum a supraviețuit închisorii. Natura îi dăruise o sănătate de fier. După 521 de zile petrecute pe front, se îmbolnăvise de inimă. Încă dinainte de a fi arestat nu mai putea face niciun efort fizic.

Numai două lucruri ne-a spus mie și fratelui meu despre închisoare.

„Am văzut băieți tineri, înalți ca bradu', stingându-se rapid și murind, pentru că-și pierduseră speranța, și bătrâni bolnavi, ca vai de ei, supraviețuind, pentru că își păstraseră credința."

„Am crezut că învățasem totul despre natura umană în timpul războiului, dar numai în închisoare am putut afla cine este om și cine neom."

Era ferm convins de sfârșitul inevitabil al comunismului.

Nici mamei nu i-a povestit mai multe. I-a răspuns doar câtorva întrebări. Când vorbeau, pe mine și pe fratele meu ne trimiteau afară din sufragerie, dar trăgeam cu urechea, deși fuseserăm învățați că așa ceva nu se face.

A confirmat că atunci când mama l-a visat cerându-i de mâncare, era înfometat în timpul interogatoriilor. Era

singur în celulă şi în celula alăturată, tot la izolare, era o femeie.

Într-o zi, după ce fusese mutat într-o cameră cu mulţi deţinuţi, gardienii au aruncat în celulă un tânăr bătut cu ranga la picioare, care i-a zis:

- Domnule colonel, mi-au cerut să vă spun că aşa veţi păţi şi dv. dacă nu spuneţi totul.

- Păi, le-am zis deja la interogatoriu că semnez orice hârtie, pentru că aici nu se face dreptate, totul este minciună.

În vara lui 1961, la Viforâta, în vacanţa de vară, am văzut-o pe bunica vorbind în curte cu soţia preotului Popescu din Aninoasa[3], din vina căruia atâţia nevinovaţi au ajuns în închisoare, printre care bunicul şi călugăriţe de la Mânăstirea Viforâta.[4]

Fuseseră prieteni buni, era nelipsit de la petrecerile ţinute în jurul mesei din stejar, de 24 de persoane, de sub nucul din curtea casei din Viforâta.

[3] Din declaraţia dată Securităţii pe 8 aprilie 1958 de către popa Gheorghe Popescu, despre calugăriţele de la mânăstirea Viforâta (dosarul Răşcănescu, CNSAS, P88, vol 2): „Manifestări duşmănoase în mânăstire au mai fost cu ocazia slujbei de înmormântare a dr. Petru Groza, când (preotul - nota DDC) Teofil Damian a zis faţă de Olimpiada, Artemia Bănescu, Xenia Cojocaru, Cornelia Niţu şi Zenovia: «Aprindeţi chibritul c-a murit afurisitul», la care cele de faţă au făcut mare haz, continuând slujba în batjocură."

[4] „Referat privind rezultatul verificărilor întreprinse asupra numitului Răşcănescu Gheorghe - MAI Regiunea Ploieşti, Serviciul III, 8 feb. 1966. Deşi necunoscut cu antecedente politice, datorită poziţiei sale duşmănoase, în anul 1958 a fost arestat şi condamnat împreună cu elemente contrarevoluţionare din cadrul mânăstirii Viforâta."

Din fața bucătăriei nu puteam auzi ce vorbeau. Am aflat mai târziu că preotul Popescu voia să vină să îi ceară iertare bunicului. După jumătate de oră, preoteasa a plecat plângând, bunicul refuzând să îl vadă.

A apucat să trăiască aproape şapte ani de la ieşirea din închisoare. Stătea la Viforâta şi venea periodic la Ploieşti, pentru control medical.

Într-o vară după 1960 – nu-mi mai amintesc anul –, a fost vizitat la Ploieşti de câțiva ofițeri, foşti subalterni, care i-au cerut să preia comanda unei revolte armate pentru „eliberarea României de comunism". I-au spus că reprezentau o organizație secretă. Le-a răspuns că o asemenea acțiune nu avea, după părerea lui, şanse de reuşită, pentru că nu se putea conta pe o intervenție occidentală, dar sigur pe una rusească, în cazul în care revolta ar fi avut succes, şi ar fi rezultat numai în pierderi inutile de vieți omeneşti. Mulți ani am crezut că vizita fusese o provocare, dar în 2014, când am citit dosarul bunicului în clădirea CNSAS din Bucureşti, vizita nu era menționată.

A fost revoltat, până la moarte, de felul cum a fost falsificată istoria militară în cărțile publicate despre războiul din Vest, în care Detaşamentul Vânători Moto, pe care l-a organizat din voluntari şi l-a comandat imediat după 23 august 1944, era trecut ca fiind comandat de locotenent-colonelul Matei.

După eliberarea de la Gherla, într-una din scrisorile trimise generalului Gheorghe Vasilescu, îl ruga să-l întrebe pe generalul-colonel (r) Ilie Crețulescu cum s-a ajuns ca locotenent-colonelul Matei să fie trecut drept comandant

al Detaşamentului, când, în realitate, acesta doar traducea din ruseşte în româneşte, împreună cu un căpitan, ordinele date de generalul Bogdanov şi i le transmitea. Cerea „o anchetă severă", care să restabilească adevărul, pe baza mărturiilor supraviețuitorilor detaşamentului şi a ordinilor de bătaie. Solicita o audiență cu generalul Crețulescu, la care să fie prezent şi generalul Nistor, pentru a confirma cine a comandat Detaşamentul.

Bunicul, care încă nu reprimise pensia după ieşirea din închisoare, întreba în scrisoare: „Da să i se dea pensia locotenent-colonelului Matei [...], care traducea ordinele şi care m-a pârât pe mine că am decorații germane! Acest lucru mi l-a spus chiar generalul Bogdanov."

„Eu ştiu că sufăr greu de inima, dar nu sunt încă nebun, să-mi iau un titlu pe care nu l-am avut."

„Eu, ca voluntar, ca întreg detaşamentul, nici gând nu aveam să mă las comandat de un alt locotenent-colonel, de acelaşi grad ca mine, neavând experiența războiului, cum eram eu, recunoscut pentru faptele de arme."

„În dosar este o copie după un ordin dat de generalul Bogdanov în care mi se adresează cu titlul de comandant al Detaşamentului Motomecanizat, nu lui Matei."

Era mândru că a trecut Carpații cu tancurile, căzând în spatele trupelor germane, participând la eliberarea Transilvaniei, pe care fusese silit să o părăsească după Dictatul de la Viena, fără să lupte, în timp ce românii întrebau „cui ne lăsați, fraților?" şi soldații batalionului lui mărşăluiau spre noua graniță plângând, cerând să se oprească şi să lupte.

În octombrie 1944, generalul Bogdanov l-a propus să fie decorat cu Ordinul „Suvorov", iar generalul Constantin Nistor l-a propus să primească din nou Ordinul „Mihai Viteazul" (clasa a III-a, cu spade). Pe 15 iunie 1964, generalul Nistor revine asupra propunerii de decorare.

Pe 13 aprilie 1964 cere Procurorului General al RPR să introducă „recurs în supraveghere" la Tribunalul Suprem al RPR (cerere înregistrată cu nr. 17875), pentru „desființarea hotărârii penale nr. 493/09.05.1959, dată de Tribunalul Militar Bucureşti (Dosar nr. 452/1959) ca fiind ilegală..."

„Or, instanța militară, aplicându-mi pedeapsa de 10 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică, degradare militară şi confiscarea totală a averii, mi-a dat o pedeapsă nelegală, deoarece textul art. 209 pct. 2, lit. «a» Cod Penal, n-a prevăzut niciodată o pedeapsă criminală, ci numai corecțională [...]. În aceasta situație, rezultă că pedeapsa cu munca silnică şi celelalte pedepse complimentare şi accesorii consecutive aplicate de Tribunalul Militar sunt nelegale, deoarece mi s-a aplicat o pedeapsă criminală pentru un fapt care era şi este calificat delict şi nu crimă, iar pedeapsa prevăzută de lege este şi era corecțională şi nu criminală, cu muncă silnică, aşa cum mi s-a aplicat în mod eronat mie."

Pentru redactarea cererii către Procurorul General, a cerut ajutor legal unui avocat din Ploieşti, a cărui soție era bună prietenă cu mama. Avocatul, despre care am aflat după 1990 că era informator al Securității, l-a ajutat cu partea legală, dar a dat, „din proprie inițiativă", o notă informativă.[5]

[5] Notă informativă - MAI, Regiunea Ploieşti - Serviciul II, Biroul III - Sursa: ag. „N. Marțian"; Locul - Luiza Data 29.03.1964 (din dosarul de Securitate de la CNSAS). „Sursa ne informează că a fost solicitat de lt.

Pe 11 noiembrie 1964, la patru ani după ieşirea din închisoare şi nenumărate memorii[6], este înştiinţat de Sectorul Pensii al Ministerului Forţelor Armate ale RPR că, în urma Dispoziţiei Consiliului de Miniştri din 27 octombrie 1964, i se reda pensia, începând din 1 august 1964.

Contestă decizia, cerând ca pensia să i se redea de la data eliberării din închisoare, însă pe 15 februarie 1965 Comisia de Contestaţii a MFA Sectorul Pensii îi respinge cererea ca nefondată legal.

Pe 18 decembrie 1965, îi scrie ministrului de Externe Corneliu Mănescu: „Cu deosebit respect, vă rog a-mi aproba ca să înaintez cererea alăturată în Republica Federală Germană [sic!]. Prin această cerere, solicit de la Republica Federală Germană drepturile ce mi se cuvin (materiale şi băneşti) ca urmare a înaltelor ordine militare germane primite în timpul războiului."[7]

Pe 22 ianuarie 1966, Gheorghe Pele, adjunct al ministrului de Externe, îi scrie generalului-locotenent Vasile

col. [sic!] Răşcănescu Gheorghe - direct şi prin fata şi ginerele lui, doctorul Gheorghe Călinescu, şeful cabinetului ginecologic din Policlinica Schuller - să-l ajute în rezolvarea situaţiei lui ca o consecinţă a pedepsei privative de libertate suportate în mai 1959, pentru a-şi putea recupera drepturile la pensia de bătrâneţe pierdute cu acest prilej, fiind într-o situatie materială f. precară. [...] În acest scop, şi prin fiica sa, care este prietenă cu soţia sursei, a cerut sprijinul şi îndrumarea sursei, care în felul acesta a putut intra în posesia datelor de mai sus. Până în prezent, sursa, conform indicaţiilor primite, i-a furnizat oficial unele date în legătură cu problemele juridice ale dosarului şi a păstrat legătura permanentă cu dânsul şi copiii acestuia din Ploieşti, la care, când vine, domiciliază exclusiv (dr. Gh. Călinescu şi soţia, care este fiica lui, indicate la început), documentându-se temeinic asupra speţei. [...] Nota a fost dată de agent din proprie iniţiativă."

[6] Vezi, în volumul de faţă, memoriul din 1961 (pagina 254).

[7] Document inclus în volumul de faţă (pagina 297).

Negrea, adjunct al ministrului Afacerilor Interne: „Ținând seama de politica statului nostru de condamnare a războiului antisovietic şi de caracterul lipsit de demnitate al petiționarului, Ministerul Afacerilor Externe consideră că nu este cazul să dea curs cererii sale şi ca atare nu-i va comunica niciun răspuns."

Ca urmare a cererii, MAI cere reinvestigarea lui. Soarta a făcut ca ofițerul de securitate însărcinat cu interogarea vecinilor să vorbească şi cu Nicolae Muşat, ofițer la miliția economică din Ploieşti, fost vecin de-al nostru, care i-a spus mamei că a fost întrebat despre bunicul de un ofițer de Securitate, căruia i-a declarat că „Răşcănescu este senil".

Referatul Serviciului III al Securității Ploieşti din 8 februarie 1966 conchide: „Atât la domiciliul din Ploieşti, cât şi la cel din comuna Viforâta, raionul Târgovişte, este cunoscut cu comportări bune şi fără relații. De către noi s-au luat măsuri de a fi încadrat informativ atât la domiciliul din raionul Târgovişte, cât şi pe timpul cât va locui flotant la fiică-sa, în Ploieşti."

Împreună cu fratele meu, îl rugam periodic să-şi scrie memoriile. Nu cred că voia să-şi amintească de trecut, dar, la insistențele noastre, a început să le scrie pe 29 noiembrie 1965. Întocmise, metodic, un plan al memoriilor, pe care nu a apucat să-l ducă la sfârşit.

Planul de lucru prevedea trei volume:

- De la naştere până la admiterea la Şcoala de Ofițeri de Infanterie din Sibiu - 23 octombrie 1920.

- Din 1920 până la 22 iunie 1941, când a fost mobilizat, fiind comandantul Batalionului 1 al Regimentului 15 Dorobanți.

- Din 1941 până la trecerea în rezervă, pe 9 august 1947. De la trecerea în rezervă, până la momentul scrierii memoriilor.

A apucat să scrie despre *Cucerirea Odesei, Ieşirea din încercuirea de la Don* şi despre *Trecerea Carpaților*. Ultima s-a pierdut. S-a păstrat numai un raport despre acțiunea Detaşamentului Vânători Moto. Trimisese cu câțiva ani în urmă, la solicitarea generalului Crețulescu, amintirile despre *Trecerea Carpaților*. Generalul Crețulescu a folosit fragmente din ele, citându-l, în cartea sa, *Peste crestele Carpaților*.

Nu a mai apucat să scrie despre luptele de la Prut la Odessa, despre cele din Rusia şi Moldova sau despre experiența închisorii.

Şi-a scris memoriile direct pe caiete: ieşirea din încercuirea de la Cotul Donului, pe un caiet mare de contabilitate, celelalte, pe două caiete mici de matematică. Nu a mai avut timp pentru revizuiri, corecturi. Au rămas aşa cum au fost puse pe hârtie pentru prima oară.

Îşi iubea meseria şi ura războiul. Iubea România.

Credea în onoare şi datorie. Se simțea responsabil față de oamenii avuți sub comandă. Era drept şi aspru. Ca sublocotenent, la Piatra, unul din soldați a dezertat după ce a primit o scrisoare din sat despre iubita lui. Nu a raportat dezertarea, a trimis după el un sergent cu doi soldați, să-l aducă înapoi la regiment şi, la întoarcere, i-a tras o bătaie. Nu era diplomat. Nu suferea nedreptatea.

Credea în Dumnezeu. A respectat legile războiului. Când sovieticii i-au predat prizonieri unguri, spunându-i că putea să-i împuşte, le-a răspuns:

- Noi, românii, nu ne împuşcăm prizonierii, respectăm legile de război.

Nu a făcut politică. Când a primit ordin să înăbuşe rebeliunea legionară din Piatra Neamţ, a făcut-o riscându-şi viaţa, fără a vărsa sânge. După care, bunicii i-a fost multă vreme teamă să nu fie împuşcat de legionari.[8]

Iubea caii. Se îndrăgostise de Oak (Stejarul), un pur-sânge arab, care permitea numai stăpânului, un ofiţer superior din Piatra Neamţ, să îl încalece, aruncându-i la pământ pe toţi cei care încercaseră să îl călărească. Proprietarul refuza să îl vândă, dar l-a pierdut la o partidă de poker, când a acceptat să îl vândă bunicului, cu condiţia să poată sta în şa pentru câteva minute. Ceea ce bunicul a reuşit. Era un cal superb, temperamental. Dacă la întoarcerea de la regiment poarta casei nu era deschisă imediat, nu aştepta, o sărea. În Rusia, Oak i-a salvat viaţa. Era în drum spre satul în care se afla comandamentul regimentului, când i-au apărut din spate blindate ruseşti. Oak a galopat până ce s-a acoperit de spume albe, reuşind să sară peste un şanţ adânc, în faţa căruia s-au oprit blindatele. Bunicul văzuse că şanţul este foarte larg, însă a riscat saltul. Oak a fost capturat, împreună cu trenul regimentar, în timpul ofensivei sovietice de la Stalingrad.

[8] Vezi declaraţia generalului Gheorghe Manoliu, reprodusă în acest volum (pagina 294).

Iubea maşinile. Era un excelent mecanic. La început, şi-a cumpărat o motocicletă FN, fabricată în Belgia. Vânzătorul i-a arătat cum să o pornească, dar nu a apucat să-i arate şi cum să o oprească. S-a urcat pe ea, a pornit pe drumul spre Târgu Neamţ şi a condus-o până a rămas fără benzină. Putea să demonteze orice maşină sau camion şi să le pună la loc.

În 1945, şi-a construit singur un camion, din piese cumpărate de la diferite garaje, cu gândul să îl folosească la pensie pentru transport. L-a vândut cu o zi înaintea denominării din 1947. A avut mai multe maşini, din anii '20 până în 1946. Prima a fost un Fiat asamblat în Polonia, ultima, un Lincoln model KB, cu 12 cilindri în V.

A fost un om dintr-o bucată. Pe când era comandantul Arsenalului Lăculeţe, era vizitat la Viforâta de un ofiţer georgian, care se împrietenise cu vinurile bunicului. Organizase pentru muncitorii arsenalului o cantină, un economat, o brutărie, o sală de cinematograf.

După ce ofiţerul georgian a fost mutat la Bucureşti, într-o zi a revenit la Viforâta, oferindu-i o poziţie importantă în Bucureşti, cu condiţia să devină membru de partid. Bunicul nu a acceptat oferta. După ce a aflat că unul dintre fraţii bunicii devenise membru al partidului comunist, a refuzat să îl mai vadă, deşi se avuseseră ca fraţii.

Maiorul Gheorghe Todicescu ne-a povestit cum, în timpul războiului din Est, megafoanele ruseşti transmiteau des în timpul nopţii îndemnul: „Maior Răşcănescu, treci la noi. La noi, *balşoi comand.*"

Era un bărbat frumos, şarmant. Străbunica îl adora.

Şi-a autocenzurat bunicul memoriile? Nu în sensul că nu a scris adevărul. Însă adevărul esenţial, nu toate detaliile lui, pentru a ne proteja pe noi, în caz de percheziţie. Am înţeles mai târziu de ce o parte a lor a fost scrisă pe caietele mele de matematică. În caz de percheziţie, dacă cineva le-ar fi deschis, primele pagini erau pline de exerciţii de algebră şi geometrie.

Eu şi fratele meu ne amintim din poveştile la care am tras cu urechea că la ieşirea din încercuirea de pe Don a avut loc o luptă la baionetă, corp la corp, într-o pădure, în care mulţi români şi ruşi şi-au pierdut viaţa. Nu este menţionată în memorii.

Tot din povestirile lui ne amintim că nu a ieşit din groapa tătărească în timpul bombardamentului din cauza stomacului, cum scrie în memorii, ci pentru că, la câteva minute după ce adormise, i-a apărut în vis Maica Domnului, care i-a zis: *„Scoală-te, Gicule, şi fugi din groapa asta, că o să cadă o bombă în ea."* Ceea ce s-a şi întâmplat la sfârşitul bombardamentului.

Nu a scris ce gândea despre comunism. Era convins că sistemul comunist nu putea supravieţui, pentru că, după cum ne spunea adesea, *„este contra naturii umane"*.

Din 1996 este cetăţean de onoare al comunei Crăcăoani, unde s-a născut pe 28 ianuarie 1900, al treilea din cei 10 copii, 5 fete şi 5 băieţi, aduşi pe lume la interval de doi ani de Ecaterina Răşcănescu. Gheorghe, primul născut, în 1894, a murit la 3 ani şi Natalia, ultima născută, în 1912, a murit la 2 ani şi 6 luni.

Mama bunicului, Ecaterina, născută în 1872, era fata lui Gheorghe Brodea, care a trecut cu oile de la Sălişte, de lângă Sibiu, la Târgu Neamţ. Tatăl, Vasile Răşcănescu, născut în 1870, fost notar şi primar al Crăcăoanilor, era fiul lui Alecu Papei Răşcanu, neam de răzeşi de pe Valea Bistriţei.

Bunica, Maria Răşcănescu, s-a născut pe 20 august 1905 la Piatra Neamţ, a treia dintre cei cinci copii ai lui Cristea Iosub (contabil, om de afaceri) şi ai Sultanei Mândru. Fusese botezată Sultana după ce tatăl ei, Ioan Mândru, s-a întors din Războiul de Independenţă, la care participase ca voluntar ardelean. A fost decorat cu „Virtutea Militară", pentru că, deşi rănit la mână într-o luptă la baionetă, a reuşit să pună steagul românesc pe reduta Plevna. A fost decorat şi de ruşi. La întoarcerea din război a „furat-o" pe Catinca (Ecaterina, născută în familia Roşca din Sălişte), viitoarea lui soţie, de la mânăstire, când ea avea 16 ani, trecând împreună Carpaţii şi stabilindu-se în Războieni, judeţul Neamţ. A fost administrator al domeniilor Mânăstirii Sf. Spiridon din Iaşi.

Bunicul şi bunica s-au căsătorit în Piatra Neamţ, pe 28 decembrie 1924.

Au avut un singur copil: Magda Maria Răşcănescu, măritată cu tatăl nostru, ginecologul Gheorghe Călinescu.

În calitate de cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul", bunicul a primit 25 de hectare în nordul Bucovinei. După reocuparea acestui teritoriu de către ruşi, în 1949 a primit în locul lor 5 hectare în comuna Trifeşti din judeţul Neamţ. Mama a apucat să ceară restituirea lor, Comisia Judeţeană Neamţ i-a stabilit dreptul de proprietate, Primăria Trifeşti

i-a dat în folosință 5 ha, însă a tergiversat eliberarea titlului de proprietate până în 2014, când acesta a fost eliberat pe numele altcuiva şi niciun teren de 5 ha nu mai era disponibil pentru restituire.

A decedat pe 3 iunie 1967. Este înmormântat la cimitirul Bolovan din Ploieşti. Lângă el se odihnesc bunica şi mama.

Dan Dumitru Călinescu

11 iulie 2016, Prevost, Canada

DATE BIOGRAFICE

1900	*28 ianuarie.* Se naşte în comuna Crăcăoani, judeţul Neamţ.
1907-1911	Şcoala primară la Crăcăoani.
1912-1918	Liceul „Petru Rareş" din Piatra Neamţ.
1918-1920	În Crăcăoani, ajutând la munca câmpului şi la moara tatălui.
1920-1922	Şcoala Militară de Ofiţeri de Infanterie, Sibiu
1922	Sublocotenent, repartizat la Regimentul 15 Dorobanţi, Piatra Neamţ (comandant de pluton).
1924	Se căsătoreşte în Piatra Neamţ, pe 28 decembrie, cu Maria Iosub.
1926	*26 ianuarie.* Se naşte singurul copil, Magda Maria Răşcănescu. Avansat locotenent, Regimentul 15 Dorobanţi, Piatra Neamţ.
1928	Detaşat din mai până în august la Liceul Militar Cernăuţi.
1935	Avansat căpitan, Regimentul 15 Dorobanţi, Piatra Neamţ. *Octombrie 1935 – aprilie 1936*: mutat la Şcoala de Ofiţeri de Infanterie din Sibiu (şef serviciu trageri).

1936-1940 Comandant de companie, Regimentul 15 Dorobanți.

1940 Avansat maior, comandantul Batalionului 1, Regimentul 15 Dorobanți.

1941 Decorat cu Ordinul „Coroana României" clasa a IV-a cu spade şi panglică de Virtute Militară, pentru cucerirea localității Petrovka (*iulie 1941*).

La *16 octombrie*, batalionul pe care îl comandă este una din primele unități româneşti care intră în Odessa.

1942 *26 noiembrie*. Batalionul pe care îl comandă iese din încercuirea de la Cotul Donului.

Decorat cu „Crucea de Fier" clasa I de către generalul-colonel Wolfram von Richthofen, comandantul Flotei 4 Aeriene germane.

Decorat de Hitler cu „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier", care i-a fost înmânată la 7 decembrie 1942 de către feldmareşalul Erich von Manstein, la acea vreme comandantul Grupului de Armate „Don".

1943 *31 martie*. Decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a.

La *10 iulie* este mutat la Regimentul 3 Vânători Moto.

La *12 iulie* este avansat locotenent-colonel.

1944 *august-octombrie*: comandant al Detaşamentului Blindat format din unități ale Diviziei 1 Blindate.

La începutul lunii septembrie, detaşamentul pe care îl comanda trece primul frontiera vremelnică stabilită prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940.
Propus la decorare cu Ordinul „Suvorov" de generalul sovietic A. A. Bogdanov.
Propus de generalul Constantin Nistor să fie decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, cu spade. Generalul Nistor revine asupra propunerii de decorare la *15 iunie 1964*.

1944 *7 octombrie*, după luptele din Transilvania, ajunge în garnizoana Târgovişte.

1945 *11 februarie*. Este avansat colonel.
15 februarie. Este numit comandantul Arsenalului Motomecanizat din Lăculeţe.

1946 *9 august*. Trecut în cadrul disponibil.

1947 *9 august*. Este trecut în rezervă.

1958 Este arestat la *26 iulie*.

1959 I se anulează pensia.
9 mai. Este condamnat la 10 ani închisoare, 10 ani degradare civică, confiscarea averii şi degradare militară, pentru „uneltire contra ordinii sociale".

1960 *15 noiembrie*. Este eliberat din închisoarea Gherla.

1967 *3 iunie*. Moare de infarct miocardic, la Ploieşti.

1996 Cetăţean de onoare al comunei Crăcăoani.

O PROVOCARE PENTRU ISTORIOGRAFIA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ
STUDIU INTRODUCTIV

Pentru Gheorghe Răşcănescu războiul a reprezentat o şansă, aceea de a depăşi limitele unei cariere militare decente, dar probabil banale. Imediat după Primul Război Mondial, România Mare avea nevoie de o armată pe măsură, aşa că a facilitat accesul celor care doreau o carieră sub arme. Aşa cum arată într-o autobiografie din 1951, Gheorghe Răşcănescu a profitat de relaxarea condiţiilor de intrare în şcoala militară - erau suficiente numai şase clase de liceu - pentru a îmbrăca uniforma de elev al Şcolii Militare de Ofiţeri de la Sibiu.

Pentru că nu a avut timp să-şi povestească întreaga carieră şi pentru că memoriul său de ofiţer s-a pierdut (există o variantă reconstituită în 1951, din autobiografii şi referinţe de „bună purtare" ale contemporanilor, în manieră tipică primilor ani de regim comunist), putem doar bănui un parcurs obişnuit, puţin spectaculos, consumat, cu excepţia câtorva scurte perioade, la Regimentul 15 Dorobanţi „Războieni". Nu cunoaştem vreo preocupare teoretică (articole, cărţi), nu a făcut Şcoala Superioară de Război, aşadar nu era calificat pentru a fi stat-majorist. Comandant al Companiei de Specialităţi şi apoi de batalion, a instruit contingentele de ostaşi, pregătindu-le conştiincios pentru eventualitatea unui conflict. „La inspecţii ale şefilor ierarhici - avea să

consemneze cu mândrie mai târziu –, unitatea mea a ieşit totdeauna prima; în dormitorul trupei se găsea totdeauna fanionul tragerii la concursul pe divizie şi corp de armată".

A devenit maior în 1940, când războiul cuprinsese Europa, anul în care România este supusă agresiunii URSS şi a ţărilor Axei şi suferă dureroase rapturi teritoriale. Peste numai un an, România va intra în război pentru a recupera pierderile teritoriale.

Asemenea lui Vasile Scârneci[1], Gheorghe Răşcănescu îşi va depăşi condiţia şi va deveni unul din cei mai bravi comandanţi de câmp ai armatei române. Iubit de trupa din subordine, sigur pe el, va dovedi în momentele cele mai dificile că îşi poate asuma cele mai îndrăzneţe misiuni şi le poate duce la capăt cu succes. Toate cele trei episoade descrise în însemnările de faţă stau sub semnul unei sintagme care descrie cel mai bine acţiunile sale: „din proprie iniţiativă".

Memorii, campanii şi probleme

Gheorghe Răşcănescu a început să-şi scrie memoriile târziu, la 25 noiembrie 1965, la insistenţele nepoţilor săi, Dan şi Florin. Avea 65 de ani şi o sănătate şubrezită de atâtea încercări prin care trecuse. Nici timpul nu a avut răbdare cu el: s-a stins peste mai puţin de doi ani.

În aceste condiţii, cu puţine resurse documentare la dispoziţie, a reuşit să pună pe hârtie două momente ale participării sale la campania din Est: cucerirea Odessei şi ieşirea din

[1] Vasile Scârneci, *Viaţa şi moartea în linia întâi. Jurnal şi însemnări de război 1916-1920, 1941-1943*, Editura Militară, 2013.

încercuirea de la Cotul Donului. Lor li s-a adăugat în ediția de față o „dare de seamă" despre luptele purtate în fruntea unui detașament motorizat din Divizia 1 Blindată după 23 august 1944, alături de trupele sovietice. Răşcănescu afirmă că documentul a fost întocmit la „sfârşitul operațiunilor", probabil în 1944-1945. La 18 noiembrie 1963, materialul respectiv a fost înaintat Institutului de Istorie a Partidului Muncitoresc Român,[2] mai precis locotenent-colonelului Gheorghe Nicolae, pentru clarificarea episodului evocat în vederea reconstituirii drepturilor de pensie, pierdute după condamnarea sa din 1959. Elaborată după rigorile unui document oficial, această secvență a volumului de față este scrisă mai telegrafic şi mai sec.

La aceste piese au fost adăugate diverse documente, memorii adresate autorităților, scrisori, acte oficiale – toate puse la dispoziție de nepoții autorului –, care au menirea să întregească pe cât este posibil informațiile altfel destul de lacunare despre viața şi cariera lui Gheorghe Răşcănescu.

Pregătirea acestui volum pentru tipar a ridicat suficient de multe probleme. Nu ne referim aici la cele în general implicate de o asemenea întreprindere, începând de la transcrierea manuscriselor până la redactarea notelor explicative, ci la cele pentru care nu putem să nu regretăm că Gheorghe Răşcănescu nu a mai avut răgazul necesar să-şi definitiveze însemnările sau că, aşa cum arăta chiar el în scurta sa introducere, nu a avut la dispoziție, în anii 1960,

[2] Ulterior, Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă CC al PCR. Vezi http://www.arhivelenationale.ro/index.php?lan=0&page=122.

mijloace moderne, „magnetofon şi aparat de filmat", care ne-ar fi scutit, probabil, de multe întrebări.

În aceste condiţii, am încercat să găsim răspunsurile la întrebările pe care le ridică memoriile de faţă prin cercetarea literaturii de specialitate şi a arhivelor. Cum nu putem emite pretenţia unei investigaţii exhaustive, indiciile pe care le vom oferi în continuare se coagulează mai curând în ipoteze de lucru decât în certitudini.

Bătălia Odessei

La debutul campaniei în Est, Gheorghe Răşcănescu, cu gradul de maior obţinut cu un an înainte, se afla la comanda Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanţi (păstrând denumirea originală a unităţii din 1877). Divizia de care aparţinea, 6 Infanterie, comandată atunci de generalul Romulus Ioanovici, era subordonată, la 22 iunie 1941, Corpului 11 Armată german (general Joachim von Kortzfleisch), din compunerea Armatei 11 germane (general Eugen *Ritter* von Schobert). Armata lui von Schobert, în care se mai regăseau şi alte mari unităţi româneşti - în total cinci divizii de infanterie, o divizie blindată şi două brigăzi de cavalerie -, alcătuia dispozitivul Grupului de Armate „general Antonescu" care a declanşat ofensiva peste Prut la 2 iulie 1941. Înaintarea Armatei 11 germane pe direcţia generală Iaşi-Moghilev a fost foarte rapidă, astfel încât Divizia 6 Infanterie a atins Nistrul în zona Secureni-Sobari încă de la 9 iulie 1941.[3] În zona Armatei 11, forţarea Nistrului a început în noaptea de 16-17 iulie.

[3] Alesandru Duţu, *Armata română în război (1941-1945)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2016, p. 39-40.

Regimentul 15 Dorobanți a trecut Prutul pe la Ripiceni la 6 iulie şi apoi Nistrul la 20 iulie.[4] Imediat după trecerea fluviului, Regimentul 15 Dorobanți a angajat primele lupte serioase în zona Jabocrici-Țibulevka, batalionul lui Răşcănescu fiind implicat în cucerirea celei din urmă localități şi curățarea pădurii Pavlovka. O altă acțiune notabilă va avea loc în luptele pentru oraşul Balta, când trupele lui Răşcănescu se remarcă prin cucerirea localității Petrovka.[5] Această din urmă acțiune de luptă îi aduce maiorului Răşcănescu „Coroana României" clasa a IV-a cu spade şi panglică de Virtute Militară.

După o perioadă de refacere, la 18 august, Regimentul 15 Dorobanți intră în compunerea Armatei 4 române[6] care, la 8 august 1941, declanşase bătălia pentru cucerirea Odessei, încununarea campaniei armatei române din anul 1941. Aşa cum se ştie, asediul Odessei a fost turnesolul care a scos la iveală toate slăbiciunile oştirii, de la cele acumulate de-a lungul a două de decenii de amânări şi compromisuri, până la cele manifestate de trupe şi mai ales de comandamente în focul bătăliei. Există consolarea că majoritatea armatelor participante la cea de-a doua conflagrație mondială au resimțit şi ele şocul realității câmpului de luptă, poate şi mândria că vorbim de singura armată aliată a Reichului care a cucerit un mare oraş

[4] Petre Otu, *De o vârstă cu Independența. De la Regimentul 15 „Războieni" la Brigada 15 Mecanizată „Podu Înalt"*, Editura Militară, Bucureşti, 2012, p. 94.

[5] *Ibidem*, p. 94-95.

[6] Arhivele Militare Române (în continuare, AMR), Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1460, f. 170.

din URSS, dar toate pălesc în faţa sacrificiului uman mult prea mare.[7]

Prima luptă purtată de Regimentul 15 Dorobanţi după integrarea în noul dispozitiv a marcat un moment de extremă tensiune. La 28 august 1941, din ordinul Corpului 4 Armată (general Constantin Sănătescu) căruia i se subordona, Divizia 6 Infanterie a primit misiunea de a ataca în direcţia Berezan-Vajnîi (Vajne), de a depăşi rezistenţele inamice şi de a atinge a doua linie de rezistenţă a Odessei, misiune pe care generalul Ioanovici a hotărât să o ducă la îndeplinire printr-un atac simultan cu Regimentele 10 şi 15 Dorobanţi. Nu era însă o acţiune de rutină. Cu patru zile înainte, generalul fusese chemat la postul de comandă al Corpului 4 Armată, unde fuseseră convocaţi toţi comandanţii de corpuri şi de divizii. În prezenţa regelui Mihai, a mareşalului Antonescu, a generalilor Alexandru Ioaniţiu, şeful Statului Major General, şi Nicolae Ciupercă, comandantul Armatei 4, s-a discutat situaţia de pe front şi s-a decis ca, după o pauză de două zile, ofensiva asupra Odessei să fie reluată.[8] Mai mult decât atât, în ziua declanşării atacului, pe 28 august, mareşalul se va găsi din nou la postul de comandă al

[7] În total, din 340 223 militari români participanţi la bătălie, s-au înregistrat pierderi de 90 020: morţi - 17 891, răniţi - 63 280 şi dispăruţi - 8 849. (Alesandru Duţu, *op. cit.*, p. 100). Despre cauzele acestor pierderi, vezi *Ibidem*, p. 102-110; Manuel Stănescu, *Odessa. Gustul amar al victoriei (august-octombrie 1941)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2016, p. 113-132.

[8] Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea (editori), *Pace şi război (1940-1944). Jurnalul Mareşalului Ion Antonescu (comentarii, anexe, cronologie)*, vol. I, *Preludii. Explozia. Revanşa (4.IX.1940 - 31-XII.1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2008, p. 254.

Corpului 4 Armată, pentru a asista la desfăşurarea operaţiilor.[9]

În această montare deosebită, acţiunea Regimentelor 10 si 15 Dorobanţi, după un prim succes reprezentat de ocuparea satului Vajnîi (Vajne), a fost zădărnicită de contraatacul trupelor sovietice care a profitat de alungirea frontului Diviziei 6, insuficient susţinută de vecinele sale din dispozitivul ofensiv. În cazul concret al Regimentului 15 Dorobanţi, Batalionul 3 a fost nevoit să se retragă, în timp ce Batalionul 1, comandat de Răşcănescu, a rămas pe poziţii. Acest insucces a declanşat reacţia vehementă a mareşalului Antonescu, care a considerat că Regimentul 15 Dorobanţi „a fugit 4-5 kilometri înapoi, numai la apariţia a 3-4 care [tancuri] inamice".[10] Marele Cartier General (MCG) a incriminat acelaşi comportament printr-un ordin din 29 august, răsucind dureros cuţitul în rană prin acuzaţia adusă ofiţerilor acestui regiment de „laşitate şi nepăsare criminală".[11] Aprecierile făcute de mareşal şi de MCG au fost, fără îndoială, exagerate, dovadă fiind şi faptul că nu s-au luat niciun fel de măsuri disciplinare împotriva ofiţerilor incriminaţi. Pe de altă parte însă, nici demersurile comandantului Regimentului 15, colonelul Constantin Teodorescu, pentru ridicarea acestui blam nu au avut niciun ecou, în opinia mareşalului Antonescu unitatea fiind datoare să se reabiliteze pe front.[12]

[9] AMR, Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1460, f. 174.
[10] Apud M. Stănescu, *op. cit.*, p. 121.
[11] Petre Otu, *op. cit.*, p. 98
[12] *Ibidem*, p. 99-100.

Totuşi, o schimbare s-a produs la nivelul Diviziei 6 Infanterie. Generalul Romulus Ioanovici, cu numai zece zile înainte felicitat de generalul Eugen von Schobert şi decorat de generalul Joachim von Kortzfleisch cu „Crucea de Fier" clasa a II-a, a părăsit frontul la 29 august 1941, în plină luptă pentru Vajnîi. Motivul? „Domnul general Ioanovici îmbolnăvindu-se, este evacuat".[13] Ciudată boală, declanşată chiar a doua zi după ce ratase ofensiva şi unităţile sale fuseseră muştruluite de comandantul de căpetenie şi de MCG! Putem presupune că a fost o eliberare din funcţie neostilă...

La comanda diviziei se vor găsi, pentru câteva zile, succesiv, colonelul Traian Stănescu, comandantul secund, şi generalul Ion Arhip, şi el comandant secund, dar la Divizia 3 Infanterie, până la sosirea, la 12 septembrie, a noului titular, generalul de brigadă Vintilă Davidescu.[14] Şi subordonarea diviziei a cunoscut modificări repetate, trecând pe la Corpurile 3 şi 1 Armată, pentru a ajunge, la mijlocul lunii septembrie, la Corpul 11 Armată, comandat de generalul Constantin Constantinescu-Claps.

În această nouă subordonare, Divizia 6 Infanterie – implicit, Regimentul 15 Dorobanţi – s-a deplasat spre sud, ocupând poziţii în faţa Dalnikului, localitate-cheie a liniei principale de apărare a Odessei.[15] Primul atac al fortificaţiilor sovietice a fost dat la 20 septembrie 1941, fiind clar de

[13] AMR, Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1460, f. 185.

[14] Ibidem, dosar nr. 1459 , f. 2

[15] Vezi Al. Duţu, *op. cit.*, p. 81; M. Stănescu, *op. cit.*, p. 59; Constantin Kiriţescu, *România în al doilea război mondial*, ed. Gheorghe Buzatu, vol. II, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1995, p. 36-37.

la început că străpungerea frontului va fi extrem de dificilă şi va consuma resursele umane şi materiale ale trupelor angajate. Armata Roşie a contraatacat de câteva ori pentru a-şi asigura libertatea de mişcare la adăpostul liniilor de apărare şi, în final, pentru a pregăti evacuarea pe mare a garnizoanei din Odessa. Poate ultimul contraatac puternic sovietic a avut loc la Dalnik, la 2 octombrie 1941, dar Divizia 6 a rezistat şi a fost chiar citată prin ordin de zi pe Corpul 11 Armată pentru că „a reuşit să-şi menţină integritatea poziţiei şi să reacţioneze prin contraatacuri puternice".[16]

Cam din acest moment încep însemnările lui Gheorghe Răşcănescu. Ele ne dezvăluie un spirit deosebit de critic la adresa superiorilor, începând cu comandantul de regiment şi terminând cu mareşalul Antonescu. Atitudinea sa este motivată de sacrificiile pe care el şi batalionul său le-au făcut în această bătălie pentru victorie şi, uneori, pentru punerea în aplicare a unor ordine şi misiuni pe care le considera rupte de realitate. Comandantul de batalion era la vremea aceea, în armată română, funcţia de comandă cea mai înaltă prezentă pe câmpul de luptă, în linia întâi, în mijlocul trupei. De la comandant de regiment în sus, toţi erau consideraţi de către cei din tranşee nişte protejaţi ai soartei, în esenţă pentru că dădeau ordine pe care alţii trebuiau să le execute. Stat-majoriştii erau şi ei incluşi în această categorie de privilegiaţi. Din această perspectivă, reacţiile lui Răşcănescu sunt absolut normale, mai ales că se referă la o bătălie în care conducerea operaţiilor de către comandamentele române a fost de natură să ridice costu-

[16] AMR, Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1459 , f. 31.

rile ei umane şi materiale şi să o prelungească până când inamicul s-a sustras capturării.

Principala critică formulată de Răşcănescu se referă la faptul că acţiunea batalionului său la Odessa, la 16 octombrie 1941, când a pătruns în oraşul părăsit de sovietici şi a ajuns până la plaja Lanjeron, la Marea Neagră, nu a fost recunoscută şi, în consecinţă, nici recompensată.

Prima problemă pe care am încercat să rezolvăm a fost dacă, într-adevăr, Batalionul 1 din Regimentul 15 Dorobanţi a fost prima unitate pătrunsă în Odessa. Să menţionăm mai întâi că acţiunea descrisă de Răşcănescu este confirmată de jurnalul de operaţii al Diviziei 6 Infanterie, care consemnează: „La ora 11.30, Regimentul 15 Dorobanţi raportează că se găseşte la gara Zastava, în timp ce [Batalionul] I/R[egimentul] 15 D[orobanţi] a ajuns la [plaja] Langeron, în Odessa, fără a fi întâlnit deloc inamic". În monografia regimentului, se arată că, la 16 octombrie: „Către orele 13, unităţile Diviziei 6, între care şi Regimentul 15 Dorobanţi, au intrat în oraş."[17]

Însă istoriografia românească a consemnat alte unităţi ca fiind primele intrate în Odessa: Divizia 7 Infanterie (general Olimpiu Stravrat)[18], „dorobanţii unui regiment din Divizia 2 Infanterie"[19] (general Ioan Popovici), Detaşamentul 1 Asalt[20]. O descriere foarte detaliată şi precisă a

[17] Petre Otu, *op. cit.*, p. 99.

[18] Al. Duţu, *op. cit.*, p. 99, cu menţiunea „printre primele unităţi".

[19] C. Kiriţescu, *op. cit.*, p. 51.

[20] Cornel I. Scafeş, Horia Vl. Şerbănescu, Ioan I. Scafeş, *Trupele blindate din Armata Română 1919-1947*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 2005, p. 16, cu menţiunea „printre primele unităţi care au intrat în oraş"; vezi şi *Istoria armei tancuri din Armata României*, Editura Militară, Bucureşti,

acțiunii unităților de blindate o găsim în monografia dedicată Diviziei 1 Blindate: „Detaşamentul 1 Asalt a atacat pe direcția Limanul Suhoi, depăşind unitățile de la dreapta Diviziei 7 Infanterie şi, acoperit la dreapta de Brigada 7 Cavalerie, a pătruns în Odessa pe la Hipodrom împreună cu marile unități de asalt ale marilor unități de infanterie".[21] Sunt însă şi afirmații mult mai categorice, care stabilesc o ordine precisă: „La 16 octombrie, ora 10.30, patrule înaintate ale Diviziei 7 Infanterie au intrat în Odessa. La ora 16.00, Detaşamentul Eftimiu [Detaşamentul 1 Asalt] a ocupat portul".[22]

Constantin Nistor, colonel, comandant secund al Diviziei Blindate, era în dimineața zilei de 16 octombrie cu unitățile diviziei, acum constituite în Detaşamentul 1 Asalt, la instrucție, când a primit ordin să ocupe poziții de luptă într-o zonă care fusese identificată ca fiind practicabilă pentru tancuri şi motorizate, la sud de Tatarka, pe care geniştii o pregătiseră din timp. Ce se întâmplase? Aviația de recunoaştere observase că în oraş nu se mai semnalau mişcări ale trupelor sovietice şi se presupunea că acestea se retrăseseră în noaptea precedentă. În fruntea unei avangărzi puternice, Nistor a pătruns în Odessa trecând pe lângă „aeroportul rămas fără avioane", apoi a luat-o prin

[2001], p. 135, cu precizarea „împreună cu trupele de asalt ale marilor unități de infanterie".

[21] Ion Gâdiuță, Dumitru Dobre, *Divizia Blindată „România Mare"*, Editura Militară, Bucureşti, 1997, p. 134.

[22] Victor Nițu, Dragoş Puşcă, *The Battle for Odessa - 1941*, http://www.worldwar2.ro/arr/?language=en&article=7; o formulare identică, probabil preluată din sursa menționată anterior, se găseşte şi la http://codenames.info/operation/odessa-defensive-operation/.

centru şi a ajuns în port fără să întâlnească „nicio rezistenţă, niciun foc de nicăieri, nicio suflare de om pe străzile oraşului." Ceva mai târziu, a sosit şi restul detaşamentului şi a ocupat portul, organizând un dispozitiv de apărare. „În seara zilei - notează el, revendicându-şi trofeul -, au intrat în Odessa şi alte trupe române".[23] Totuşi, aşa cum se poate vedea în volumul de faţă, tot Nistor este cel care, în propunerea de înaintare la gradul de colonel, întocmită în 1945, a admis în privinţa lui Răşcănescu că „batalionul său intră cel dintâi în Odessa".

Să precizăm că portul se află la câteva sute de metri mai la nord de plaja Lanjeron şi că prezenţa detaşamentului format din trupele Diviziei Blindate este confirmată de Răşcănescu atunci când vorbeşte de legătura pe care a luat-o cu colonelul Constantin Nistor, pe care îl cunoştea, acesta fiind şi el nemţean şi ani buni încadrat în Regimentul 15 „Războieni".

Mai mult, dacă vom compara drumul batalionului lui Răşcănescu - Tatarka, gara de mărfuri, zona cazărmilor, plaja Langeron - cu cel al Detaşamentului 1 Asalt - Limanul Suhoi, Hipodrom (sau aeroport, în varianta lui Nistor), port -, vom constata că cele două axe de deplasare se intersectează, ceea ce înseamnă, probabil, că dorobanţii şi tanchiştii au trecut succesiv prin acelaşi punct. De altfel, reţinem din însemnările lui Răşcănescu că, înainte de a porni în marş spre plaja Lanjeron, a fost oprit de un general care

[23] Constantin Nistor, *Notiţe memorialistice din campania 1917 (luptele din Valea Siretului) şi din participarea la cel de-al doilea război mondial în campaniile din anii 1941-1943 şi 1941-1945* (lucrare în manuscris datată august 1967), f. 96-97.

a încercat să îi impună modificarea poziției. Dacă ar fi reuşit să îl identifice, am fi ştiut astăzi, probabil, ce altă divizie se mai găsea în zonă.

Credem că explicația pentru această multiplă atribuire a onoarei pentru cel care a intrat primul în Odessa se datorează faptului că majoritatea celor şase corpuri de armată (4, 11, 3, 1, 6 şi 5) care alcătuiau cercul de învestire a Odessei au trimis în dimineața zilei de 16 octombrie unități de valoare batalion pentru a cerceta situația din oraş. Nu pare că ar fi existat coordonare şi comunicare între aceste unități, numite în alte surse „de asalt". Cum Batalionul 1 din Regimentul 15 Dorobanți a primit indicația de a se îndrepta spre plaja Lanjeron de la corpul de armată, se poate bănui că de la acest nivel de comandă în sus s-au fixat anumite obiective precise.

Raportul operativ al comandantului Armatei 4, generalul Iosif Iacobici, expediat Marelui Cartier General la 16 octombrie, ora 24, lămureşte imaginea de ansamblu a intrării trupelor române în Odessa, arătând că, după ce recunoaşterile trimise în zori au semnalat retragerea inamicului, marile unități au început înaintarea spre Odessa. „În după-amiaza zilei, diviziile din linia întâi au început să pătrundă în Odessa din toate direcțiile [...]. La căderea serii, se găseau în Odessa unitățile din Corpurile 1, 4, 6 şi 11 Armată, în valoare totală de una-două divizii".[24] Toate diviziile nominalizate ca fiind între primele care au intrat în Odessa – Diviziile 2, 6 şi 7 infanterie –, precum şi Detaşamentul 1

[24] Jipa Rotaru, Octavia Burcin, Vladimir Zodian, Leonida Moise, *Mareşalul Antonescu la Odessa. Grandoarea şi amărăciunea unei victorii*, Editura Paideia, Bucureşti, [ ], p. 162.

Asalt sunt acoperite de sintagma „unităţile din Corpurile 1, 4, 6 şi 11 Armată", folosită în raportul lui Iacobici.

Batalionul lui Răşcănescu a fost, fără dubii, *printre primele unităţi* care au ocupat poziţii în portul de la Marea Neagră. Recunoaşterea acestui merit este însă o altă poveste şi nu are nimic de-a face cu stabilirea obiectivă a unei ierarhii în această privinţă (în funcţie de ora ajungerii pe poziţii, de exemplu). O posibilă explicaţie pentru modul în care se tranşa o astfel de chestiune în epocă este oferită de generalul Constantin Sănătescu: „Corpul 4 Armată a avut cinstea de a intra cel dintâi în Odessa, la 16 octombrie 1941, cu Divizia 7 (general Stavrat), cu Brigada Motorizată (colonel Eftimiu) şi cu Brigada 7 Cavalerie (colonel Munteanu). Zâmbesc când îmi reamintesc aceste eveniment, întrucât în presă s-a pomenit de alte unităţi, care de-abia au putut pătrunde în Odessa la 17 octombrie... Nu îmi închipuiam că trebuie reclamă şi în operaţiunile militare."[25] Nu am verificat afirmaţia lui Sănătescu în toată presa vremii, dar există măcar un reportaj care îi confirmă spusele, publicat la 19 octombrie 1941, cu titlul mai mult decât sugestiv *Intrarea primilor ostaşi români în Odessa*.[26] În cuprinsul său este descrisă acţiunea Diviziei 5 Infanterie, comandată de generalul Petre Vlădescu, pe atunci aflată la Corpul 3 Armată, unul nenominalizat în raportul lui Iacobici! E drept, în afară de titlu, nu se pomeneşte de vreo întâietate a diviziei în cucerirea Odessei; nici noi nu am verificat în documentele de arhivă pe ce anume se baza reporterul de război.

[25] Constantin Sănătescu, *Jurnal*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, p. 27.

[26] „Sfarmă Piatră" din 19 octombrie 1941.

În cazul Regimentului 15 Dorobanți, chiar dacă ar fi avut parte de „reclama" sau, dacă vreți, PR-ul necesare, este posibil ca atribuirea vreunui merit special în cucerirea Odessei să nu fi fost acceptată de către conducerea militară, având în vedere blamul pe care unitatea îl primise la 28 august. În acest spectru trebuie privite și informațiile relative la o presupusă interdicție pe care eșalonul superior - identificat de autor drept Corpul 5 Armată, deși la data aceea se găsea în subordinea Corpului 11 Armată - ar fi primit-o de la mareșalul Antonescu de a lăsa trupele Diviziei 6 în oraș. Nu putea fi vorba de onoruri în cazul Diviziei 6 Infanterie, ci, cel mult, de reabilitare...

Totuși, chiar în zilele fierbinți în care presa cinstea cu titluri care mai de care căderea „citadelei comuniste" (devenită ceva mai târziu, în perioada ocupației, „Marsilia Orientului"), la 18 octombrie 1941, reporterul de război Zenobie Băncilă publică reportajul *Cu un regiment de dorobanți la asalt*, în care vorbește de Regimentul 15 Dorobanți (identificat prin comandantul său, colonelul Constantin Teodorescu, fiindcă regula era să nu fie dată titulatura în clar a unității)[27]. Personajul principal este chiar maiorul Răşcănescu, evocat ca o figură extrem de pitorească și plină de acțiune. Surpriza este că, în pofida supratitlului *Pe frontul Odessei* și a unor afirmații de genul „la orizont se profilează Odessa, iar în fund sclipește marea", data și locul evocate - august, Sekretarivka[28] - atestă că este vorba tocmai despre acțiunea de la Berezan, Vajnîi, cea care a creat regimentului de nemțeni atâtea neplăceri. În fond, relatarea este proba-

[27] *Ibidem*, 18 octombrie 1941.

[28] Petre Otu, *op. cit.*, p. 96.

bil adevărată - în limitele admise de propagandă -, dar are în vedere numai prima fază a operației, cea victorioasă, nu şi contraatacul sovietic.

Se poate specula mult asupra acestei întâmplări de presă (ce căuta un reportaj din august în numărul din octombrie, nu a avut redacția ceva mai potrivit? etc.), însă nu se poate trage vreo concluzie cu privire la motivele apariției acestui reportaj (să nu uităm că era totuşi o cenzură riguroasă). Spusele lui Sănătescu trebuie însă amendate: nici „reclama" nu era de ajuns, în unele cazuri, pentru recunoaşterea contribuției la o mare victorie.

O altă nemulțumire a lui Răşcănescu este legată de episodul în care scena ocupării Odessei este reconstituită, pentru a fi filmată în scopuri propagandistice, având drept protagonistă Divizia Blindată (probabil, Detaşamentul 1 de Asalt). Chiar dacă prezența mareşalului şi a celorlalte personalități invocate la Odessa, la data avansată de memorialist, nu poate fi confirmată, secvența care îl face să exclame „Ce enormă minciună se scrie în istorie!" nu este unică, devenind astfel credibilă. Cu ani în urmă, am publicat darea de seamă asupra „Operației 60 000" (primirea militarilor şi civililor evacuați din Crimeea în aprilie-mai 1944, nume de cod extins apoi la întreaga operație de evacuare a peninsulei), document în care colonelul Anton Hristea, comandantul Organizației „Tomis", incriminează filmarea făcută la trei zile după încheierea operației pentru că omitea procedurile urmate la primirea evacuaților, aceştia fiind prezentați „foarte bine echipați, bărbieriți şi curați".[29]

[29] Adrian Pandea, Eftimie Ardeleanu, *Românii în Crimeea 1941-1944*, Editura Militară, Bucureşti, 1995, p. 434.

Cineva s-ar putea întreba: în fond, ce mai conta dacă ai fost primul sau al doilea, al treilea, într-un oraş pe care trupele adverse îl părăsiseră? Ce mare faptă de arme era asta? Este drept că evacuarea Armatei Roşii din oraş redusese considerabil din grandoarea victoriei, mai ales în ochii celor care doar contemplau războiul sau se aflau la mare distanţă de el, dar pentru cei care luptaseră timp de două luni pentru cucerirea Odessei, în confruntări foarte dure cu apărătorii sovietici - vezi zilele de rezistenţă pe poziţiile din faţa Dalnikului, evocate cu încrâncenare de Răşcănescu -, o asemenea clipă de glorie conferea sens jertfei lor. De aici, dezamăgirea provocată de nerecunoaşterea meritelor lor, sentimentul victorie „furate", o adevărată lovitură pentru moralul unor soldaţi care aveau să fie chemaţi din nou pe câmpul de luptă, de data asta departe, în stepa rusească, spre Don şi Volga.

Ieşirea din încercuirea de la Cotul Donului

Marşul salvator executat de batalionul maiorului Răşcănescu la Cotul Donului, de la Golovski la Oblivskaia, este fapta sa de arme cea mai cunoscută, care i-a dus „Crucea de Fier" clasa I, „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" (*Ritterkreuz*,[30] aşa cum este cunoscută printre devoratorii de istorie militară), Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, numeroase prezentări în presa românească şi nu numai, o mare popularitate în ţară, descrisă de altfel în volumul de faţă. Majoritatea lucrărilor de istorie care au abordat participarea armatelor române la bătălia de la Stalingrad menţi-

[30] Denumirea completă, în limba germană, *Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes*.

onează ieşirea din încercuire a Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanţi[31], chiar dacă unele dintre ele îi alterează numele (Rasconescu, Răşcăneanu) sau prenumele (Ion). O descriere ceva mai amplă a străpungerii realizate de Răşcănescu se găseşte în monografia regimentului, care reproduce şi două documente conexe (Ordinul de zi al Armatei 3 şi brevetul Ordinului „Mihai Viteazul" clasa a III-a).[32]

Relatarea integrală a acestui act de eroism o veţi afla însă doar în acest volum, completată cu momentele de la Oblivskaia - când viitorul feldmareşal Wolfram von Richthofen i-a acordat „Crucea de Fier" clasa I - şi Novocerkassk, acolo unde un alt mareşal, mult mai vestit, Erich von Manstein, i-a legat la gât *Ritterkreuz*-ul, cu alte clipe emoţionante pe drumul de întoarcere şi în ţară etc.

Felul în care s-au desfăşurat bătălia din Cotul Donului este cunoscut. Trupele Armatei 3 române au intrat în

[31] Dintre ele, amintim: Adrian Pandea, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, *Românii la Stalingrad. Viziunea românească asupra tragediei din Cotul Donului şi din Stepa Calmucă*, Editura Militară, Bucureşti, 1992, p. 107, 292; Mark Axworthy, Cornel Scafeş, Cristian Crăciunoiu, *Third Axis, Fourth Ally. Romanian Armed Forces in the European War*, Arms and Armour, London, 1995, p. 100; Constantin Kiriţescu, *op. cit.* p. 121; Mihai-Vasile Ozunu, Petre Otu, *Înfrânţi şi uitaţi. Românii în bătălia de la Stalingrad*, Editura „Ion Cristoiu" SA, Bucureşti, 1999, p. 161; *Veteranii pe drumul onoarei şi jertfei (1941-1945). De la Stalingrad la Bătălia Moldovei. (Mărturii, episoade şi documente privind acţiunile armatei române în bătăliile din Cotul Donului şi Stepa Kalmukă, din Caucaz şi Crimeea, precum şi în Bătălia Moldovei). August 1942-august 1944*, Editura „Vasile Cârlova", Bucureşti 1997, p. 39; Alesandru Duţu, *op. cit.*, p. 204. Din sursele online, menţionăm: http://en.ww2awards.com/person/8654; http://de.metapedia.org/wiki/Rascanescu,_Gheorghe; http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Orden/Auslaend.RitterKr.Tragr.htm; http://www.das-ritterkreuz.de/index_themen.php?modul=sonderthemen9

[32] Petre Otu, *op. cit.*, p. 104-105, 186, 206.

dispozitivul de pe Don începând de la începutul lui septembrie 1942, pentru a proteja flancul stâng al Armatei 6 germane (general Friedrich Paulus), care avea ca obiectiv Stalingradul, în timp ce, la sud, a fost dispusă Armata 4 română. Surpriza a fost că Armata Roşie ocupase în zona de front atribuită Armatei 3 române un vast cap de pod - 70 de km lăţime şi 25 de km adâncime - la sud de Don, la Serafimovici, şi un altul la Kletskaia, ceea ce explica graba cu care aliaţii germani solicitaseră intrarea trupelor noastre pe front. Divizia 6 Infanterie, în care se găsea Regimentul 15, comandată acum de generalul Mihail Lascăr şi subordonată Corpului 5 Armată (general Aurelian Son), se găsea dispusă într-un intrând făcut de front între cele două capete de pod deţinute de sovietici. Imediat după intrarea pe linia frontului, regimentul din care făcea parte Răşcănescu a fost supus unui puternic atac sovietic între 23 şi 27 septembrie, dar ostaşii săi au rezistat cu brio. Şi ei, şi comandantul lor au fost citaţi prin ordin de zi pe Corpul 5 Armată de generalul Aurelian Son.[33]

La 19 noiembrie 1942, Armate Roşie a străpuns frontul Armatei 3 române la stânga (Bolşoi) şi la dreapta (Kletskaia) sectorului deţinut de Corpul 5 Armată, care a fost încercuit foarte rapid. La Cotul Donului au rămas diviziile din compunerea sa - 6 şi 5 (general Nicolae Mazarini) -, la care s-au adăugat Divizia 15 Infanterie (general Ioan Sion), precum şi părţi din Diviziile 13 şi 14 Infanterie. Ele vor constitui aşa-numita Grupare „Lascăr" care va încerca fără succes să străpungă liniile sovietice în zilele următoa-

[33] *Ibidem*, p. 103.

re. Şansa nemţenilor a fost, într-o oarecare măsură, că ei fuseseră scoşi din linia întâi, pentru refacere, şi trecuţi în rezerva Corpului 5 Armată cu puţine zile înaintea declanşării contraofensivei sovietice.

Însemnările lui Răşcănescu despre episodul Stalingrad pornesc în jur de 17-18 noiembrie, pe când încerca să-şi aşeze batalionul pentru refacere. Momentele de relaxare - descrise cu o anumită voluptate şi parcă anume pentru a pregăti tensiunea ce avea să urmeze - au fost însă puţine. După ce Frontul de Sud-Vest sovietic a pornit contraofensiva în dimineaţa de 19 noiembrie 1942, situaţia Diviziei 6, chiar dacă nu a primit şocul iniţial al străpungerii blindatelor sovietice, s-a deteriorat rapid. Batalionul lui Răşcănescu a fost îndreptat spre Golovski, acolo unde se găsea postul de comandă al Diviziei 6 Infanterie, şi dispus mai întâi într-un dispozitiv de apărare la nord-vest de această localitate. Apoi, la ordinul colonelului Constantin Teodorescu, comandantul Regimentului 15 Dorobanţi, dat în prezenţa generalului Mihail Lascăr, comandantul Diviziei 6 Infanterie, a ocupat poziţii la sud de această localitate, cu misiunea de ataca pentru a ieşi din încercuire şi a croi astfel drum şi celorlalte trupe. Numai că, până la ora fixată pentru declanşarea atacului, trupele din Golovski au fost anihilate. După ce a analizat posibilităţile care îi mai rămâneau şi a respins ideea unui atac sinucigaş asupra localităţii Golovski - cu posibile repercusiuni dramatice şi pentru cei capturaţi -, cât şi soluţia menţinerii pe poziţie, ceea ce însemna, implicit, căderea în prizonierat, Răşcănescu a decis să încerce imposibilul: ieşirea din încercuire.

Nu este locul aici să descriem în amănunt marşul de peste 100 de kilometri - 140, se spune în brevetul de acordare a Ordinului „Mihai Viteazul" clasa a III-a -, cu toate episoadele lui, în condiţii de maximă încordare, pe muchie de cuţit. Am răpi astfel cititorului plăcerea de a se desfăta cu unele din cele mai reuşite pagini ale memorialisticii de război româneşti. Este suficient să iei o hartă pe care sunt marcate direcţiile de înaintare ale trupelor sovietice între 19 şi 23 noiembrie 1942 şi să suprapui peste ea un posibil traseu urmat de batalionul lui Răşcănescu, de la Golovski la Oblivskaia, ca să îţi dai seama pe lângă ce pericole au trecut. Dacă mai adăugăm frigul - minus 30-35° -, zăpada, foamea şi faptul că deplasarea s-a efectuat aproape numai noaptea, fără hărţi, doar cu ajutorul unei simple busole, se poate afirma că a fost o adevărată minune că Răşcănescu şi-a scos batalionul intact dintr-o încercuire în care au pierit sau au fost luaţi prizonieri zeci de mii de camarazi.

E mult, e puţin? La sosirea pe front, Divizia 6 Infanterie avea un efectiv de 15 969 de militari (484 de ofiţeri, 459 de subofiţeri, 15 026 trupă).[34] La 19 noiembrie 1942, situaţia era: 442 de ofiţeri, 434 de subofiţeri şi 13 295 trupă, adică, în total, 14 171 de oameni.[35] În jur de 29 noiembrie 1942, s-au mai putut aduna, în primă instanţă, 1 271 de oameni (37 de ofiţeri, 26 de subofiţeri, 1 210 trupă)[36]. Ceva mai târziu, după ce au fost recuperaţi şi alţi supravieţuitori, divizia a numărat ca pierderi, numai dispăruţi şi morţi (doar trei luaţi în calcul), 310 ofiţeri (din care, doi generali), 288 de sub-

[34] AMR, Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1459, f. 137

[35] A. Pandea et al., *op. cit.*, p. 229.

[36] AMR, Fond Divizia 6 Infanterie, dosar nr. 1459, f. 142.

ofiţeri şi 10 030 trupă, cu un înspăimântător total de 10 628 de oameni![37] Pare însă o situaţie relativ „optimistă", pentru că, într-o situaţie întocmită la 5 decembrie 1942, Corpul 5 Armată consemna cifre sinistre: 16 ofiţeri, 25 de subofiţeri, 538 trupă la Divizia 6, iar la nivelul corpului (Diviziile 5, 6 şi 13 Infanterie): 110 ofiţeri, 126 de subofiţeri, 3 638 trupă.[38] Efectivele batalionului lui Răşcănescu, care se găsea încă la Oblivskaia, nu erau incluse. Diferenţa stă probabil în faptul că arhiva operativă a diviziei a fost distrusă prin ardere atunci când inamicul a încercuit comandamentul la Golovski, iar situaţia pe care am redat-o este posibil să fi fost reconstituită mult mai târziu. Pentru a oferi un alt unghi de comparaţie, să spunem că, la 4 decembrie 1942, când Corpul 5 Armată dispunea reorganizarea Diviziei 6, acesta conta pe: „Compania 6 Poliţie: un pluton; Reg[imentul] 10 Dorobanţi: un pluton; Reg[imentul] 15 Dorobanţi: un batalion (I/R. 15 D. maior Răşcănescu); Reg[imentul] 27 Dorobanţi: două grupe; Batalionul 6 Pionieri: un pluton."[39]

Multe cifre, o singură concluzie: ieşirea batalionului comandat de Răşcănescu, prin organizare, efective şi armament, constituia o performanţă remarcabilă raportându-ne la soarta celorlalte mari unităţi şi unităţi româneşti prezente în Cotul Donului. Acest lucru trebuie să îl fi remarcat şi generalul Wolfram von Richthofen, atunci când ofiţerul român i-a fost adus la raport. Nu a ezitat nicio clipă să-i confere „Crucea de Fier" clasa I, dar şi să ordone ca dorobanţii nemţeni să ocupe imediat poziţii în dispozitivul

[37] Ibidem, f. 164-165.

[38] Ibidem, fond Corpul 5 Armată, dosar nr. 1624, f. 224.

[39] Ibidem, f. 221.

de apărare al aerodromului. Baronul Wolfram von Richthofen - mai puțin vestit totuşi decât vărul său, Manfred, „baronul roşu", asul Primului Război Mondial - a lăsat un volum impresionant de jurnale, păstrate la Bundesarchiv, la Freiburg, încă nepublicate, dar folosite de anumite lucrări.[40] Datorită străduințelor lui Dan Călinescu, nepotul lui Gheorghe Răşcănescu, putem să vă informăm că episodul de la Oblivskaia şi-a găsit loc în însemnările făcute de mareşal pentru ziua de 26 noiembrie 1942, acesta avansând şi o cifră pentru efectivele salvate de maiorul român din încercuirea de la Cotul Donului: 400.[41]

După numai câteva zile, la 4 decembrie 1942, Führerul semna decretul prin care i se conferea lui Răşcănescu „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" (*Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes*). Ordinul extrem de râvnit îi va fi conferit de mareşalul Erich von Manstein într-o ceremonie, evocată cu lux de amănunte de autor, desfăşurată la Novocerkassk, acolo unde se găsea cartierul general al Grupului de Armate „Don".

Ce era *Ritterkreuz*? În 1813, regele prusac Friedrich Wilhelm al II-lea instituise „Crucea de Fier" ca ordin de război cu trei clase (II, I şi Mare Cruce), care avea să fie reinstituit în 1914 şi 1939. În 1939, a apărut „Crucea de Cavaler" care, în anii 1940-1944, avea să fie diversificată, mereu ascendent. Astfel au apărut „Crucea de Cavaler" cu Frunze

[40] James S. Corum, *Wolfram von Richthofen, Master of the German Air War*, University Press of Kansas, 2008.

[41] Cu prilejul unei noi ediții a lucrării, vom fi în măsură să reproducem rândurile pe care Wolfram von Richthofen le-a consemnat în jurnalul său cu privire la întâlnirea cu Răşcănescu.

de Stejar, cu Frunze de Stejar şi Spade, cu Frunze de Stejar, Spade şi Diamante, cu Frunze de Stejar de Aur, Spade şi Diamante. Între 1939 şi 1944, au fost acordate peste 7 000 de *Ritterkreuz*[42]. Mai important din perspectiva primirii ordinului de către Răşcănescu este faptul că numai 43 de generali şi ofiţeri ai armatelor aliate Wehrmachtului s-au bucurat de această onoare. Este vorba de 18 români[43], 9 italieni, 8 unguri, şi câte doi finlandezi, slovaci, spanioli şi japonezi. Dintre aceştia, trei români, doi japonezi, un spaniol

[42] Vezi http://historicalsocietyofgermanmilitaryhistory.com/war-medals-and-decorations/third-reich-era-war-medals-and-decorations-wehrmacht-combined-armed-forces-o-thru-z/knights-cross-of-the-iron-cross/, care adaugă că arhivele germane au evidenţiat existenţa a 863 de asemenea ordine cu Frunze de Stejar, 147 cu Frunze de Stejar şi Spade, 27 cu Frunze de Stejar, Spade şi Diamante şi unul singur cu Frunze de Stejar de Aur, Spade şi Diamante (Hans-Ulrich Rudel); alte sursă, mai precisă, afirmă că este vorba de 7 361 de *Ritterkreuz*, cifrele pentru clasele superioare fiind diferite (în ordine, 890, 160, 27, 1) (http://en.ww2awards.com/award/569). În fine, să amintim că în perioada 1939-1945, doar Hermann Göring a primit „Marea Cruce".

[43] Primul a fost Ion Antonescu, atunci încă general (6 august 1941). Au urmat generalii generalii Mihail Lascăr (18 ianuarie 1942; Frunzele de Stejar la 22 noiembrie 1942), Corneliu Dragalina (4 august 1942), Gheorghe Manoliu (30 august 1942), Petre Dumitrescu (1 septembrie 1942; Frunze de Stejar la 4 aprilie 1944), Ioan Dumitrache (21 noiembrie 1942), maiorul Gheorghe Răşcănescu (4 decembrie 1942), generalul Nicolae Tătăranu (17 decembrie 1942), colonelul (ulterior, general) Radu Korne (18 decembrie 1942), colonelul Ioan Hristea (28 martie 1943), maiorul Ioan Palaghiţă (7 aprilie 1943), colonelul (ulterior, general) Corneliu Teodorini (27 august 1943; Frunzele de Stejar la 8 decembrie 1943), generalii Leonard Mociulschi (19 decembrie 1943), Ermil Gheorghiu (4 aprilie 1944), Emanoil Ionescu (10 mai 1944), contraamiralul Horia Macellariu (21 mai 1944), generalii Edgar Rădulescu (3 iulie 1944), Mihail Racoviţă (8 iulie 1944). Vezi https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_militarilor_români_decoraţi_cu_Ordinul_Crucea_de_Fier; http://en.ww2awards.com/award/83/abc.

şi un finlandez au primit Frunzele de Stejar, iar unul singur Frunze de Stejar şi Spade, cu mențiunea că acesta a fost amiralul japonez Isoroku Yamamoto, care a fost decorat post-mortem cu toate cele trei clase, după ce avionul său a fost interceptat şi doborât de aviația americană.

Gheorghe Răşcănescu era al şaptelea român posesor de *Ritterkreuz* şi primul care nu era general. Presa românească, „Universul" şi „Realitatea ilustrată", l-a anunțat pe Răşcănescu folosind formula „cel dintâi ofițer superior străin decorat de Führer cu Crucea de Cavaler a Crucii de Fier". Pentru edificarea celor mai puține familiarizați cu terminologi militară, în categoria „ofițeri superiori" intrau gradele de maior, locotenent-colonel, colonel şi echivalentele lor din aviație şi marină. Presa s-a grăbit însă: primul ofițer superior străin fusese căpitanul de fregată (echivalentul locotenent-colonelului) italian Enzo Grossi, comandant de submarin, care primise distincția la 7 octombrie 1942. Răşcănescu era însă, în mod cert, în decembrie 1942, *ofițerul străin cu gradul cel mai mic* care primea *Ritterkreuz*[44], iar performanța sa va fi doar egalată, peste câteva luni, tot de un român, originar din Oneşti, maiorul Ioan Palaghiță.

Cu toate că presa îl preamărea pe maiorul-erou, reacția autorităților de la Bucureşti față de faptele sale de arme de la Cotul Donului va veni abia în primăvara lui 1943, când regele Mihai, mareşalul Ion Antonescu şi generalul Constantin Pantazi, ministrul de Război, şi-au pus semnătura pe brevetul de acordare a Ordinului „Mihai Viteazul" clasa a III-a.

[44] Vezi şi Mark Axworthy et al., *op. cit.*, p. 100.

I-a adus necazuri această înaltă distincţie germană după 23 august 1944? Nu direct, în sensul că nu a fost condamnat pentru această „vină". La procesul care i s-a intentat în 1959, şi care nu avea legătură cu participarea sa la război, procurorul l-a caracterizat drept un „aprig luptător în Răsărit, unde a obţinut mari merite militare străine şi române." Răspunsul lui Răşcănescu (consemnat în memoriul din 1961), muşcător, poate răspunde şi astăzi unei eventuale incriminări ce ar putea apărea din partea neavizaţilor: „Şi eu sunt de aceeaşi părere cu tovarăşul procuror; dar aş vrea să întreb: cum trebuia să fie un militar de carieră?! Pentru ce ţara a cheltuit atâta cu mine?!"

Povestea unui detaşament blindat

Partea în care însemnările lui Răşcănescu nasc cele mai multe întrebări este cea dedicată acţiunii detaşamentului blindat constituit din resturile Diviziei 1 Blindate „România Mare" pe frontul din Moldova, după 23 august 1944, angajat în lupte sub comandament sovietic.

Această „dare de seamă" - cum o intitulează autorul - nu face practic parte din însemnările pe care autorul începe să le scrie în noiembrie 1965, fiind elaborată cu doi ani înainte, aşa cum am arătat ceva mai devreme.

Era într-o vreme în care Răşcănescu încerca să îşi reconstituie pensia, pierdută după condamnarea din 1959. Participarea la ceea ce în epocă se numea războiul antihitlerist (23 august 1944-9 mai 1945) era foarte importantă pentru calcularea pensiei unui militar, fiind singura perioadă care se lua în considerare pentru acordarea unui

spor („pentru frontul de vest"). Anii 1941-1944 (până la 23 august) pur şi simplu nu contau. Este şi motivul pentru care aceeaşi perioadă este tratată într-un memoriu din mai 1961, reprodus în acest volum, într-un moment în care, ieşit de curând de la Gherla, nu putea convinge autorităţile să-i fie redată pensia. Acest lucru se va întâmpla în 1964, dar şi atunci vor fi probleme cu perioada acceptată pentru frontul de vest.

Aşa cum rezultă dintr-o scrisoare trimisă de generalul (r) Gheorghe Vasilescu la 26 noiembrie 1963, „Darea de seamă" înaintată Institutului de Istorie al PMR era o tentativă indirectă de reabilitare şi de convingere a autorităţilor pentru a-i reda pensia, în care urma să fie sprijinit de generalul (r) Ilie Creţulescu, un mai vechi cunoscut, implicat şi el în evenimentele din august-septembrie 1944 evocate în document şi, oricum, foarte bine văzut în epocă.

Ce susţine Răşcănescu? Regimentul 3 Vânători Moto, din care făcea parte ca ajutor administrativ, a primit imediat după 23 august 1944, data la care autorităţile române au declarat unilateral armistiţiul şi au încetat lupta împotriva Coaliţiei Naţiunilor Unite, ordin să se deplaseze spre sud, urmând să se regrupeze la sud de Focşani. Trupele aveau să fie însă interceptate, la 25 august 1944, în zona Balcani-Oneşti, de forţele sovietice care, ignorând cererea formulată de Bucureşti (armistiţiul va fi semnat abia în noaptea de 12 spre 13 septembrie, la Moscova), au trecut la dezarmarea unităţilor româneşti. Şi nu s-au limitat la atât: în foarte multe alte cazuri, s-a trecut şi la internarea lor şi la trimiterea în prizonierat, în URSS. Aceasta a fost soarta

unui număr impresionant de români, evaluat între 60 000 şi 160 000.[45]

În cazul coloanei Regimentului 3 Vânători Moto, sovieticii au trecut la dezarmare, au separat ofiţerii de trupă şi de aici până la internare şi trimiterea în lagărele din URSS nu mai era decât un pas. În zonă era însă generalul Radu Gherghe, care a intrat în negocieri cu comandamentele sovietice, pentru a evita calea prizonieratului pentru trupele din zonă. Când am citit prima oară în documentul elaborat de Răşcănescu numele lui Radu Gherghe, am fost convinşi că era vorba de o eroare, mai ales că îl nominaliza drept comandant al Diviziei Blindate, or, la acea dată, el era comandantul Corpului 1 Armată. Credeam confuzia posibilă deoarece Gherghe chiar comandase divizia în 1942-1943. Aşa cum rezultă însă şi din alte documente, este vorba chiar de Radu Gherghe, considerat de unul dintre participanţii la evenimente drept unul dintre „singurii generali rămaşi cu trupele lor".[46]

În conformitate cu versiunea acreditată de Răşcănescu, după un moment de tensiune consumat la 26 august, când soarta lor părea pecetluită, la 28 august a primit ordinul de reorganizare de la Armata 7 de Gardă sovietică, *dat* de către generalul Radu Gherghe şi *transmis* de locotenent-colonelul Gheorghe Matei. Răşcănescu organizează detaşamentul din elemente de la Regimentul 3 Vânători Moto şi de la Regimentul 4 Vânători Moto, cu un efectiv total de 718 militari, cu care va participa la lupte, alături de trupele sovietice, până la sfârşitul lunii septembrie.

[45] Vezi Al. Duţu, *op. cit.*, p. 341-348.

[46] Constantin Nistor, *op. cit.*, f. 196.

Exista totuşi o problemă, de care Răşcănescu avea să se lovească după ce darea de seamă pe care a înaintat-o a fost citită de generalul Ilie Creţulescu. În 1966, generalul Gheorghe Vasilescu îi transmitea într-o scrisoare lui Răşcănescu că Ilie Creţulescu, care scria o carte despre acţiunea Diviziei 103 Munte, îi pusese în faţă un dosar de la Serviciul Istoric al MApN: „era dosarul cu acţiunea Detaşamentul Motomecanizat al vostru, în care să pot vedea că comandant era trecut Matei".[47] Ea s-a amplificat în timp, deoarece toate lucrările consultate de noi care menţionează acţiunile detaşamentului îl nominalizează invariabil la comanda sa pe locotenent-colonelul Matei.[48] Chiar şi generalul (r) Ilie Creţulescu, în cartea sa, apărută în 1968, întăreşte această versiune din poziţia unui participant la evenimente, e drept cu unele mici consolări pentru Răşcănescu, pe care îl numeşte „comandantul vânătorilor moto din Detaşamentul Blindat" şi îl caracterizează drept „un animator neobosit al acţiunilor".[49]

Dacă ar fi să te ghidezi după un bilanţ sui generis al felului în care este reflectată acţiunea Detaşamentului Blindat în istoriografia militară românească, problema ridicată de paginile lui Răşcănescu este închisă sau, mai bine spus,

[47] Scrisoarea din 22.04.1966, reprodusă în volumul de faţă.

[48] Câteva dintre ele: *România în războiul antihitlerist 23 august 1944-9 mai 1945*, Editura Militară, Bucureşti, 1966, p. 218-219; Colonel Gheorghe Tudor, *Atacă tancurile...*, Editura Militară, Bucureşti, 1966, p. 33-42; Idem, *Forţa de şoc*, Editura Militară, Bucureşti, 1982, p. 153-158; Ion Gâdiuţă, Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 190 şi urm.; *Istoria armei tancuri din Armata României*, p. 194; Cornel I. Scafeş, Horia Vl. Şerbănescu, Ioan I. Scafeş, *op. cit.*, p. 35-36.

[49] Ilie Creţulescu, *Peste crestele Carpaţilor*, Editura Militară, Bucureşti, 1968, p. 71 şi 73.

nici nu există. Totuşi, înverşunarea cu care autorul îşi apără punctul de vedere în ultima scrisoare inclusă în acest volum ne-a convins că trebuie măcar să încercăm să deslușim ce se află în spatele acestei dispute. Intenția noastră nu a fost de a răsturna cu tot dinadinsul versiunea Gheorghe Matei, ci de a ne oferi nouă şi mai ales cititorilor de azi puncte de sprijin pentru evaluarea evenimentelor din august-septembrie 1944. Indiferent de care parte se vor situa, cititorii trebuie să ştie că ambii ofițeri şi-au făcut datoria față de țară, rivalitatea pentru atribuirea întâietății într-o acțiune fiind prezentă în multe lucrări memorialistice de la noi şi mai ales din străinătate.

Pentru noi a fost evident că lucrările de istorie militară menționate fac apel, în primul rând, la documentele de arhivă şi, în măsura în care există, la memoriile participanților. Este cert că niciunul din istoricii militari nu a avut la dispoziție, în arhive sau în paginile de memorialistică, poziția exprimată de Gheorghe Răşcănescu.

În acest caz, să facem apel la arhive şi la memorialistică pentru a încerca să lămurim cum stau lucrurile. Dar până să ajungem la momentul 23 august şi la urmările lui, să rememorăm, pe scurt, ce s-a întâmplat cu Divizia 1 Blindată, proaspăt botezată „România Mare", în bătălia declanşată la 20 august 1944. Comandată de generalul Radu Korne, şi el nou în funcție, din aprilie 1944, divizia se găsea în rezerva Grupării Wöhler (denumită în unele lucrări subgrup de armate; era compusă din Armatele 8 germană, al cărei comandant era generalul Otto Wöhler, căruia îi revenea şi comanda grupării, şi Armata 4 română, avându-l atunci la

comandă pe generalul Ilie Ştefleа). La 20 august, a fost subordonată Corpului 57 Blindat german, comandat de generalul Friedrich Kirchner, şi a primit misiunea să atace spre est, în direcţia Podul Iloaiei, pentru a stăvili pătrunderea tancurilor sovietice. Conform concepţiei lui Korne, criticată de unii dintre subordonaţii săi,[50] divizia a fost fragmentată pe grupări tactice, dintre care două, A (cu Regimentul 1 Care de Luptă) şi B (cu Regimentul 3 Vânători Moto), au fost angajate în tentativa de refacere a frontului. Atacul nu a reuşit şi de atunci divizia nu s-a mai reunit, ceea ce explică în parte modul de constituire a Detaşamentului Blindat. Vestea declarării unilaterale a armistiţiului a parvenit unităţilor cu începere de la 23 august, ora 24, în multe cazuri nu prin canale de comunicare recunoscute.

Ajunşi în acest moment, să vedem care sunt sursele care ne stau la dispoziţie pentru a încerca să reconstituim cine şi în ce fel a organizat Detaşamentul Blindat. Avem două documente (un „memoriu"[51] şi un „jurnal de operaţii"[52]) semnate de Gheorghe Matei şi un altul, cu diferenţe faţă de cele anterioare, dar care susţine acelaşi punct de vedere[53] şi nu poartă nicio semnătură. Niciunul din cele trei

[50] C. Nistor, *op. cit.*, f. 218-219; Ion S. Dumitru, *Tancuri în flăcări. Amintiri din cel de-al doilea război mondial*, Nemira, Bucureşti 1999, p. 51-52.

[51] „Memoriu asupra acţiunii Diviziei 1 Blindate / locotenent-colonel Matei Gheorghe / între 25 VIII-29 IX 1944", AMR, Fond 948, d. 1257, f. 246-260.

[52] „Jurnal de operaţii pentru intervalul de timp de la 24 VIII-30 IX 1944", *Ibidem*, Fond 549, dosar nr. 11, f. 2-50.

[53] „Dare de seamă asupra activităţii Detaşamentului Blindat în luptele din Transilvania contra forţelor germano-maghiare, pe timpul de la 24 august la 1 octombrie 1944", în Gheorghe Zaharia (coord.), *Pentru*

documente nu poartă vreo dată - din modul de întocmire, se vede clar că au fost elaborate la destul de mult timp după evenimente, probabil câteva luni - şi nu este clar în ce conjunctură şi în ce scop au fost elaborate. În fine, o sursă documentară relevantă este Ordinul de zi nr. 602 din 26 februarie 1945, emis de comandantul Armatei 4 române, generalul Gheorghe Avramescu, prin care lui Gheorghe Matei i se conferă Ordinul „Steaua României" clasa a IV-a cu spade, panglică de Virtute Militară şi frunze de stejar.[54] Modul de constituire, acţiunile de luptă şi datele incluse în aceste documente sunt în mare parte similare, existând totuşi unele diferenţe care trebuie semnalate.

Sursele memorialistice le aparţin lui Ilie Creţulescu, Constantin Nistor, Vasile Danacu (colonel, comandantul Regimentului 7 Artilerie Grea), Ion S. Dumitru. Cu ajutorul lor, vom încerca nu neapărat să lămurim, ci mai curând să evidenţiem punctele de vedere care se confruntă.

a) ***Unde şi când au fost interceptate unităţile Diviziei Blindate de către sovietici.*** Răşcănescu spune că Regimentul 3 Vânători Moto a fost interceptat în zona Balcani-Oneşti, sovieticii trecând imediat la dezarmarea românilor.

Despre Oneşti şi ziua de 25 august vorbeşte şi Constantin Nistor, care se găsea în fruntea a ceea ce mai rămăsese din Grupările A şi B, acum reunite sub comanda sa,

eliberarea patriei. documente, extrase din presă, memorii cu privire la lupta poporului român pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist (23 august - 25 octombrie 1944), Editura Militară, Bucureşti, 1972, p. 676-684.

[54] *Mesajul patriotic al unor ordine de zi. Documente care elogiază vitejia şi eroimul armatei române în războiul antihitlerist*, Editura Militară, Bucureşti, 1980, p. 193-195.

cu menţiunea că el se găsea la Târgu Ocna. Cu o zi înainte, primise ordinul generalului Radu Korne - ultimul act de comandă al acestuia, în versiunea lui Nistor - de a conduce divizia pe traseul Roznov-Oneşti-Adjud-Focşani, generalul făcând apel şi la faptul că subordonatul său era un om al locului.[55]

Divizia 104 Munte, comandată de generalul Ilie Creţulescu, un comandant bine informat, care aflase cu câteva zile înainte, la 20 august, chiar de la generalul Constantin Sănătescu, despre posibila arestare a lui Ion Antonescu, nu a fost interceptată de sovietici sau cel puţin aşa rezultă din memoriile sale. În schimb, el arată că, la 26 august, la Blăgeşti, a întâlnit coloana Regimentului 7 Artilerie Grea şi, în aceeaşi zi, a intrat în legătură cu comandamentul sovietic.

Dar comandantul regimentului, colonelul Vasile Danacu, afirmă că unitatea sa, care se retrăgea de la Roznov, pe valea Tazlăului, a fost interceptată la Frumoasa de Armata 7 de Gardă sovietică şi somată să predea tunurile şi maşinile încă din dimineaţa zilei de 24 august. La 25 august, toţi ofiţerii regimentului au fost aduşi la Blăgeşti.[56]

„Memoriul" şi „jurnalul de operaţii" semnate de Gheorghe Matei susţin versiuni aproape identice. Divizia Blindată se retrăgea, la ordin, spre Focşani, dar fiind foarte mare aglomeraţie pe comunicaţia folosită, s-a putut strecura

[55] Constantin Nistor era originar din Oanţu, jud. Neamţ.

[56] *Veteranii pe drumul onoarei şi jertfei (1941-1945). De la Stalingrad la Bătălia Moldovei. (Mărturii, episoade şi documente privind acţiunile armatei române în bătăliile din Cotul Donului şi Stepa Kalmukă, din Caucaz şi Crimeea, precum şi în Bătălia Moldovei). August 1942-august 1944*, Editura „Vasile Cârlova", Bucureşti 1997, p. 473-474.

doar „pe fracţiuni şi într-o alură extrem de incertă".[57] Ultima fracţiune (compusă, în principal, din Regimentul 3 Vânători Moto şi Regimentul 1 Care de Luptă) a fost interceptată de cavaleria sovietică la Frumoasa, pe 25 august dimineaţa.[58] Ambele documente vorbesc despre somaţiile primite de această grupare, dar afirmă că unităţile componente au refuzat să predea armamentul sau să dezarmeze tancurile.

Ion S. Dumitru, care era la Regimentul 1 Care de Luptă, pleacă din zona Dulceşti-Bozieni şi se îndreaptă spre Oneşti, pe traseul descris de Constantin Nistor. La 25 august, intră în localitatea Tazlău, unde întâlneşte coloana Regimentului 7 Artilerie Grea, în care descoperă, surpriză!, două-trei formaţii de tancuri şi tunuri de asalt (autotunuri) şi mai mulţi ofiţeri din propriul său regiment, printre care Gheorghe Matei (pe care el îl numeşte „locţiitor de front"), căpitanul Gheorghe Alexandrescu, comandantul Batalionului de Tancuri, căpitanul Arcadie Duceag, comandantul Companiei 1 Tunuri de Asalt, şi alţii. La 25 august, au apărut primele formaţiuni de luptă sovietice, dar coloana celor două regimente şi-a continuat deplasarea spre sud. Ajunşi la Frumoasa, în aceeaşi zi, au fost interceptaţi de forţe sovietice mai puternice şi opriţi.[59]

În fine, ultima piesă a acestui puzzle, darea de seamă asupra activităţii Detaşamentului Blindat, identifică zona de interceptare ca fiind Tazlău, Frumoasa, Pârjol, Băsăşti, dar la data de 24 august![60]

[57] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 246.
[58] *Ibidem*; *Ibidem*, Fond 549, dosar nr. 11, f. 3.
[59] Ion S. Dumitru, *op. cit.*, p. 111-113.
[60] *Pentru eliberarea patriei*, p. 677.

Ca o concluzie, unitățile Diviziei Blindate, pe drumul de la Roznov la Adjud, între Frumoasa şi Oneşti, la 24 şi 25 august. În opinia noastră, mai mult decât locul interceptării are importanță data la care aceasta s-a produs.

b) ***Cine a inițiat şi a purtat negocierile cu comandamentele sovietice.*** Răşcănescu afirmă că, după interceptare, generalul Radu Gherghe şi el, alături de alți ofițeri din divizie (nenominalizați), au purtat tratative cu sovieticii, al căror rezultat a fost permisiunea de a-şi recupera armamentul pe care fuseseră obligați să îl arunce. Nu dă însă amănunte despre aceste negocieri şi nici nu precizează localitatea unde s-au purtat.

Colonelul Nistor are un prim contact la Oneşti, la 25 august, cu un maior sovietic, care îi dezarmează pe ofițerii care se găseau alături de el – şi le ia şi ceasurile, stilourile, binoclurile –, dar acceptă să îl conducă la superiorul său, un colonel. Acesta refuză să admită îndulcirea condițiilor puse trupelor române, pe motiv că aşa sunt ordinele primite, dar este de acord să îl trimită pe Nistor la un nivel ierarhic superior. Astfel, acesta ajunge, în dimineața zilei de 26 august, în apropiere de Adjud, unde se întâlneşte cu generalul Bogdanov, pe care el îl identifică greşit drept comandantul Corpului 24 Armată sovietic. Generalul Aleksei Artemievici Bogdanov era de fapt comandantul trupelor de tancuri şi motomecanizate din Armata 7 de Gardă şi poate personajul sovietic cel mai des invocat în mărturiile pe care le prezentăm. Fapt este că sovieticii nu cedează nimic nici de astă dată şi astfel, în după-amiaza aceleiaşi zile, ajunge în localitatea Traian, la est de Bacău, unde are o întrevede-

re cu generalul Mihai Stepanovici Şumilov, comandantul Armatei 7 de Gardă, dar se izbeşte de acelaşi refuz de a fi discutată soarta trupelor din subordinea sa. Deşi îşi dă seama că nu mai există mari şanse, Nistor îşi continuă turul comandamentelor sovietice şi, în dimineaţa de 27 august, ajunge la Recea, la comandamentul Frontului 2 Ucrainean. Erau acum nu mai puţin de şase generali şi ofiţeri români care aşteptau o soluţie de la cei care ar fi trebuit să fie noii aliaţi ai României. În afară de el, la Recea se mai găseau generalii Mihail Voicu (comandantul Diviziei 14 Infanterie) şi Alexandru Saidac (comandantul Diviziei 1 Infanterie), coloneii Ştefan Opriş (comandantul secund al Diviziei de Gardă), Lupescu (statul major al Corpului 5 Armată) şi Stoica (comandantul Regimentului 8 Infanterie). Cei şase vor fi puşi sub pază şi îşi vor spune doleanţele unui general din comandamentul frontului, care le-a promis că le va transmite comandantului, Rodion Malinovski, la acea dată încă general. După trei zile de aşteptare, a venit şi verdictul lui Malinovski: până la încheierea armistiţiului vor rămâne în custodia frontului! Numai că nici acest termen nu a fost respectat (armistiţiul a fost încheiat la 12 septembrie): vor fi plimbaţi prin câteva localităţi, vor ajunge într-un final şi la Bucureşti (la 21 septembrie) şi vor fi predaţi Marelui Stat Major român la 22 septembrie. Nistor descrie tratamentul la care au fost supuşi în timpul detenţiei drept execrabil.

Generalul Ilie Creţulescu descrie o experienţă cu mult mai agreabilă consumată la 26 august, la Blăgeşti, alături de câţiva generali şi ofiţeri români (pe care nu îi nominalizează). Atmosferă mai mult decât destinsă, gazdele so-

vietice punând la bătaie plăcinte ruşeşti, ceai şi vin. După puțin timp, avea să-ți facă apariția însuşi generalul M. S. Şumilov, însoțit de un grup de generali şi ofițeri. După prezentări, Şumilov i-a întrebat direct pe cei prezenți ce au de gând să facă, dacă se implică în lupta împotriva Germaniei. Crețulescu a răspuns pozitiv, ceea ce a atras replica promptă a lui Şumilov: „Haroşo!". Câteva ore mai târziu, Crețulescu l-a revăzut pe Şumilov şi au hotărât împreună zona în care urma să se regrupeze divizia. Mai mult, pe un ordin către unitățile Corpului 7 Armată, în care acestea erau înştiințate de regruparea Diviziei 104 Munte, aprobată de sovietici, Şumilov a scris un permis de liberă trecere pentru el şi pentru trupele sale. Răşcănescu susține că ar fi primit şi el un document asemănător, dar din partea Corpului 24 Armată de Gardă sovietic.

Colonelul Vasile Danacu pare să fi fost unul din participanții la această întrevedere de la Blăgeşti cu generalul Şumilov, deşi o datează 25 august 1944. El îi nominalizează între cei prezenți pe generalii Radu Gherghe, Ilie Crețulescu, Mircea Dimitriu (comandantul Diviziei 13 Infanterie) şi încă unul, care apare cu numele Roşca în sursa consultată de noi, dar bănuim că este vorba de Damian Raşcu (comandantul Diviziei 20 Infanterie). Gheorghe Matei nu este amintit.[61]

Ion S. Dumitru era la acea dată sublocotenent şi comandant de pluton şi nu putea emite pretenția să fie inclus în vreo echipă de „negociatori", dar şi numai ca spec-

[61] *Veteranii pe drumul onoarei şi jertfei (1941-1945). De la Stalingrad la Bătălia Moldovei*, p. 474.

tator el ne oferă informaţii interesante. Astfel, aflăm că la 25 august, pe la prânz, toţi ofiţerii Diviziei Blindate care se găseau în zonă au stat de vorbă cam o oră cu generalul Radu Gherghe, care i-a informat despre schimbarea de alianţă produsă la 23 august şi de faptul că unităţile din Moldova urmau să lupte alături de Frontul 2 Ucrainean peste Carpaţi, în Transilvania. De asemenea, i-a informat despre iminenta întâlnire dintre doi generali sovietici şi generali români pentru stabilirea soartei diviziilor româneşti aflate în valea Tazlăului. Aceasta, între altele, dovedeşte că generalul Gherghe luase contact cu noii aliaţi ceva mai înainte. Oricum, veştile generalului au fost întâmpinate cu entuziasm de Vasile Danacu şi mult mai circumspect de Gheorghe Matei, pentru care, în mod evident, Ion S. Dumitru nu nutrea niciun fel de simpatie. La ora 16, la Frumoasa au sosit doi generali sovietici (din auzite, se credea că unul ar fi fost Şumilov) şi trei generali români, Radu Gherghe, Damian Raşcu şi, posibil, Dumitru Carlaonţ (comandantul Diviziei 8 Infanterie). Gheorghe Matei, pe care Ion S. Dumitru îl cunoştea foarte bine, nu este pomenit între participanţi, şi nici Danacu. Rezultatul negocierilor, transmis trupelor, a fost că trebuiau să rămână pe loc până la noi ordine...[62]

Şi acum să vedem cum sunt prezentate contactele cu sovieticii în documentele semnate de Gheorghe Matei. Primul dintre ele, „Memoriul", susţine că, la 25 august, unităţile Diviziei 1 Blindate au refuzat să predea armele sau să dezarmeze tancurile până când nu primeau ordinul generalului Radu Gherghe, „care se afla în tratative cu

[62] Vezi Ion S. Dumitru, *op. cit.*

generalii ruşi."[63] Seara, ar fi primit dispoziția lui de a se deplasa la Blăgeşti şi apoi la Buda, episod asupra căruia vom reveni. La 27 august 1944, generalul Radu Gherghe a transmis lui Matei ordinul de „reorganizare completă" a diviziei (o titulatura generoasă pentru cei aproximativ 1 000 de oameni aflați în zonă, dar vom vedea ceva mai departe că exista o posibilă mizăîn spatele denumirii) în vederea intrării în luptă. Ceva mai târziu, în aceeaşi zi, vor sosi la Buda trei generali sovietici - şeful de stat-major al Corpului 24 Armată de Gardă, Juravliev, A. A. Bogdanov (pe care l-am prezentat anterior) şi comandantul Diviziei 72 Infanterie de Gardă, Anatoli Ivanovici Losev[64] - şi locotenent-colonelul Lev Davidovici Leibman, „reprezentantul Consiliului Politic Superior sovietic". La această întâlnire, partea sovietică a prezentat ordinul prin care Divizia Blindată română era subordonată operativ Armatei 7 de Gardă. Totodată, lui Matei i s-au pus două întrebări: prima, dacă divizia română înțelege să acționeze alături de armata rusă pentru cucerirea „Ardealului românesc"; a doua, dacă îşi ia „răspunderea riscului ce ar rezulta în luptă din cauza anumitor defecțiuni?". Matei a răspuns pozitiv la ambele întrebări, dar a subliniat ca militarii români să aibă situația „unui partener aliat şi nu o situație inferioară."[65] Pentru acest răspuns, secvența este inclusă în multe din lucrările pe care le-am consultat. Să observăm că prima întrebare este similară cu cea pusă de generalul M. S. Şumilov lui Ilie

[63] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 246.

[64] Lozev în document, transliterare preluată apoi de majoritatea lucrărilor.

[65] *Ibidem*, f. 247.

Creţulescu, la o întrevedere plasată de acesta din urmă cu o zi înainte.

Celălalt document care îi aparţine lui Matei, „Jurnalul de operaţii", descrie, în mare, aceeaşi desfăşurare dar introduce şi precizări interesante. Astfel, la 25 august, generalul Gherghe este cel care începe convorbirile cu sovieticii. Dar, spre seară, căpitanul Alexandru Mihailovici („ofiţer cu operaţiile al Regimentului 1 Artilerie Moto") pleacă la Blăgeşti, la postul de comandă al Diviziei 72 Infanterie de Gardă, „ca element de legătură al diviziei pe lângă comandamentul rus". Documentul nu menţionează dacă această misiune a fost ordonată (şi de cine) sau a fost din proprie iniţiativă. Altă menţiune interesantă este că, la comandamentul Diviziei 72, erau adunate statele majore ale Corpului 1 Armată şi Diviziilor 103 şi 104 Munte, 3, 4, 6, 13, 20 Infanterie şi 1 Gardă. Despre soarta acestora nu se mai aminteşte nimic în document. Întâlnirea de la 27 august cu cei trei generali sovietici este prezentată aproape identic, dar cu câteva modificări/adăugiri interesante. În tripleta sovietică, locul lui Juravliev este luat de generalul P. P. Avdeenko, comandantul Corpului 24 Armată de Gardă. Ordinul Armatei 7 de Gardă este prezentat într-o manieră mult mai frustă, indicându-se că Divizia 1 Blindată intră în subordinea Corpului 24 Armată de Gardă, „datorând completă disciplină şi ascultare" pentru purtarea luptei comune împotriva forţelor germane şi ungare.[66]

„Darea de seamă", al treilea document care prezintă acţiunea Detaşamentului Blindat, schimbă în mod dra-

[66] *Ibidem*, Fond 549, dosar nr. 11, f. 5.

matic datele problemei. În primul rând, generalul Radu Gherghe dispare complet din distribuție, nu este nici măcar menționat. Stabilirea contactului cu unitățile sovietice a fost decisă de „toți comandanții unităților din Divizia 1 Blindată", în condițiile imposibilității de a comunica cu vreun comandant superior român (ceea ce explică absența lui Gherghe). În fine, surpriza cea mare: „Acest contact a fost stabilit de căpitanul Mihailovici Alexandru cu comandantul Diviziei 72 Gardă rusă (general Losev) în noaptea de 24 spre 25 august şi de locotenent-colonelul Matei Gheorghe cu căpitanul Mihailovici Alexandru în ziua de 25 august." Practic, dacă este adevărată, această variantă le invalidează pe toate cele prezentate mai înainte! Întâlnirea de la 27 august cu Avdeenko (greşit identificat ca şef de stat-major al Corpului 24 Armată de Gardă), Bogdanov şi Losev este consemnată sec, fără întrebări, fără răspunsuri, fără atitudini îndrăznețe.[67]

Ca o concluzie la acest subpunct, putem afirma că diviziile româneşti, printre care şi Divizia Blindată, care se retrăgeau pe valea Tazlăului, de la Roznov către Oneşti, interceptate de avangarda sovietică pe 24-26 august, au aşteptat rezultatelor negocierilor purtate cu comandamentul Armatei 7 de Gardă şi cele subordonate ei, care îl aveau în prim-plan pe generalul Radu Gherghe (însoțit de mai mulți generali comandanți de divizie). De ce Radu Gherghe? Pentru că era generalul cu cel mai mare grad şi cu cea mai mare funcție aflat în zonă, iar această misiune îi revenea de drept într-o asemenea situație.

[67] Vezi *Pentru eliberarea patriei*, p. 677.

Frumoasa, Blăgeşti, Buda este perimetrul în care au fost localizate tratativele de către martori şi documentele de arhivă, desfăşurate în perioada 25-27 august. Miza lor era, din perspectiva comandamentelor române, să stopeze dezarmarea trupelor din subordine şi foarte probabila lor internare - varianta minimală - şi, eventual, să stabilească principii de cooperare cu ceea ce se presupunea a fi noul aliat. În pofida invocării declaraţiei regale de la 23 august şi a ordinelor primite, comandamentele sovietice au rămas, iniţial, la propriile ordine, care pornind de la o situaţie reală (partea română declarase unilateral armistiţiul, dar acesta nu fusese încheiat), au tratat trupele române ca pe unele care încetaseră lupta, învinse, şi urmau să fie dezarmate şi internate. În mod evident, sovieticii nu au acceptat ca marile unităţi ale Armatei 4 române - chiar dezorganizate, fracţionate şi cu efectivele mult reduse - să se regrupeze la sud de Focşani. Din documentele şi mărturiile pe care vi le-am prezentat, s-ar putea deduce că, în urma tratativelor purtate de generalul Gherghe, partea sovietică a acceptat să ia în subordine anumite unităţi româneşti (nu toate), care au primit din partea aceluiaşi general ordin de regrupare şi reorganizare, intrând apoi în relaţii cu comandamentele la care au fost repartizate. Este un scenariu care pare a funcţiona şi în cazul Diviziei Blindate. Chiar mărturia lui Răşcănescu pare a susţine această derulare a evenimentelor, el indicând că a primit ordinul de reorganizare al Armatei 7 de Gardă de la generalul Radu Gherghe, prin intermediul lui... Gheorghe Matei.

Rămân, totuşi, multe semne de întrebare. Tratamentul descris ca binevoitor aplicat numai anumitor unităţi - Di-

viziile 104 şi 103 Munte, Regimentul 7 Artilerie Grea, Detaşamentul Blindat - a fost excepţia şi nu regula pentru comandamentele sovietice. Stă mărturie experienţa nefericită a colonelului Constantin Nistor, purtat de la un comandament la altul, şi în cele din urmă internat pentru aproape o lună. Nici generalul Gherghe, deşi creditat drept cel care a făcut posibilă integrarea unităţilor menţionate mai sus în operaţiile Armatei 7 de Gardă, nu a scăpat de reacţia inamicală, ca să folosim un eufemism, a reprezentanţilor Armatei Roşii, fiind şi el deţinut la comandamentul Frontului 2 Ucrainean între 2 şi 16 septembrie 1944. Aceeaşi soartă au împărtăşit-o şi alţi doi generali despre care există mărturii că au participat la tratative, Damian Raşcu şi Alexandru Saidac.[68]

Ca să nu mai vorbim de trupe, dezarmate şi internate de Armata Roşie. De altfel, unii dintre participanţii români la acele evenimente s-au considerat internaţi încă din momentul în care tratativele purtate de generalul Gherghe s-au încheiat. Este cazul lui Ion S. Dumitru, căruia ordinul ruşilor adresat direct locotenent-colonelului Gheorghe Matei de a deplasa Regimentul 1 Care de Luptă de la Frumoasa la Valea lui Ion (bănuim că acelaşi descris de „Memoriul" lui Matei ca desfăşurându-se spre Blăgeşti şi Buda) i s-a părut impropriu, pentru că nu venea pe filiera Radu Gherghe. Când, în dimineaţa următoare, a observat că satul era înconjurat de gărzi sovietice, iar trupelor li s-a ordonat să lase tancurile şi să se deplaseze la Blăgeşti, pen-

[68] Alesandru Duţu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicţionar enciclopedic*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1999, p. 227, 343, 359.

tru a primi hrană, a fost convins că soarta lor era pecetluită. Deoarece se considera deja în lagăr, după o discuţie lămuritoare cu Matei, a abandonat tancul şi a pornit spre Târgovişte, garnizoana de reşedinţă a regimentului.[69] Şi pentru a risipi orice dubii, să notăm că, după multe peripeţii, va lua parte la campania din Vest, cu Regimentul 2 Care de Luptă, şi va deveni cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul".

Ce i-a determinat pe comandanţii ruşi să adopte, de la un moment dat, atitudini diametral opuse faţă de trupele române care se găseau în valea Tazlăului rămâne în mare măsură un mister. Locotenent-colonelul Matei spune că „trupa celorlalte mari unităţi azvârlea armamentul, ca şi mare parte din echipament", dar unităţile, chiar fragmentate, ale Divizie Blindate îşi menţinuseră coeziunea organizatorică şi nu îşi abandonaseră armele. Cu alte cuvinte, că îşi păstraseră măcar parţial valoarea combativă. Aserţiunea lui Matei este însă contrazisă chiar în ordinul de zi semnat de generalul Gheorghe Avramescu, din 22 februarie 1945, care susţine că unităţile din Divizia Blindată erau „dezarmate şi deposedate de tot materialul de război".[70] O imagine care concordă izbitor cu cea redată de Răşcănescu -„tot felul de material existent pe oameni şi în maşini, în special armamentul, echipamentul, materialul de transmisiuni şi ACG, a avut de suferit foarte mult, fiind aruncat pe marginea şoselei în urma ameninţărilor chiar cu pistolul". Ilie Creţulescu nu aminteşte episodul dezarmării, dar să nu uităm că el a organizat Divizia 103 Munte, cu care va

[69] Ion S. Dumitru, *op. cit.*, p. 116-119.

[70] *Mesajul patriotic la unor ordine de zi*, p. 193.

participa la lupte, *după* întrevederea cu Şumilov, aşadar, implicit, cu acordul acestuia.

Pe de altă parte, e greu de crezut că situaţia de pe front i-ar fi obligat pe sovietici să facă apel la români, poate doar faptul că, evident, cunoşteau mai bine zona.

c) ***Cine a decis organizarea Detaşamentului Blindat şi a numit comandantul.*** Acesta este, în fond, miezul problemei ridicate de Răşcănescu. În documentele incluse în acest volum, începând de la memoriul adresat autorităţilor în 1961, până la scrisoarea din 1966 adresată generalului (r) Gheorghe Vasilescu, el susţine că a organizat detaşamentul, începând de la 24 august, din resturile Regimentelor 3 şi 4 Vânători Moto (mulţi dintre oameni făcând parte din serviciile unităţilor). Când, pe filiera Creţulescu-Vasilescu, află de faptul că Matei este creditat cu comanda şi organizarea acestui detaşament, neagă cu vehemenţă o asemenea posibilitate, susţinând că „rivalul" său avea doar rolul de a traduce şi transmite ordinele generalului A.A. Bogdanov.

În anul 1966, data ultimei scrisori a lui Răşcănescu, apărea sub egida Institutului de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă CC al PCR, un volum masiv care a constituit multă vreme o adevărată „biblie" a participării armatei române la campania din Vest (cea din Est era încă total ignorată, din raţiuni în primul rând ideologice), folosit şi astăzi datorită cantităţii impresionante de informaţii înmagazinate. Între autorii volumului îl regăsim şi pe colonelul Constantin Nicolae, cel care primise în 1963 darea de seamă întocmită de Răşcănescu, iar, între cei care contribuiseră cu „unele materiale şi documentaţie", pe genera-

lul-colonel (r) Ilie Creţulescu, unul din martorii principali invocaţi de Răşcănescu în sprijinul versiunii sale. Părţii luate de Detaşamentul Blindat îi sunt acordate două pagini, iar chestiunea comandantului este rezolvată sec, fără alte explicaţii, prin nominalizarea lui Gheorghe Matei.[71]

Peste doi ani, în 1968, este publicată şi cartea la care lucra, în 1966, Ilie Creţulescu, în mărturia căruia Răşcănescu îşi punea mari speranţe. Eroul de la Don nu mai era în viaţă atunci, dar în mod sigur s-ar fi supărat citind în carte că: „Locotenent-colonelul Matei luase comanda detaşamentului din proprie iniţiativă [exact sintagma folosită de Răşcănescu], la 23 august. Până atunci fusese comandantul Regimentului 1 Care de Luptă"[72] Nu ştim care au fost argumentele lui Creţulescu, dar au contat, probabil, documentele de arhivă aminte de generalul Vasilescu în scrisoarea din 1966 şi faptul că „biblia" din 1966 dăduse verdictul. Să spunem aici că afirmaţia că Matei era comandantul Regimentului 1 Care de Luptă este corectă, pentru că, la 25 august, când unităţile de tancuri erau interceptate de sovietici, titularul acestui post, colonelul Cristache Iliescu, era absent[73] şi, în aceste condiţii, comandantul secund îi prelua automat atribuţiile, nu trebuia numit de cineva. Cât despre poziţia ocupată de Răşcănescu în cadrul detaşamentului, Creţulescu rămâne la ceea ce scrisese încă din 1961, în referinţa ataşată memoriului înaintat de colonelul abia eliberat de la Gherla: comandantul trupelor mecanizate.

[71] *România în războiul antihitlerist 23 august 1944-9 mai 1945*, Editura Militară, Bucureşti, 1966, p. 2, 218-219.

[72] Ilie Creţulescu, *op. cit.*, p. 38.

[73] Ion S. Dumitru, *op. cit.*, p. 114.

Singura sursă care confirmă aproape integral versiunea lui Răşcănescu este Constantin Nistor, atât în documentele incluse în acest volum, cât şi în paginile sale memorialistice. Dar în cazul lui trebuie să punctăm că nu a fost martor direct nici al constituirii, nici al acţiunilor de luptă ale detaşamentului, cu care va lua contact abia la 28 septembrie 1944, după ce, cu o zi mai înainte, se întâlnise la Sovata cu generalul A. A. Bogdanov, mai vechea sa cunoştinţă. Este posibil ca „darea de seamă" a lui Răşcănescu să fi ajuns şi în posesia sa, deoarece multe din cifrele folosite sunt identice în cele două documente. El îl numeşte pe Răşcănescu între „organizatorii" detaşamentului (fără a mai aminti vreun altul) constituit între 25 şi 27 august şi care a primit permisiunea comandamentului sovietic.[74]

Să vedem acum care este versiunea acreditată de Gheorghe Matei. În „memoriu", acesta arată că, în momentul în care primeşte vizita celor trei generali sovietici, la 27 august, el se află în poziţia de comandant al Diviziei 1 Blindate, şi precizează: „numit de generalul Radu Gherghe".[75] Ar fi fost posibilă o astfel de numire? În condiţiile în care nu exista niciun fel de legătură cu Marele Stat Major şi cu Armata 4, generalul Radu Gherghe putea uza de autoritatea pe care i-o conferea gradul şi funcţia. Probabil că Gherghe nu avea informaţii despre colonelul Nistor, la acea dată *de facto* comandantul diviziei, după ce generalul Radu Korne plecase spre Bucureşti.[76]

[74] C. Nistor, *op. cit.*, f. 207.
[75] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 246.
[76] C. Nistor, *op. cit.*, f. 196.

În schimb, sovieticii, generalii Bogdanov şi Şumilov, dacă ar fi să-i dăm crezare lui Nistor, ştiau de existenţa acestuia, fiindcă, aşa cum am văzut, se întâlniseră cu el la 26 august. Judecând după tratamentul pe care i l-au aplicat, generalii ruşi nu îl agreau pe Nistor.

Are vreo relevanţă această numire, oricum mai curând simbolică judecând după ce mai rămăsese din Divizia Blindată? Are, pentru că, la întâlnirea cu cei trei generali ruşi din 27 august, decisivă pentru organizarea a ceea ce a purtat denumirea de Detaşamentul Blindat „Locotenent-colonel Matei", „Memoriul" indică negru pe alb că aceştia au solicitat ca la întrevedere „să nu asiste decât comandantul diviziei şi şeful de stat major, căpitanul Mihailovici Alexandru"![77] Se poate explica astfel de ce Răşcănescu nu ştie despre această întrunire la care sovieticii au comunicat condiţiile în care vânătorii moto şi tanchiştii români aveau să participe la operaţii alături de Armata Roşie. Despre căpitanul Alexandru Mihailovici - judecând după nume, posibil cunoscător al limbii ruse - şi poziţia sa de şef de stat-major va fi vorba ceva mai încolo.

„Jurnalul", în schimb, propune o versiune mult mai nuanţată. Potrivit acestuia, la 26 august, dimineaţa, comandamentul rus ordonă ca ofiţerii diviziei să se prezinte la generalul Radu Gherghe. Generalul, la rândul său, îl convoacă pe ofiţerul cel mai vechi din divizie. Se vor prezenta Matei, acum prezentat drept comandant al Regimentului 1 Care de Luptă, şi Mihailovici, fără a fi explicat motivul prezenţei sale. Conform „Jurnalului", Gherghe i-a ordonat

[77] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 247.

lui Matei să ia comanda diviziei, să o deplaseze în zona Buda-Şipote şi să se pregătească pentru acţiuni comune cu trupele sovietice.[78]

Din cele de mai sus rezultă că criteriul care a funcţionat la numirea comandantului a fost, la grade egale, cel al vechimii în grad, un principiu care funcţiona în armata română (şi nu numai). Într-adevăr, din această perspectivă, Matei era mai vechi în grad decât Răşcănescu.

Născut la 26 aprilie 1896, la Cornereva, judeţul Caraş-Severin, Gheorghe Matei făcuse studii militare la Budapesta şi ieşise *fähnrich* (stegar) în august 1916. A fost trimis pe frontul din Italia, unde a suferit efectele gazelor de luptă, şi a revenit la Budapesta. Conform propriilor declaraţii dintr-un memoriu scris în 1951, în 1919, convertit subit la marxism, s-a înrolat în Armata Roşie ungară, în care a servit până la destrămarea ei (în urma înfrângerilor suferite în faţa armatei române!). Oricât de tentantă ar părea această pistă de investigaţii, nu credem că această înrolare timpurie sub flamura roşie a contat în vreun fel în august 1944 (cum de altfel nu l-a ajutat pe Matei nici în tentativa de a obţine bunăvoinţa autorităţilor comuniste[79]). În mod cert

[78] Ibidem, Fond 549, dosar nr. 11, f. 4.

[79] Avansat până la gradul de colonel, Gheorghe Matei a fost trecut în cadru disponibil în 1946 şi în rezervă în 1947. După spusele sale, a intrat în Partidul Comunist încă din 1947, înainte de trecerea în rezervă. dar noul „tovarăş de drum" nu a rezistat mult. În 1949, a fost exclus din partid, în urma unor verificări de rutină, din motive care ţineau de cariera sa militară (campania din Est, participarea la un stagiu de pregătire în Germania în 1944). Alte surse invocau însă nesinceritatea faţă de partid, mai precis ascunderea trecutului de „exploatator" al soţiei, Margareta, născută Teichner, una dintre cele mai bogate familii din Orşova (Arhiva CNSAS, fond Informativ, dosar nr. 946685, f. 19, 43, 46-47).

însă, acest detaliu biografic a fost trecut sub tăcere atunci când, revenit pe meleaguri natale, a solicitat rechemarea în cadrele active, de data aceasta ale armatei române, în care a fost integrat cu gradul de locotenent (cu vechimea şi gradul de sublocotenent de la 1 august 1917). Maior din 1936, a preluat în 1938 comanda Batalionului 1 din Regimentul 1 Care de Luptă. Matei a fost avansat locotenent-colonel la 10 mai 1941, cu doi ani mai devreme decât Răşcănescu[80], cu toate că aproape concomitent a fost îndepărtat din fruntea batalionului şi numit şef al Serviciului Tehnic al regimentului.[81]

Prezenţa lui Mihailovici la întâlnirea din 27 august 1944 nu pare a fi justificată însă decât de încrederea pe care i-o acorda Matei şi de faptul că era cel care asigura legătura cu sovieticii. Numirea sa ca şef de stat-major s-a făcut printr-o procedură inedită. „Jurnalul" reia condiţia pusă de generalii sovietici de a sta de vorbă cu comandantul (acum numit al detaşamentului) şi cu şeful de stat-major şi adaugă: „De comun acord [aşadar, cu aprobarea sovieticilor], este numit ca şef de stat major căpitanul Mihailovici."[82]

În „Jurnal" se consemnează că, după întâlnirea cu generalul Gherghe, la ordinul comandamentului rus, s-a trecut

[80] Într-o minibiografie a lui Matei, compilată probabil după memoriul de ofiţer, datele de avansare sunt uşor diferite faţă de cele găsite de noi în anuarul ofiţerilor. Astfel, pentru înaintarea la gradul de locotenent-colonel este trecută ziua de 24 ianuarie 1942. *Istoria armei tancuri din Armata României*, Editura Militară, Bucureşti, 2001, p. 363-364.

[81] Motivul acestei retrageri de la comandă ar fi fost, potrivit mărturiei sale, faptul că soţia sa era evreică şi refuzase în mai multe rânduri să divorţeze. Arhiva CNSAS, fond Informativ, dosar nr. 946685, f. 10-16.

[82] AMR, Fond 549, dosar nr. 11, f. 5.

la organizarea unităților într-un „puternic detaşament blindat mixt, purtând denumirea de Detaşamentul Blindat «Locotenent-colonel Matei Gheorghe» din Divizia 1 Blindată".[83]

Acesta poate fi socotit actul de naştere al unei denumiri preluate apoi în alte documente de arhivă şi în majoritatea lucrărilor de istorie. Dacă ar fi să dăm crezare memoriului întocmit de Gheorghe Matei în 1951, această „formulă de a i se spune" s-a găsit mai târziu, „pentru a nu se spune chiar Divizia Blindată, spre a nu jigni pe fostul comandant, care sosise la Bucureşti în straie de cioban, fără niciun material al diviziei sale".[84] O şarjă jignitoare la adresa generalului Radu Korne, care a fost arestat prima dată la 21 octombrie 1944 şi a sfârşit în închisoare la 28 aprilie 1949. În aceste circumstanțe, cine să se fi angajat să protejeze onoarea sa, în modul descris de Matei?

Oricum, după ştiința noastră, până la acest volum, nimeni nu a pus sub semnul întrebării veridicitatea datelor transmise prin documentele care poarta semnătura lui Gheorghe Matei.

Rămân multe semne de întrebare şi este destul de clar că, odată cu trecerea timpului şi cu aplicarea principiilor de *political correctness* ale epocii, adevărul a început să fie „periat".

Încă din ordinul de zi emis de Armata 4 în februarie 1945, implicarea lui Radu Gherghe dispare, iar Gheorghe Matei este investit inițiator exclusiv: „în ziua de 27 august, adună toate unitățile dezarmate şi deposedate de tot materialul de război în satul Blăgeşti (Bacău) rămase din Divi-

[83] *Ibidem*, f. 4.

[84] Arhiva CNSAS, fond Informativ, dosar nr. 946685, f. 16.

zia Blindată şi organizează *din iniţiativă proprie* [subl.ns.] o nouă mare unitate capabilă de a lupta împreună cu armata rusă".[85] Din celelalte mărturii, ştim însă că deplasarea la Blăgeşti a fost impusă de sovietici, că acolo se găsea comandamentul Diviziei 72 Infanterie de Gardă şi că trupele româneşti se aflau sub pază.

„Darea de seamă" cu privire la acţiunea detaşamentului, care plasează contactele lui Matei şi Mihailovici cu sovieticii pe 24-25 august, ignoră complet numirea făcută de Radu Gherghe, considerând fie subiectul neinteresant sau lămurit, fie nemaivrând să invoce numele generalului din cauza vreunei cenzuri politice.[86] De altfel, în sinteza din 1966, amintită ceva mai înainte, Radu Gherghe nu este nici măcar pomenit. Detenţia la care fusese supus de sovietici a fost probabil decisivă. Pornind de la această excludere, în conformitate cu normele epocii, nici Ilie Creţulescu nu mai avea cum să-l amintească pe Gherghe ca prezent la întâlnirea cu generalul Şumilov, preferând formula lipsită de complicaţii „câţiva generali şi ofiţeri superiori".[87] Chiar dacă nu a susţinut integral versiunea lui Răşcănescu, ale cărui însemnări recunoaşte că le-a folosit, faptul că îi menţionează contribuţia *in extenso* (chiar dacă la unele episoade pare că a încurcat însemnările...) este remarcabil, pentru că se referea, totuşi, la un condamnat politic şi era dificil, chiar şi în 1968, să produci „reabilitări" de acest gen. Mai complicat de explicat este afirmaţia sa că Matei a luat comanda din proprie iniţiativă. Am putea invoca motivul

[85] *Mesajul patriotic al unor ordine de zi*, p. 193.
[86] *Pentru eliberarea patriei*, p. 677.
[87] Ilie Creţulescu, *op. cit.*, p. 37.

„Radu Gherghe", dacă nu tot Crețulescu ar fi scris că, la elaborarea cărții, a folosit și însemnările lui Matei.[88] Din coroborarea datelor, rezultă că el a avut la dispoziție „Jurnalul de operații", prezentat și de noi, dar despre care știm că conține cu totul alte date cu privire la preluarea comenzii. La un moment dat, Crețulescu susține că un paragraf care se regăsește în documentul menționat anterior ar aparține, de fapt, unui „jurnal intim" al lui Matei[89]. Nu avem cum să contestăm existența acestei posibile surse, dar mărturisim că sintagma folosită pare mai curând o găselniță a redactorului sau a vreunui *ghost writer*.

În toate cele trei documente de arhivă citate de noi ca susținând varianta Matei, structura detașamentului (sau diviziei, în „Memoriu") este prezentată identic: statul-major (cu șapte ofițeri!), Regimentul 3 Vânători Moto (în „Darea de seamă" apare ca batalion, ceea ce este mai aproape de valoarea combativă reală), a cărui comandă revine locotenent-colonelului Răşcănescu (dar care nu își revendică niciodată, în însemnările sale, această poziție), având în compunere două companii de vânători moto și una de armament greu, Batalionul Blindat (o companie de tancuri și una de tunuri de asalt, o formațiune de aprovizionare), Divizionul 101 Artilerie Anticar (două baterii), o companie pionieri și una antiaeriană, servicii. Efectivele totale sunt estimate între 1 058[90] și 1 197[91] de militari.

[88] *Ibidem*, p. 61

[89] *Ibidem*, p. 139.

[90] Al. Duțu, *op. cit.*, p. 628; M. Axworthy et al., *op. cit.*, p. 195; C. Scafeș, H. Vl. Șerbănescu, I. Scafeș, *Trupele blindate din armata română 1919-1947*, Editura Oscar Print, București, 2005, p. 35.

[91] I. Crețulescu, *op. cit.*, p. 47; I. Gâdiuță, D. Dobre, *op. cit.*, p. 190.

Gheorghe Răşcănescu prezintă compunerea Detaşamentului său astfel: două companii de puşcaşi (vânători moto), o companie de armament greu, o baterie artilerie anticar şi servicii, ultimele două elemente fiind în plus faţă de ceea ce celelalte documente numesc componenta motorizată. Efective totale: 718 militari.

Comparând cele două state de organizare, este uşor de observat că din detaşamentul lui Răşcănescu lipsesc batalionul de tancuri, companiile pionieri şi antiaeriană, dar şi, evident, statul major cu organizare de nivel divizie, prezent în varianta Matei. În documentele de arhivă este precizat numărul de tancuri şi de autotunuri care constituiau Batalionul Blindat: opt şi, respectiv, nouă.[92] Acesta a fost numărul de blindate la constituirea detaşamentului, pentru că aşa cum se arată în „Memoriul" semnat de Gheorghe Matei la cucerirea satului Frumoasa (judeţul Harghita) s-au folosit doar două tunuri de asalt, restul fiind la reparat. În acest condiţii, greul acţiunilor de luptă a fost dus de vânătorii moto comandaţi de Răşcănescu, care, ca efective, reprezentau 60% din total. Despre tancuri, el spune că: „Îmi aduc aminte că am primit întăriri cinci tancuri [...] Poate că pe acestea [Matei] le-a comandat cândva, dar în luptă mie mi le-a trimis." Din cele cinci tancuri implicate în asediul satului Frumoasa, trei au fost pierdute.

Momentul iniţial al atacului de Frumoasa este unul din puţinele în care versiunile Matei şi Răşcănescu coincid în

[92] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 257. Alte surse menţionează doar totalul, 17 (Ion Gâdiuţă, Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 190; *Istoria armei tancuri...*, p. 228). În fine, mai există şi varianta 9 tancuri şi 7 tunuri de asalt (Cornel I. Scafeş et al., *op. cit.*, p. 35).

anumite aspecte. Astfel, „Jurnalul de operații" relatează despre constituirea, la 6 septembrie 1944, a unui „detașament mixt", pus sub comanda lui Răşcănescu, având în compunere Batalionul Vânători Moto, Batalionul Blindat, Compania Pionieri şi Divizionul Tunuri AC de 75 mm. Dar similitudinile se opresc aici, pentru că desfăşurarea luptelor este descrisă diferit. Ca o opinie, varianta promovată de „Memoriul" lui Matei, deşi frumos descrisă, pare puțin credibilă. Conform acesteia, în timpul desfăşurării luptei, colonelul sovietic Kuklin, comandantul Regimentului 224 Infanterie sovietic, îi ordonă căpitanului Alexandru Mihailovici (şeful de stat-major, ofițer de artilerie) să preia comanda tuturor trupelor româneşti şi sovietice şi să cucerească *cu orice preț* Frumoasa. Manevra concepută de Mihailovici: atacuri de flanc, la sud şi la nord, cu trei batalioane sovietice, completate de atacul de front al unei companii de vânători moto însoțite de două tunuri de asalt!? De ce ar fi cedat comanda trupelor proprii colonelul Kuklin căpitanului român? Nu prea le stătea în fire ruşilor să facă asemenea cadouri. Poate misterul stă în sintagma „cu orice preț", care putea defini un ordin ultimativ, precum cel de care pomeneşte Răşcănescu că l-ar fi primit sublocotenentul Ilie Gogoloiu, de a ataca şi ocupa, *cu orice preț*, o cotă, sub amenințarea că va fi împuşcat. În darea sa de seamă din 1963, nu menționează deloc numele lui Mihailovici şi nici nu consemnează vreo intervenție de genul celei descrise de Matei.

Nu putem să nu semnalăm că există în „Memoriul" semnat de Matei o referire elogioasă la viitorul său contestatar: „Locotenent-colonelul Răşcănescu şi-a condus

gruparea tactică cu atâta elan şi bravură încât succesele vânătorilor [moto] se datoresc în special capacităţii sale de excelent comandant şi îndrumător sufletesc."[93]

Nici confruntarea cifrelor referitoare la pierderi nu aduce vreo clarificare. „Darea de seamă" asupra acţiunii Detaşamentului Blindat „locotenent-colonel Matei" acreditează o cifră totală a pierderilor de 249[94], în timp ce Răşcănescu totalizează 158, conservând raportul dintre efectivele iniţiale. Să observăm că în cazul primei variante numărul de dispăruţi era de 2, în timp ce în cea de-a doua, 37, iar la totalul militarilor morţi raportul este 99 la 18!

d) *Câteva concluzii*

Nu ştim dacă investigaţia noastră în arhive şi memorialistică a reuşit să clarifice povestea Detaşamentului Blindat, să răspundă tranşant la întrebările pe care le ridică paginile lui Răşcănescu. În rândurile care urmează vom încerca să rezumăm concluziile noastre cu privire la disputa peste timp între Răşcănescu şi Matei.

După încheierea misiunii Detaşamentului Blindat, cei doi protagonişti ai acestei dispute sui-generis au avut traiectorii diferite. Întors la Târgovişte, Răşcănescu va participa la desfiinţarea Diviziei Blindate ca urmare a protocolului militar impus de Comisia Aliată de Control (sovietică), iar apoi va trece la Arsenalul Lăculeţe. Matei, în schimb, va rămâne pe front, la Batalionul Blindat al Armatei 4 române. Va fi decorat şi citat pe ordin de zi pe Armata 4 pentru faptele sale de arme. În orice caz, la vremea alcătuirii sintezelor

[93] AMR, Fond 948, d. 1257, f. 253.

[94] *Pentru eliberarea patriei*, p. 683.

cu privire la participarea armatei române la campania din Vest, el este cel care le va întocmi sau semna. Sunt destule puncte de slăbiciune, multe contraziceri în aceste documente, dar, în absența unei poziții contrare, ele au fost singurele care au rămas la dispoziția celor care au scris istoria. Probabil, singurii care ar fi putut aduce corecții acestei versiuni au fost autorii sintezei din 1966, care au avut la dispoziție şi darea de seamă a lui Răşcănescu, dar se pare că au ignorat punctul de vedere alternativ. Generalul Ilie Crețulescu a fost singurul care a făcut publică contribuția lui Răşcănescu, chiar dacă nu la cotele pe care şi le-ar fi dorit cel din urmă, recunoscând însă şi calitatea de comandant a lui Matei. Meritoriu este şi faptul că generalul Ilie Crețulescu şi-a menținut în cartea publicată punctul de vedere referitor la poziția lui Răşcănescu din referința dată în 1961.

În privința exercitării comenzii, Răşcănescu afirmă că Matei nu a avut alt rol decât de a reprezenta Divizia Blindată „pe lângă comandamentul generalului Bogdanov, unde traducea ordinele şi mă pâra pe mine că am decorații germane." În darea sa de seamă din 1963, el aminteşte de câteva ori ordinele sau comunicările pe care le-a primit de la „divizie". Poate formulate în termeni mult prea tranşanți, afirmațiile lui Răşcănescu exprimă o realitate greu de contestat: Detaşamentul Blindat a executat ordinele pe care le-a primit de la comandamentele sovietice de corp de armată, divizie şi regiment. Este adevărat că în „Jurnalul de operații" semnat de Matei sunt incluse câteva ordine de operații emise de detaşament, extrem de stufoase, de parcă ar fi fost vorba de o divizie cu o structură şi efective com-

plete, despre care însă Răşcănescu nu pomeneşte nimic. Totuşi, îl blamează pe Matei pentru ordinul de a traversa munţii cu blindatele - „Cât va fi Pământul nu se va mai da asemenea misiune la o trupă motorizată" -, admiţându-l implicit pe acesta în calitate de emitent al ordinului.

Răşcănescu îi neagă lui Matei orice implicare în conducerea efectivă a operaţiilor Detaşamentului Blindat. „Ca să-i fie uşor - spune el despre Matei -, ceea ce a avut mi-a trimis mie şi eu le-am dat misiuni şi întrebuinţări în luptă." Şi unele documente de arhivă, chiar cele emise sub semnătura lui Matei, îl confirmă pe Răşcănescu în postura de comandant de detaşament mixt sau de grupare tactică. Este punctul său forte, probat la Odessa şi Stalingrad, motivul pentru care spune că nu ar fi acceptat să îi fie subordonat lui Matei („nici gând nu aveam să mă las comandat de un alt l[ocotenen]t-col[onel], acelaşi grad ca mine, neavând experienţa războiului, cum eram eu recunoscut prin faptele de arme."). Răşcănescu nu exagera în privinţa diferenţei de experienţă pe front faţă de Matei, acesta din urmă ajungând pe front, în trupele combatante, abia în vara anului 1944, cu puţin înaintea declanşării ofensivei sovietice din august.[95]

Să notăm că Răşcănescu denumeşte detaşamentul a cărui comandă o revendică în exclusivitate „detaşamentul de vânători format din Regimentul 3 Vânători Moto" sau

[95] Pe timpul campaniei în Est, Gheorghe Matei a fost şef al Serviciului Tehnic la Regimentul 1 Care de Luptă, şef al Serviciului Auto şi Carburanţi la Armata 3 (noiembrie 1942), comandant secund al Regimentului 1 Care de Luptă (1943-1944). (Arhiva CNSAS, fond Informativ, dosar nr. 946685, f. 9-14)

detaşament motomecanizat, niciodată blindat, ceea ce se vede şi din compunerea unităţii sale constituite ad-hoc.

Nu există însă motive pentru a-i contesta lui Răşcănescu comportarea pe câmpul de luptă, inclusiv în acţiunile Detaşamentului Blindat, indiferent de modul în care este tranşată chestiunea organizării de comandament.

Rămâne doar ca meritele sale să fie cunoscute şi recunoscute.

***

Când am pornit la elaborarea acestor pagini, intenţia noastră a fost să oferim cititorului câteva lămuriri cu privire la problemele pe care le ridică însemnările şi documentele adunate între copertele acestei cărţi, să completăm ceea ce autorul nu a avut şansa să spună. Nu ştim dacă am şi reuşit acest lucru, mai ales în ceea ce priveşte chestiunea Detaşamentului Blindat. Am crezut însă necesar să punem în lumină, în măsura posibilităţilor, cât mai multe din piesele acestui puzzle pentru ca măcar să încercăm rezolvarea lui. Dificil, cu mărturiile şi documentele pe care le-am avut la dispoziţie, dar nu şi imposibil, fie şi dacă ne gândim la faptul că mai bine de 70 de ani, până la cartea de faţă, nimeni nu a contestat în vreun fel ceea ce am numit versiunea Matei. Din această perspectivă, paginile care urmează sunt nu numai o restituire necesară, ci şi o adevărată provocare pentru istoricii militari.

Cititorul are acum şansa de a se întâlni în paginile acestei cărţi cu eroul Gheorghe Răşcănescu, să analizeze

mărturiile sale şi să-şi formeze o opinie, dându-i astfel şansa de a intra în istorie aşa cum a fost mereu pe câmpurile de bătălie ale celui de-al Doilea Război Mondial: cu fruntea sus şi mereu gata de luptă.

Adrian Pandea

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Ediția de față reproduce documentele care ne-au fost puse la dispoziție de Dan Călinescu: însemnările din 1965, darea de seamă din 1963, memoriile adresate autorităților, corepondența cu acestea, câteva scrisori, precum şi articole şi documente de arhivă descoperite de domnia sa. La acestea am adăugat doar un document extras dintr-o monografie dedicată Regimentului 15 „Războieni".

În marea lor majoritate, documentele sunt olografe, ceea ce a ridicat problemele îndeobşte cunoscute legate de transcrierea lor.

Instanțele unde originalul a fost grav afectat de trecerea vremii, devenind ilizibil, sau unde textul lipseşte dintr-o eroare de (tran)scriere a autorului a fost marcat cu [lipsă în text]. Acolo unde autorul a pus puncte de suspensie, pentru a semnala o informație pe care avea de gând să o completeze ulterior, ca şi acolo unde, în locul unor nume, a folosit inițiale, am marcat cu [aşa în text].

Multe din informațiile vehiculate de acest text au făcut obiectul unor investigații laborioase, care au făcut apel la documente de arhivă, la numeroase cărți de specialitate, cât şi la vastele resurse on-line.

Textul a fost revizuit în mod tacit, în conformitate cu regulile ortografice şi gramaticale actuale.

Numele de persoane au fost verificate, completate, acolo unde era cazul, şi uniformizate. La fel am procedat şi în cazul titulaturii unităților militare româneşti germane şi sovietice, amintite de autor. Nu de puține ori aceste operații au impus un volum mare de căutări. De exemplu, în lucrările româneşti, generalul Bogdanov este trecut invariabil fără prenume şi patronim (Aleksei Artemievici) şi de multe ori cu titulatura funcției greşită sau incompletă (în realitate, comandantul trupelor blindate şi motomecanizate ale Armatei 7 de Gardă sovietice). O situație asemănătoare se întâlneşte şi în cazul Diviziei 6 Infanterie sovietice, căreia majoritatea lucrărilor îi adaugă la titulatură „de Gardă", ceea ce nu era cazul. Numele comandantului acestei divizii nu este niciodată redat corect şi complet (Ivan Fedotovici Obuşenko).

Numele autorului apare în documentele de după 1950 transcris ca Rîşcănescu. Am rămas la forma Răşcănescu, acceptată de familie şi prezentă în anuarele ofiţerilor şi în documentele de arhivă.

O operaţie asemănătoare de verificare, corectare şi uniformizare am făcut şi în cazul denumirilor geografice din România, Ucraina şi Federaţia Rusă incluse în text. Unele precizări au fost puse între paranteze drepte. Atunci când nu am reuşit să identificăm o denumire geografică, am marcat acest lucru cu [?].

Pentru a facilita înţelegerea evenimentelor descrise de autor, am alcătuit note de subsol, restrângând acest tip de informaţie suplimentară la perioada de referinţă a însemnărilor. Acest mod de lucru se vede cel mai bine în scurtele note biografice alcătuite personajelor evocate, în marea lor majoritate militari. Puţinele note aparţinând autorului au fost marcate cu menţiunea [nota Gh. Răşcănescu].

Acolo unde autorul însuşi a dorit să evidenţieze ceva în text, am marcat pasajul respectiv cu italic, adăugând menţiunea [subl. în text].

Fotografiile reproduse în această carte ne-au fost puse la dispoziţie de Dan Călinescu.

Titlul cărţii ne aparţine.

ÎNSEMNĂRI DIN RĂZBOI

INTRODUCERE

La stăruința nepoților mei dragi, Dan Călinescu şi Florin Călinescu, de a scrie „Viața mea", încerc a pune pe hârtie, astăzi, 29 noiembrie 1965, tot ce mi s-a întâmplat, bazat pe memorie – şi aceasta destul de uzată, după cum veți vedea mai târziu –, pe unele notițe şi acte oficiale.

Voi căuta să scriu numai adevărul adevărat, fără nicio exagerare, căutând să dau cititorului o imagine cât mai reală de[spre] faptele mele petrecute în viață.

Acolo unde voi crede că cititorul poate fi îndoit de fapte excepționale, voi cita din acte oficiale pentru a întări şi mai mult cele expuse.

Regret foarte mult că n-am putut avea la dispoziție mijloacele de azi – ca magnetofon şi aparat de filmat –, că n-ar mai fi nevoie de scris cele ce urmează şi ar fi putut avea o valoare şi mai mare ca cele expuse.

[Gheorghe Răşcănescu]

CUCERIREA ORAŞULUI ODESSA LA 16 OCTOMBRIE 1941

După ce am stat în apărare cu Batalionul 1/[Regimentul] 15 D[orobanți] pe Dalnik, m-am hotărât să atac şi să străbat această vale mergând spre Odessa. Ce era această vale a Dalnikului, bineînțeles în sectorul de circa 400 m ce îl ocupam? Dalnikul era un pârâu ce avea apă numai când ploua mult. Cel puțin în cele 28 de zile cât am stat acolo, nu l-am văzut cu apă în sectorul ce îl apăram. Albia la fund era lată de aproximativ 30-40 m. Malurile erau înalte de o parte şi de alta, circa 80 m, iar depărtarea între maluri la exterior era de circa 80-120 m.

De o parte şi de alta stăteau față în față români şi ruşi, ambii în apărare. Aici a trebuit să stau 28 de zile să apăr la sacrificiu acest sector. La dispoziția mea nu aveam nimic ca să mă întăresc, doar armele normale ale unui batalion, puşca cu baionetă, grenade, p.m. [puşti mitraliere], mitralieră, Brandturi de 60 mm, de 81 mm şi de 120 mm.

La cerere, îmi dădeau focuri de artilerie, pe care eu nu le-am utilizat niciodată. Zi şi noapte, inamicul bătea poziția mea cu focuri de Brandturi de toate calibrele. Începea din flancul drept şi, metru cu metru, mergea cu focul până la flancul stâng şi îl întorcea înapoi. Oprea uneori din intensitate noaptea târziu şi uneori chiar şi ziua. Aceasta a durat vreme de 28 de zile şi 28 nopți. Înnebunisem cu toții.

La Compania de Mitraliere aveam pe locotenentul [în 1941, căpitanul Simion] Velicov, ofiţer activ foarte bun, cu mult curaj şi foarte îndrăzneţ etc. La un moment dat, vine la mine elevul-plutonier [Gheorghe] Goilav, un ostaş foarte bine legat, frumos şi cu mult curaj, şi-mi raportează, stând pe burtă:

- Domnule maior, domnul locotenent Velicov cred că a înnebunit, fiindcă s-a dezbrăcat de haine, a rămas numai în cămaşă şi izmene, şi vrea să plece spre inamic; acum îl ţin doi soldaţi.

- Vezi, cum se înserează, aduceţi-l la mine, dar să fie îmbrăcat; până atunci, să ia comanda companiei sublocotenentul [lipsă în text], şi tu vezi de el, supraveghează-l, că trebuie să fie bolnav de nervi.

La două ceasuri după ce a înserat, când s-a adus masa pe poziţie, apare şi locotenentul Velicov. Îl întreb:

- Ce este cu tine, Velicov? Ce voiai să faci la inamic?

- Nu ştiu!

- Dar ştii când te-ai dezbrăcat?

- Nu ştiu!

- Ai să mergi la Trenul de Luptă, acolo este şi medicul batalionului şi o să-ţi facă o vizită medicală. Vezi că dacă nu te găseşte bolnav, ştii care sunt consecinţele: „Curtea marţială" şi, în primul rând, „Ruşinea". Ce zic ostaşii, ce zic ofiţerii de rezervă!? etc.

Îi dau două palme puternice.

- Ce este aceasta, locotenent Velicov?

- Mă bateţi!

- Vezi că îţi dai seama acum? Dar ce ai făcut mai înainte nu ştii? Du-te, fă-te sănătos şi peste patru zile să vii

înapoi pe poziție și să te mulțumești că ți-ai dat seama de aceste bătăi; încolo nu va mai fi nimic, vom fi prieteni ca înainte și [tu,] un ostaș de nădejde al batalionului.

Nu trece mult timp (4-5 zile) și [a]cum stăteam în adăpostul care îl aveam, gropi tătărești - un fel de cilindri săpați în pământ ca să intre un singur om și adânci cât era înălțimea omului. Acestea erau bune pentru apărarea contra tancurilor și contra Brandturilor, căci tancul trece pe deasupra ta, iar Brandturile cu greu puteau să nimerească în ele. Și dacă nimeresc, omoară un singur individ. Țin să reamintesc că armă eficace contra tancurilor ruseşti T [3]4 noi nu am avut. Tunurile antitanc pe care le aveam nu pătrundeau chiurasa tancului rus. Deci, închipuiți-vă că știind acestea, aveai ca mijloc de apărare numai să faci gropi tătărești. O condiție era să fie terenul nici prea moale, nici prea tare. Cred că cititorul își dă seama de ce.

În acest timp, mă apucă și pe mine o durere de burtă, diaree. Ce să fac? Încă nu se înserase. Focul Brandturilor continua ritmul normal de tragere. Aștept să treacă focul peste noi și să meargă spre flancul batalionului. Dau să ies din groapă și să fac câțiva pași departe de groapă. Doi agenți care erau mai aproape mă întreabă:

- Ce este, domnule maior?

Le răspund că îmi este rău la burtă și simt a ieși afară.

- Stați acolo, nu ieșiți, că vin eu și arunc cu lopata murdăria.

Nu l-am ascultat. Am sărit din groapă, fac 3-4 pași și îmi descarc intestinele, apoi sar în groapă, îmbrăcându-mă acolo. Totuși, a explodat un Brandt de 60 mm în urma mea

şi simt o fierbinţeală la ambele fese dar nu o bag în seamă. Ambii agenţi strigă la mine.

– Vedeţi, domnule maior, ce aţi făcut? Gata să vă omoare, şi atunci noi ce făceam, cine ne mai comanda pe noi cum ne comandaţi dumneavoastră? Chiar dacă suntem mici în grad, aici am învăţat şi noi destule şi dacă nu băgăm de seamă, murim fără rost. Doar morţi şi răniţi sunt destui în fiecare zi şi noapte.

– Dumneavoastră aveţi dreptate, dar mi-a fost ruşine de voi ca să-mi faceţi un asemenea serviciu.

– Să lăsăm ruşinea aici, domnule maior, că moartea ne pândeşte la fiecare secundă.[9]

În timpul celor 28 de zile, cam după 18 zile de stat pe poziţie cu inamicul în faţă, care continuă tragerea obişnuită, primesc un ordin şi anume:

Batalionul maiorului R[ăşcănescu] împreună cu batalionul maior [Nicolae] Ganea şi toate [lipsă în text], ce ocupă poziţia defensivă în dreapta mea, să atace cu scopul de a

[9] Pe lângă focurile de arme intense de la inamic, ne umpluserăm de păduchi care nu-i mai puteam stârpi. La 2-3 zile, se aduceau schimburi de la TL [Trenul de Luptă], care se fierbeau în apă clocotită pentru a se putea stârpi, dar în zadar: mereu alţii noi. Când vine soldatul la noi cu schimburi pentru mine, îmi spune:

– Domnule maior, ce aţi păţit, că izmenele dv., pe partea unde acoperă fesele, sunt pline de sânge tare?

Abia atunci mi-am dat seama că în fesele mele au intrat schije mărunte de Brandturi de 60 mm, [pe] care şi astăzi le păstrez. Dacă le-aş scoate, ar însemna să-mi taie toţi muşchi care compun fesele, aşa că ele (schijele) s-au învelit într-o pătură de grăsime şi stau aşa. A fost foarte rău şi mă supărau când am slăbit, încât nu puteam sta pe şezut. În fesa din stânga am 14 bucăţi, iar în cea din dreapta, mai multe şi mai mărunte; acestea [au fost] văzute la radiografia ce mi-a fost făcută în 1956 [nota Gh. Răşcănescu].

pătrunde poziția inamicului şi a trece valea Dalnikului. Batalionul se va aşeza pentru aceasta eşalonat în adâncime. În prima linie, batalionul ce era pe poziție, urmat la 300-400 [metri] de Batalionul 1/ [Regimentul] 15 D[orobanți], deci batalionul meu, şi la [alți] 300-400 [metri], de [Batalionul] 3/[Regimentul] 15 D[orobanți] maior Ganea. Mişcarea aceasta a trebuit să o facem ziua, sub văzul observatorilor tereştri şi aerieni ai inamicului. Cum am început mişcarea, au şi început să tragă Brandturile pe noi şi să apară avioanele „Rata"[10] şi să ne mitralieze. Sigur, au început să moară din ostaşi - gradați, ofițeri - şi să se răspândească fără rost trupa, pentru a se putea apăra. După mari greutăți, ne-am aşezat aşa cum ați văzut mai sus, dar datorită învălmăşelii a venit în locul meu maiorul Ganea şi în locul lui am fost eu, deci eu... în linia a III-a.

Începe atacul, deci batalionul ce era în gropi pe poziție trebuia să părăsească adăposturile, să intre în valea Dalnikului şi să atace inamicul ce se găsea pe malul celălalt. Primele linii fac 40-45 de paşi şi se opresc pe versantul dinspre noi al văii Dalnikului. Acum întreg batalionul era la dispoziția focului inamic.

Batalionul ce urma acestuia, al maiorului Ganea, [Batalionul] 3/ [Regimentul] 15 D[orobanți], caută să depăşească batalionul oprit şi ajunge cu primele linii în valea Dalnikului şi se opreşte. Deci erau două batalioane suprapuse unul peste altul, fără gropi individuale, expuse focurilor intense ale Brandturilor inamice.

[10] Avionul de vânătoare sovietic Polikarpov I-16.

O nouă surprindere pentru mine. Primesc ordin de la colonelul [Constantin] Teodorescu, comandantul Regimentului 15 D[orobanţi], să las batalionul şi mă duc să iau comanda celor două batalioane şi să le împing înainte.

La început, mă opun. Cum au să mă asculte pe mine, cine mă cunoaşte? Cum pot eu să fac să continue mişcarea? etc. Totuşi, prin strigăte şi zbierete la telefon, cu ameninţări, a trebuit să las batalionul şi să mă târăsc spre versantul dinspre inamic, să caut pe cei doi comandanţi de batalion, ca să iau contact cu dânşii şi să vedem ce putem face. Chem la mine pe locotenentul [căpitanul] Velicov şi pe căpitanul Dobrea [Iorgu] şi le ordon să nu mişte batalionul decât când văd că am trecut valea Dalnikului. Lucrul cel mai simplu de executat. Le-am spus acestea la amândoi fiindcă căpitanul Dobrea, care mă înlocuia acum, era nou venit pe front, de două zile.

Am plecat târâş, cu telefonul după mine, şi cu mare greutate îi găsesc pe maiorul Ganea şi pe celalalt maior, într-o groapă, pe la mijlocul pantei. Le spun de ce am venit. Ei îmi spun că dacă eu pot face acest lucru, a-i împinge înainte, este foarte bine. Le dau telefonul să vorbească cu comandantul de regiment, care era extrem de nervos (de parcă el ar fi fost expus bombardamentului cu Brandturile).

Facem două grupuri, compuse de mitraliere şi Brandturi şi le aşezăm la flancurile batalioanelor. Misiunea lor: să tragă, la o rachetă roşie, chiar dacă nu văd inamicul, şi dacă inamicul contraatacă, să acopere flancurile, eventual retragerea lor.

Se anunţă ambele batalioane că la o rachetă roşie trasă se ridică şi pleacă la atac, trăgând foc chiar dacă nu văd in-

amicul. Se dă racheta, încep grupurile să tragă, începe linia I să se ridice şi să plece; dar nu ajunge la jumătatea distanței de partea adversă şi se opreşte şi nu mai înaintează, sub niciun chip. Raportez situația.

În acest timp, [Batalionul] 1/[Regimentul] 15 D[orobanți], fără a executa întocmai ordinul meu, începe a se mişca. În fruntea lor era căpitanul Dobrea Iorgu, care apare pe mal în picioare, îmbrăcat într-o manta, şi îndeamnă batalionul făcând semne cu ambele mâini. Strig la el ca să se oprească şi să ducă batalionul pe locul de plecare, căci altfel intră şi batalionul meu în focul Brandturilor.

În acest timp, un snop de foc de mitralieră trage în el şi, instantaneu, cade mort la pământ.[11] După două zile de stat în luptă, moare fără niciun rost, aceasta numai din cauză că nu a respectat cele ordonate de mine.

Primesc ordin ca la căderea serii să luăm batalioanele şi să mergem pe locurile vechi. Deci ne-am soldat cu mulți morți şi răniți printre trupă, subofițeri şi ofițeri la această operație ordonată de colonelul Teodorescu, comandatul Regimentului 15 D[orobanți], ofițer de stat-major. Mă întreb: aşa a învățat la Şcoală de Război!? Mişcare cu batalionul în timpul zilei, sub observatori tereştri, aviație, focuri de Brandturi, de artilerie? Să ataci fără sprijin de artilerie, tancuri, aviație etc., în plină zi!? Toți morții şi răniții trebuie să-i aibă pe conştiință. Dar Dumnezeu l-a pedepsit, că a murit în închisoare. După faptă şi răsplată.

Cum a înserat, mi-am luat batalionul şi m-am dus şi am ocupat vechea poziție ce am avut-o înainte. Continui să

[11] Petre Otu, *op. cit.*, p. 187.

stau şi să apăr poziţia şi zilnic [sunt] morţi şi răniţi. Ajung şi eu la saturaţie, gata să păţesc şi eu ca şi maiorul [căpitan] Velicov, că nu mai era chip - nervii mi se tociseră şi răbdare nu mai aveam. Ajunsesem un fel de cioclu, care zilnic aveam morţi pentru îngropat şi răniţi de evacuat. M-am hotărât că trebuie să mor şi eu într-un fel şi am voit să mor într-un atac, pentru a şti cei ce vor mai rămâne că maiorul Răşcănescu a murit la datorie, şi mă gândesc să încerc şi eu să trec Valea Dalnikului şi să ocup o poziţie dincolo de ea - să-i dau de lucru şi inamicului -, dar acolo să rămân.

După ce batalionul mănâncă, pe la ora 22,00, dau ordin în vederea atacului în zorii zilei de 16 octombrie 1941. Fac două grupuri compuse din mitraliere şi Brandturi la flancurile batalionului. Întăresc fiecare companie cu câte un pluton de mitraliere şi Brandturi de 81 mm. Apropii Compania 3 de linia I. Ordon ca ostaşii să se dezbrace în veston, cu toate că timpul era rece, şi [mantalele] să le strângă pe pluton. Plutonierul major să le ia când vor trece prin acele sectoare. Când voi da semnalul, o rachetă albastră, grupurile să fie gata de tras, dacă va fi nevoie; iar prima linie, într-un singur val-fulger, să treacă valea şi să pună armele automate pe celălalt mal. Dacă nu este niciun foc de inamic, înaintează 200-300 de metri şi se opreşte - plan de foc şi măşti individuale. La a doua rachetă trasă de la punctul de comandă a batalionului, face salt şi Compania 3 şi ocupă poziţia pe malul inamic, gata a interveni cu foc în flancurile liniei I. Ţin să spun că la comanda Companiei 2 era căpitanul Andreescu, la celelalte două companii (1 şi 3) câte un ofiţer de rezervă, iar la Compania [de Mitraliere] căpitanul Simion Velicov.

N-a durat 15 minute şi linia I s-a şi îngropat la teren cu planul de foc, gata de a trage. Acum, dacă inamicul ataca din orice parte, era oprit, pericol era numai un atac cu tancurile, căci nu aveam gropi tătăreşti, ci măşti individuale româneşti. Fac recunoaşterea terenului cu binoclul, şi se scurg 30' şi niciun foc de armă nu se trage. Primele linii ale Companiilor 1 şi 2 au ajuns la reţelele de sârmă. Reţelele de sârmă din [indescifrabil] şi dese, groase de patru metri, continuau în paralel cu oraşul Odessa. La circa 40 m înapoia reţelelor de sârmă, un şanţ anticar (a.c.) adânc de circa 2,5 m şi lat de circa 4,5 m. Ca să treci cu piciorul aceste şanţuri a.c. erau construite scări din lemn din 80 m în 80 m. La circa 200 m înapoia acestui şanţ a.c. era alt rând de reţele şi [un] şanţ a.c., la fel ca cele descrise deja mai sus.

Ajuns pe noua poziţie cu Batalionul 3, după ce organizez planul de foc şi mă îngrop la teren, raportez situaţia Regimentului 15 D[orobanţi]. La toţi, mare surprindere şi bucurie. Văzând că nu am nicio rezistenţă înaintea mea, solicit aprobarea de a înainta să trec acele obstacole de mai sus, îndreptându-mă spre calea ferată prin stânga satului Tatarka, cum eram eu cu faţa la Odessa. Prind a trece linia I pe grupe prin flanc, câte unul, pe cărările umblate de ruşi când ei veneau şi se duceau la poziţia anterior ocupată. După circa o oră şi jumătate, ajung cu batalionul (primele linii) la calea ferată, unde mă opresc. Din nou, plan de foc şi îngropare la teren.

Niciun foc de armă. Linia I prinde prizonier un motociclist şi îl trimite la mine, la postul de comandă al batalionului. Îi fac o percheziţie minuţioasă şi îi spun că îl

iau cu mine, dar nu îi voi face nimic dacă el nu are alte gânduri ascunse. Mă urc pe motocicletă, cu el la spate, ca să dirijez batalionul. Din marginea satului Tatarka iese o femeie ridicând ambele mâini în sus, strigând şi arătând cu ambele mâini „Mină, mină". Am oprit şi, la circa 20 m înaintea noastră, era terenul minat proaspăt, că nu au mai avut timp a se camufla. Se vedeau [minele] parcă erau nişte farfurii rotunde, mari, de culoare gălbui, legate cu fir electric între ele. Opresc şi foarte atent trec printre ele, pentru a nu atinge firul şi mina, ridicând motocicleta pe sus.

Batalionul a ajuns cu primele elemente la calea ferată rusă şi se opreşte. La oprire, automat se făcea acelaşi lucru: plan de foc şi măşti, cât mai urgent, apoi atenţie.

Ajunge şi firul telefonic [pe] care îl întindea echipa de telefonişti ai batalionului. Raportez că am ajuns la calea ferată rusă şi am făcut planul de foc. Niciun foc de armă nu s-a tras. Eram cu batalionul călare pe şoseaua Dalnik–Tatarka–Odessa, cu primele elemente rezemate pe calea ferată rusă.

Bucurie, dar nu mă mai credeau! Şi văzând aşa, am rugat divizia şi corpul de armată să trimită pe cineva la faţa locului să vadă.

Cât timp am vorbit la telefon cu toate comandamentele superioare - regiment, divizie şi corp de armată –, batalionul a plecat şi abia l-am ajuns la circa 300-400 m de liziera oraşului Odessa, unde l-am oprit, pregătindu-l din nou pentru apărare şi am trimis câteva patrule în oraş pentru sondaj. Niciun foc de armă.

Prind circa o companie de ostaşi ruşi (300), îi pun sub comanda unui ofiţer rus femeie şi, în fluturul şepcilor, ziceau „pace". Încolonaţi, în cadenţă, i-am trimis înapoi pe

şoseaua Odessa-Tatarka, ca prizonieri, cu o patrulă de trei ostaşi şi un sergent. Ei erau foarte mulţumiţi că s-a terminat lupta şi nu mai aud foc de armă.

Când şi când, se auzeau şi chiar se vedeau explozii de mine. În faţa Odessei am ajuns pe la orele 14-15. Acum mă temeam - afară de inamic, că poate apărea din oraş cu tancuri şi nu am niciun fel de mijloc a mă apăra decât gropile tătăreşti pe care le-am făcut -, dar mă temeam că trupele noastre care veneau să nu mă ia drept inamic. Am început să iau legătura cu ei, dar greu mi-a fost acest lucru. Totuşi, am reuşit, că nimeni nu a tras în mine. Rugam comandamentul din urmă să le dea ordin să nu tragă - precizând locul unde mă aflu.

Pe la orele 16-17, văd că vine o maşină şi coboară un domn general, cu doi ofiţeri, şi cheamă pe comandantul batalionului, adică pe subsemnatul. Mă duc la el şi mă prezint. Eu eram într-o ţinută de trupă, fără galoane şi o şapcă de soldat pe cap. El era îmbrăcat parcă ar fi [fost] la manevră, cu centură, pistol, şapcă, porthartă, cizme etc. Cum era el îmbrăcat, ochitorii cu arme cu lunetă ruşi îl vedeau şi îl doborau de la un kilometru. A întrebat că dacă eu comand batalionul.

- Da.

Să iau batalionul şi să mă duc mai spre dreapta. Eu i-am răspuns că am planul de foc făcut şi aici îmi este sectorul. Începe a striga la mine.

Cu foarte mult calm, îi spun:

- Domnule general, nu ţipaţi la mine, că suntem în război, ostaşii mei ţin mult la mine şi riscaţi să primiţi un foc de armă de care eu nu garantez.

S-a înfuriat şi mai rău.

În acel timp, se opreşte lângă noi şi o motocicletă cu ataş şi din ataş coboară un căpitan, cu o hartă deschisă, cu insignă de ofiţer de stat major.

Se prezintă generalului şi îi spune că a fost trimis de domnul general al Corpului 5 Armată[12] să raporteze ceva domnului maior Răşcănescu. Imediat schimbă tonul şi eu îi spun căpitanului că sunt m[aiorul] R[ăşcănescu]. El îmi spune:

– Domnule maior, am venit personal trimis de dl. general ... [aşa în text] ca să vă felicit de tot ce aţi făcut până acum şi [să vă spun că] domnia sa este extrem de mulţumit. Şi pe domnul mareşal Antonescu îl ţine la curent de ce faceţi.

Întinde harta şi îmi spune:

– Noi suntem aici şi domnia sa a spus – numai dacă puteţi şi voiţi – să mergeţi cu batalionul pe malul Mării Negre, la plaja Lanjeron,[13] traversând oraşul de-a curmezişul.

Generalul auzea acest ordin şi stătea foarte mirat!?

[12] O posibilă confuzie. La acea dată, Divizia 6 Infanterie, în compunerea căreia să găsea Regimentul 15 Dorobanţi, era subordonată Corpului 11 Infanterie (comandant: general Constantin Constantinescu-Claps). Comandantul Corpului 5 Armată, al cărui sector se găsea la extremitatea cealaltă, de est, a cercului de învestire, era generalul Aurelian Son. Divizia 6 Infanterie va fi în subordinea acestui corp în bătălia de la Stalingrad.

[13] Numele plajei vine de la contele francez Louis Alexandre Andrault de Langeron (1763-1831), care, după Revoluţia de la 1879, a părăsit Franţa şi s-a înrolat în armata rusă (1790), devenind ulterior general. Numele său rusesc: Aleksandr Fedorovici Langeron. A fost, printre altele, şi guvernator al Odessei, acolo unde se află mormântul său.

– Raportați domnului general că o [să] execut și această misiune, dar neregulamentar.

Eram foarte nervos din cauza acelui general care țipase la mine și, mai mult ca să-i fac în necaz, am adunat ofițerii și am dat ordin cum trebuie să mărșăluim pentru a traversa orașul și a ajunge la plaja Lanjeron.

Comp[ania] 1 + 1 pluton mitraliere + 2 tunuri antitanc + un tun de 81 mm merg în primul eșalon.

Distanța între plutoane, 80 m, și între companii, 120 m, cu agenți de legătură între pluton și companie. Cei din urmă se leagă cu cei din față. Baionetele la arme și grenadele pregătite de aruncat.

Începe desfășurarea în direcția plaja Lanjeron.

După Compania 1, întărită și eșalonată așa cum am spus, urmează Compania 2, la circa 120 m, și după ea, Compania 3, tot la acea distanță și la fel întărită.

Trenul de Luptă și Trenul Regimentar vor veni după căderea serii, ținând legătura cu batalionul. Eu, călare pe motocicletă, cu rusul la spate, mergeam în capul batalionului și dădeam direcția de marș după indicațiile rusului și apoi mă întorceam să verific cum se desfășoară batalionul.

Toată lumea era extrem de atentă și nervoasă – gata de a pune armele în funcțiune. Mergeam cu un pas vioi, dar nu se simțea oboseala din cauza nervilor. Mereu întrebam pe motociclistul rus dacă mai e mult și el îmi răspundea mereu:

– *Tam, niet daleko.*[14]

Din ce în ce mergeam, mă apuca frica și [mă gândeam la] dezastrul care mă aștepta în cazul când voi fi atacat. Așa

[14] Acolo, nu e departe (lb. rusă).

am învăţat că se ocupă o localitate!!?? De aici, [ies] ori mort, ori la puşcărie.

Trec şi pe la cazărmile ruseşti, dar erau goale, evacuate complet. Aici dau peste un teren mai larg, unde mai pot întrebuinţa focul armelor automate, mă mai puteam desfăşura într-un caz de atac, dar pe stradă, şi cu apă clocotită te puteau ataca!

Odată desfăşurat batalionul, nu m-am mai întors la coada batalionului, fiindcă nu aveam benzină suficientă şi veneam numai până la capul Companiei 3 şi mă întorceam spre capul batalionului, la Compania 1.

Deodată, văd apă până la orizont. Ostaşul rus îmi spune:

– *Tam morie, tam Lanjeron*![15]

Aici nu era decât un fel de parc cu bănci mari, care se întindea coborând până la Marea Neagră[16]. M-a prins o bucurie şi, pe măsură ce veneau plutoanele, le fixam misiunile şi locul pe care-l ocupă, şi imediat să se îngroape (gropi tătăreşti).

Odată cu scurgerea coloanei se face şi planul de foc şi apărare. În centrul dispozitivului, căci apărarea am făcut-o sub formă de arici, am pus armamentul 81-120 mm şi tunurile antitanc. În maxim o oră, eram gata cu planul realizat şi camuflat.

Totodată, a început să însereze în ziua de 16 octombrie.

Văd o bancă şi, obosit, mă duc şi mă aşez pe ea. La mine vine ordonanţa. Lui îi spun:

[15] Acolo e marea, acolo e [plaja] Lanjeron (lb. rusă).

[16] Probabil, parcul Taras Sevcenko.

– Neculai, pe mine mă doare capul tare şi sunt foarte obosit. Când va sosi medicul, să-l aduci la mine.

– Dar cum să nu fiţi obosit, că ce a fost pe capul dumneavoastră astăzi cred că nu va mai fi cât veţi trăi, şi mai cu seamă că nici n-aţi mâncat nimica. Eu am venit la dumneavoastră tocmai când a sosit acel domn general, care ţipa la dumneavoastră şi era gătit ca la paradă, şi v-am spus ca să mâncaţi ceva şi nici nu m-aţi auzit ce vă raportam eu. V-am lăsat tocmai când a sosit acea motocicletă. Domnule maior, am în sacul de merinde un pui fript şi pâine.

– Bine, Neculai.

– Mâncaţi, ca să desfac, o să vedeţi că până ce vine domnul medic vă trece durerea de cap, că şi de aceasta vă doare capul.

– Dar voi aţi mâncat ceva astăzi?

– Noi am mâncat halca de friptură de la sac [de merinde], a fost mai greu de [găsit] apă.

Cum stăteam pe acea bancă de vorbă cu ostaşul meu, om de mare încredere, mă uit împrejur şi văd în apropiere o vilă foarte frumoasă. Chem la mine ofiţerul de serviciu şi îi spun să trimită la acea vilă să vadă dacă este locuită sau nu şi să o deschidă şi acolo voi lua eu masa. Nu trec 20 de minute şi vine ofiţerul de serviciu şi îmi raportează că vila – şi curtea ei – este ocupată cu circa 200 de ostaşi ruşi albi [sic!], care se pregătesc să ne atace.

– Du-te din nou şi să aduci la mine doi dintre ei, de preferinţă ofiţeri sau subofiţeri.

Nu trece mult timp şi vin la mine doi ostaşi ruşi. Nu ştiu ce grad au. Le arăt, cu tălmaciul după mine, că ce văd

aici organizat, toată Odessa este la fel, şi ar fi foarte rău să mă atace, fiindcă eu nu atac şi ar fi o greşeală mare dacă ne vor ataca acuma, după ce Odessa este ocupată. Sigur că şi eu voi avea morţi mulţi, dar uitaţi-vă la aceste tunuri care, în cinci minute, [vor face să] dispară vila cu ostaşii ce se găsesc în ea.

Opresc unul [din ei] la mine şi îl rog pe celălalt să meargă să le spună camarazilor acest lucru. Acel ostaş nu mai vine, dar din nou trimit o grupă şi cu acel ostaş rus şi nu mai găsesc pe nimeni, ci numai armele lor, ei nicăieri. Trimit din nou să desfacă închizătoarele de la arme şi să le ia inclusiv baionetele.

După circa o oră, îmi raportează că ordinul s-a executat, iar eu m-am lăsat păgubaş de luxul de a lua masa în vilă.

Lângă acea bancă mi-am făcut o groapă tătărească şi aşteptam să treacă noaptea. Pe la orele 10,00 din noapte, apar şi Trenul de Luptă şi Trenul Regimentar; le fixez locurile şi, pe poziţie, ostaşii iau o masă caldă, bine pregătită, bineînţeles şi cu halca de friptură respectivă (hrană de rezervă).

Nu pot să-l uit pe vrednicul plutonier maj[or] de la Compania de Mitraliere, Ciobanu, premiant la tragerea cu mitraliera pe armată. Acesta era şeful Trenului de Luptă şi după el se luau toţi ceilalţi majuri. Ţin să spun că niciodată nu am rămas fără muniţie şi hrană. Scoteau hrană şi muniţie, vorba românului, „din piatră seacă".

Am verificat planul de foc şi am dat ordin ca jumătate să doarmă şi jumătate să stea gata de tras, cu grenadele pregătite şi armele la baionetă. Cu mitralierele şi pistoalele-mitralieră, trageri reperate–pregătite. Ofiţerii de servi-

ciu, la fiecare companie, îi controlează pe cei treji. Parola: „Mioara - Odessa". Niciun foc sau vorbă, interzis! Pândari la fiecare pluton şi grupă. O rachetă cu trei stele roşii - alarmă la batalion, tot batalionul gata de luptă.

Din ce trecea timpul, mai mult mi se părea că este până la ziuă. N-am putut aţipi nici într-un cot. Vine şi medicul batalionului şi îmi dă un piramidon - dacă nu-mi trece, să mai iau încă o pilulă -, apoi el se duce unde am fixat grupul de răniţi, într-o casă în apropierea batalionului, unde fusese o infirmerie rusească.

Se zăreşte de ziuă - văd Marea Neagră, care în fund avea o ceaţă neagră care mereu se depărta. Ordon atenţie şi toată lumea gata de tras numai la ordin. Nu se vede nicio mişcare de om sau ostaş. Se ridică soarele şi companiile mă roagă să-i las pe soldaţi să se spele astăzi dimineaţă în Marea Neagră. Ordon companiilor că le satisfac această cerere, dar să fie organizat; pe rând, câte unul de pluton să meargă adăpostit, pentru a nu lipsi decât câte patru odată de companie. Dacă se aude un singur foc de armă, imediat încetează aceasta. Cei care merg aduc cu ei şi apă în bidoane.

În cursul nopţii, vine la mine pl[u]t[onierul] major Ciobanu Constantin şi-mi raportează:

- Domnule maior, în parcul de alături, cu copacii cei groşi şi înalţi, se găsesc cai foarte frumoşi, harnaşament nou-nouţ galben şi căruţe noi, destul de multe. Acestea au rămas probabil [pentru] că nu au avut timp să fie îmbarcate şi evacuate. Vă rugăm să ne daţi voie să luăm şi noi captură de război câte cinci atelaje de fiecare companie, plus pentru Trenul Regimentar câteva bucăţi.

– Aprob acestea, dar în linişte, fără zgomot, foc etc. şi pe riscul vostru, că eu nu garantez că în noaptea aceasta nu avem o luptă de noapte. Fiţi foarte atenţi. Tu eşti şeful acestei operaţii.

Se face ora 10, în ziua de 17 octombrie, şi nu văd niciun inamic şi nu trag niciun foc de armă şi nici nu primesc nimic. Însă îmi era frică de trupele române care vor intra în Odessa şi nu cumva ca ei să mă vadă şi să prindă a trage în mine cu Brandturile şi chiar cu artileria.

Pe la orele 10,15, văd că vine spre noi un motociclist pe autostradă, cu viteză foarte mică. Ne recunoaşte şi se apropie de noi cu o viteză maximă. Îl întreb din ce unitate este.

– Să trăiţi, domnule maior, sunt sergent motociclist X [aşa în text], şi sunt în patrula de recunoaştere din Regimentul 3 Vânători Moto, comandant dl. colonel [Constantin] Nistor[17], iar la batalion, dl. maior Şerban.

– Du-te cu acest bilet cât mai repede posibil şi înmânează-l direct dlui colonel Nistor C[onstantin].

În el scriam: d[omnule] col[onel], eu sunt din seara zilei [de 16] pe plaja Lanjeron, organizat în apărare – vă rog a nu se trage în mine şi anunţaţi şi celelalte trupe. Semnez maior R[ăşcănescu]. Pe mine mă cunoaşte de când eram în Regimentul 15 D[orobanţi]. Dânsul era maior, iar eu eram locotenent, ofiţer instructor în acel regiment.

N-au trecut decât circa 20 de minute şi a venit cu acea hârtie semnată de domnul colonel Nistor. Numai atunci mi-am luat grija că nu voi fi bombardat din spate.

[17] Constantin Nistor (n. 28 mai 1894), general de brigadă (1945), comandantul Regimentului 3 Vânători Moto, al Brigăzii 1 Vânători Moto, comandant secund al Diviziei Blindate (1940-1945).

Pe la orele 11,00, vine un agent cu un ordin ca să-mi iau batalionul şi să traversez din nou Odessa şi să mă instalez în defensivă pe locul de unde am plecat când a venit căpitanul ofiţer de stat-major de la Corpul 5 Armată. Exact în aceeaşi formaţie cu care am venit, în aceeaşi formaţie m-am reîntors, luând cu mine şi aceea coloană de căruţe care au mărit Trenul de Luptă.

După ce ajung şi mă instalez pe vechea poziţie şi fixez locul Trenului de Luptă şi Trenului Regimentar, mă întâlnesc cu comandantul Regimentului 15 D[orobanţi], pe care îl văd supărat. Fără să-l întreb ce este, el îmi spune. Domnul Mareşal Antonescu i-a făcut observaţii domnului general comandant al Corpului 5 [11] Armată că de ce a lăsat să intre în Odessa unităţi din Divizia 6, care făcea parte din Corpul 5 [11] Armată. Dânsul adusese o divizie din ţară de foarte scurt timp şi dorea ca aceea să intre în Odessa, pentru a putea decora pe generalul cu care vorbisem eu în ajun, în ziua de 16 octombrie.

De la ultimul soldat din Batalionul 1/[Regimentul] 15 D[orobanţi] şi până la mine, inclusiv, ne-a pătruns o supărare, cu durere şi dispreţ, când ne gândeam ce am făcut şi cu ce ne-am ales. Am văzut ostaşi plângând, zicând: „Ce dreptate este aceasta? Stai pe Dalnik 28 de zile plus 28 de nopţi, într-un focar [sic!] de nedescris, porneşti ca să termini cu această viaţă îngrozită, iei în piept orice fel de risc, mergi într-un teren organizat cu tot felul de obstacole – reţele, şanţuri, mine – şi nu ştii când şi de unde te atacă, raportez situaţia în urmă, nu le vină să creadă, te fac nebun că nu le venea să creadă. Mai mult decât toate,

te obligă să intri în Odessa şi să mergi la plaja Lanjeron. Calci în picioare toate principiile şi te expui la orice risc şi execuţi ordinele, acuma cu frică şi groază: dacă te atacă, ce faci!? Cu batalionul deşirat, fără nicio putere [de] a acţiona normal, [de] a duce la capăt bun misiunea primită. Ne-am ales cu felicitări prin telefon şi cele transmise de la Corpul 5 Armată prin acel ofiţer de stat-major."

Stăm pe această poziţie circa trei zile şi apoi plecăm spre ţară, cu destinaţia oraşul Bacău, nu Piatra Neamţ, unde ne era garnizoana.

Ce se petrece sub ochii noştri în aceste zile. Veneau din urmă pe şoseaua Tatarka-Odessa motociclişti germani, cu motociclete cu două roţi şi cu trei roţi, cu ataş. Toate încărcate cu ostaşi ce goneau spre Odessa. Odată intraţi în ea, căutau camioane, le porneau, le alimentau cu benzină şi le încărcau cu tot ce găseau în depozite. Se făcea coloană de 10-15 bucăţi şi, în goană, mergeau îndărăt pe aceeaşi şosea. Cred că nu a rămas o maşină (camion) în Odessa neîncărcată cu materiale de pradă.

În faţa batalionului, cum stăteam în acea poziţie, la circa 300 m, era un mare depozit cu piele (crupon). Am pus şi o gardă acolo de circa şase ostaşi. Am raportat la regiment situaţia şi propuneam ca să încarc şi eu acele căruţe care le luasem ca pradă de război. Regimentul nu-mi aprobă aceasta. Vin germanii, îmi alungă acea gardă şi pun ei o pază; apoi vin coloane de maşini şi încarcă tot depozitul. A doua zi după ce îmi îndepărtează garda mea, găsesc un sergent român mort (împuşcat) şi alături de el nişte tălpi de circa trei-patru perechi cizme. Iată ce au putut să facă ca-

marazii de război la cucerirea Odessei: pentru o pereche de pingele îmi împuşcă un sergent foarte bun. Nu aveai cui să spui aceasta, doar Dumnezeu să îi vadă şi să-i pedepsească - lucru ce li s-a întâmplat.

În a treia sau a patra zi de stat în poziţie, văd, la circa 500-600 m de noi, unităţi, multe maşini şi tancuri, toate româneşti. Trimit un ofiţer să vadă: ce este acolo?! Divizia Blindată[18] română, în faţa domnului mareşal Antonescu, [a] guvernului român, [a] diferiţi ambasadori etc., arată cum a intrat şi [a] cucerit Odessa. Totodată, a filmat această frumoasă şi interesantă acţiune.[19] Ce enormă minciună se scrie în istorie! Ba mai mult, le trimite şi diferite decoraţii.

Noi stăteam şi priveam cum alţii primesc gloria şi ţie, nimica! Dacă domnul mareşal a spus să se facă aşa! Dar mai frumos, mai cavaleresc şi instructiv ar fi fost dacă se filma acţiunea acestui Batalion 1/ [Regimentul] 15 D[orobanţi], din oraşul Piatra Neamţ, format din plutaşi de pe

[18] Divizia Blindată îşi pierduse jumătate din blindate în luptele de la 16 la 20 august 1941, în primul asalt asupra Odessei. La faza finală a bătăliei a luat parte doar aşa-numitul Detaşament motomecanizat colonel I. Eftimiu, transformat la 27 septembrie în Detaşamentul 1 Asalt. Această formaţie, încadrată în Corpul 4 Armată, a fost printre primele unităţi care au intrat în Odessa la 16 octombrie 1941. (Cornel I. Scafeş, Horia Vl. Şerbănescu, Ioan I. Scafeş, *Trupele blindate din Armata Română 1919-1947*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 2005, p. 15-16.)

[19] Prezenţa mareşalului Antonescu la Odessa în perioada menţionată nu este atestată (Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea (editori), *Pace şi război (1940-1944). Jurnalul Mareşalului Ion Antonescu (comentarii, anexe, cronologie)*, vol. I, *Preludii. Explozia. Revanşa (4.IX.1940 - 31-XII.1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2008, p. 289 şi urm.; pentru o acţiune asemănătoare a propagandei de război, vezi Adrian Pandea, Eftimie Ardeleanu, *Românii în Crimeea 1941-1944*, Editura Militară, Bucureşti, 1995, p. 434.

Valea Bistriței şi urmaşi ai răzeşilor lui Ştefan cel Mare, decât [să se fi] improvizat ceva nemaipomenit de fals.

După această mascaradă ruşinoasă scrisă în istorie, primim ordin de plecare spre garnizoana Bacău în loc de Piatra Neamț, unde ne era obârşia. Mergem pe jos prin ploaie şi noroi circa 400 km. Mi-au fost de folos căruțele luate, fiindcă, pe rând, companiile urcau în ele, la fiecare [câte] trei ore de mers. Comandantul Regimentului 15 D[orobanți] a plecat înainte cu o maşină şi ne-a aşteptat la intrarea în Bacău. Era prea obositor a merge pe jos pentru un ofițer de stat-major cum era el. N-a reacționat cu nimic, ca să ne facă cineva o dreptate, şi de ce credeți oare? Fiindcă dacă era el în joc, personal, făcea, că avea în Marele Stat Major un prieten devotat lui. N-a făcut-o numai din răutate, căci el nu se alegea cu nimic.

Ajunşi la Bacău, orăşenii ne-au primit cu flori, dar nu cum am fi fost primiți la Piatra Neamț, unde fiecare aveam părinți, frați, rude, soții, cunoscuți etc. Ci o primire destul de frumoasă – oficială, dar rece.

Aici am stat şi am făcut pregătire din nou de război până ce din nou ne îmbarcă şi [ne] trimite spre Cotul Donului.

Pentru cele câteva cuvinte scrise mai sus iau de martori ofițerii, subofițerii şi trupa ce au fost cu mine de la trecerea Nistrului până la Bug şi pe cei ce au îndurat cele mai crude bombardamente de Brandturi la Dalnik şi apoi, fără niciun foc de armă tras, am intrat în ziua de 16 octombrie 1941 în Odessa. În aceeaşi zi, mă găseam organizat în formă de arici în apărare pe plaja Lanjeron. Înaintarea noastră

a angajat toată armata română a înainta şi cuceri Odessa. Numai unde şi unde se vedeau şi se auzeau explozii de mine, încolo nimic.

Dacă nu cedau ruşii Odessa, noi, românii, puteam şi copiii din faşă să-i aducem şi tot nu o cuceream, fiindcă nu aveam cu ce. Trebuia aviaţie, tancuri, artilerie enormă, ca să distrugem apărarea lor, făcând breşe în obstacolele create şi să creăm drum prin şanţurile antitanc, care erau adânci şi late. Cred că nu este familie care să nu aibă o rudă, prieteni, [un] cunoscut care să nu fie mort sau rănit de la marea dureroasă tragedie de la Dalnik.

Noi ştiam aşa: „Domnul Mareşal doreşte să cucerească singură armata română Odessa şi trebuie să i se îndeplinească dorinţa".

Propaganda pentru cucerirea Odessei se făcea în toate felurile şi expun numai unul singur. Cine va cuceri Dalnikul îi va da „Mihai Viteazul"; cine va ajunge la CFR [calea ferată] îi va da „Mihai Viteazul"; cine va ajunge şi intra în Odessa, alt „Mihai Viteazul". Noi le-am făcut pe toate şi nu a dat la nimeni nimic, decât felicitările la telefon de la toţi comandanţii direcţi şi cele transmise prin căpitanul de stat-major trimis în mod special de către Corpul 5 Armată. Este un proverb: „Cine face ca mine, ca mine să păţească".

Ca act oficial pentru a dovedi că cele expuse sunt adevărate voi copia şi fotografia o propunere la gradul de colonel, unde se vede trecută această acţiune şi să văd ce mai pot găsi.[20]

[20] Referirea este, probabil, la propunerea de înaintare la gradul de colonel făcută în 1945 de generalul Constantin Nistor, inclusă în acest volum.

IEŞIREA DIN ÎNCERCUIRE A BATALIONULUI 1 / [REGIMENTUL] 15 D[OROBANŢI], ÎNCEPÂND DIN ZIUA DE 22 NOIEMBRIE 1942, EXECUTATĂ DE CĂTRE MAIORUL RĂŞCĂNESCU VASILE GHEORGHE, COMANDANTUL ACESTUI BATALION

Ieşisem din luptele pe care le-am dat pe înălţimile de sud ale fluviului Don, Cota 168,8, sleiţi de puteri, cu pierderi destul de serioase, pentru a ne reface în repaos, pentru a ne organiza şi a ne curăţi.

Venisem cu Batalionul 1/R[egimentul]15 Dorobanţi, pe care îl comandam eu, în gradul de maior, pe locul unde era şi comanda Regimentului 15 Dorobanţi, la o depărtare de circa 5 km sud [de] fluviul Don şi la o depărtare de circa 3,5 km de satul Golovski[21], spre nord.

Acolo găsesc pe bunul meu prieten maiorul Todicescu Gh[eorghe], adjutantul Regimentului 15 Dorobanţi, cu Compania de Comandă a regimentului, [pe] care, cu un an înainte, o instruisem eu, deci şi aici tot ostaşi de-ai mei, ce ne cunoşteam destul de bine. Bucurie mare când ne vedem, mai cu seamă că scăpasem nevătămat în luptele grele pe care le-am avut.

Trebuia să-mi aşez batalionul [pentru] a-l feri de frig şi de aviaţia „Rata" sovietică. Todicescu era deja gata cu bordeie-adăposturi făcute în pământ, atât pentru trupă, cât şi pentru comandanţii de toate gradele.

Acolo era şi un sat căzăcesc, dar cu puţine case, înşirate în lungul unei văi nu prea adânci şi nici prea late. Casele

[21] În original, transcris Galoskii.

erau bune dar nu aveau garduri împrejurul lor. Ordon a se face cartiruirea. Împart sectorul dat de regiment la companii şi fiecare trece la executare cât mai urgent. Operaţia se face cu mare îndemânare, fiindcă ştiau în această ocazie ce să facă, doar acest fel de cazare o făcusem de nenumărate ori.

Eu cu grupul de comandă mă instalez la centrul dispozitivului, într-o casă ce avea două camere şi o prispă la intrare. Acolo găsesc două femei, surori, nu prea bătrâne şi cu puţină mobilă în cele două camere. În fiecare cameră era un pat de scânduri şi o sobă încălzea ambele camere. Ele par speriate la început. Eu vorbeam cu ele prin tălmaci şi le spun că noi suntem români şi că noi suntem oameni buni şi nu avem nimic cu ele, ci numai cu cei ce ne vor răul. Una din ele era croitoreasă, dar nu ştiau cine a luat maşina de cusut şi acum nu mai aveau cu ce să coasă – să se hrănească. Ofiţerul informator al meu îmi raportează că el ştie o maşină de cusut şi dacă mai stăm şi a doua zi pe aici, o va aduce să le-o dea lor. Au rămas mirate şi nu au crezut cele spuse de ofiţer.

Aproape la intrarea de la prispa casei era un fel de cocioabă, din care se auzea cântând cineva dintr-un acordeon şi din gură (două-trei voci). Am ordonat ofiţerului informator să vadă ce este acolo. A mers, a intrat în acea cocioabă şi îmi raportează că acolo sunt trei indivizi (cazaci), unul mai bătrân şi doi mai tineri. Mi-a spus că au făcut rost de ceva băutură, au copt şi nişte pâine şi petrec puţin. M-a poftit şi pe mine. Am gustat băutura: un gust neplăcut şi foarte tare. Ei mi-au spus că sunt cazaci şi sunt oameni paşnici.

Totuşi, mi-am organizat paza imediat. Pe acel cerdac am instalat o echipă cu puşcă-mitralieră, iar în camera a doua, un soldat cu armă şi mai multe grenade cu focoasele montate. Femeile-gazdă au rămas să doarmă în prima cameră.

M-am spălat - primenit - şi m-am dus la maiorul Todicescu Gh[eorghe]. Am ajuns repede, că era aproape, la circa 200 m. El mă aştepta. M-a rugat să-i vizitez bordeiul-adăpost ce şi-l pregătise pentru iarnă. Era un adăpost săpat într-un mal, căptuşit cu bârne, [cu] o masă şi un pat improvizat. Făcuse rost de un ciob de lampă dar nu avea gaz. Mă pofteşte şi insistă să iau loc, căci doreşte să mă servească cu ceva. Deodată apare un soldat, aducând pe o scândură, în nişte gamele, câţiva peşti afumaţi şi prăjiţi în unt, bineînţeles şi ceva pâine. Ei râdeau şi eu nu ştiam de ce! Ce-i cu veselia aceasta peste ei? Mă pofteşte să servesc, că este foarte bun, dulce-gras, şi că eu am mâncat un asemenea peşte asemănător. Gust din el, într-adevăr foarte bun, dulce-gras, bine pregătit. Dar de unde ai făcut rost de un asemenea peşte? Parcă ar fi păstrăv din apele Bistriţei - crescătoria de peşte de la Bicaz, controlată de Livescu. În acest timp, a apărut pe uşă caporalul Rusu, vestitul pescar-braconier de pe Valea Bistriţei, Bicaz. Nedumerit, nu puteam să desluşesc enigma. Continui cu mare poftă să mănânc. Când termin, maiorul Todicescu îmi spune să-mi fie de bine că „îi din peştele dumneavoastră". Mă lămuresc.

- A, tâlharilor, m-aţi prădat! Iar tu, caporal Rusu, să nu mai dai ochii cu mine. Te-am crescut, [te-am] făcut ostaş-caporal şi m-ai trădat!?

Toţi râd!

- Spune-mi, Todicescule, cum a fost?

- Câteva zile, dumneavoastră luați vamă (peşte) din peştele prins de către cap[oralul] Rusu din iazul din fața poziției dumneavoastră; apoi eu v-am raportat că cap[oralul] Rusu mi-a spus că nu se mai duce să prindă peşte, că se teme să nu fie împuşcat, şi dv. m-ați crezut că este aşa. El mi-a format o echipă şi, la două nopți, regulat, se ducea la acel iaz, prindea peşte, dar ştia numai sublocotenentul [lipsă în text], comandantul Plutonului 2 din Compania 1, căruia îi ducea ca vamă peşte prăjit. Din acel iaz s-a înfruptat toată Compania de Specialități, până şi alți ofițeri.

- Bine, Todicescule, dacă îi aşa, m-ați bătut; dar pe viitor nu te voi mai crede!

L-am felicitat pe caporalul Rusu şi i-am mulțumit, căci eu cu ai mei mâncaserăm peşte prins de el în condiții extrem de grele, riscându-şi viața. Un bătrân cazac mi-a spus că în acel iaz era o crescătorie de peşte special şi era extrem de păzit când nu era încă război.

- Todicescule, eu acum mă duc la Compania 3, căpitan Băjescu, să văd cum a cazat compania sa şi ce măsuri de siguranță aeriană şi terestră şi-a luat.

Maiorul Todicescu îmi spune:

- Merg şi eu cu dumneavoastră.

Pe vâlcea erau nişte case deşirate în lungul văii, fără garduri în jurul lor, acolo căpitanul [Emil] Băjescu îşi adăpostise compania. Am intrat în locuința unui cazac. Un om în vârstă, voinic, frumos şi foarte vorbăreț. [Este] bucuros că noi suntem români şi crede că se va înțelege bine cu noi (că nemții nici nu voiau să ştie că ei sunt oameni măcar).

Apare şi soţia, urmată de două fete - poate ar fi avut 16-18 ani. Nu erau bine îmbrăcate, dar frumoase şi bine hrănite. Erau curioase să ne vadă cum arătăm noi, românii. Le spun că am să mai trec pe la ei. Dacă au ceva de reclamat, să se adreseze domnului căpitan Băjescu, [pentru] că cu toţi trebuie să fim prieteni cu cei ce nu au arme şi mai cu seamă cu civilii. Foarte respectoşi şi plini de bucurie, mă salută la plecare.

Pe drum, maiorul Todicescu îmi spune că el a văzut aceste fete surori dansând jocuri căzăceşti de întrec orice artişti şi „îi păcat că nu le vedeţi şi dumneavoastră cât timp veţi sta aici". Ne îndreptăm spre cantonament, mă despart de maiorul Todicescu şi mă îndrept spre locuinţa mea de cazare escortat de un ostaş. Ostaşul-ordonanţă îmi aduce masa şi, ca de obicei - obicei ce l-am avut tot timpul în război şi am avut ocazia să stau într-o locuinţă unde este o gazdă -, [aceasta] să mănânce aceeaşi mâncare cu mine.

Ele, foarte curioase, la început nu voiau să mănânce, doar după ce am gustat din mâncare - bucuroase şi încrezătoare. Obosit, am adormit imediat, bineînţeles îmbrăcat, cu soldatul lângă mine, culcat jos pe duşumea, lângă grămada de grenade, şi echipa cu puşcă-mitralieră pe cerdacul de lângă cocioabă.

N-am mai dormit de multă vreme pe pat şi cu mai puţină grijă.

Dimineaţa, după ce mă interesez de hrana trupei, armament, muniţii, cai etc., ofiţerul informator îmi raportează că în acest sat se găseşte o familie de ruşi - bărbat şi femeie -, artişti refugiaţi din oraşul Stalingrad.

– Dacă mai stăm şi astăzi aici, te rog să mergi la ei şi să-i anunţi că la ora 1 sunt invitaţi să ia masa de prânz cu mine, aducându-şi chitara.

Pe la orele 10, vine la mine ofiţerul informator cu maşina de cusut şi cu sergentul de la Trenul de Luptă în căruţa căruia i-a găsit maşina de cusut, la controlul căruţelor. Văd maşina, era o maşină nou-nouţă şi coseai cu ea manual [sic!].

– De unde ai furat-o, măi, băiete?

– Domnule maior, vă rog să mă iertaţi, că această maşină o am din Polonia [sic!]. Dacă vă reamintiţi, când mărşăluiam cu trenul şi am făcut o haltă mare de 20 de minute într-o localitate. A venit multă populaţie la tren în gară, cu tot felul de obiecte şi diferite blănuri, şi eu am luat această maşină în schimbul a cinci pâini şi cinci cutii de conserve.

– Îmi aduc aminte că au venit la tren cât am stat în gară. Mai mult femei. Se vedea că erau de condiţie bună, îmbrăcate foarte bine, în blănuri scumpe, dar slăbite, abia se ţineau pe picioare. Fiind pâinea dată pe voi şi văzând nenorocirea, foamea ce se abătuse asupra lor, le-aţi aruncat-o lor, provocând mare îngrămădeală şi chiar bătaie. Dacă e aşa, te cred. Acolo ai făcut o faptă bună, rămâne să mai faci una. Mă mir că tu ai speranţa să trăieşti, să ajungi cu această maşină acasă! Să fii foarte bucuros să ajungi cândva cu sufletul sănătos acasă, să-ţi vezi copilaşii şi soţia, chiar cu pielea [sic!], nu cu ce gândeşti tu. Dă-i-o acestei femei, că este croitoreasă, să se hrănească cu ea şi să se roage lui Dumnezeu să ajungi teafăr acasă.

Îi dă maşina. La explicaţiile tălmaciului, nu-i vine să creadă şi plânge de bucurie că o primeşte. Eu i-am dat o

hârtie cu ştampila batalionului şi semnătura mea; scriind în ea că este dată de Bat[alionul] 1/15 D[orobanţi] cu scopul de a se hrăni.

Nu după mult timp, în aceeaşi zi, văd şi pe acei trei cazaci ce făcuseră chef în ajun când am sosit, dar foarte respectuoşi şi veseli, parcă voiau să-mi spună ceva!? Dar nu ne puteam înţelege prin vorbe, nefiind cu mine tălmaciul. M-am gândit: oare aceştia nu sunt partizani? Duşmănia de pe frunţile lor a dispărut.

Se apropie ora 1. Ostaşul meu pregăteşte masa, aşa cum îi ordonasem, pentru trei persoane; iar celor două femei, masa de la cazan, care era foarte bună.

Soseşte la timp familia celor doi ruşi, escortaţi de un ostaş român. Ne prezentăm unii altora şi mă scuz că i-am deranjat. Foarte timizi la început şi bănuitori. Le spun că suntem români şi îmi face plăcere să luăm masa împreună.

Curioşi de ce fac eu acest gest, că doar nemţii sunt foarte severi, îngâmfaţi şi la ei nu s-au pomenit aceste fapte umane. Din nou le răspund că sunt ofiţer român şi aşa-i obiceiul meu, când am ocazia să ajung într-o localitate, să cartiruiesc şi să iau legătura cu civili, dorinţa mea mare este să iau masa cu gazda, punând pe masă ce am. De altfel, aveam pentru acele vremuri suficiente alimente: caşcaval, cutii de conserve, mandarine, pesmeţi, afară de o masă consistentă, caldă, de la cazan.

Îi rog să poftească la masă şi, timizi, se apropie, fără să guste din bucate.

– Vă rog să-mi permiteţi să gust eu mai întâi, să vă dovedesc că am intenţii numai bune.

Să nu uit că îmi trimisese maiorul Todicescu şi câțiva peşti afumați. Începuse masa şi, prin tălmaci şi ce mai înțelegeam eu, începusem discuții la început banale.

Ei îmi spun că sunt căsătoriți, de profesiune artişti, din oraşul Stalingrad, refugiați în acest sat. Povestesc de oraşul lor că este un oraş mare şi foarte frumos, cu o industrie înfloritoare. Eu le spun că îmi face plăcere să cunosc cele ce îmi povestesc; mai cu seamă când ies din luptă, simt o destindere. Mie îmi place mult să aud muzica şi dansurile ruseşti, cu toate că nu pot cânta din nimica. Îi rog [ca] după ce servim masa să cânte ceva ce ştiu dânşii.

- Ne vom strădui să vă satisfacem dorința, cu toate că, [în] situația noastră disperată în care ne găsim, numai de aceasta nu ne este aminte.

Încep a cânta acompaniați de chitară *„Oci ciornîie...."* etc. Am uitat că sunt la mii de kilometri de casă - mă gândeam la soție, fetiță, frați, surori... -, lacrimile, fără voia mea, au început să curgă din ochi. De ruşine că sunt ostaş-comandant, m-am redresat şi mă întrebam în gând: „Aceştia sunt ruşi? Au acelaşi suflet - inimă - sentiment ca şi noi, românii. De ce noi, românii, am venit tocmai în inima Rusiei, la ei acasă, cu foc de arme şi să îi distrugem. De ce să trag în ei? Ei sunt oameni ca şi noi, buni, blânzi, sentimentali?!" Minunatele cântece ruseşti îmi răscoleau sufletul. Regretam că până acuma am tras în ei, dar ordinele se execută şi răspund acei ce ne-au trimis la moarte, a ne omorî oameni cu oameni, ce suntem creați de Dumnezeu cu aceleaşi sentimente umane.

Mă întreabă de ce am venit în țara lor, ce ne face pe noi să ne batem cu ruşii!? Greu mi-a fost să-i răspund. M-au

luat nemții vrând, nevrând cu ei. La început, a fost convenția să-i ajutăm în luptă până la Bug, că până aici am mai găsit români, dar până aici nu mai ştiu, de ce?!

El îmi spune:

- Să ştiți de la mine că, până acuma, comuniştii nu au luptat, ci numai s-au retras; dar ei se vor întoarce şi nu le va fi bine la nemți, că tare sunt răi, lacomi şi îngâmfați.

Făcându-se seară, că pe acolo începe a însera pe la orele 2,30, ne-am despărțit cu cele mai bune sentimente de prietenie. La plecare, îmi spun cu multă convingere:

- D[omnu]le maior, dv. veți pleca de aici înapoi şi vă rugăm să ne luați cu dv., făcându-vă orice corvoadă, numai să ne luați cu dv. Noi nu trebuia să părăsim oraşul Stalingrad şi dacă comuniştii ne găsesc, ne vor omorî.

Nu le-am făgăduit nimic. Totuşi, m-am gândit: nu cumva aceştia fac parte din acei ce se numesc partizani şi caută să-mi pregătească o cursă?! Îmi vin în minte tot felul de bănuieli şi, la urmă, tot eu îmi zic: până acuma n-am văzut partizani şi, dacă aceştia fac parte din armata partizanilor, am avut şi eu ocazia să stau la masă cu ei, să-mi cânte şi să mă distrez, uitând un moment de gloanțe, obuze etc., şi vor povesti celorlalți partizani cum se poartă românii cu civilii ruşi.

A doua zi de dimineață, am rezolvat tot ce aveam de făcut cu comanda batalionului şi, după-masă, vine la mine maiorul Todicescu:

- Domnule maior, vă reamintesc dacă doriți să vedeți cum dansează cele două fete din sectorul companiei căpitanului Băjescu?

– Cu mare plăcere, mai cu seamă că şi eu ştiu a dansa cazacioc de când eram pe Nistru, în Basarabia.

Dau ordin unui soldat să ia trei pâini, caşcaval, margarină şi câteva cutii conserve. Plecăm. Ne însoţeşte şi căpitanul Băjescu.

Ne întâlnim din nou cu acel cazac. Ne primeşte foarte bucuros şi îi spun că am aflat că fetele sale dansează jocuri căzăceşti, şi mie îmi plac foarte mult să văd cum se joacă şi mai cu seamă în casa unui cazac. Foarte încântat, îmi spune că vor juca, dar să mai aşteptăm puţin. În acest timp, îi înmânez cele aduse de noi. Surprins, mirat şi cu sfială, primeşte cele date şi îmi mulţumeşte, nemaiştiind ce să facă de bucurie. Eu i-am spus:

– Noi suntem români, nu nemţi.

Nu aşteptăm mult, apare el cu un acordeon cam vechi şi începe a cânta, urmat de soţie; apoi, după un minut, în dans fulger se reped în tactul muzicii cele două fetiţe, îmbrăcate în costume foarte frumoase căzăceşti. Mama lor începe a bate din palme în tactul muzicii, făcând şi noi acelaşi lucru. Am văzut aceste jocuri şi prin Basarabia, la Soroca, Hotin, la Taganrog[22], la teatru, dansate de artişti, dar cum au jucat aceste două surori nu am mai văzut. Tatăl lor schimba mereu alt şi alt cântec, până am intervenit să oprească, că mor, nu le mai ţine inima, puterile.

Impresionat de aceste jocuri executate cu atâta sentiment, iuţeală şi precizie, le-am felicitat, urându-le sănătate şi să auzim de pace cât mai curând. Plecăm. Cazacul cu soţia şi cele două fete ne-au condus circa 50 de metri de

[22] În original, transcris Tangaroc. Taganrog este un oraş şi port la Marea Azov, în Federaţia Rusă.

casa lor, rugând pe bunul Dumnezeu să ajungem sănătoşi acasă, să vedem pe cei dragi, căci suntem oameni buni.

Mergem spre cantonament, despărţindu-ne de căpitanul Băjescu, apoi de maiorul Todicescu şi [după] nu mult [timp] ajung şi eu la locul unde m-am cazat, escortat de un ostaş înarmat.

Seara aceasta m-am culcat mai devreme, tot în aceleaşi condiţii ca seara trecută, cu siguranţa necesară. Pe la orele 12,00 din noapte, una din gazde mă trezeşte:

- Tovarăşe comandant? *Tam*[23], *bum, bum,* arătând şi cu mâna. *Tam front*[24]. *Tam, bum, bum*!? *Şto est*?![25]

Mă scol din pat, de altfel eram îmbrăcat, şi ies afară să aud mai bine. Aud şi eu la fel cele spuse de ea. Nu mai zic nimic. Ostaşii ce îmi făceau siguranţa apropiată întreabă şi ei:

- Domnule maior, ce o mai fi şi aceasta? Cine se bate în dosul frontului?!

- Or fi nişte partizani, altceva ce poate fi?!

Nu mă mai prinde somnul, mă echipez şi ordon alarma la batalion şi raportez şi la regiment. Când se zărea de ziuă, primesc ordin de la regiment - „alarmă!" - şi să mă pun în marş spre... [lipsă în text], faţă de front cu 180^0 înapoi, pe drumul de care ce ieşea din sat.

Se făcuse un frig puternic şi ninsese un strat nu prea gros. Când încep a mă desfăşura în marş, apare şi comandantul de regiment, colonelul Teodorescu Constantin, cu grupul lui de comandă. Dă ordin, strigând la mine, să pun avangardă şi două flancgărzi.

[23] Acolo (lb. rusă).

[24] Acolo este frontul (lb. rusă).

[25] Probabil, şto eto (lb. rusă) = ce-i asta (ce se întâmplă)?

Cei din jurul meu au auzit cum a țipat la mine şi m-am întrebat în gând: „Ce mai are de l-au apucat istericalele!? Doar nu pe el l-a bombardat aviația inamică la Raspopinskaia timp de 12 ore, ci pe mine, de sunt surd şi azi de urechea stângă; nu el a înfrânt atacul de la Cota 168,8 [dat] de tancurile ruseşti, nu el a stat 28 de zile în linia I, neavând nicio rezervă! Doar el stătea comod în adăpost, fuma şi bea cafele înapoia liniei I, asigurat. Nu făcea altceva decât primea ordine de la divizie şi ni le comunica nouă, comandanților de batalioane, şi controla la telefon execuția. Am stat 28 de zile în linia I şi nu s-a deranjat o dată să vină să vadă de la armele automate inamicul. Nu a acționat el, personal, cu nimic. Şi acum tot el s-a zăpăcit!?"

Pe îndelete, eu prind a da ordin să se desfăşoare avangarda şi, odată cu mine, completează ordinele mele aproape țipând furios. Eu mă deplasez înapoia vârfului şi continui mersul pe ceață, zăpadă şi frig, care din ce în ce îți ardea obrajii. Cu mine mergea şi maiorul Todicescu Gh., adjutantul regimentului, între vârf şi capul avangărzii, şi îl întreb:

– Ce-i cu colonelul!? Ce l-a apucat? A înnebunit înainte de a intra în luptă?! Cum să mărşăluiesc cu avangarda, înțeleg cu ariergarda, că doar frontul este în spatele nostru.

– Domnule maior, noi suntem încercuiți, că ruşii au rupt frontul între italieni şi Divizia[26] ... [lipsă în text]. Şi noi ne deplasăm la P.C. al Diviziei 6, ce se găseşte în satul Golovski, la 3 km jumătate de aici.

[26] La extremitatea vestică a dispozitivului Armatei 3 din Cotul Donului se găsea Divizia 7 Infanterie.

- Bun, dar mie de ce nu-mi spune aceasta, ce ţine secret, îi este frică că mă zăpăcesc şi eu ca el?

Mergând alături cu maiorul T[odicescu] şi discutând despre cele întâmplate şi cele ce vor mai urma, deodată, de prin ceaţă, se aude un zgomot de avion ce venea în lungul şoselei spre noi la o altitudine de circa 50 m. Era un avion de recunoaştere german, cu toate semnalmentele lor. Când trece deasupra noastră, trage câteva rafale de mitralieră. Gloanţele cad, spre norocul nostru, în urma noastră la 40 m, răscolind zăpada.

- Dragă T[odicescule], şi de data aceasta am scăpat! Acest avion german era pilotat de un pilot rus; căci altfel nu se explică să tragă, doar ne vedea foarte bine; cu toate că e ceaţă, nu este un om sau doi, ci o coloană de sute de ostaşi.

A mitraliat şi restul coloanei, făcându-mi câţiva răniţi. Nu-i legal şi nici cavaleresc să se procedeze astfel, să fim înşelaţi. Dar e război şi totul e posibil.

Pe la orele 12, ajungem în satul Golovski, unde primesc ordin de cartiruire. Aici erau trupe şi din alte regimente şi cu greu am făcut cartiruirea, foarte înghesuiţi. Trecând prin câteva cantonamente, am putut observa [cum] cetăţeni foarte veseli şi gospodari din toate acele case coceau pâine. Dar n-am bănuit nimica din cele spuse mai sus. Pe urmă, mi-am dat seama că ei ştiau de încercuire şi îi aşteptau pe ai lor.

La ziuă, primesc ordin să ocup o poziţie defensivă şi să apăr satul Golovski, oprind înaintarea inamicului din direcţia nord-vest. Ordon ca trenul de luptă să rămână în satul Golovski şi cu batalionul pornesc pe poziţie, să mă

organizez în cel mai scurt timp la teren, cu o mică siguranță înainte. Iau din sat tot ce am găsit unelte mari, afară de unelte mici ce le-am împărțit pe oameni. Masa să o aducă la timp pe poziție și porția de ceai să o dubleze.

Vântul bătea cu viteză din ce în ce mai mare, antrenând cu el și zăpada. Zăpada nu era mare, circa 30-35 cm, dar era înghețată și se mergea foarte greu, căci alunecam încontinuu în toate părțile.

Ajungem pe poziție. Procedez la recunoaștere și dau ordin în detaliu de ocupare a poziției, fixând locul și misiunile armelor automate, a Brandturilor de 81 mm și de 120 mm.

Încep lucrul dar cu niciun spor. Băteam în pământ cu târnăcopul și ricoșa înapoi. Pământul era format din humă înghețată și izbeai în el ca și cum ai fi dat într-un cauciuc. Cu tot efortul făcut, până la amiază n-am reușit să facem nici măști individuale românești. Raportam mereu că nu mă pot îngropa la teren și nici măcar amplasamente pentru armele automate nu putem executa. Cu toții am obosit și începeam să înghețăm de frig. Nimeni nu stătea degeaba, chiar și eu, ca comandant [sic!] de batalion. Ca să nu înghețe, am bătut cu cazmaua până ce am făcut bătături în palme, fără niciun rezultat. După ce am luat masa de amiază, [pe] care ne-au adus-o plutonierii majori pe poziție, și ceaiul la bidoane, primesc ordin să mă deplasez de pe acea poziție și să ocup alta, interzicând pătrunderea inamicului înspre satul Golovski din direcția sud.

Plec cu batalionul în formație de apropiere, cu o mică siguranță, și, ajunși acolo, procedez la recunoașterea și instalarea batalionului pe poziții. Începe săpatul și aici ne în-

gropăm şi facem amplasamentele strict necesare în câteva ore. Verific planul focurilor, în special al mitralierelor, al tunurilor antitanc, al Brandturilor 81 mm şi de 120 mm, ce le comanda căpitanul Cojocaru Gheorghe, dat de regiment în sprijinul meu.

Rămânem noaptea pe poziţie. Un ger cumplit de circa -35°, -40°. Dacă n-ar fi fost şi vânt, am fi suportat mai uşor. Ne prinsese vremea echipaţi cu bocanci obişnuiţi, pantaloni, vestoane şi mantale [pe] care le purtam chiar vara, fără cojoace, pâslari, flanele etc. Până la noi ajunsese în acea vreme numai căciula. Fiecare aveam căciuli, [pe] care le ţineam pe urechi de abia se vedeau ochii, şi cu gulerele ridicate. Mănuşi se vedeau unde şi unde, câte o pereche. Întrebarea: ce au făcut serviciile de administraţie-intendenţă care petreceau cu femei înapoia frontului?!

Ulterior, veţi vedea unde erau echipamentele de iarnă donate de cetăţenii ţării pentru oştenii de pe front. Şi acuma, când scriu aceste rânduri, mă apucă o furie şi le zic: „Criminali, trădători, ne-au lăsat în cel mai cumplit ger îmbrăcaţi ca de toamnă-primăvară, nu ştiau că suntem la mii de kilometri depărtare de ţară, cu echipament, bocanci aproape rupţi, pantaloni, vestoane şi mantale uzate. Ce căldură puteau să ţină acestea?" Totuşi, ostaşul nostru, răbdător, mai ţinea încă disciplina (ascultarea de şefi). Am avut un soldat ideal, răbdător, disciplinat şi foarte viteaz.

A doua zi de dimineaţă, circa pe la orele 10,00, se văd în zare, la circa 800 m, trupe în formaţie desfăşurată pe grupe [care] înaintau înspre poziţia noastră. Eram complet îngropaţi, cu un plan de foc bine făcut şi verificat. M-am

gândit să le întârzii înaintarea cât pot de mult, chiar producându-le pierderi în oameni şi armament. Ordon deschiderea focului cu cele patru guri de foc de 81 mm şi cu cele două tunuri de 120 mm ale c[ă]p[i]t[anului] Cojocaru Gh. Fiind focul plasat bine, îi producem pierderi inamicului şi din această cauză înaintarea prinde a înceta. La un moment, când încep să trag şi cu gruparea de Brandturi de 81 mm (patru Brandturi), inamicul încetează a se mai vedea. Tot timpul ţin la curent prin telefon pe comandantul Regimentului 15 D[orobanţi].

Nu trec două ore şi văd foarte bine de la postul de comandă al batalionului, unde mă aflam, că o coloană în formaţie de marş se îndreaptă dinspre vest spre satul Golovski, cu capul, la acea oră, la circa doi kilometri şi jumătate depărtare de sat. În faţă era un escadron de cavalerie descălecat, cu caii la mână. Urmează tancuri, apoi aproximativ o companie de puşcaşi, apoi iar două tancuri, altă companie de puşcaşi şi iar două tancuri, şi, în urmă, infanterie, nemaidistingându-se ce mai urma. După părerea mea, era circa un regiment de infanterie întărit cu o companie de tancuri şi cu un escadron de cavalerie.

Când ajunge capul coloanei în dreptul poziţiei pe care o ocupasem la început, comandantul de regiment, colonelul Teodorescu Constantin, îmi dă ordin să mă prezint la postul de comandă al regimentului, în satul Golovski.

După cum spusesem mai înainte, în sat aveam şi Trenul de Luptă şi Trenul Regimentar al batalionului.

Cu un ceas mai înainte, trimisesem pe plutonierul major Ciobanu Constantin în sat, la Trenul de Luptă, să-mi aducă

de la bagaj cizmele bilgher, căci cu bocancii pe care îi aveam îmi era foarte frig, şi să vadă ce-mi face calul şi dacă este adăpostit de frig. Abia ajunsese soldatul, mă încalţ şi plec.

Mă întreb ce o fi aceasta, ca în timpul luptei, cu inamicul în faţă oprit, cu inamic în flancul drept, cum e posibil să părăsesc batalionul şi mă duc la postul de comandă al regimentului, când orice ordin îl pot primi prin telefon sau chiar în scris, printr-un agent. N-am mai pomenit aceasta! Este ceva excepţional de greu. Las comanda batalionului căpitanului Băjescu şi cu adjutantul meu, sublocotenentul [Ioan] Mănişor, plec spre postul de comandă al regimentului.

Nu era departe, circa 500 m, şi scoborâm o pantă dulce până în sat. Am ţinut-o într-o fugă. Am ajuns bine la postul de comandă al regimentului şi în acest timp se auzeau împuşcături. Trupele inamice descrise mai sus, în marş, au început să se desfăşoare spre satul Golovski. La postul de comandă al regimentului era ca siguranţă un pluton de mitraliere pus în bătaie.

Ajung la postul de comandă al regimentului, o casă mică cu două încăperi. În prima cameră era comandantul de regiment, colonelul Teodorescu, cu ofiţerii de la comanda regimentului, toţi echipaţi ca de plecare; foarte curioşi, se uitau la mine când am intrat. La mijlocul camerei, era o masă şi pe ea o hartă desfăcută. Din cealaltă cameră apare domnul general Lascăr Mihail[27], comandantul Diviziei

[27] Mihail Lascăr (1889-1959), general (de divizie - 1942, de corp de armată - 1945, de armată - 1947). A comandat Brigada 1 Mixtă Munte (1941-1942), Divizia 6 Infanterie (mart.-nov. 1942). A căzut în prizonierat la 22 noiembrie 1942. S-a întors în ţară în iulie 1945 în fruntea Diviziei de voluntari „Horia, Cloşca şi Crişan", constituită pe teritoriul URSS. Ministru de Război (1946-1947).

6 Inf[anterie], în pragul uşii. Îl salut, nu-mi aduc aminte ce îmi răspunde; ştiu că de felul lui era cam brunet, dar acuma era tuciuriu, nervos şi fuma des. Nu mi-a zis nimic, niciun cuvânt. Comandantul regimentului mă cheamă la masă şi îmi arată pe hartă locul unde mă aflu cu batalionul şi satul respectiv, Golovski, şi îmi ordonă:

- Misiunea [Batalionului] 1/[Regimentul]15 D[dorobanţi]: vei rezista pe poziţia pe care te afli până la orele 10,00, după care vei ataca în direcţia ... [aşa în text] (o trasează pe hartă cu un creion albastru), cu scopul de a ieşi din încercuire şi noi vom veni după tine. Ce spui, poţi face aceasta?!

- Le voi spune la ostaşi că numai rupând frontul, reuşind atacul, vor ajunge să[-şi] mai vadă copii, soţiile şi părinţii lor!!!

În acest timp, afară se auzeau împuşcături şi mai dese de arme. Vrea să-mi oprească pe sublocotenentul Mănişor, adjutantul meu, dar îi raportez că nu pot să-l las, deoarece această operaţie este foarte greu de executat şi trebuie să mă ajute. Se îndură să mi-l lase.

Salutăm, generalul Lascăr Mihai se uită lung la mine şi după mine când părăsesc acea locuinţă.

Afară, focuri dese de arme de toate categoriile: puşti, pistoale-mitralieră, mitraliere. Chiar plutonul de mitraliere ce le făcea siguranţa a început să tragă.

Se făcuse noapte bine, orele erau circa 2,30. Din cauza focului, n-am putut să merg pe drumul pe care am venit. Târâş şi în salturi dese şi scurte, am apucat în sens invers cum am venit, până ce am ieşit din zona focurilor, apoi, pe

ocolite şi departe de sat, am ajuns la batalion pe poziţie cam după un ceas; deci, în jur de 3,30. Din auzite, [după] cum focurile se conturau în noapte, deduc că satul este aproape ocupat, încercuit de trupele descrise mai sus.

Deci, acum eram cu inamic în faţă oprit, în flancul drept şi în spate, inamicul în curs de desfăşurare şi luptă.

Mă întreb ce fac? Inamicul are tancuri! Eu am tunuri antitanc [pe] care nu le pot deplasa din poziţia în care se află cu oameni - caii fiind în sat, zăpadă, frig, noapte. Mai mult decât atât, [din] aceste tunuri antitanc, în număr de patru bucăţi, două vechi nu erau eficace ca să distrugă sau măcar să scoată din luptă tancurile ruseşti tip T [3]4.

Misiunea era să rezist până la orele 10,00 şi acum era ora circa 3,30, deci trebuie să mai rezist - sau să aştept - până la orele fixate, deci încă şase ore. Da, e posibil numai dacă nu mă atacă, altfel va rămâne de văzut, dar mă ajută numai focul, care este bine organizat, şi că oamenii sunt îngropaţi în măşti tătăreşti (un fel de cilindri săpaţi în pământ, foarte buni pentru Brandturi şi tancuri) şi că este noapte. Se vedea la circa 50-60 metri.

Mă hotărăsc să iau legătura cu postul de comandă al regimentului ce era în sat. Trimit o patrulă tare de o grupă, cu un sergent destoinic. Înaintează circa 150 m spre sat şi sunt primiţi cu focuri de arme, nu mai pot înainta şi se retrag luptând spre postul de comandă al batalionului. Întăresc patrula şi o pun sub comanda unui ofiţer, dar le schimb direcţia în aceea ce a fost la început. Merg şi aceştia 200 m şi sunt primiţi de focuri şi mai dese de arme automate, nu se angajează să lupte şi se retrag. În acest timp,

în partea opusă a satului, spre nord, se vede de la noi un foc mare şi mişcare de oameni şi căruţe în apropierea lui. În sat, vorbă multă şi strigăte, zgomot de căruţe. Focul de arme a încetat şi se auzea numai când şi când câte un foc de armă şi rareori rafale de puşcă mitralieră.

Poate să fi fost orele 7,30-8,00 seara. În acest timp, mă apucă un mare zbucium. Era lângă mine sublocotenentul Mănişor, un excepţional ofiţer de rezervă. Nu mă consultam decât cu el şi cu căpitanul Cojocaru Ghe[orghe], ce erau lângă mine.

Să strâng batalionul şi să atac. Cum îl strâng? Cum îl scot noaptea, pe frig, vânt, din amplasamentele lor ce îi mai apără de frig şi unde am un foc organizat? Dacă atac, am sorţi de izbândă? Inamicul are tancuri! Eu nu am arme pentru a le distruge. Eu sunt cu un batalion echipat prost şi inamicul este [mai] tare de circa trei ori ca mine. El este echipat de iarnă, învăţat cu iarna grea şi mai cu seamă luptă în ţara lor, cu un scop foarte bine justificat. Mori, dar ştii pentru ce!

Să presupun că atac, voi avea mari pierderi şi focurile mele vor lovi şi ostaşi, şi ofiţeri din sat. Voi pune în situaţie pe inamic să facă trageri de represalii în prizonierii români, ce ar putea, în caz contrar, să-şi salveze viaţa!?

Frământându-mi creierul, ajutat de căpitanul Cojocaru şi sublocotenentul Mănişor, mă hotărăsc să-mi continui misiunea dată până la orele 10,00. Comandamentul, care numai ei ştiau situaţia exactă, trebuia să judece bine situaţia în timp, nu să îmi dea misiunea de mai sus şi satul să fie ocupat complet înainte de orele 9,00 seara. Dacă executam

atacul spre sat, mai rău făceam, din toate punctele de vedere, şi nu-i puteam salva de la prizonierat, ba, din contră, mulţi mureau.

De la orele 9,00 seara nu s-a mai auzit niciun foc de armă, ci din când în când câte un strigăt nedesluşit. Urmează altă frământare în mintea mea, se apropie ora 10,00, când mi se termină misiunea, şi eu ce fac cu batalionul?! Mă las şi eu prins prizonier – ruşine, suferinţă, chiar moartea multora din noi. Mort în prizonierat, ce vor face cei de acasă? A murit în prizonierat nu numai el – comandantul –, ba şi unii din oamenii lui. A fost un laş! Toate insultele îmi defilau prin minte.

Deodată, Dumnezeu mă luminează şi îmi spun: dacă aş încerca să ies din încercuire? Dacă încercarea nu va reuşi, mă va prinde, omorî şi se va sfârşi cu aceste suferinţe. Eram cu căpitanul Băjescu, căpitanul Cojocaru, sublocotenentul Mănişor şi alţii. Le spun:

– Eu vreau să ies din încercuire, voi ce ziceţi? Mă ajutaţi?

– Da, vă ajutăm şi să încercăm să facem şi aceasta.

Dar nu aveam hărţi, ci numai busola „Bezard". Calculez aproximativ unghiul de marş cuprins între locul unde mă aflam – nord – şi colţul de nord al Mării Azov, la Taganrog, după cum îmi aminteam din geografie. Pun pe rând şi pe ceilalţi ofiţeri să facă aceeaşi operaţie, adun cele patru unghiuri calculate, le împart la patru, fac media şi hotărăsc unghiul de marş aproximativ.

Spun ofiţerilor să explice trupei situaţia şi, dacă mai au încredere în mine, că acuma nu mai contează gradul, eu le

făgăduiesc că îi scot din încercuire şi îi voi duce la casele lor, copii, părinţi etc., dacă mă vor asculta şi vor executa întocmai ordinele mele, iar cei care nu vor sunt liberi să facă ce doresc, din partea mea le urez succes şi să ne vedem sănătoşi. Răspunsul îl primesc prin ofiţeri favorabil în unanimitate. Atunci mi-a dat curaj şi m-am pus pe lucru.

Judecata ce mi-am făcut-o:

a) Batalionul şi-a căpătat încrederea în mine datorită atacurilor executate anterior şi reuşite.

b) Batalionul era o unitate foarte disciplinată din convingere şi foarte bine instruită în timp de pace şi acuma şi-a însuşit practica războiului.

c) Batalionul a executat până acum trei atacuri şi 28 de zile a stat în apărare, deci este destul de hârşâit în lupte (atac şi apărare).

d) Batalionul a fost atacat şi de care de luptă puternice T [3]4 ruseşti şi are experienţă, şi cu ochii lor au văzut că şi aceste tancuri se pot scoate din luptă.

e) Batalionul mi-a promis că îmi va executa ordinele cu precizie, numai să putem reuşi - să meargă acasă la soţie, copii, părinţi.

f) În batalion am ostaşi din judeţul Neamţ, plutaşi de pe valea Bistriţei, urmaşi ai răzeşilor lui Ştefan cel Mare. Toţi oameni voinici, rezistenţi şi îndrăzneţi.

g) Când am organizat batalionul, eu am avut grijă ca pe cei slabi să-i dau pe la Trenul de Luptă sau la Trenul Regimentar.

h) Atacurile anterioare au făcut ca să dispară - morţi, răniţi - aceia ce nu au fost bine pregătiţi şi slabi fizic. Acu-

ma în batalion a rămas ce este mai bun a face față tuturor greutăților ce se vor ivi.

Într-un cuvânt, aveam o unitate cu care puteam să înfrângem oricât de greu vor fi în viitor situațiile noi create.

Dar mă întreb: eu ce trebuie să fac, ce ordin să le dau [pentru] a fi şi eu la înălțimea lor, demn de încrederea acordată: *A-i scăpa din încercuire şi a-i duce la familiile lor* [subl. în original].

Planul meu:

a. Să păstrez unghiul de marş calculat cu aproximație.

b. Să mărşăluim noaptea.

c. Să merg cu siguranță mică înainte şi pe flancuri.

d. Să merg în formație de romb, în linie de grupe prin flanc, cu distanțe şi intervale reduse.

I. e. Legătura între subunități să se țină continuu din vedere şi, la nevoie, prin releu.

f. Să nu se deschidă focul decât la ordinele mele.

g. Pentru lupta apropiată, fiind noapte şi ceață, să aibă pusă la armă baioneta şi grenadele pregătite, cu focosul pus.

h. Orice semnal dat de mine să fie repetat şi instantaneu executat.

i. Interzic vorba, fumatul, focul sau orice fel de zgomot.

II. Evit lupta pe cât posibil.

III. Evit a intra în sate.

IV. Caut a trece la 400-500 m de localitate.

V. Să mă apuce ziua undeva, pe o poziție tare şi organizat la încercuire.

VI. Mă voi gândi să le procur alimente numai dacă voi putea.

Cam aceasta a fost judecata şi micul plan care l-am făcut înainte de plecare.

Din cele expuse mai sus vă reamintesc că inamicul era în faţă, în flancul drept şi în spate, numai în flancul stâng, ştiam că nu aveam nimic.

Ordon comandanţilor de companie să rupă lupta în cel mai desăvârşit secret, începând cu compania căpitanului Băjescu, care era cea mai puţin angajată, să se deplaseze către est circa 400 m, după care va forma o avangardă tare de un pluton de puşcaşi, întărită cu o grupă de mitraliere şi de două Brandturi de 81 mm. La vârful avangărzii va merge căpitanul Cojocaru Gh., ce va avea cu el şi busola „Bezard", singura busolă ce o aveam, cu misiunea de a dirija marşul cu unghiul de marş stabilit. După compania căpitan Băjescu urmează Compania 2 locotenent [lipsă în text], cu subunităţile ei; este întărită în urma ei [cu] căruciorul Mestrovici.[28] Apoi Compania 1 locotenent [lipsă în text], cu subunităţile ei, este întărită, apoi căruţa cu materiale de transmisiuni. Vor lăsa pe poziţie tunurile antitanc şi Brandturile de 120 mm. Servanţi de la tunurile antitanc şi de la tunurile de 120 mm trec la Brandturile de 81 mm, pentru a ajuta la transport, în special muniţiile.

Compania 1 dă o flangardă tare de o grupă pe dreapta. Compania 2 dă o flangardă tare de o grupă pe stânga. Distanţele între companii, 100 m, legătura prin releu, vedere.

[28] Vehicul cu două roţi, tractat hipo, folosit pentru transportul de materiale.

Totdeauna gata să se desfăşoare în formaţie de marş de apropiere, cu intervale şi distanţe reduse.

Compania 2, la dreapta faţă de direcţia de înaintare şi Compania 1, la stânga faţă de direcţia de înaintare, ambele pe aceeaşi linie. Comanda batalionului în faţa capului avangardei, cât timp mărşăluim; iar dacă va fi cazul de desfăşurare, mă veţi găsi la mijlocul dispozitivului, în spatele companiei căpitanului Băjescu.

Legătura prin relee, semne şi semnale.

Foc nu se trage decât la ordinele mele.

Interzis orice foc sau semnal luminos.

În cea mai mare linişte şi fără niciun incident, am reuşit ca, în circa o oră jumătate, să mă pun în mişcare.

Nu fac patru kilometri şi am fost atacat în coada dispozitivului; mi-au luat ca prizonieri o grupă ce era lăsată în spatele dispozitivului, ca pază, şi căruţa ce era încărcată cu materiale de transmisiuni.

Ne-am continuat marşul cu o vigilenţă crescândă. Se merge foarte greu noaptea. Zăpada, nu prea mare, 30-35 cm, dar fiind îngheţată, bocancii alunecau pe ea.

Îmi era foarte greu ca să fac acest marş în necunoscut. Reamintesc că nu aveam nicio hartă ca să mă pot orienta şi să ştiu din timp peste ce dau - sate, apă, păduri etc. Mă aşteptam la orice fel de surpriză, atât din partea inamicului cât şi din partea terenului.

Mergeam cu adjutantul meu, sublocotenentul (r) Mănişor, care în civil era profesor de filosofie, un excelent ofiţer. Foarte calm şi cu o judecată clară. Nu se pripea niciodată. Cu o armă în bandonieră [sic! probabil, bandulieră] şi gata întotdeauna de a-mi executa ordinele. Îi spun:

– Mănişor, noi trebuie să oprim pe o poziţie tare, în aşa fel ca până la ziuă să ne putem organiza pe ea, a rezista la încercuire cel puţin o zi, departe de o localitate la cel puţin 400-500 m.

– Să vedem dacă avem noroc, că suntem pretenţioşi, domnule maior.

Ziuă se face la orele 7, sunt de ajuns două ceasuri şi noi ne îngropăm la teren, numai să-l găsim. Pe la orele 4,30-5 găsim o culme de deal nu prea înaltă, lată cam de 100 m, şi în lungul ei [era] un fel de covată, şanţ, dar lat de circa 40-50 m. Mă hotărăsc să rămânem pe acest teren. Recunosc în grabă acest teren şi dau ordin să fie ocupat [în] aşa fel ca să putem rezista la o eventuală încercuire.

Pe măsură ce unităţile soseau, ocupau sectorul ce îl fixam şi începeau imediat săpatul amplasamentelor armelor automate şi ale grupării de Brandturi de 81 mm, al măştilor tătăreşti (un fel de cilindru săpat în pământ, care te apără foarte bine contra Brandturilor şi chiar contra tancurilor, când e terenul tare). Fără niciun zgomot, se ocupă şi se organizează poziţia. Nu se sapă greu, că pământul nu era humos, ci mai mult cu pietriş.

Când se zărea de ziuă, eram gata îngropaţi, cu un plan de foc relativ bine întocmit. Surpriză! Faţă de axul de mişcare trasat de unghiul de marş, spre dreapta noastră, la circa 250-300 m, se găsea un sat. De la noi până în mijlocul satului cobora o pantă lină. Satul era cu case dese, înşirate de-a lungul unei văi largi de circa 120 m, paralelă cu axul nostru de mişcare. În partea opusă a satului, faţă de noi, era un fel de mal abrupt, înalt de circa 50 m, şi apoi se întin-

dea până în zare un platou întins [sic!], ce se înălța în fund uşor. În sat, nicio mişcare, din când în când se vedea câte o femeie. Ordon ca toată lumea să stea complet băgată în adăposturi, oprind orice fel de mişcare, iar gradații şi ofițerii să supravegheze încontinuu acest lucru. Nevoile fizice să şi le facă pe acele locuri unde se găsesc.

În primele ore, acest lucru s-a executat uşor. Începând de la orele 11,00, a fost un chin pentru toată lumea, căci nu mai aveau răbdare să suporte frigul şi foamea. Calul de la căruciorul Mestrovici, de frig şi de foame, a început să necheze din când în când. Prin el, ne puteau descoperi. Să-l împuşc, se auzea. Îl bag într-un şanț şi grija conductorului era să-l oprească să mai necheze.

Pe la orele 12,00, pe platoul descris mai sus, spre vest, în zare, departe de noi la circa 1,5 km, se vede că apar trupe în formație de apropiere. Fac atenți ofițerii şi trupa, vigilență la camuflaj, mai cu seamă [că] acel teren domina locul unde ne aflam. Orice mişcare a noastră se putea vedea cu binoclul şi ne puteau descoperi.

La început, credeam că sunt nemți, fiindcă se aştepta o divizie blindată germană[29] să vină şi să ne despresoare din

[29] Corpul 48 Blindat german (Diviziile 14 şi 22 Blindate), comandat de generalul Ferdinand Heim, se găsea în spatele frontului deținut de Armata 3 română şi ar fi trebuit să intervină pentru contracararea eventualelor străpungeri sovietice. În realitate, intervenția pe câmpul de luptă a corpului blindat nu a avut loc, principala motivație fiind slăbiciunea unităților componente. În ianuarie 1943, Hitler l-a demis din armată pe generalul Heim - poreclit, cel puțin până atunci, „micul Rommel" - şi a dispus încarcerarea sa la închisoarea din Moabit. S-a spus că această decizie a fost luată pentru a da satisfacție părții române. Cert este că, peste câteva luni, demiterea a fost transformată în trecere în rezervă, iar Heim s-a întors chiar pe front, în 1944.

încercuire. Aceste trupe, încetul cu încetul, au invadat toată întinderea de teren cu direcția satului din acea vale. La mijlocul terenului apar şi două autobuze mari. Când primele elemente coborau în acel sat, am văzut foarte bine cu binoclul că nu erau nemți, ci armata rusă. Eu nu pot să vă descriu, dar cel ce citeşte să-şi închipuie ce era în sufletul şi în mintea mea. Vom fi prinşi: prizonieri - ruşine - suferință - moarte etc. Unde e promisiunea mea?

Îmi înghețaseră picioarele de frig, îmi degeraseră tălpile şi mă deplasez în lungul acelui şanț, în partea exterioară; acolo nu mă vede nimeni şi ca să îmi răcoresc nervii, fără voia mea, mă apucă un plâns nervos. N-am avut un pistol, că îmi terminam zilele, cu arma n-am putut face acest lucru.

În acest timp, vine la mine sergentul Darie, fostul meu furier de la Compania de Comandă, de când comandam acea companie.

- Domnule maior, ce este? Ce aveți?

- Nimic, dragul meu, mi-au degerat picioarele în cizme, că am în ele numai o pereche de ciorapi şi aceştia nu sunt din lână.

- Domnule maior, dacă este aşa, aşteptați puțin.

Nu durează cinci minute şi vine la mine din nou, cu încă un ostaş. Îmi trag pe rând cizmele şi mă îmbracă cu o pereche de ciorapi de lână noi-nouți luați de la cazaci.

Îmi revin şi îmi zic: „e păcat să fii laş cu asemenea oameni, să încerc mai departe, poate norocul mă va ajuta."

Timpul se scurge, patrulele inamicului vin spre noi, trec satul şi se opresc în fața lizierei, la circa 100-150 m de locul unde eram noi. Se face ora 1,30 şi se lasă o ceață nu prea

deasă, dar vizibilitatea s-a redus. La ora 2,00, începe a nu se mai vedea. Ordon plecarea în vechea direcţie în acelaşi dispozitiv, dar mai întâi ne deplasăm, pe rând, în lungul satului, a ne depărta cât mai mult de sat, deci de inamic, cu observatorii lui pândari. Pe la orele 10,00 îmi continui mişcarea pe un teren plan. De astă dată se putea vedea la circa 100-150 m. Văd înaintea noastră, venind perpendicular pe direcţia de înaintare, câteva lumini şi acestea [sunt] trei faruri camuflate. Dau semnal de oprire, culcat în zăpadă. Aud zgomote de motoare. După numărul farurilor, care se mai înmulţise, deduc că era o coloană de maşini ce mergea pe un drum perpendicular pe direcţia de înaintare. Stau pe loc până ce trec şi se îndepărtează. Urmăresc zgomotul şi luminile mici de la faruri ca să-mi dau seama încotro şerpuieşte drumul. Reiau marşul. Ţin să remarc că legătura cu subunităţile se ţinea perfect şi executarea ordinelor era instantanee. Merg circa 200 m şi traversez acea şosea. Dau semnalul pas alergător şi fuga a durat cam 1 km, în aşa fel ca şi coada batalionului să treacă şi să se îndepărteze de drum. Aceasta am făcut-o [pentru] a nu [ne] intercepta o altă coloană de maşini şi chiar tancuri. Ne continuăm marşul şi dăm peste diferite escarpaţiuni – văi, vâlcele – care ne îngreunau marşul – cădeam, ocoleam, săream etc.

Toate acestea contribuiau la oboseală, iar viteza de marş scădea. Căpitanul Cojocaru, mereu cu busola în mână, a obosit, eu nu l-am mai schimbat. Mergând cu adjutantul de astă dată aproape de vârf şi uitându-ne pe zăpadă, vedem urme proaspete de bocanci îndreptate în sens invers. Îl întreb:

- Ce or fi aceste urme? O fi o coloană inamică mărşăluind pe aici?

Nedumerire. Urme proaspete neacoperite!? Opresc marşul. Ne ducem la căpitanul Cojocaru, îi cer busola, aşez unghiul de marş calculat. Surprinzător! Noi mergeam înapoi!

- Ce ai făcut, căpitane Cojocaru?

- Ce să fac, am obosit, nu m-am mai uitat la unghiul de marş.

Acum ce să fac? Cum mă întorc cu 180° fără să ne simtă batalionul? Pierdeau încrederea în noi. Să nu afle nimeni. Pornim acum şi, fără să simtă ei, schimbăm în mers unghiul de marş până venim la unghiul stabilit. Ocolul să se facă pe departe, timp de 30-40 de minute, pentru a nu ne demasca.

Plecăm. Mi s-a părut [că au trecut] câteva ceasuri până ce s-a reparat marea greşeală.

Trecuse de orele 12,00 şi acum mă gândeam să găsesc un teren propice pentru a ne opri, [a ne] organiza la teren, fiind gata înainte de a se zări de ziuă. În drumul ce l-am făcut până acum am strâns ofiţeri, subofiţeri şi trupă, refugiaţi fiecare cum au putut. Pe aceştia i-am adunat şi am organizat cu ei Compania 4, luând-o sub comanda mea.

Prin nişte mărăcini, l-am găsit pe colonelul Protopopescu Pache, comandantul regimentului de artilerie grea motorizată din garnizoana Bacău, care pierduse totul şi, fiind bolnav şi degerat la picioare, îl aduceau doi ostaşi de sub braţe. L-am luat cu noi. La început, s-a urcat în căruciorul Mestrovici, dar după câtva timp a îngheţat de frig şi a

urmat calea tot pe jos. Din când în când, vorbeam cu el, dar nu-mi dădea nădejde de reuşită.

Am ocolit un sat ce am dedus că era ocupat de trupe prin luminile care erau şi zgomotul de căruțe, strigăte de oameni.

E ora 4-5 şi găsesc un teren foarte bun pentru apărare, frământat, domină terenul în depărtare şi cu un fel de huceag bun pentru camuflaj.

Mă hotărăsc să mă apuc şi să mă organizez la acel teren. Pe măsură ce soseau companiile, le fixam sectorul şi le dădeam misiunile respective. Totul a fost terminat înainte de ziuă. Ostaşii, obosiți de drum şi de organizarea la teren, au adormit imediat, numai servanții de la armele automate (trăgători) erau treji, supraveghind terenul.

Se luminează de ziuă şi sunt flămânzi cu toții. Ce e de făcut? Nu se mai poate mărşălui, [pe] ger, zăpadă, având asupra noastră armament şi muniție. Începea să le degere picioarele. Dau ordin ca fiecare să-şi procure din ceea ce au pe ei - cârpe, bucăți de sac, pătură - şi să învelească bocancii (un fel de şoşon). Toți şi-au procurat acestea şi numai aşa nu le-au mai degerat picioarele, ba, mai mult, nu mai alunecau pe zăpadă. Aceasta a fost o mare binefacere pentru toți.

De la locul unde mă aflam, am văzut un sat la circa 2 km jumătate. Am trimis un pluton format din trei grupe şi un ofițer ce ştia ruseşte cu misiunea să meargă înspre acel sat şi să recunoască dacă era ocupat de inamic şi, în cazul în care nu este ocupat, să meargă la colhoz şi să aducă carne fiartă şi grâu fiert pentru întreg batalionul. Timp: patru ore. Ți[neț]i legătura cu batalionul prin agenți.

După circa patru ore şi jumătate, când credeam că nu mai vin, apare spre bucuria noastră plutonul, aducând carne şi grâu fiert. Personal am asistat la împărţirea hranei procurate, ca nimeni să nu rămână fără o bucată de carne şi un pumn de grâu. Fiind mâncaţi şi încălziţi la picioare din nou, s-a redresat moralul.

În acest timp, ofiţerul informator raportează:

– Domnule maior, unii din ostaşii Companiei 4 (aceia ce i-am găsit pe axul de mişcare) spun „ce vă potriviţi acestui maior, mergem ca să avem de unde veni!?"

M-am supărat, m-am amărât rău şi cum eram, uit că sunt încercuit, uit că galoanele nu mai au niciun rost, uit că pot fi descoperit şi ordon adunarea batalionului urgent în careu şi le spun:

– Ostaşi, mă cunoaşteţi pe mine mai mult decât vă cunosc eu, v-am purtat în lupte – toate reuşite –, v-am promis că vă scot din încercuire şi vă duc familiilor voastre – soţii, copii etc. Suntem aproape de salvare, mai mult datorită vouă decât mie şi ofiţerilor voştri, că m-aţi ascultat îndurând frig, foamea şi frica. De voi mi-a fost milă, cei găsiţi pe drum, fără căpătâi, şi acum iată ce spun unii din voi drept răsplată. „Ce vă potriviţi acestui nebun, mergem ca să avem de unde veni..." Nu v-am rugat nimic pe voi. Voi m-aţi rugat ca să vă primesc în batalionul meu. Voi sunteţi liberi şi faceţi ce voiţi, eu plec numai cu acei ce mă cunosc.

Deodată, în cor, s-au desolidarizat de acei răufăcători şi îmi jură încredere până la moarte, dacă va fi cazul. Am tăcut, mi-au dat lacrimile şiroaie din ochi. „Dacă nu i-aş cunoaşte bine pe oamenii mei, uitaţi cei doi cai înşeuaţi, mă arunc pe unul din ei şi pornesc în zare."

În acel moment, vine la mine gâfâind patrula ce fusese să supravegheze satul de care a fost vorba mai sus.

– Domnule maior, în sat au început să intre tancuri ruseşti.

Tot în acest moment am dat semnalul de pornire în direcţia stabilită în pas alergător. N-am mai ţinut seama ca să mai stau până se va înseră, mai era cam o oră şi jumătate. A ţinut această fugă aproape 3 km. A fost posibil acest efort căci oamenii erau odihniţi, mâncaţi şi cu bocanci înfăşuraţi (ca şoşoni). Când am dat peste nişte râpe, escarpaţiuni, teren desfundat, socotit de mine impracticabil pentru tancuri, care m-ar fi urmărit, am luat alura în pas normal.

Două din tancuri au venit până la locul unde mă oprisem noaptea şi luasem masa, dar nu s-au mai luat după noi şi nici foc nu au tras.

Din acel sat s-au oferit doi cetăţeni să meargă cu noi. Nu le-am solicitat nimic, decât să-mi spună în direcţia unde arătam cu mâna (unghi de marş) dacă dau peste vreun sat şi cam la ce distanţă este de locul unde mă aflam. Îi verificam întrebându-i pe rând, fără a şti unul de altul. La un moment dat, unul din ei îmi spune:

– Tovarăşe comandant, în această direcţie, la aproximativ 500 m, sunt două sate mari care aproape se împreună unul cu altul.

Ca să ocolim, trebuie să mergem mult, dar intervalul între ele este cam de 200 m. Hotărârea trebuie luată din mers şi cât mai repede. Totuşi, opresc marşul. Chem pe comandanţii de companie şi le explic situaţia.

– Trebuie să trecem prin intervalul dintre satele care urmează, fără a prinde de veste inamicul care probabil le

ocupă. Vom merge în pas de atac, fără nicio vorbă sau alt zgomot sau sunet. Să trimiteți la mine chiar acum pe cei ce cunosc limba rusă, [pentru] a-i trimite la marginile satelor cu scopul de a răspunde pe ruseşte dacă cineva va striga din sat. Scopul [este] de a-i înşela că suntem o coloană rusă. Trecerea se va executa pe plutoane, la distanță de 50 m, ținând legătura prin relee. Răspundeți cu foc numai atunci când ei trag. Focul se va trage din mers, în acest caz se va merge în fugă. Cu orice risc, se trece şi ne continuăm marşul.

Ofițerii pleacă şi peste circa 20 de minute vin cei şase ostaşi (lipoveni) ce ştiau limba rusă. Formează două patrule şi la fiecare dau câte un civil. Misiunea lor: „Mergeți în apropierea marginii satului şi, în caz că cineva strigă pe ruseşte, voi le răspundeți, dacă e nevoie, că suntem o coloană rusă ce merge pe poziție. După ce trece batalionul, căutați şi veniți la postul de comandă al batalionului.".

După 20 minute, dau semnalul de plecare. Trece prima companie, după ea trec şi eu cu postul de comandă al batalionului şi, după 20 de minute, încep a merge în pas alergător circa 500 m.

Totul s-a terminat cu bine. Satele erau ocupate de armata roşie. În acest timp, nu-mi găseam respirația de teama să nu fiu atacat şi despărțit de companiile din urmă.

Nu ştiu cum să le mulțumesc celor doi cetățeni ruşi, fiindcă reuşita trecere se datora în parte numai lor. Merg toată noaptea cu puține incidente. Mă apucă ziua fără a găsi un teren propice a-l organiza la apărare (încercuire). Mă hotărăsc să continui marşul şi ziua. Ordon formație în romb şi în marş de apropriere în linii de grupă, prin flanc,

distanța 400 m şi interval 300 m, cu patrule înainte şi pe flancuri.

În timpul retragerii, au venit în batalion doi cai înşeuați - cai foarte buni. I-am prins şi am format o patrulă [pe] care o aruncam înainte pentru a-mi aduce informații.

Continui marşul pe un teren întins, şes până în zare şi scoborând dulce în direcția [în] care înaintam.

Erau orele 10,00, când deodată apar în spatele nostru, la circa 200-250 m, 16 tanchete pe şenile, câteva tancuri şi vreo 10 maşini blindate care se opresc în linie. Spre dreapta noastră cum înaintam, la circa 4 km distanță, se auzea o bătălie, se vedea aviația care se lăsa în picaj, se auzeau bombardamente de artilerie, focuri de toate armele şi, în special, focuri de artilerie antitanc care sună ca doi răslogi de fag când sunt loviți. Deduc că era o luptă între două mari unități blindate şi că aceste blindate care au apărut nu erau altceva decât o flangardă de-a lor.

Batalionul continuă înaintarea în formația ordonată; de la distanță se vedea ca o unitate mare şi disciplinată, gata de luptă.

La mijlocul dispozitivului mergea căruciorul Mestrovici, tras de un cal, iar fiecare grupă de luptă avea făcută provizoriu o făclie. Aceasta s-a făcut în timpul marşului din băț de floarea soarelui, la un capăt cu cârpe de paie legate şi înmuiate în ulei, gaz, benzină (de la maşinile găsite în pană, părăsite pe drumuri). Ştiam că tanchiştii se tem de foc.

La inamici le-am dat de gândit ce armă o fi aceasta. Se aprindeau de toți şi, la semnalul meu, le aruncau pe tancuri sau înaintea lor şi numai la mare nevoie.

Trimit patrula, pe cei doi călăreți, să meargă înapoi să verifice ce sunt, nemți sau ruși? Când se apropie la circa 200 m de ei, [se] trag din unitatea blindată focuri de pistol-mitralieră. Mă lămuresc definitiv!

Deodată, aceste vehicule se încolonează unul după altul și vin spre noi din partea dreaptă, la circa 200 m distanță, și ajung până la flancul drept și se opresc. Stau așa până ce se scurge batalionul.

Noi continuăm înaintarea cu o aliniere perfectă, fără nicio sfială. Eu tot timpul eram gata de a da semnalul de foc și, în special, făcliile. După ce s-a scurs batalionul, același lucru l-a făcut și pe flancul stâng. După aceea, s-au retras spre locul unde se auzea lupta și se vedeau avioanele ce operau în picaj.

Eu nu pot să scriu, să arăt cititorului ce a fost în sufletul meu și în mintea mea în tot acest timp, las pe cititor să zică tot ce ar fi făcut el!

Mai fac circa doi kilometri de marș, opresc batalionul și ordon să facă măști individuale și amplasament pentru armele automate pe locul unde e oprit. Foc în formă de arici. Oamenii să se odihnească și supraveghere la armele automate.

Deodată, se aude zgomot de avion și, spre surprinderea noastră, era un avion cu trei culori românești. Fac semnal cu căciula, fluturând-o deasupra noastră, [semnal] repetat de întreg batalionul. Avionul face un viraj și coboară deasupra noastră la circa 40-50 m și fac semn întinzând ambele mâini în lături - repet mereu. Avionul se ridică și se întoarce de unde a venit.

După un repaus de circa 60 de minute, ordon plecarea. Când mă pun în marş din nou, apare avionul, survolează deasupra noastră şi dă o rachetă care lasă o coadă, o dâră de fum, ce coincide cu direcţia noastră de retragere. M-am lămurit că direcţia e bună şi mă apropii de limita suferinţei, oboselii, groazei, a promisiunii.

Cu încredere că de acum izbutim, ne continuăm marşul. Mă adresez adjutantului sublocotenent (r) Mănişor:

- Noi suntem aproape de epuizarea forţelor, suntem flămânzi, ieri am mers în loc să ne odihnim, poţi face o socoteală cu aproximaţie ce distanţă am mărşăluit până acum?

Stă puţin, se gândeşte şi spune:

- Domnule maior, faţă de orele efectiv de marş, să tot fie circa 100 km, dacă nu mai mult.

- Şi eu zic la fel. Or burta cercului nu poate fi mai mare de 100 km şi nu vom fi noi chiar în vârful burţii şi, pentru această operaţie [de încercuire], inamicului îi necesită trupe multe. Şi dacă nu le reuşeşte, riscă la un dezastru ce s-ar întoarce asupra lor.

Trebuie să ne gândim a ne opri.

Aş dori să găsesc o pădure pentru a ne organiza până în ziuă şi aici vom sta cel puţin 48 de ore, cu orice risc, în care timp neapărat să procurăm hrana. Ştim acum că direcţia e bună, indicată şi de pilot. După timpul întrebuinţat de pilot, cu dusul înapoi, aterizat, până ce şi-a procurat rachete, din nou şi-a luat zborul şi distanţa parcursă până la noi, toate aceste operaţii au durat aproximativ 30 de minute. În concluzie, aerodromul nu este prea departe şi nici inamicul

nu a ajuns până acolo, căci altfel n-ar mai fi venit avionul încoace. Poate fi maxim 40-50 km. Gândul şi speranţa mea erau să întâlnesc în cale o pădure.

- Ce zici, Mănişor, dăm de o pădure?

- Domnule maior, cum să găsim o pădure în pustiul acesta? Nu vedeţi că pe aici găsim coceni, floarea-soarelui, şi pe unele locuri numai perdele de salcâm.

Tac, ne continuăm marşul din ce în ce mai anevoie. Raza vizuală se mai îndepărtează. Ceaţă nu mai era, apare luna sub formă de seceră.

În faţă pare a se vedea o negreală.

- Mănişor, ce zici? Aceasta nu o fi o pădure!?

- Domnule maior, noi nu visăm decât pădure! Ce poate fi, un alt lan de floarea-soarelui.

Continuăm marşul şi din ce în ce negreaţa se măreşte şi ca lăţime, şi ca înălţime. În lături nu se vede nicio localitate, după trei sferturi de oră de marş se desluşeşte că este pădure.

- Ei, domnule sublocotenent Mănişor, acum ce mai ai de zis? Nici acum nu-i pădure, sau tot floarea-soarelui este?!

- Domnule maior, de data acesta este pădure, visul nostru, speranţa noastră.

- Să mergem la patrula din vârf. Uite ce vom face. Grupăm şi organizăm această pădure la încercuire. Compania căpitan Băjescu şi locotenent [lipsă în text] opreşte inamicul din direcţia de unde venim noi acum. Compania 1 opreşte înaintarea inamicului din direcţia [în] care înaintăm noi acum. Compania căpitan Cojocaru întrunită, instalată la mijlocul dispozitivului, grupează focurile în special

în faţa Companiei căpitan Băjescu şi locotenent [lipsă în text], eventual în faţa Companiei 1.

Compania de refugiaţi se împarte câte un pluton la cele trei companii, pentru a-i ajuta la organizarea terenului, după care se adună la mijlocul dispozitivului, înarmaţi numai cu grenade date de fiecare companie şi cu făclii cât mai multe.

Pe măsură ce companiile se apropiau de pădure, le dau sectorul şi misiunea. Lucrul începe imediat. Noi vom merge la fiecare companie pentru a verifica planul de foc al mitralierelor şi al pistoalelor-mitralieră şi plasarea focurilor grupării de 81 mm.

Sublocotenentul J. [aşa în text] de la Compania 1, cu o grupă din plutonul său şi o grupă de la compania de refugiaţi (cu grenade), să se pregătească când se luminează de ziuă să meargă în primul sat, la colhoz, [pentru] a ne procura hrană.

Ajung toate companiile, primesc sectorul şi misiunea, încep lucrările. Le spunem ostaşilor că pe această poziţie vom sta cel puţin 48 de ore, pentru a ne odihni şi procura hrană. Verific dacă pe parcurs a rămas cineva şi nu a rămas nimeni. Mă gândeam ce înseamnă dorinţa de a-şi vedea ţara, familia etc. Numai aceasta i-a făcut şi le-a dat putere să nu rămână nimeni pe parcurs. La toate acestea se mai adaugă ruşinea şi frica de prizonierat.

Eu, de când eram în clasa a IV-a de liceu, m-au pasionat motorul, maşina. La început, am avut o motocicletă, [apoi] alta, şi la urmă maşină. O cunosc perfect, specializându-mă în această meserie.

Pusesem să-mi construiască un adăpost la mijlocul dispozitivului, mai bine spus să-l repar pe acela [pe care] l-am găsit şi [îl] invit acolo şi pe domnul colonel Protopopescu Pache.

În acest moment, aud un motor, în doi timpi, ce a început să sfârâie. Ies cu adjutantul la liziera pădurii ca să aud mai bine şi să deduc direcţia din care se aude zgomotul. Mă întreb ce poate fi cu acest motor? Poate fi de la o mare unitate - divizie sau corp de armată etc. - sau de la o formaţie de tancuri sau trupe moto, [fiind folosit] pentru a încărca acumulatori sau [pentru] iluminat.

Dar întrebarea se pune: este de la trupele noastre sau ale inamicului?!

- Domnule sublocotenent Mănişor, trebuie să vedem ce este cu acest motor! Te rog să-mi aduci un sergent foarte bun şi trei ostaşi aleşi de el, cu o puşcă-mitralieră şi grenade.

Îmi aduce personalul ordonat. Îl cunoşteam pe acest sergent, era din comuna Bălţăteşti.

- Ascultaţi cu toţii în direcţia aceasta! Ce se aude?

Sergentul îmi răspunde:

- Un motor mic care funcţionează.

Le dau explicaţiile necesare, cele expuse mai sus, şi le ordon:

- Mergeţi cu mare precauţiune, atenţie, în direcţia zgomotului, până în apropiere, şi vă opriţi, apoi vă transformaţi în pândari. Vedeţi ce mişcări de ostaşi [au loc], în special dacă [îi] auziţi vorbind, şi după aceasta vă retrageţi. Dacă sunteţi surprinşi, deschideţi foc şi vă retrageţi spre lo-

cul acesta. Noi vom fi atenţi şi vom supraveghea retragerea voastră. Parola: Dinu-Dinulescu.

Patrula pleacă şi noi aşteptăm cu înfrigurare ce se întâmplă! Trupa era aproape gata cu amplasamentele armelor automate şi pregătisem o grupă de mitraliere pentru a le sprijini retragerea, în caz că inamicul i-ar fi urmărit prin mişcare.

Nu durează o oră şi îi văd venind. Sergentul îmi raportează:

- Domnule maior, am mers până aproape de acel motor şi am auzit vorbind. Nu sunt români, dar nu vorbesc cum vorbesc ruşii, ci cu totul altfel.

Îl întreb:

- Ai auzit bine?

Cu toţii îmi răspund că da, nu vorbeau româneşte şi nici ruseşte, ci cu totul o altă limbă.

- Dacă îi aşa, sunt nemţi.

Dau ordin adjutantului să aducă la mine pe locotenentul Z.[30], ofiţer de rezervă, care ştie nemţeşte. Vine ofiţerul.

- Auzi acest zgomot?

- Da.

- Acest sergent cu aceşti trei oameni au fost până aproape de acest motor şi, după vorbele auzite de ei, sunt siguri că acolo sunt nemţi. Mergi din nou cu ei, te încredinţezi că ceea ce spun ei este adevărat, şi dacă dumneata auzi că se vorbeşte nemţeşte, te duci personal la ei. Echipa se transformă în pândari şi, la nevoie, acţionează cu foc ca să poţi scăpa. Vezi bine, doar ştii nemţeşte şi să nu mori

[30] Probabil, locotenentul Nicolae Zaharia.

acum, când aproape suntem salvați. Dacă sunt nemți, iei legătura cu un ofițer, le spui situația noastră, că am organizat această pădure cu misiunea de a rezista la încercuire. Situația o știi destul de bine, ca doar ai trăit-o.

Patrula pleacă. Aşteptăm circa două ore şi cu toții veneau în fugă, fluturând deasupra capetelor căciulile. Strigau:

- Sunt nemți!

Se apropie ofițerul şi-mi raportează aproape menținând respirația:

- Domnule maior, m-am apropiat şi, după vorbele auzite, am dedus că sunt nemți. Am strigat la ei pe limba nemțească: „Camarazi, aici suntem o grupă din armata română. Vin la voi pentru a raporta ceva." Cu precauțiune, ne apropiem unii de alții, ne recunoaştem. „Da, sunteți români!" „Aş dori să vorbesc cu un ofițer de-al dumneavoastră!" Era un sergent. „Aşteptați puțin" şi după câteva minute, se întoarce şi ne spune: „Domnul ofițer român este poftit de un domn căpitan neamț." Mă duce prin nişte şanțuri, scobor nişte trepte, deschid o uşă şi, deodată, dau într-un adăpost nu prea mare, cu un pat, o bancă, o masă şi iluminat electric. Pe masă era o hartă întinsă. De pe pat se ridică un ofițer neamț, voinic şi blond, cu gradul de căpitan. Mă prezint şi îi raportez situația noastră. Răspund şi la întrebările puse de el: ce efectiv avem, care e misiunea noastră acum, de unde venim etc. Mă invită să iau loc şi mă serveşte cu pesmeți şi unt. În acest timp, ia un telefon şi raportează unui general cele ce am discutat noi cu el. Apoi îmi spune: „Misiunea batalionului dumneavoastră este

bine dată", să o executăm chiar dacă va fi nevoie, „iar comandantul batalionului, mâine dimineață, la orele 9,00, să vină la noi, că-l pofteşte domnul general." Căpitanul neamț i-a dat câteva pachete cu pesmeți, o cutie cu unt şi câteva pachete de ciocolată. Era foarte vesel căpitanul neamț. Mă duce până afară şi mă ia în primire sergentul neamț, care mă duce la grupa mea, care mă aştepta în şanț. Împart cu ei cele date şi ne-am întors la dumneavoastră. Vă ofer două pachete de ciocolată şi patru pesmeți.

Bucurie, m-am născut din nou! Ordon să le comunice imediat tuturor că suntem ieşiți din încercuire şi să nu se audă niciun zgomot.

Cititorule, apelează la imaginația ce o posezi, fii o secundă în locul lor şi vezi [ce] delir de bucurie, făcând cruci şi mulțumind lui Dumnezeu că suntem scăpați.

În fugă, m-am dus la domnul colonel Protopopescu Pache, ce era în adăpostul improvizat, şi i-am raportat.

- Am ieşit din încercuire, suntem alături de armata germană şi generalul lor a ordonat ca mâine dimineață, la orele 9,00, să mă prezint la el.

Îi curgeau lacrimile de bucurie. Mi-a spus că misiunea dată de mine batalionului este bună şi, dacă va fi cazul, să o execut.

În timpul nopții, a fost o mică incursiune din partea inamicului care cu uşurință a fost respinsă.

M-a apucat un leşin - o toropeală -, mă aşez jos şi îmi aduc aminte de ciocolata dată de ofițer şi o împart cu colonelul şi cu cei doi din bordei. Vedeai la toți curgând şiroaie de lacrimi din ochi.

- Domnule maior, părintele nostru, ce bine am făcut că v-am ascultat!!!

- Eu nu puteam face nimic, decât numai cu voi şi cu asemenea ostaşi.

Vin agenţii de la companii, trimişi de comandanţii lor, că trupa doreşte să mă vadă, pe [mine,] salvatorul lor. N-am putut să mă duc din adăpost, nu mă ţineau picioarele, am pus capul jos şi am adormit, făcând atent pe sublocotenentul Mănişor să comunice tuturor să fie atenţi la posturi servanţii de la armele automate, iar restul să se odihnească. Acei ce sunt însărcinaţi să caute hrană, când se luminează de ziuă, să-şi execute misiunea cu mare precauţiune.

Domnul colonel Protopopescu Pache, care suferea rău de picioare, fiind degerat, îmi spune:

- Tu dormi, că eu nu pot şi veghez eu.

Pe la orele 7,30, mă trezesc din somn. Mă spăl, mă bărbieresc şi mă îmbrac aşa cum mă vedeţi în fotografie, şi plec însoţit de tălmaciul meu de limba germană şi sergentul care ştie drumul.

După vreo 500 m, ajung în nişte şanţuri şi prin ele ne conduce un ostaş neamţ la bordeiul unde era căpitanul neamţ al lor. Era un bordei amenajat foarte bine, cu lumină electrică şi la fel cum mi-a [fost] povestit mai sus, căpitanul neamţ, respectuos mă pofteşte să iau loc şi să servesc un ceai. El ia un telefon şi vorbeşte cu un superior. Lasă telefonul şi îmi spune:

- Domnule maior, veţi merge cu mine într-un adăpost apropiat. Acolo este domnul general Richthofen[31], coman-

[31] Wolfram *Freiherr* von Richthofen (1895-1945), *generalfeldmarschall* (1943), comandantul Flotei 4 Aeriene germane.

dantul aviaţiei germane pe frontul rusesc. Acolo se găsesc mai mulţi domni generali şi ofiţeri superiori. El este de statură mijlocie şi cam brunet, şi dumneavoastră veţi vorbi.

Fac atent pe tălmaci să repete pe limba germană exact ce voi raporta eu, că eu voi vorbi rar şi mă voi opri cât el îmi traduce. Cu acest tălmaci mai avusesem ocazia în repetate rânduri să facem acest lucru. Îmi verific ţinuta şi plecăm. Căpitanul neamţ merge înainte şi eu îl urmez.

Facem circa 200 m prin nişte şanţuri întortocheate, scoborâm nişte trepte şi apare o uşă. Ofiţerul neamţ bate în ea şi o deschide. Intru şi eu, cu tălmaciul după mine. Ne aliniem şi salutăm.

Era un adăpost mare, întărit, cu o masă în mijloc, tapetat şi luminat foarte bine electric. În jurul mesei, pe care era întinsă o hartă la scară mare, se găsea un grup de generali şi ofiţeri superiori.

Toţi îşi îndreaptă privirile spre noi. Se desprinde din acel grup un general nu prea înalt, puţin brunet şi se îndreaptă spre noi. Mă prezint în limba română.

- Domnule general, sunt maiorul Răşcănescu Gheorghe, comandantul Batalionului 1/[Regimentul] 15 D[orobanţi], chemat la ordinul dumneavoastră. Vă rog să îmi daţi o hartă pentru a vă putea raporta.

Mă cheamă la masă, îmi face loc printre ceilalţi ofiţeri, iau un creion dintr-un dispozitiv ce era acolo şi mă uit pe hartă. Când prind a citi harta, dau cu ochii de satul Golovski.

- Domnule general, în acest sat erau postul de comandă al Regimentului 15 D[orobanţi] şi postul de comandă al Diviziei 6 Infanterie, cu domnul general Lascăr Mihail.

Aici se refugiaseră şi domnul general Mazarini[32] şi alţii[33]. Primesc misiunea de a apăra acest sat, interzicând pătrunderea inamicului din direcţia [lipsă în text] până la orele 22, în ziua de 22 noiembrie 1942, după care să atac în direcţia [lipsă în text], să rup cercul, venind după mine şi domnii generali.

Continui raportul exact ceea ce am scris anterior, arătând cu creionul pe hartă.

În timpul care expuneam şi tălmaciul traducea cele expuse de mine, domnul general Richthofen ia de pe pieptul lui decoraţia „Crucea de Fier", clasa I, şi mi-o prinde mie pe piept.

Eu îmi continui raportul până la sfârşit. Dumnealui îmi spune:

- Te rog să te alături la trupele noastre ce apără acest aerodrom.

- Eu n-am venit aici să fiu rugat, ci am venit [pentru] a raporta şi a primi ordin. Am un batalion încercat în lupte, toate reuşite, dar momentan este extenuat - flămânzi, goi - şi ca să pot continua lupta îmi trebuie asistenţă medicală, echipament, hrană şi muniţii.

---

[32] Nicolae Mazarini (1889-1958), general de divizie, la acea dată comandantul Diviziei 5 Infanterie. A căzut prizonier la 22 noiembrie 1942. S-a întors din prizonierat în 1948.

[33] În încercuirea de la Cotul Donului, în compunerea aşa-numitei Grupări general Lascăr au intrat Diviziile 5, 6 şi 15 Infanterie şi resturi din Diviziile 13 şi 14 Infanterie. Al treilea general, alături de Lascăr şi Mazarini, care s-a aflat în această grupare a fost Ioan Sion (1890-1942), comandantul Diviziei 15 Infanterie. A fost ucis în luptă, la Bol. Donscinka, la 24 noiembrie 1942, acolo unde coloana pe care o conducea reuşise să facă joncţiunea cu elemente ale Diviziei 22 Blindate germane.

- Da, şi în acest moment s-a uitat la un ofiţer din acel grup.

Urmează felicitări. Mă dă de exemplu de curaj, pricepere, persistenţă în faţa ofiţerilor generali şi superiori, pe întreaga aviaţie germană. Tot timpul îmi strângea mâna şi încheie sărutându-mă pe ambii obraji. Apoi trec toţi cei de faţă, felicitându-mă. Le mulţumesc, salut şi plec.

Când termin de urcat treptele, mă opreşte un căpitan neamţ şi îmi spune:

- Domnule maior, vă rog să primiţi felicitările mele pentru decoraţia primită şi îmi înmânează brevetul cu [lipsă în text]. La noi, germanii, aceasta este o decoraţie mare şi greu de obţinut, şi aveţi drepturi frumoase în statul german. Domnul general v-a pus la dispoziţie o maşină şi să o ţineţi la dumneavoastră cât aveţi nevoie, o să vă aprovizionăm cu combustibil şi hrană de la noi.

Am ieşit din şanţ şi m-am urcat în maşină cu tălmaciul şi sergentul şi ne-am îndreptat spre postul de comandă al batalionului. Când m-au văzut ofiţerii şi trupa cu maşină şi decorat cu „Crucea de Fier" clasa I, m-au primit în urale. Mi-au arătat o dragoste ce nu o pot descrie.

M-am dus la postul de comandă al batalionului să mă prezint la domnul colonel Protopopescu Pache. Îi raportez cele întâmplate, iar eu îi mai adaug:

- Domnule colonel, vă mai amintiţi că pe drum eu vă spuneam că vom ieşi din încercuire şi dumneavoastră spuneaţi că nu vom putea face acest lucru şi ne vor prinde... Eu v-am spus că voi veni la dumneavoastră, la Bucureşti, să-mi daţi o sticlă de şampanie. Este adevărat?!

- Da.

- Dumneavoastră sunteți grav bolnav, degerat la picioare, iar eu acum am la dispoziție o mașină, care este afară, vă urcați în ea și imediat vă duceți la primul spital, apoi mi-o trimiteți înapoi.

Cum să mai descriu bucuria ce l-a apucat, parcă era un copil! Se echipează - ajutat de noi - și îmi spune:

- Dragul meu, îți mulțumesc și te aștept să ne vedem la București.

- Da, eu mă voi ține de cuvânt.

L-am petrecut la mașină, s-a urcat în ea și veți vedea mai târziu când ne-am reîntâlnit.

Ofițerul ce a fost trimis să primească alimente a venit și el, am pus pe căpitanul Băjescu să le împartă personal ostașilor hrana. Cu toate că erau flămânzi, le pierise pofta de mâncare, înlocuind-o cu moralul ridicat și mulțumirea sufletească.

Pe la orele 13,00, primesc ordin de la comandamentul german să iau batalionul și să mă deplasez la Oblivskaia, la circa 4 km de la acea pădure. Am ajuns și am cantonat trupa în porțiunea de sat afectată nouă de nemți (cantonament de alarmă). La școala din sat, o școală mare și frumoasă, cu două săli mari, aici era adus echipament nou pentru întreg batalionul. Mantale, pantaloni, vestoane, bocanci, cămăși, izmene etc. Un echipament de culoare albastră cu care nemții își echipau trupa de aviație. Un echipament foarte bun, dar complicat.

În fața școlii, erau două bucătarii de campanie trase de mașini, camioane, cu hrană caldă și ceai.

Adun batalionul la masă şi se împarte hrana într-o veselă nouă, de aluminiu, apoi, pe plutoane, trec ostaşii în cele două săli să se echipeze. Pentru ca ostaşii români să se cunoască de cei nemţi, am ordonat ca să rămână numai cu căciulile pe cap.

A doua zi, la gustarea de dimineaţă, când batalionul s-a adunat, ostaşii erau foarte frumos îmbrăcaţi, odihniţi şi cu moralul ridicat. Hrana continua să fie foarte bună şi la timp.

Către amiază, a urmat o vizită medicală [făcută] de către trei medici. Pe cei găsiţi grav bolnavi şi degeraţi la picioare i-au evacuat la spital imediat, cu maşinile. Cu toate eforturile făcute, puţini ostaşi s-au găsit degeraţi la picioare, [şi asta] numai [pentru] că au fost bocancii înveliţi.

Ne reparăm în prima zi. A doua zi, primesc ordin să organizăm din batalion două companii întărite şi, pe rând, să meargă pe poziţie. Prima companie ce merge a fost [cu] căpitanul Băjescu şi subsemnatul. Primim sectorul de apărat şi misiunea de la comandamentul german. Nu mi s-a părut nicio greutate, ocupăm poziţia, întocmim planul de foc şi ne îngropăm la teren.

Inamicul a ajuns în faţa aerodromului şi în sprijinul apărării erau multe avioane care luau parte la luptă, mitraliind şi dând bombe în picaj. Inamicul a fost oprit.

Nemţi nu prea erau mulţi în apărarea aerodromului, trupe aduse în grabă, ostaşi bătrâni. După ce a încetat atacul inamic, ostaşii mei se mai mişcau pe poziţie, fapt pentru care comandamentul german s-a sesizat şi a ordonat să înceteze aceasta şi să nu se mai întâmple.

Le schimbam pe poziție companiile automat. Mergeam pe poziție cu mașinile și ne întorceam tot cu ele, deci ne-am transformat în trupe purtate.

În timpul cât nu stăteam pe poziție, mă cantonasem într-o casă din acel sat, în sectorul batalionului. Acolo era un bătrân cam de 65 de ani, două femei și un copil. Pe una din ele am văzut-o spălând rufe afară în curte. O întreb pentru cine spală rufe, și îmi răspunde:

- Pentru nemți, dar nu am săpun și nu ies curate, până acum de două ori mi le-au dat înapoi că nu le-au plăcut. Le-am spus că nu am săpun și nici nu au voit să știe de aceasta.

Am dat ordin ca ofițerul cu aprovizionarea batalionului să-i dea câteva bucăți de săpun, dar să-l păstreze și să-l scoată numai la nevoie mare.

Ca de obicei, când mă găseam în cantonament, trebuia gazda să ia masa cu mine. Soldatul instalează o masă pentru patru persoane. Pune pe masă caşcaval, conserve, salam etc. Masa era îmbelşugată, dată de nemți. Chem gazda la masă. Foarte surprinși, nu îndrăzneau să se apropie. Le explic prin tălmaci obiceiul meu, gust din mâncare pentru a căpăta încredere că nu e otrăvită și, cu sfială, se apropie de masă. Din ce în ce, prind a vorbi. Le-am explicat că noi suntem români, nu nemți. Își deschide sufletul una din ele și îmi spune că nemții sunt răi, că au înjurat-o și i-au dat cu rufele în cap, deoarece nu le-a spălat bine.

A doua zi, s-a repetat același lucru. Acum ei își luară alte haine, starea sufletească era alta și cu un moral ridicat. Pe una din ele o întreb ce meserie are. Îmi răspunde că este

inginer chimist, era aceea care spăla rufe. Nu am mai spus nimic, decât ce face războiul din om.

Am plecat în linia I şi în urma mea a venit un colonel trimis de domnul general [Petre] Dumitrescu[34], comandantul Armatei 3, şi nu m-a găsit dar mi-a lăsat o scrisoare. În ea scrie că a fost trimis special de domnul general Dumitrescu pentru a mă felicita, şi să las comanda ofiţerului cel mai vechi şi să mă prezint la Armata 3, la raportul domnului general. Acţiunea mea i-a fost comunicată comandamentului român de către comandamentul german.

Mă simţeam mereu obosit şi a început o durere în partea dreaptă, sub coaste. Mă aşteptam din nou la criza pe care am avut-o când am plecat pe front, după debarcarea din tren. Atunci am avut o durere mare, dar nu a ţinut mult şi m-a lăsat.

Plec cu maşina pe un drum care era bătut şi de focul de Brandturi inamic, dar ne-am strecurat fără a ne lovi. După 25-30 kilometri, ajung la Morozovsk, unde era şi postul de comandă al Armatei 3.

Mă prezint la raport domnului general Petre Dumitrescu. Cu mare bunăvoinţă, m-a primit şi mi-a ascultat raportul de la un capăt la altul, aşa cum cititorul îl ştie. Din nou felicitări din partea dânsului, şi mă dă pe ordinul de zi, ca exemplu, pe Armata 3. Îmi spune să mai stau câteva zile la postul de comandă al armatei.

Luam masa la popota ofiţerilor împreună cu domnul general Petre Dumitrescu. Eu mai vorbisem cu dânsul,

[34] Petre Dumitrescu (1882-1950), general de armată (1942), comandantul Armatei 3 române (1940-1944). Deţinător al „Crucii de Cavaler al Crucii de Fier" (1942) şi al „Frunzelor de Stejar" la Ritterkreuz (1944).

după ce am executat atacul de la R.[aşa în text][35] şi am ieşit de pe poziţie după 28 de zile. În acel timp, a venit şi dânsul pe front şi m-a felicitat de felul cum am executat atacul de apărare [sic!].

Îmi aduc aminte şi acum. Domnia sa era un om de statură înaltă, voinic şi cu mare prestanţă. Eu aveam drept comandant de companie pe căpitanul [Emil] Băjescu, care timp de 28 de zile a apărat cota 103,5 şi era un ofiţer foarte bun, viteaz, curajos etc., dar era mic de statură. El, ca să se mai înalţe cu câţiva centimetri, purta la călcâi un adaus. Mă întreabă domnul general Petre Dumitrescu pe mine:

– Maior Răşcănescu, pe cine ai avut dumneata la apărarea Cotei 103,5?

Eu i-am răspuns:

– Pe neînfricatul căpitan Băjescu!

– Să-l văd şi eu!

Căpitanul Băjescu era la spatele domnului general şi răspunde:

– Eu sunt, domnule general.

Domnul general se întoarce, se uită la el şi îi spune:

– Cum, aşa mic ai putut apăra asemenea cotă?

– Domnule general, nu trebuie să fii mare ca să o poţi apăra.

Domnul general nu mai spune nimic, îi strânge mâna şi îi mulţumeşte, felicitându-l.

Mereu durerile, criza începe şi poftă de mâncare nu aveam. Nu ştiam ce e cu mine. Domnul general mă vede palid şi mă întreabă ce am.

– Nu îmi este bine, domnule general!

[35] Raspopinskaia.

Ordonă unui colonel medic să mă viziteze. Medicul mă găseşte că am o criză de apendicită şi că trebuie să fiu operat.

În acel timp, comandamentul român primeşte ordin de la comandamentul german ca în ziua de 7 februarie [corect, decembrie] să mă prezint la [lipsă în text][36], la 20 km N-V de Rostov, pentru a fi decorat de mareşalul von Manstein[37], comandantul trupelor germane.

Raportez că sunt bolnav şi nu mă simt în putere a mă duce. Totuşi a trebuit să plec. Mă duc cu maşina la o escadrilă de aviaţie ce era în apropiere de Comandamentul Armatei 3. Acolo sunt primit de către maiorul [Jacky] Nedelcu, un fost subaltern al meu şi un foarte bun prieten, care comanda acea escadrilă. Ne-am bucurat mult! M-a întâmpinat cu toţi subalternii lui şi mă pofteşte într-un adăpost.

Printre subalternii lui era şi un pilot care purta barbă, nu-mi aduc aminte numele. Spre surprinderea mea, descopăr că acesta era pilotul care a venit şi mi-a trasat drumul cu o rachetă cu fum. Vă închipuiţi ce era pe mine atunci! Am uitat de boală şi ne-am povestit unul altuia cum ne-am înţeles de minune!

Acolo avea tot felul de bunătăţi cu care m-a servit.

Maiorul Nedelcu, care lua masa la popotă cu domnul general Petre Dumitrescu, într-o zi [îl] întreabă [domnul general]:

[36] Cartierul General ak Grupului de Armate „Don" se găsea la Novocercassk.

[37] Erich von Manstein (născut Fritz Erich Georg Eduard von Lewinski) (1887-1973), *generalfeldmarschall* (1942), la acea dată comandantul Grupului de Armate „Don".

– Este vreunul dintre dumneavoastră care îl cunoaşte pe maiorul Răşcănescu?

– Da, domnule general, i-am fost subaltern în Regimentul 15 D[orobanţi].

– Ce fel de ofiţer este?

El mă descrie aşa cum mă cunoaşte.

– Dacă este aşa cum îmi raportezi, e logic să facă faptele de arme care le-a făcut.

– Dragă Nedelcule, eu n-am mers niciodată cu avionul. Să-mi dai un pilot care să fie liniştit şi să nu facă cu mine exhibiţii.

– Vă dau un băiat bun şi liniştit. Dumneavoastră vă va fi foarte uşor să vă acomodaţi cu avionul deoarece sunteţi bine cunoscător în maşini de tot felul.

Venind timpul de plecare, mă conduce la un avion mic, cu două locuri. Îl întreb ce mijloace de apărare avem dacă ne atacă „Rata"?

– Nu aveţi niciun fel de armă, ci vă coborâţi la pământ.

Plecăm, m-am acomodat foarte uşor, şi se urcă, luând plafon circa 1,5 km. Îmi pare că merge foarte încet. Îl bat pe spate şi îi fac semn să meargă mai repede. Pilotul zâmbeşte şi coboară la circa 400 m şi de-abia atunci văd cum fuge pământul sub avion.

Ajungem la Rostov. Acolo pilotul tot nu m-a lăsat fără să-mi facă emoţii. Cum eram noi la circa 1,2 km înălţime, deodată coboară în picaj deasupra oraşului. Atâta mi-a fost: aici mor! Deodată, ia mersul orizontal şi procedează la aterizare.

Acolo mă aşteaptă un locotenent-colonel [lipsă în text], ofiţer de stat-major din armata română. Mă prezint lui, şi îmi spune că vom merge astăzi la domnul mareşal von Manstein.

Raportez că sunt foarte bolnav şi obosit. Solicit un medic pentru a vedea ce am şi să solicite aprobarea de a mă prezenta ulterior.

Peste o oră, îmi comunică că s-a aprobat ca să mă prezint a doua zi, la orele 9,00.

La mine a venit un medic care tot timpul m-a îngrijit ca să pot a două zi să fac prezentarea.

A doua zi, circa pe la orele 8,00, plecăm într-o maşină mică de război cu locotenent-colonelul [lipsă în text], ofiţer de stat major, un căpitan ca tălmaci şi eu, spre un oraş care nu-mi aduc aminte cum se numeşte [Novocercassk], la o depărtare de circa 15-20 km de Rostov. Durerile încetaseră şi mă mai întărisem.

Ajuns acolo, locotenent-colonelul ia contactul cu un ofiţer superior german şi ne comunică să mai aşteptăm pe o sală, iar la orele 9,00 vom intra la domnul mareşal von Manstein.

Cu o precizie matematică, la orele 9,00 fix, ofiţerul german bate la uşă şi intrăm înăuntru. Sala era mare şi în fundul ei erau trei ofiţeri germani. În mijloc era domnul mareşal von Manstein şi în dreapta şi stânga câte un ofiţer superior. Toţi trei erau cu spatele spre uşa pe care am intrat, în picioare. Apoi se întorc toţi trei cu un unghi de 180^0 şi pornesc spre noi. Domnul mareşal von Manstein ţinea pe palme decoraţia Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii

de Fier"[38] şi ceilalţi ţineau de câte un capăt panglica acestei decoraţii.

Ajuns în faţa noastră, mă prezint pe limba română, iar tălmaciul traducea în limba germană. Apoi domnul mareşal von Manstein îmi atârnă de gât decoraţia de mai sus, fiind ajutat de cei doi ofiţeri germani. Mă felicită, dându-mă exemplu pe armata germană şi română, îmi strânge cu căldura mâna şi mă sărută pe ambii obraji. Ne invită ca să luăm masa de prânz cu dânsul. Cu toţii am salutat şi am plecat.

Ajuns pe sală, îmi făcea impresia că am scăpat din nou de un atac. Când mă gândeam că voi lua masa alături de domnul mareşal, m-au apucat toate gândurile. Voi putea rezista? Ce fac cu boala? Ce obiceiuri sunt la masă? Ce fel de mâncare se va servi? Voi putea face faţă la toate? Nu eram bucuros de această mare cinste de a fi invitat la masă de un mareşal german. Dar, la urmă, trebuie să o fac şi pe aceasta.

La orele fixate pentru a servi masa, m-am prezentat cu trei minute înainte de a veni domnul mareşal. Apare şi dânsul şi ne invită să luăm loc la masă. Pe mine mă aşază în dreapta lui, apoi tălmaciul, iar în stânga se instalează locotenent-colonelul [lipsă în text], ofiţer de stat major. De o parte şi de alta se aşază în ordinea gradelor ofiţeri generali şi superiori germani. Masa a fost servită de nemţi chelneri, în ţinute speciale. Ca meniu a fost meniul ce servea şi trupa germană, cu deosebire că felul al doilea puteai să-l serveşti de două ori. Masa s-a terminat cu ţigări diferite, aprinse la lumânările ce erau instalate pe masă în sfeşnice.

[38] *Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes*, instituită în 1939.

Tot timpul cât a durat masa, domnul mareşal ne-a povestit întâmplări din război şi multe anecdote. Pe un perete din sală erau instalate 10-12 telefoane, fiecare având câte o etichetă. În timpul mesei, sună unul din telefoane, se ridică un general şi primeşte un raport. Timpul convorbirii a durat 10 minute, după care se aşază şi continuă masa. Când masa s-a terminat, domnul mareşal îl întreabă ce este. Generalul german îi raportează că pe front, în sectorul [lipsă în text], ruşii au atacat pe un front de 4 km şi au intrat în poziţiile noastre 3 km. Domnul mareşal îl întreabă dacă s-au luat măsurile necesare. Îi răspunde „Da". Pe figura lui se vede o calmitate neobişnuită, totul părea normal.

Ne-am ridicat de la masă, mulţumind, şi am plecat să ne odihnim într-o cameră anume amenajată pentru noi. Seara, ne-am dus şi am luat masa la popota ofiţerilor germani din acea garnizoană. Şi aici am găsit o sală foarte mare, frumoasă şi solid construită. În acel timp, serveau masa circa 100-120 de ofiţeri germani de toate gradele. Era în toiul mesei. Ne-am aşezat şi noi într-un colţ şi am comandat masa, să ne servească şi pe noi. După ce ne-am aşezat pe scaune, am observat că toate privirile se îndreaptă spre noi. Când am început să gust din primul fel, văd că se îndreaptă spre masa noastră un general german cu un pahar într-o mână şi în cealaltă cu o sticlă de şampanie. Îşi cere voie să stea la masa noastră şi toarnă din acea sticlă în pahare. Apoi se ridică în picioare şi se adresează cu un ton foarte autoritar tuturor celor din sală. Tălmaciul îmi traducea ceea ce spunea. Ştia perfect faptele excepţionale de arme ce le-am făcut şi mă dădea de exemplu la cei de

față. Mă felicită şi cu toată sala bea un pahar în onoarea şi gloria mea, ofițer român. Îmi strânge mâna şi apoi pleacă. Pe rând, toți cei din sală, în ordinea gradelor, au venit, m-au felicitat, strângându-mi mâna. Eu am rămas surprins şi abia atunci începeam să-mi dau seama de respectul şi importanța marelui ordin militar ce îl obținusem.

S-a terminat masa, nu ne-a lăsat să plătim nimic şi am plecat la locul unde eram cantonați. A doua zi, am plecat spre Rostov. Când am ajuns în dreptul unei case, unde înăuntru era o cantină germană, ne-am oprit. Locotenent-colonelul [lipsă în text] ne-a spus să cumpărăm ceva de aici. Eu nu aveam niciun ban şi l-am rugat să ia şi pentru mine marfă de 500 lei şi voi căuta să mă achit. A adus la maşină câteva sticle de şampanie, ciocolată, caşcaval, conserve de peşte, pesmeți, halva etc., destul de multe. Am plecat şi, pe drum, locotenent-colonelul [lipsă în text] îmi spune că nu a dat niciun ban, căci eu în baza decorației aveam dreptul să iau ce doresc gratuit. Ajuns la Rostov, locotenent-colonelul [lipsă în text] îmi dă o maşină să mă duc la aerodrom şi [îmi spune] că vine şi el după ce împarte în jumătate cele luate de la cantină.

Ajuns cu noua maşină la aerodrom, aştept până ce se apropie ora fixată de plecare. Eu rog, pe răspunderea mea, ca avionul să nu decoleze încă 15 minute. S-au împlinit şi cele 15 minute, şi locotenent-colonelul [lipsă în text] ofițer de stat major nu a mai sosit, şi nici nu a mai trimis pe cineva cu jumătate din cele luate de la cantină. Plecând cu avionul, am ajuns cu bine la Morozovsk, la postul de comandă al Armatei 3.

M-am prezentat la domnul general Petre Dumitrescu şi i-am raportat cum a decurs decernarea decoraţiei. M-a felicitat şi era foarte bucuros că un ofiţer român a reuşit să ia de la armata germană acest ordin militar, pe bun merit.

Cu o maşină dată de la comandamentul Armatei 3 plec spre front, la Oblivskaia, unde era batalionul meu. Ajuns acolo, am constatat că poziţia noastră se mai întărise, că germanii aduseseră trupe în grabă, fiindcă aerodromul mereu era în pericol. Îmi văd ostaşii şi ofiţerii mei dragi, care s-au bucurat şi erau foarte mândri că, prin disciplina şi acţiunea tuturor închegată, cu eforturi mari, neînfricaţi şi cu curaj, a putut comandantul lor să ia un înalt ordin militar german.

Cu tot gerul ce era în aceea vreme, ei cereau să merg fără manta, ca nemţii să-mi vadă decoraţiile, că numai aşa suntem cu toţii respectaţi, mai cu seamă că zilnic veneau noi trupe pe poziţie. Mi-am procurat un cojocel pe sub veston şi aşa umblam, ca să le fac pe plac.

Nu a trecut mult timp şi din nou m-a apucat criza veche. Medicii germani voiau să mă evacueze la spitalul lor şi eu am cerut să fiu evacuat şi operat la un spital românesc. În fine, mă evacuează cu avionul la spitalul din Kamensk. Acolo medici români mă aşteptau, fiindcă primiseră ordin de la Armata 3 că sosesc pentru a fi operat. Seara mă pregăteşte şi a doua zi, în zorii zilei, mă operează (a se vedea actele oficiale anexate la acest capitol[39]). Operaţia a decurs normal, fără dureri, dar după două-trei ceasuri de la operaţie, am început să am nişte dureri greu de suportat. Me-

[39] Nu au fost găsite.

dicii nu ştiau ce poate fi. Dar ce s-a întâmplat? Sora nu mi-a dat purgativ în seara zilei înainte de a fi operat, pentru a evacua tot din stomac şi intestine. Din această cauză, din materialele fecale se produceau gaze, care apăsau pe partea ce era nou cusută şi îmi produceau nişte dureri mari.

Spitalul era bine utilat şi cu medici buni; după cum am observat, toţi erau din Bucureşti. N-am văzut niciun fel de camuflaj contra aviaţiei. Am întrebat pe directorul spitalului de ce nu sunt camuflate geamurile, că este un pericol dacă vine aviaţia inamică. El mi-a spus că frontul este departe şi nu este nevoie. Totuşi, eu nu am fost de părerea lui. Pentru aviaţie orice distanţă este aproape.

Pe la miezul nopţii, se aud zgomote de aviaţie şi deodată câteva bubuituri foarte puternice. Una din ele a nimerit şi spitalul, într-o aripă. Cum eram singur într-un salon mare, unul din pereţi a fost atins de explozia unei bombe şi aerul din cameră era infectat de pulbere de cărămidă zdrobită de nu mai puteai să respiri. N-am ţinut socoteala că sunt operat, îmi iau bagajul ce era lângă mine, ies din cameră şi cobor treptele spre uşa de intrare în spital; dar mai departe nu am mai putut merge, mă îmbrac şi mă aşez jos, lângă zid.

Aviaţia nu se mai aude şi începe mişcarea prin spital a personalului medical şi ajutoarele lor. Pe mine mă găseşte sora care mă îngrijea şi o rog să nu mă mai ducă în spital, ci la ea în cantonament. Aşa a şi făcut. M-a aşezat pe o targă şi cu doi ostaşi mă duce la ea în cantonament, îmi face o injecţie, nu mai simt nicio durere şi adorm.

A doua zi, pe la orele 12, vine ordin ca spitalul să fie evacuat la Rostov. Pe la orele 14,30, mă îmbarcă într-un ca-

mion cu circa zece mutilaţi. Cum stăteam în fundul camionului pe podea, din cauza hopurilor, mutilaţii mă presau de cabină şi nu numai că îmi produceau dureri mari, dar mă şi sufocam. Aici aveam noroc de un ostaş care avea o mână amputată şi cu cealaltă mă apăra pe mine, ca să nu fiu atât de înghesuit.

Drumul foarte rău - şi noaptea, mers fără faruri aprinse - a durat câteva ore până ce am ajuns la Rostov. Eu am mai trecut prin Rostov şi m-am dus la un spital cu răniţi şi, cu această ocazie, am cunoscut pe directoarea spitalului şi mai mulţi medici. Din această cauză, am solicitat ca eu să fiu lăsat la acest spital. Îmi satisface dorinţa, dar spre părerea mea de rău, acum nu mai erau acea directoare şi [aceiaşi] medici, schimbaţi cu alţii. În spital nu mai erau lumină şi apă. Mă dezbracă şi medicul îmi face nişte injecţii, mă învelеşte cu câteva pături şi adorm ca să mă trezesc a doua zi.

Sunt foarte bine îngrijit, dar eram slăbit şi frigul îşi făcea şi el efectul ştiut. Îmi amintesc că erau sărbătorile Crăciunului. Din mişcările repezi ale surorilor, ale medicilor şi personalului ce făcea curăţenie, deduc că se întâmplă ceva în acest spital. Aşteptăm o inspecţie [efectuată] de către un general medic militar. Nu trece mult şi se deschide uşa de la acel salon mare în lături şi apare un grup de 10-12 inşi îmbrăcaţi în alb. Era personalul medical al spitalului, cu generalul aşteptat. În acest timp, am auzit că generalul a spus:

- N-a murit, rezistent este!

Închid ochii. Ei vin direct la mine, căci în salon nu mai era niciun bolnav, mă descoperă, îmi prind mâna stângă

şi-mi iau pulsul. Mă întreabă cum îmi mai este şi altele, eu nu răspund nimic. Văzând aceasta, că nu le răspund la insistenţele lor, se întorc şi pleacă. Ajunşi la uşă, le vorbesc tare:

- Domnule general, ce doreaţi, să mor?

Se întorc şi, cu vorbe dulci şi frumoase, [generalul] mă linişteşte şi îmi spune că a văzut fişa mea şi s-a mirat de rezistenţa mea fizică. Mi-a dat toate felicitările şi mi-a făgăduit că va lua toate măsurile ca să mă însănătoşesc cât mai curând. M-a întrebat:

- Cum a fost pe front?

- Frontul e foarte greu şi numai dacă mai ai zile de trăit şi noroc poţi scăpa, altfel pe acolo îţi rămân oasele.

Nu trec câteva zile petrecute în acest spital în [frig] şi fără lumină, îngrijindu-mă destul de bine, cu atenţia cuvenită din partea tuturor, şi vine un ordin de evacuare al spitalului. Din nou echipat, mă duce într-o autosanitară şi mă îmbarcă în trenul N. 5 sanitar, fiind dat în supravegherea unui maior medic. În timpul mersului, în acea noapte de Anul Nou, vine la mine un ofiţer şi mă roagă să servesc un pahar de vin în sănătatea mea şi îmi urează ca Anul Nou să ne aducă pacea. Am servit cu plăcere fiindcă nu băusem de mult şi [?] în pahar nu era vin decât de grosimea unui deget. Cu toate acestea, mi-a fost foarte rău încât maiorul medic, voind să scape de mine, mă lasă la Spitalul Militar din Tiraspol, împreună cu alţi soldaţi, ducându-ne cu un camion de la gară la spital.

Ajunşi la spital, medicul de serviciu ordonă tuturor (opt inşi, de diferite grade inferioare) să ne dezbrăcăm

până la piele într-o cameră anume pregătită, ca pe urmă efectele să le dea la etuvă. Stăm aşa goi şi în frig circa 15-20 de minute, după care apare o soră foarte bine îmbrăcată în alb, cu faţa să nu îndrăzneşti să o atingi cu un fir de păr şi cu buzele bine înroşite. Când am văzut-o, cu nervii pe care îi aveam, am primit-o cu tot felul de insulte. Le-a ascultat, nu a spus niciun cuvânt şi a dispărut. Nu trec trei-patru minute şi apar câţiva medici, cu personal sanitar, şi mă ajută să mă îmbrac cu efecte (halat nou, papuci) şi mă duc într-un salon mare, unde era absolut gol - niciun bolnav. Nu ziceam nicio vorbă, din când în când gemeam şi oftam. Îmi face şi o vizită medicală şi îmi dă să iau nişte medicamente.

Adorm şi, după câteva ore, mă trezesc. Încetaseră durerile şi la căpătâiul meu stătea tot sora pe care o insultasem. Îmi amintesc de greşeala pe care am făcut-o şi îmi cer iertare. Din acea zi, eram cei mai buni prieteni, îngrijindu-mă până ce m-am făcut bine şi am plecat din spital. Toţi medicii, inclusiv cu directoarea spitalului, au depus tot interesul şi, în scurt timp, m-au pus pe picioare.

După patru-cinci zile, directoarea spitalului mă întreabă ce aş mai dori. Eu i-am răspuns că aş dori să vorbesc la telefon cu scumpa mea soţie. Îmi făgăduieşte că va face în aşa fel ca să pot vorbi la telefon. Trec câteva ceasuri şi, deodată, sunt ajutat să merg la telefon, care era la câţiva metri de camera mea. Ce bucurie înăbuşită de lacrimi şi cu un nod în gât când i-am auzit glasul!

- Sunt sănătos, operat de apendicită, şi, în scurt timp, voi veni acasă. Nu sunt adevărate zvonurile care se răspândiseră că am picioarele amputate. Te rog să nu vii la mine, că e foarte greu pe drum.

Îmi spune de fiica mea şi de toţi ai noştri şi ne luăm rămas bun, [urmând] a ne revedea cât mai repede.

Trec două zile şi mă anunţă că vine la mine a mă vizita familia domnului general Anastasiu [?], comandantul Corpului Teritorial ce avea sediul în Tiraspol, comandant şi al garnizoanei Tiraspol. Era o zi de sărbătoare, soseşte domnul general cu familia şi cu alţi demnitari din Tiraspol, aducându-mi diferite cadouri. Mă felicită, se interesează de boala mea, de felul cum sunt îngrijit şi mă întreabă câte ceva de pe front. Când discutam, deodată văd că se deschide uşa pe unde intrase grupul cu care vorbeam. Apare soţia mea, cu paşi mari şi vioi se îndreaptă spre mine, mă apucă de gât şi ne îmbrăţişăm. Ne curg lacrimi de bucurie. Toţi se uită la această scenă de revedere.

Domnul general o lasă la început, apoi o întreabă:

- Cine sunteţi dumneavoastră?

- Sunt soţia lui.

- Dar n-aveţi voie să veniţi aici!

- De acuma pot să nu mai am voie. L-am văzut, trăieşte şi e întreg.

- Doamnă, fiţi binevenită, felicitările noastre! Staţi aici cât doriţi şi va fi nevoie, iar noi vă stăm la dispoziţie cu ce aveţi nevoie. Dar cum aţi răzbătut?

- Foarte greu, am venit cu un tren de militari, iar în gară, la Tiraspol, am fost arestată de jandarmi şi dusă la comandamentul Legiunii de jandarmi. Acolo dau, spre norocul meu, de maiorul de jandarmi Iacobescu, rudă cu noi. Le-am făcut surprindere mare, că el auzise de sosirea mea şi mai cu seamă că soţul meu se găsea în spital de câteva zile. Eram prea obosită şi nu m-a lăsat aseară ca să vin şi

am venit acum ca să-mi văd viteazul meu. Acum nu mai am nimic de spus, sunt fericită că trăieşte şi şi-a făcut datoria către patria noastră scumpă.

Întreg grupul, după ce se mai întreţin cu mine şi soţia mea, ne părăsesc, urându-mi însănătoşire grabnică. Soţia a rămas cu mine până la plecarea mea din spital, locuind la familia maiorului de jandarmi Iacobescu, la Katia. Venea zilnic împreună cu Katia şi îmi aducea tot felul de bunătăţi.

Înainte de a părăsi spitalul, am fost invitaţi de domnul general Anastasiu la un spectacol ce se dădea în teatrul mare din Tiraspol. Ştiu că a venit să ne conducă comandantul Pieţei din Tiraspol. Am ajuns cu două-trei minute [înainte] de începerea spectacolului şi am intrat într-o lojă anume rezervată, faţă în faţă cu loja unde era domnul general Anastasiu. Sala era arhiplină. Salut pe domnul general Anastasiu şi familia sa, îmi răspunde cu multă căldură, iar cei din sală şi-au îndreptat privirile asupra noastră, stârnindu-le curiozitatea strălucirea înaltelor ordine militare [de] la gâtul şi [de] pe pieptul meu.

Comandantul pieţei mi-a comunicat că strada principală din Tiraspol îmi poartă numele: strada maior erou R[ăşcănescu] G[heorghe].

Cât timp a durat spectacolul, am uitat de toate grozăviile războiului şi, la urmă, parcă eram un alt om, parcă am visat şi după câtva timp din nou în mintea mea treceau scene din războiul care îl făcusem.

Văzându-mă întremat, am insistat să-mi dea liber din spital, iar copcile le voi scoate la Roman. Mulţumind la toţi acei ce au contribuit la însănătoşirea mea, am plecat împreună cu soţia mea spre patrie.

Nu îmi venea să cred, cu lacrimi de bucurie am călcat pe pământul scumpei mele patrii. Aici mă simțeam mai în siguranță, mai vioi, mai tare... Ne-am hotărât să ne oprim la Roman. Aici am stat la sora soției mele, Adela Onofrei[40]. Ne-a primit ca întotdeauna cu bucurie şi a început să-mi dea tot felul de bunătăți [pentru] a mă întrema şi mai repede.

Se face timpul ca copcile de la locul operației să fie scoase. M-am dus la spital, unde era medic şef dr. [lipsă în text], specialist în astfel de operații. De pe front mă gândeam la el ca să mă opereze, căci niciodată nu a dat greş. N-am avut norocul şi m-au operat alți medici, [pe] care atunci i-am cunoscut. I-a făcut mare plăcere când m-a văzut, aflase de isprăvile mele de pe front de la radio şi ziare, şi mi-a scos copcile, dându-mi mai multe instrucțiuni medicale în jurul acestei operații.

După o săptămână de stat aici, m-am dus la Piatra Neamț, acasă. Cu toții - rude, străini - s-au bucurat când m-au văzut şi mai cu seamă sănătos - căci apăruseră diferite versiuni pe socoteala mea, bineînțeles una mai rea decât alta.

Directorul Liceului „Petru Rareş" din Piatra Neamț m-a invitat a mă prezenta la elevii liceului, adunați cu toții în amfiteatru pentru a mă vedea, a mă felicita şi a le istorisi scene din război. Mi-a făcut o mare plăcere şi satisfacție pentru unii, care nu vedeau cu ochi buni înaltele ordine militare ce le-am primit. Răutate, micime sufletească, gelozie etc. Dar aşa sunt unii oameni. Dacă ei nu fac ceva, mă-

[40] Adela, sora mai mare a Mariei Răşcănescu, căsătorită cu Gheorghe Onofrei.

car să critice în rău pe acei ce îşi depun tot sufletul pentru scumpa noastră patrie.

Împreună cu domnul general maior Nistor Constantin, decorat şi dânsul cu Ordinul „Mihai Viteazul", clasa III, am fost invitaţi la diferite mese ce s-au dat în cinstea noastră, de exemplu: Colegiul avocaţilor, al magistraţilor, al profesorilor etc.

Tot ce a fost intelectual în Piatra Neamţ a contribuit ca să ne cinstească faptele noastre şi să ne mulţumească, aşa cum este obiceiul moldovenesc. Mare ne-a fost satisfacţia când toţi cetăţenii din oraşul Piatra Neamţ şi judeţul Neamţ ne-au susţinut faptele săvârşite pe câmpul de onoare.

Fiind în concediul medical, m-am sfătuit cu soţia mea Maricica să mergem la Bucureşti să-mi văd prietenii, cunoscuţii, colegii şi să mai îndepărtez din sufletul şi mintea mea grozăveniile războiului, pentru a veni la normal, fiindcă eram sub o mare stare nervoasă.

Nu aveam bani, circa 1 000 de lei. Ajunşi în Gara de Nord, m-am gândit să dau un telefon domnului colonel Protopopescu Pache. Caut în cartea de telefoane şi îi găsesc numărul. La telefon îmi răspunde doamna colonel Protopopescu şi îi spun:

– Maiorul Răşcănescu!

Ştia numele meu, fiindcă îi spusese soţul, aşa după cum cititorul ştie ce s-a întâmplat la ieşirea din încercuire. Apare la telefon şi domnul colonel şi mă roagă şi insistă să mă duc la dânsul. Îi promit că voi veni imediat cu un taxi. Ajunşi în faţa casei, ambii ne aşteptau la poartă. Doamna, [pe] care nu am cunoscut-o niciodată, dă mâna

cu mine şi îmi mulţumeşte din tot sufletul [pentru] ce am făcut eu pentru scumpul ei soţ. Cu veselie intrăm în casă, acolo unde ne invită să luăm loc. Pe masă erau două sticle de şampanie. Domnul colonel îmi spune:

- Dragul meu, tu mi-ai spus să găseşti o sticlă, iată acum sunt două sticle!

Am râs cu toţii şi ne-am adus aminte de cele spuse atunci la ieşirea din încercuire.

După ce ne tratează cu diferite bunătăţi şi ne reamintim de cele petrecute, plecăm în oraş, iar pentru seară ne invită la masă. Dar fiind luat cu alte încurcături, de care cititorul va lua cunoştinţă imediat, nu ne-am mai dus şi recunosc că am făcut o mare greşeală şi impolitețe. Dar unui ostaş ieşit proaspăt din luptă i se mai şterg din unele greşeli de politețe.

Ne-am dus şi noi ca să luam o bere la restaurantul „Răcaru", să mai aud o muzică, pentru a mai alunga din capul meu bubuitul tunurilor şi în special al Brandturilor. Intrăm înăuntru, ne dezbrăcăm la garderobă şi intrăm în sala mare a restaurantului. Sala era plină complet. Mergem spre mijlocul sălii şi ne oprim. Lumea din sală - mai multe femei şi fete decât bărbaţi -, foarte curioşi, se uitau la noi şi mai cu seamă la „Crucile de Fier" ce străluceau la gâtul şi pieptul meu. Unele veneau să le vadă de aproape, altele spuneau cu voce tare:

- Acesta este maiorul Răşcănescu.

Văzând această situaţie penibilă pentru noi, am chemat un chelner şi l-am rugat să vină la mine patronul localului. Imediat vine patronul, căruia îi spun:

- Domnule, stăm aici unde mă vedeţi de circa 15 minute, se poate să găsesc şi eu două locuri la dumneavoastră în local unde să aud şi eu o muzică?

Foarte respectos, imediat evacuează două mese în apropierea orchestrei, pune ce trebuie pe ele şi ne invită acolo. Acum, de unde nu aveam niciun loc, se făcuse prea mult pentru a sta două persoane. Ne aşezăm la masă cu faţa spre orchestră şi fac o mică comandă. Nu soseşte încă comanda şi, spre marea mea surprindere, văd că intră în restaurant inspectorul general de finanţe Ghinet [?], un vechi şi foarte bun prieten de-al meu. Surprins de întâlnirea neaşteptată, ne îmbrăţişăm şi ne sărutăm de bucuria revederii. Îl invităm la noi la masă şi, odată cu aşezarea la masă, preia el comanda. Mă roagă să-i povestesc de păţaniile mele din război. El era la curent cu faptele de acum date în comunicatele oficiale. Nu trec 20 de minute şi apare în restaurant un alt fost bun prieten al nostru, Grigorescu, director în Ministerul Finanţelor, cu soţia. Acesta mi-a fost subaltern pe când comandam Compania de Specialităţi în Regimentul 15 Dorobanţi. Din nou îmbrăţişări şi sărutări, ne aşezăm cu toţii la cele două mese şi încep ei a comanda tot felul de bunătăţi. Ne înveselim şi ne distrează şi o muzică bună. Publicul din sală ne urmărea şi făcea diferite comentarii.

După circa o oră, se prezintă la mine un chelner cu o sticlă de şampanie. Îl întreb ce este cu aceasta. El, discret şi în şoaptă, îmi spune că a trimis-o un domn şi îmi descrie locul unde se găseşte acest domn. Îi mulţumesc şi o primesc. Acum mă gândesc ce trebuie să fac? Trebuie să-i

mulțumesc într-un fel. M-am hotărât ca să mă strecor printre mese şi să mă duc la el pentru a-i mulțumi. Mă ridic şi plec, atrăgând atenția celor din sală, [aceştia] urmărindu-mă cu privirile unde mă duc şi ce am de făcut. Ajuns la acea persoană, îi mulțumesc şi nu mă lasă până nu mă instalez la masa lor, dându-mi să beau un pahar de vin cu cei de la masă. După câteva minute, le mulțumesc şi plec, pentru că mă aşteptau prietenii. Sigur că nu era plăcut să fac mişcare prin sală sub privirea tuturor.

Pe timp ce trecea vremea, ne înfierbântam cu băutura şi muzica ne dispunea. Se face ora 11,00, când patronul vine şi ne face atenți că trebuie să părăsim sala conform ordonanței date de organele în drept. Eu m-am opus, zicând:

– Am venit să petrec şi voi sta până la ziuă, şi răspund eu dacă se va întâmpla ceva.

Nimeni din sală nu a plecat şi a început o petrecere familiară, ca şi cum ne-am fi cunoscut de ani de zile. A venit la uşă poliția Siguranței, dar nu a venit nimeni să-mi facă vreun reproş.

A doua zi de dimineață ne-am dus la Cercul Militar, ca să ne odihnim. Prietenii mei mi-au oferit o plimbare până la Timişoara, unde aveau ei un coleg şi bun prieten.

Am plecat spre Timişoara; acolo ne-a primit şi ne-a pus la dispoziție o cameră la un hotel şi ne-a plimbat prin toată Timişoara, [pe] care până atunci nu o cunoşteam. Ne-a rămas în minte fazaneria statului, unde am avut ce admira.

Am petrecut câteva zile între noii cunoscuți, care nu ştiau ce să ne mai arate şi să ne mai dea. De aici, plecăm spre Piatra Neamț cu cele mai frumoase amintiri.

Ieşirea din încercuirea de la Don s-a soldat cu decoraţii:

a) Domnul general Richthofen, comandantul aviaţiei germane, personal, mi-a pus pe piept „Crucea de Fier", clasa I, la 26 noiembrie 1942, LFl.Kdo [4][41].

b) Domnul mareşal [von] Manstein, personal, mi-a atârnat la gât Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier", H.Q. din 07.12.1942[42].

c) De la guvernul român, Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, Brevet nr. 733. Prin Î.D. nr. 905 mi se conferă brevetul la 31 martie 1943, dat în Bucureşti, ca respect al meritelor militare, spunând: „pentru priceperea cu care a organizat şi condus apărarea unui sector din încercuire în jurul satului Golovski, respingând cu înverşunată bravură atacurile inamice care urmăreau ruperea cercului forţelor generalului Lascăr Mihail. A rupt, la ordin, frontul inamic în noaptea de 22-23 noiembrie 1942, atacând cu neînfricată voinţă şi bravură. A condus batalionul său prin dispozitivul inamic, străbătând prin marşuri de noapte şi lupte dârze peste 140 km, până la ajungerea pe frontul amic".

Semnează Regele Mihai şi Antonescu, mareşal al României.

Aceasta este, pe scurt, povestea ieşirii din încercuirea de la Don.

---

[41] *Luftflotte Kommando nr. 4*, Comandamentul Flotei 4 Aeriene germane.

[42] Sursele online acreditează 4 decembrie 1942 ca dată de conferire a ordinului. Data la care se referă autorul este cea la care distincţia i-a fost înmânată.

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII DETAȘAMENTULUI DE VÂNĂTORI FORMAT DIN REGIMENTUL 3 VÂNĂTORI MOTO (28 AUGUST 1944 - 7 OCTOMBRIE 1944)

I. DEZARMAREA

În urma grelelor lupte de la 18 august 1944 până la 23 august 1944 purtate în Moldova la: Popești, Sinești, Frumușica, Bojila, Mădârjac, Jugani, Regimentul 3 Vânători Moto, care se găsea în zona Roznov, primește ordin de deplasare pe itinerarul Roznov, Tazlău, Onești, Adjud. Deplasarea s-a făcut în condiții foarte grele din cauza căruțelor și autovehiculelor acestor unități în retragere.

În dimineața zilei de 25 august 1944, coloana regimentului este interceptată în zona Balcani-Onești de primele elemente ale armatei sovietice, care, neavând cunoștință de armistițiul încheiat, au procedat la dezarmarea tuturor unităților române de pe itinerar, care s-ar fi putut opune, dar [unitățile armatei române] nu au făcut aceasta pentru a nu încălca dispozițiunile armistițiului.

Cu această ocazie, tot felul de material existent pe oameni și în mașini, în special armamentul, echipamentul, materialul de transmisiuni și ACG[43], a avut de suferit foarte mult, fiind aruncat pe marginea șoselei în urma amenințărilor chiar cu pistolul.

Ofițerii au fost separați de trupă.

[43] Apărarea contra gazelor.

Domnul general Gherghe Radu[44] împreună cu subsemnatul şi alţi ofiţeri din divizie am luat legătura cu comandamentul sovietic. În urma tratativelor duse şi rezultatelor obţinute, am ordonat ca fiecare om să-şi ia armamentul, muniţia şi celelalte materiale aruncate. Acest lucru s-a făcut cu mare greutate deoarece eram departe de locul dezarmării şi, totodată, au mai trecut şi alte unităţi.

În după-amiaza zilei de 25 august 1944, am grupat toate subunităţile din regiment care erau împrăştiate şi fără comandă, precum şi pe cei rămaşi din Regimentul 4 Vânători Moto.

La căderea serii, m-am deplasat cu maşinile pe itinerarul Băsăşti–Valea lui Ion.

În cursul nopţii, coloana a fost oprită la sud de Boita [?], pe dealul cu acelaşi nume. În dimineaţa zilei de 26 august 1944, am primit următorul ordin de la comandamentul sovietic:

„Maşinile numai cu şoferi rămân pe loc, iar ofiţerii, subofiţerii şi trupa, fiecare categorie separat, având asupra lor numai strictul necesar, fără armament sau alte materiale, în cel mai scurt timp, gata de plecare."

Când totul era gata de plecare, comandamentul sovietic, în urma tratativelor duse, revine asupra ordinului şi ordonă ca totul să rămână la maşini pentru a ne deplasa în zona Buda.

[44] În textul original, *Radu Ghergel*; de fapt, Radu Gherghe (1886-1959), general de corp de armată (1944), comandantul Diviziei 1 Blindate (1942-1943), al Corpului 1 Armată (1944) şi al Corpului de Munte (1944-1945). La 23 august 1944, comandantul Diviziei Blindate „România Mare" era Radu Korne (1895-1949), general de brigadă (1943).

În după-amiaza zilei de 26 august 1944 m-am deplasat cu detaşamentul la Buda (Bacău), luând imediat următoarele măsuri:

- siguranța maşinilor, revizuirea armamentului şi munițiilor, zilnic raportul educativ pentru a nu se neglija disciplina.

II. REORGANIZAREA

În ziua de 28 august 1944, Divizia Blindată primeşte ordin de reorganizare de la Armata 7 sovietică, prin locotenent-colonelul Matei Gheorghe, dat de domnul general Gherghe Radu. Conform ordinului Armatei 7 sovietice şi al celor de mai sus, am procedat la reorganizarea Detaşamentului, după cum urmează:

Compania 1 Puşcaşi - căpitan Vasiliu Constantin[45]

Compania 2 Puşcaşi - căpitan Barbu Marin

Compania Armament Greu - căpitan Țăpuş Ioan[46]

Bateria AC [anticar] 75 mm - sublocotenent în rezervă Zainea Ion

Serviciile:

Armătura - locotenent în rezervă Strungaru Gheorghe

Aprovizionarea - sublocotenent în rezervă Sas Petru

Casierie şi îmbrăcăminte - adm. sublocotenent în rezervă Bacşan M.

[45] Conform altor surse, ar fi fost vorba de căpitanul *Alexandru* Vasiliu (Ilie Crețulescu, *Peste crestele Carpaților*, Editura Militară, 1968, p. 65; *România în războiul antihitlerist. 23 august 1944-9 mai 1945*, Editura Militară, Bucureşti, 1966, p. 218)

[46] În conformitate cu alte surse, *Gheorghe* Țăpuş (*Pentru eliberarea patriei*, Editura Militară, Bucureşti, 1972, p. 679). În Anuarul ofițerilor pe anul 1944, apare însă ca Țăpuş I. Ioan (n. 7 decembrie 1909, căpitan de la 24 ianuarie 1942), ceea ce îl confirmă pe Răşcănescu.

Sanitar - medic locotenent dr. Costea N.

Tehnic - sublocotenent mec. Tănăsescu Fl.

Carburanți - sublocotenent Anghelescu Alex.

Reorganizarea am făcut-o cu elemente rămase din Regimentul 3 Vânători Moto, majoritatea trupei făcând parte din fostul tren de luptă regimentar şi din efectivele rămase din Regimentul 4 Vânători Moto, după cum se arată mai jos: 25 ofițeri, 34 subofițeri, 2 maiştri mecanici, 657 trupă.

La reorganizare am avut următoarele vehicule: 2 amfibii, 2 motociclete solo, 3 motociclete cu ataş, 50 camioane Tatra, 15 camioane Mercedes, 2 Skoda atelier, 2 tractoare Ost.

Reorganizarea efectivelor şi repartizarea autovehiculelor s-au făcut conform graficului anexă [nu este în document].

După această reorganizare, am luat imediat măsuri pentru revizuirea şi repararea autovehiculelor, trimițând totodată agenți în diferite direcții, ca Roznov, Buhuşi, pentru a căuta benzină şi ulei de care aveam mare nevoie.

În urma eforturilor depuse de către ofițerul cu armătura şi fiecare subunitate în parte, am reuşit să completăm următorul inventar: 5 tunuri AC 75 mm, 3 tunuri AC 25 mm, 6 mitraliere ZB, 74 pistoale-mitraliere, 43 puşti-mitralieră, 355 puşti ZB, 5 aruncătoare Brandt 60 mm, 7 aruncătoare Brandt de 81,4 mm, 2 aruncătoare Brandt de 120 mm şi 3 pistoale semnalizatoare.

Transmisiuni:

2 centrale telefonice, 9 telefoane, 9 km cablu subțire, 1 aparat radio FB 1 şi 6 aparate fonice câmp.

Întrucât materialul de transmisiuni nu era suficient detaşamentului, am raportat diviziei cantitatea necesară, dar nu am obținut nimic, intrând cu aceasta în luptă. Majoritatea aparatelor au avut defecte, deoarece au fost strânse de pe drum.

III. ACȚIUNI

În ziua de 29 august 1944 am primit ordin de deplasare în zona Comăneşti (Bacău) pe itinerarul Buda–Blăgeşti–Băsăşti–Pârjol–Tărâța–Moineşti–Comăneşti. Marşul s-a executat în condiții greoaie deoarece majoritatea podurilor erau stricate, iar drumurile erau supraîncărcate cu materialele rămase de pe urma dezarmării şi a luptelor duse cu unele unități germane sau române.

Numai după repararea podurilor şi înlăturarea materialelor de mai sus coloana a putut trece cu mai multă uşurință.

Trecând prin satele Pârjol şi Tărâța, am oprit coloana, ordonând ca fiecare subîmpărțire să-şi completeze lipsurile în armament, muniție sau alte materiale, iar serviciul auto să-şi procure piese de schimb de la autovehiculele rămase pe marginea drumului.

De la 29 august la 1 septembrie 1944 m-am cantonat la Comăneşti, unde s-au revizuit şi reparat autovehiculele şi armamentul. Am luat măsuri de deparazitare a trupei, făcând baie la minele de cărbuni. Am procurat alimente pentru mai multe zile din zonă, întrucât nu primeam alimente.

La 1 septembrie 1944 m-am deplasat în zona Ciugheş pe itinerarul Comăneşti–Asău–Goioasa–Agăş–Brusturoa-

sa-Gara Palanca-Ciugheş. În timpul marşului am întâmpinat greutăţi în special din cauza podurilor şi drumurilor stricate de mine şi artilerie.

La trecerea prin Palanca coloana a trecut prin focul de artilerie inamic care bătea de la Ghimeş. La sosirea în zonă, am luat imediat măsuri de siguranţă AA şi AC, precum şi posturi înaintate pentru eventuale incursiuni inamice.

Eşalonul II al detaşamentului, sub comanda locotenentului în rezervă Strungaru Gheorghe, a rămas la Comăneşti pentru recuperare de orice fel de armament, muniţii, piese auto şi materiale sanitare.

În ziua de 2 septembrie 1944 am staţionat la Ciugheş.

În zorii zilei de 3 septembrie 1944 am primit ordin de deplasare în zona Ugra (Suseni) pe itinerarul: Ciugheş-Cota 1009, 1375 Ugra. Din cauza drumului prea îngust (drum de munte pentru căruţe), nu am putut urca niciun camion până nu a fost pusă toată trupa, cu unelte mari, să amenajeze drumul, operaţiune care era foarte grea fiindcă era numai piatră.

Datorită sforţărilor ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei, coloana reuşeşte să urce peste înălţimile cu cota de 1375, pe un drum care până în acel moment nu a fost călcat de autovehicule. Autovehiculelor le lipsea o mare cantitate de ulei necesar. Aici trebuie menţionat marele merit al şoferilor, care au depus toate sforţările, scoţând până la ultima maşină fără cele mai mici stricăciuni. Din cauza drumului greu, deplasarea a durat de la orele 2,30 până la 17,30, cu toate că era o distanţă de numai 15 km.

La ajungerea în cantonament am luat măsuri de siguranţă şi pregătire în vederea intrării pe poziţie.

Subsemnatul împreună cu locotenent-colonelul Matei Gheorghe, [cu] comandantul Diviziei 6 sovietice, cu tot statul său major, precum şi [cu] comandantul Regimentului 333/84[47] Infanterie, colonel Anatolie Ivanof[48], am plecat la recunoaşterea poziţiei ce urma să se ocupe peste noapte.

În noaptea de 3/4 septembrie 1944, companiile au ocupat poziţia în sectorul Regimentului 333/84 Infanterie sovietic, după cum urmează: Compania 1, căpitan Vasiliu, în sectorul Batalionului 3 sovietic, la est de satul Lunca de Sus, iar Compania 2 în sectorul Batalionului 2, pe înălţimile vest Lunca de Sus. Compania Armament Greu întăreşte cu plutoanele de Brandturi companiile de puşcaşi, iar Plutonul AA, cu misiune terestră şi AA, la nord Cota 1172 de la est podul [de] cale ferată de pe şoseaua Ghimeş–Frumoasa.

În dimineaţa zilei de 4 septembrie 1944 porneşte atacul, după cum urmează: Compania 2 căpitan Barbu atacă din satul Rata [?], spre Cota 1328, stâncoasă şi cu pante foarte abrupte. În timpul atacului a fost puternic bătută de focul artileriei şi infanteriei inamice din ambele flancuri. Cu toată rezistenţa inamică, compania reuşeşte prin sforţări supraomeneşti să cucerească Cota 1328, de pe care porneşte atacul pentru cota 1159, puternic apărată, şi pe care o cucereşte spre seara zilei, păstrând-o cu toate contraatacurile concomitente primite din ambele flancuri.

[47] În compunerea Diviziei 6 Infanterie sovietice erau trei regimente de infanterie: 84, 125 şi 333.

[48] Anatoli Ivanovici Ivanov, colonel, comandantul Regimentului 84 Infanterie sovietic (6 iulie-11 noiembrie 1944).

În ziua de 5 septembrie 1944, Compania 2 primeşte o misiune nouă pentru alt sector şi reuşeşte în plină luptă să se decroşeze de inamic cu puţine pierderi.

Compania 1 căpitan Vasiliu atacă înălţimea cu cota 1070 pe care o cucereşte cu toată rezistenţa dârză a germanilor. Continuă atacul pentru Cătunul Kapatnepataka [?] şi Cota 1111, dar nu poate fi cucerită, fiind foarte puternic apărată, dispunând de organizaţiuni întărite cu lemn.

În atacul cătunului cade rănit mortal în mijlocul companiei sale căpitanul Vasiliu Constantin, luând comanda sublocotenentul Gogoloiu Ilie.[49]

Din cauza rezistenţelor de pe cele două obiective, batalionul sovietic şi Compania 1 a sublocotenentului Gogoloiu se repliază pe Cota 1070, de unde s-a executat a doua zi, în 5 septembrie 1944, manevra rezistenţelor pe la cotele 1439-1466 şi 1353, pentru a cădea în flancul şi spatele cotei 1111. În timpul manevrei, compania este primită cu foc puternic de la Cota 1439, care era puternic apărată de o companie maghiară. Compania 1 a sublocotenentului Gogoloiu manevrează cota pe la dreapta, cade în spatele inamicului înainte de a fi ajuns batalionul sovietic, care manevra pe la stânga. Astfel, compania reuşeşte ca, într-un prim salt, să ajungă în poziţia inamică şi printr-un foc deschis prin surprindere să ia prizonieri 72 de maghiari cu tot armamentul şi echipamentul.

[49] În textul original, Gagoloiu. În sursele consultate de noi, numele apare Goguloiu (*Pentru eliberarea patriei*, p. 678, cu prenumele P. [?]; Ilie Creţulescu, *Peste crestele Carpaţilor*, Editura Militară, Bucureşti, 1968, cu prenumele Ilie, p. 66). Am optat, în cele din urmă, pentru Ilie Gogoloiu, aşa cum l-am identificat în anuarul ofiţerilor (n. 7 iulie 1920, sublocotenent la 1 iulie 1943).

După cucerirea Cotei 1439, compania primeşte ordin de atac spre Cota 1518 sud Ghimeş. Spre seară, cota este ocupată fără lupte.

După aceasta, compania sublocotenentului Gogoloiu şi batalionul sovietic au primit ordin ca în zorii zilei de 6 septembrie 1944 să ocupe o bază de plecare la atac imediat sub terasamentul căii ferate pentru a ataca satul Ghimeş. Pe Cota 1518 a rămas un pluton din Compania 1 pentru siguranța spatelui.

Terasamentul căii ferate a fost foarte puternic apărat de germani care dispuneau de care de luptă în sat. În urma atacului de a ocupa terasamentul având pierderi mari, comandantul sovietic a ordonat replierea pe Cota 1518, care între timp a fost ocupată de germani, iar plutonul respins ocupă poziție la sud de cotă.

Compania, apropiindu-se de cotă, este primită cu foc din față şi flancuri. Atacă să rupă cercul, dar cu mari pierderi stabileşte legătura cu plutonul care a fost respins de pe cotă. Batalionul sovietic a fost complet decimat. În urma celor două atacuri date de plutonul sublocotenentului Barbu pentru recucerirea cotei, fără rezultat, compania sublocotenentului Gogoloiu primeşte ordin de la sovietici, *cu amenințare de împuşcare* [subl.ns.], să atace şi cu orice preț să ocupe Cota 1518. Compania atacă, dar fără rezultat, rămânând din tot efectivul numai cu 64 de oameni.

Batalionul sovietic, convingându-se că nu poate fi ocupată, a ordonat să ocupe poziție la sud de Cota 1518, de unde nu se va retrage decât la ordin.

În zilele de 6-7 septembrie 1944 compania îşi păstrează poziţia cu toate încercările inamice de a rupe poziţia şi a cădea în spatele batalionului din dreapta.

În seara zilei de 7 septembrie 1944, conform ordinelor primite, compania se decroşează de inamic pentru a se deplasa la Ugra, primind o nouă misiune. În urma acestor lupte am avut următoarelor pierderi în efectiv:

Morţi - un ofiţer şi 5 trupă;

Răniţi - 2 subofiţeri şi 39 trupă;

Dispăruţi - 1 ofiţer şi 3 trupă.

În luptele de la Lunca de Sus, Lunca de Jos, Cota 1518 - Ghimeş, în intervalul de la 3 septembrie 1944 la 7 septembrie 1944, alimentarea, împrospătările şi evacuările răniţilor s-au făcut în foarte grele condiţii, deoarece până la subunităţi nu era niciun drum accesibil maşinilor. Pentru a se putea satisface toate nevoile, am procurat cai pentru agenţi şi samarizare. Chiar şi cu caii s-au făcut aprovizionările greu, din cauza pantelor abrupte şi împădurite.

La Ugra, în ziua de 6 septembrie 1944, am primit ordin de la Divizia 1 Blindată să predăm 16 maşini unei coloane sovietice, la dispoziţia corpului generalului Bogdanov.[50] Din cele ordonate am predat numai şase camioane Tatra şi trei Mercedes, numai cu conductorii respectivi.

În după-amiaza zilei de 6 septembrie 1944, am primit ordin de deplasare a detaşamentului, mai puţin compania sublocotenentului Gogoloiu, care rămâne la Cota 1518 Ghimeş, iar restul în zona Frumoasa, Cota 1496, la dispoziţia

[50] Aleksei Artemievici Bogdanov (1901-1964), general-maior de tancuri (1944), comandantul trupelor blindate şi motomecanizate din Armata 7 de Gardă.

Regimentului 224 Infanterie [de Gardă], colonel Kuklin, din Divizia 72 Infanterie de Gardă. Detaşamentul s-a deplasat pe itinerarul Ugra–Cătunul Caracsony–Cota 1085–Cota 1374–1404 şi cota 1496.

Marşul a avut de întâmpinat următoarele greutăți

– a trebuit să treacă prin două baraje de artilerie:

1) La podul C.F. peste şoseaua Lunca de Sus;

2) În regiunea cotei 1085

– Drumul pe la Cota 1085 a trebuit să-l amenajăm, fiind foarte îngust.

În noaptea de 6-7 septembrie 1944, împreună cu comandanții celorlalte unități, am recunoscut poziția ce urma să fie ocupată în zori zilei.

Compania 2 a căpitanului Barbu, întărită cu plutonul de Brandturi de 81 mm sublocotenent Ghibuş [?], ocupă înălțimea vest Cota 1374, cu misiunea de a opri orice pătrundere inamică de pe Valea Frumoasă.

A doua zi, am recunoscut împreună cu comandantul Regimentului 224 sovietic şi [cu] cei ai unităților din Divizia 1 Blindată sectorul în care urmează să atace la ordin gruparea de sub comanda mea:

– Regimentul 3 Vânători Moto;

– Batalionul de care de luptă;

– Divizionul AC 75 mm;

– Compania Pionieri;

– Compania AA a Diviziei.

În noaptea de 7-8 septembrie, Compania căpitan Barbu primeşte ordin să ocupe înălțimile vest Cota 1250 şi 1233 Dealul Cosorul cu două plutoane de puşcaşi, un pluton ar-

mament greu, un pluton Brandt 81 mm, cu misiunea de a opri orice atac inamic dinspre Cotele 1247 şi 1167, iar plutonul sublocotenentului Vîntu apără mai departe înălţimile vest Cota 1274, împreună cu o secţie AC şi a companie care de luptă, care aveau misiunea de a face faţă unui eventual atac dinspre Frumoasa sau Cota 1289.

Divizionul 75 AC, cu misiune AC şi artileristică, sprijină pe vânătorii de care.

În ziua de 8 septembrie 1944, activitate de recunoaştere spre Cota 1230 şi Valea Frumoasă (Casa Roşie).

În ziua de 9 septembrie 1944, gruparea primeşte ordin de atac cu misiunea de a cuceri:

Ob[iectivul] 1 - Cota 1230 şi

Ob[iectivul] 2 - Satul Frumoasa (Ciuc).

Compania 2 atacă de-a lungul dealului Cosorul, carele de luptă pe vale, iar Divizionul 75 AC o sprijină şi însoţeşte vânătorii şi carele.

Cu toate rezistenţele îndârjite, Cota 1230 este cucerită de căpitanul Barbu cu Compania 2. În momentul ocupării cotei a sosit Compania sublocotenent Gogoloiu, cu trei ofiţeri, 3 subofiţeri şi 64 trupă, istoviţi de luptele duse timp de cinci zile. Cu toată oboseala, Compania intră şi atacă în dreapta Companiei 2 şi [în] stânga carelor de luptă. În timpul nopţii, Compania 2 este contraatacată dinspre Cotele 1167 şi 1247, dar inamicul este respins în urma unor lupte de durată, trăgându-se cu armamentul automat până la roşu, ajungând la grenadă şi chiar corp la corp.

În ziua de 10 septembrie 1944, continuă atacul, cucerind înălţimea imediat vest Cota 1230 şi Cota 930. Am avut pierderi trei care de luptă.

În dimineața zilei de 11 septembrie, plutonul sublocotenentului Vîntu din Compania 2 este primul care intră în satul Frumoasa împreună cu carele de luptă, forțând căderea satului Frumoasa şi apoi urmărind inamicul la Nicoleşti–Bârzava–Racu.

Prin căderea satului Frumoasa, s-a eliberat şoseaua Ghimeş–Miercurea Ciuc, deschizând astfel drumul unităților motorizate sovietice. De la 12 la 16 septembrie 1944 am cantonat la Frumoasa, procedând la reorganizarea campaniilor de puşcaşi în urma pierderilor avute.

Morți: trupă – 10; răniți: ofițeri – 1, subofițeri – 1, trupă – 29; dispăruți: 7 trupă.

Reorganizare:

Compania 1	*Compania 2*
sublocotenent Gogoloiu	*căpitan Barbu*
1 pluton puşcaşi	3 plutoane puşcaşi
1 grup mitraliere	1 grup mitraliere
1 grup Brandt 60 mm	1 grup Brandt 60 mm

Toate acestea cu efectivele reduse.

Am luat măsuri de revizuirea armamentului şi repararea autovehiculelor, m-am aprovizionat cu muniție adusă de la Bacău.

În ziua de 16 septembrie 1944, am primit ordin de deplasare în zona Sovata–Remetea, pe itinerarul Frumoasa–Racu–Tomeşti–Ciumani–Praid–Sovata–Săcădat–Urişiul de Sus, fiind dat la dispoziția Regimentului 333/84 infanterie sovietică.

Marşul s-a executat în bune condiţii.

În ziua de 19 septembrie 1944 am recunoscut împreună cu comandantul Diviziei 6 sovietice, generalul Obuşenko[51] poziţia ce urma să o ocup în timpul nopţii la Urişiul de Jos.

În noaptea de 19/20 septembrie am ocupat poziţiile ordonate de Divizia 6 sovietică, după cum urmează:

- Compania 1 sublocotenent Gogoloiu, cu Batalionul 1 sovietic, la est de Sânmihai de Pădure.

- Compania 2 căpitan Barbu, cu Batalionul 3 sovietic, la est de satul Şerbeni.

În dimineaţa zilei de 20 septembrie porneşte atacul, având ca obiective satele Şerbeni, Sânmihai de Pădure şi Căcuciu.

Sunt cucerite primele două sate, ajungând unităţile atacatoare până la liziera de est a satului Căcuciu, care era puternic organizat de unităţi germane. În noaptea de 20/21 septembrie 1944, ambele companii sunt contraatacate, dar datorită focului bine organizat, inamicul este respins.

În ziua de 21 septembrie 1944, se reia atacul pentru a cuceri satul Căcuciu, Cota 523 şi 581. Compania 2 cucereşte Cota 523 şi liziera pădurii sud Căcuciu. Peste noapte din nou a fost contraatacată şi bătută cu un foc foarte puternic de Brandturi.

Compania 1, care are ca obiectiv satul amintit mai sus, este silită să se replieze pe baza de plecare din cauza focului puternic al inamicului ce rămăsese în dreapta şi înapoi, neputând fi scos de batalionul sovietic ce ataca în dreapta.

[51] Ivan Fedotovici Obuşenko (1910-1994), general-maior (13 septembrie 1944), comandantul Diviziei 6 Infanterie sovietice (1943-1945). (http://bdsa.ru/strelkovye-divizii/4877-6-strelkovaya-diviziya).

În cursul zilei de 22 septembrie 1944, Compania 2 reia atacul pentru a cuceri Cota 581 puternic apărată de germani, pentru a forța satul Căcuciu. În acest timp, unitatea din stânga atacă şi este respinsă de inamicul puternic de pe Cota 581, cauzându-i foarte mari pierderi.

În urma acestei situații, Compania 2 a rămas descoperită în flancul stâng. În cursul nopții, ambele companii sunt atacate. Compania sublocotenentului Gogoloiu respinge atacul din fața, iar în a doua jumătate a nopții este din nou atacată de la stânga şi din spate. Aceasta se datorează intervalului prea mare ce era până la batalionul sovietic din stânga, care mai avea un efectiv foarte mic. Sublocotenentul Gogoloiu respinge acest atac numai cu ajutorul grenadelor.

Compania 2 este atacată din față şi flancuri, fiind complet izolată, dar, datorită focului bine organizat al puşcaşilor şi [al] aruncătoarelor de 81 mm şi 120 mm, inamicul este respins. În ciuda tuturor contraatacurilor cu mult armament greu, Compania 2 menține Cota 523 cu toate că rămâne fără ofițerii subalterni care cad răniți.

În noaptea de 25 septembrie 1944, am primit ordin de deplasare în zona Dămieni–Hodoşa, fiind puşi la dispoziția Divizia 81 Infanterie de Gardă, în rezerva Regimentului 235 Infanterie sovietic.

Decroşarea de inamic, în special a Companiei 2, s-a făcut foarte greu din cauza focului puternic al inamicului. Aici au acționat admirabil plutoanele de aruncătoare de 81,4 mm, 120 mm şi AA cu misiune terestră ale căpitanului Țăpuş Ioan.

Pierderi
Morți: trupă - 2
Răniți: ofițeri - 2, subofițeri - 1, trupă - 2
Dispăruți - [aşa în text]
Total pierderi efectiv
Morți: ofițeri - 1, trupă - 17,
Răniți: ofițeri - 5, subofițeri şi trupă - 97
Dispăruți: 1 ofițer, trupă - 10,
Dezertori: 27 trupă

În luptele de la Şerbeni-Căcuciu am avut puțină muniție de Brandturi din cauza focoaselor care se aduceau tocmai de la Bacău.

În zilele de 25-26 septembrie 1944 am reorganizat puşcaşii, contopindu-i în vederea luptei într-o singură companie sub comanda căpitanului Barbu Marin.

Reorganizarea:

- 3 plutoane de puşcaşi, fiecare a patru puşti-mitralieră, o mitralieră şi o piesă Brandt 60 mm.

În ziua de 25 septembrie 1944 am recunoscut cu toți ofițerii grupării poziția ce urma să o ocupăm la Hodoşa.

În noaptea de 26 septembrie 1994, pe timp de ploaie, am ocupat poziția după cum urmează: vânătorii, la liziera de nord-vest a satului Hodoşa, armamentul greu în spatele vânătorilor, carele de luptă la liziera de vest, iar bateria AC 75 mm în stânga carelor.

Din cauza ploilor de două zile şi două nopți, terenul desfundându-se, a fost imposibil orice atac la care trebuie să ia parte numaidecât carele de luptă şi tunurile AC.

În noaptea de 27/28 septembrie1944 inamicul s-a retras.

În ziua de 28 septembrie 1944, în timpul urmăririi inamicului, am primit ordin de a-mi grupa detaşamentul şi deplasa la Remetea în vederea deplasării în garnizoana de pace.

De la 28 la 30 septembrie, am revizuit toate autovehiculele şi întreg materialul, în vederea deplasării.

La 1 octombrie 1944, orele 16, întreg detaşamentul, încolonat în ordinea Grupul de Comandă, Compania 1, Compania 2, Compania Armament Greu, serviciile şi Bateria de AC 75 mm, fiecare cu echipe de depanare bine organizate, se deplasează în zona Corneşti-Crăieşti (jud. Târnava Mică), pe itinerarul Remetea-Sovata-Sângeorgiu de Pădure-Bălăuşeni-Deaj-Găneşti-Târnăveni-Corneşti-Crăieşti.

Marşul s-a executat în bune condiţii. De la 1 la 5 octombrie 1944 am staţionat la Crăieşti, timp în care am adus muniţia rămasă la Remetea şi motoarele pentru carele de luptă. În ziua de 5 octombrie, conform ordinelor primite, m-am deplasat cu întreg detaşamentul spre garnizoană pe itinerarul: Crăieşti-Târnăveni-Mediaş-Dumbrăveni-Sighişoara-Saschiz-Buneşti-Rupea-Hoghiz-Măieruş-Feldioara-Hălchiu-Codlea-Vulcan-Bran-Rucăr-Dragoslavele-Târgovişte. Marşul s-a executat în două etape, cu întrerupere de o zi la Hălchiu (Braşov), 6 octombrie 1944.

În după-amiaza zilei de 7 octombrie 1944, am sosit în garnizoană, luând imediat măsuri de curăţirea autovehiculelor, armamentului şi tuturor materialelor aduse.

Concluzii

Detaşamentul a fost organizat din oameni de la trenuri şi ce s-a putut aduna de la celelalte companii. Armamentul şi muniţia s-au strâns de pe drumuri, aruncate de alte unităţi.

Marşurile au fost executate pe itinerare majoritatea impracticabile, chiar pentru caii cu samare, pe crestele munţilor şi vadurilor [sic!]. Aceste drumuri au fost bătute şi de focul artileriei.

Pentru a ajunge la locurile ordonate, vânătorii s-au deplasat pe jos, în faţa maşinilor, tăind drumuri şi ajutând maşinile pentru a nu se răsturna în prăpastie.

Din lipsă de antrenament la vânătorii moto, au trebuit să se facă eforturi supraomeneşti, din cauză că parte din lupte au fost date pe crestele Carpaţilor.

Aprovizionările şi evacuările în luptă s-au executat cu foarte mare greutate cu oameni şi căruţe. În unele zile nu am avut hrană, în special pâine, companiile trebuind să îşi fabrice singure. Aprovizionările s-au făcut din capturi, deoarece de la sovietici s-a primit numai pâine (nu în toate zilele), sare, zahăr, ceai şi tutun.

Împrospătarea cu muniţie s-a făcut cu mare greutate, cauze: distanţe mari până la depozite, iar pentru armamentul greu, loviturile erau în majoritatea lor incomplete.

Completarea echipamentului s-a făcut din capturi.

Disciplina la această unitate a fost la înălţime, fiind remarcaţi de însuşi comandamentul sovietic.

Rezultatele luptelor - foarte bune, [lucru] confirmat de comandamentul rus, în special de domnul general Bogdanov.

Propuneri

Ca organele superioare române să solicite neapărat la comandamentul rus al domnului general Bogdanov, oficial, cum acest detaşament şi-a făcut datoria în luptele pentru dezrobirea Ardealului.

Comandantul Detaşamentului Vânători Moto
Locotenent-colonel RĂŞCĂNESCU

18 XI 1963
2 exemplare

Conform cu originalul, mai puțin graficul şi ordinile de bătaie nominale, care se găsesc ataşate la Darea de seamă în original, la arhiva Institutului de Istorie a Partidului.

DOCUMENTE

Pe frontul Odessei

CU UN REGIMENT DE DOROBANȚI LA ASALT

„Sârba morții". Se „curăță" un sat. Grenadierii. Un „artist" bolşevic[52]

Când am găsit pe dorobanți, era o zi frumoasă de august. După o campanie glorioasă, luptând cot la cot cu camarazii din viteaza armată germană, se bucurau de cele câteva zile de odihnă binemeritată.

Luptaseră victorios la Nistru, cuceriseră Balta moldovenească, smulgând admirația Înaltului Comandament german şi au trăit momente de crâncen război în luptele de noapte de la Pavlovka, unde au înscris cu sânge vitejia flăcăilor din Neamțul lui Ştefan-Vodă.

Nu i-a înspăimântat pe dorobanți nici potopul bolşevic, nici sălbatica lor rezistență, nici ploaia de obuze ce fulgera pădurea din Pavlovka. Printre copacii retezați de schije, în bezna nopții, luminată doar de scăpărările de oțel, regimentul de dorobanți înscria în pagini glorioase o nouă Dumbravă Roşie.

În fruntea regimentului, colonelul Teodorescu C., primul dorobanț al unității, sobru şi neînfricat, a purtat în fiecare luptă legendara vitejie a căpitanilor de oaste.

Acolo unde rezistența dârză a inamicului ținea în loc înaintarea dorobanților, colonelul Teodorescu, cu arma în mână, părăsea postul de puşcaş, în fruntea batalioanelor.

[52] „Sfarmă Piatră" din 18 octombrie 1941.

Nicio vorbă, nicio comandă. Tăcut ca o stâncă din Ceahlău, purta cu sine bărbăţia românească. Un murmur de admiraţie, o cruce făcută în grabă şi dorobanţii, opriţi de focul nimicitor al inamicului, se rostogoleau vijelios ca apele neastâmpărate ale Bistriţei.

În faţa lor, nicio putere a pământului nu putea să reziste. În felul acesta, regimentul de dorobanţi s-a bucurat de stima şi admiraţia Corpului german, iar colonelul, tatăl regimentului, era pomenit de fiecare dorobanţ, la fiecare rugăciune, la fiecare cruce, să-l ţină Domnul sănătos.

I-am găsit pe câmpia din malul Bugului. Se încinse o horă cât era ograda de mare, cu strigături şi chiuituri, de s-au strâns toate fetele din Sekretarivka, sat de colonişti germani, şi priveau cu dor la jocul flăcăilor.

Jucau dorobanţii noştri încercaţi în luptă de se zguduia pământul, până în vale, la Odessa. Ofiţerul şi soldatul, încinşi într-o sârbă românească, jucau înainte de atac, ca la nuntă.

Maiorul opri deodată sârba printr-un fluierat scurt.

– Băieţi, la noapte pornim, dar mâine, cu Dumnezeu înainte, dăm buluc peste bolşevici. Măi, dar să nu-i lăsaţi, să nu-i lăsaţi să răsufle. Doar ştiţi foarte bine cum îi scoateţi din gaură, pă ei! Pă ei, tot mereu, până la Mare! Ca la vânat, măi, băieţi! Şi-acum, pentru că sunt aici o mulţime de „domnişoare", ia să vă văd la un „damen vals". Hai, armonica, dă-i drumul...

Cu un „volen zi tanţen" şi „bitte mein freuelein" pe care le învăţaseră dorobanţii de când luptaseră împreună cu nemţii, prinseră toate fetele la dans.

Dar, pesemne că românii noştri nu prea erau obişnuiţi cu „valţul" şi, simţindu-şi fetişcana la piept, au trecut pe nesimţite la „sârba în vals" şi au ţinut aşa până la miezul nopţii.

Jucau fetele din Sekretarivka „Sârba popilor" de ţi-era mai mare dragul.

Când s-au despărţit dorobanţii de „fetiţe", cu un oftat şi cu un „oviderzen", a întrebat o fată blondă, roşie în obraji de atâta joc şi cu ochi frumoşi albaştri:

– *Gehen sie zu Haus, nicht War?*[53]

Şi-a sărit atunci Codin ţiganul, care-i sorbise vorbele din gură:

– Nain, gagistro! Nain ţu haus, gehen vir la crig Odessa, ia! Nach Odessa, mânca-ţi-aş gura, frumoaso!

Şi-a rămas Helena, fata cu aur în păr şi cu ochi ca albastrul cerului ucrainean, mută de nedumerire, în margine de drum.

Ea nu putea cuprinde tot sufletul dorobanţului român, dar înţelegea cea mai minunată latură a sufletului românesc.

„Ei, soldaţi şi ofiţeri, au jucat şi au cântat şi acum pornesc la luptă."

Şirurile de dorobanţi au trecut pe sub ochii ei şi i-au trimis „bezele" ştrengăreşte. Peste obrajii fierbinţi ai Helenei, două şiruri de lacrimi se prelingeau uşor şi buzele ei au îngânat ca o rugăciune:

– *Kommen sie, mit Gottes Hilfe, zurück!*[54]

[53] Plecaţi acasă, nu-i aşa?

[54] Cu ajutorul lui Dumnezeu, să veniţi înapoi!

Faţă-n faţă cu moartea

În noaptea aceea, dorobanţii au mers fără întrerupere 20 de kilometri, o noapte neagră ca funinginea, cu huruit continuu de explozii. Spre Odessa, cerul scăpăra lumini roşietice; bătea artileria noastră.

Un reflector inamic scotocea înfrigurat frontul nostru.

Un fluierat scurt, câteva comenzi repezi şi regimentul de dorobanţi se desfăşoară în formaţie de luptă, pentru a intra în dispozitiv. Totul se execută în linişte. Din acest moment, fiecare dorobanţ ştie ce are de făcut. Posturile de mitralieră îşi fac amplasamentele, tunurile antiaeriene se îngroapă în pământ şi fiecare luptător îşi sapă „masca individuală". Firele telefonice sunt întinse, astfel că zorile, care se ivesc foarte repede aici, în preajma Odessei, găsesc câmpul nemişcat. Nimic nu poate indica inamicului, care se găseşte, poate, la câteva sute de metri, că în faţa lui dorobanţii aşteaptă să pornească iureşul.

Atacul

Maiorul Răşcănescu, comandantul batalionului, se uită nerăbdător la ceas. Alături, sublocotenentul artilerist, ofiţerul de legătură cu infanteria, zâmbeşte:

- Încă un minut, domnule maior, şi porneşte comedia.

- Comedia dracului, pentru zevzecii ăştia. Dacă nici acum nu i-o scormoni artileria noastră, atunci numai Dumnezeu îi bumbăceşte!

O explozie se auzi deasupra capului, un şuierat strident şi prima salvă de proiectile se sparge în poziţia inamică, la trei sute de metri de liniile noastre. Apoi urmează

altele, zeci şi sute. Trâmbe de pământ, amestecate cu schije, se întindeau ca o perdea a morţii peste linia bolşevică. Aerul şuiera sinistru, iar pământul gemea cutremurat din temelii. Flăcăii erau numai ochi şi urechi. Prăpădul de oţel ce se abătea peste bolşevici le plăcea. Atenţia le era încordată în punctele în care proiectilele cădeau mai rar. Acolo vor azvârli ei focul mitralierelor când vor porni la atac.

Gurile noastre de foc de toate calibrele au tras până s-au roşit ţevile. Maiorul s-a ridicat grav, a privit ceasul şi a dat semnalul de plecare.

Un chiot puternic străbătu linia noastră şi dorobanţii ţâşniră din „măştile" lor. Mitralierele începură să ţăcăne, Brandturile să bată şi tot câmpul se transformă într-un zgomot infernal.

După primul salt, inamicul, care se găsea îngropat în pământ, numai la 150 de metri, începu un foc viu de mitraliere şi de Brandturi.

„Au rămas intacţi, cu atât mai bine! Îi vom scoate cu baioneta pe toţi."

Iureşul porneşte mai aprig. Până la gropile bolşevicilor, nimic nu-i va putea opri. Puştile-mitraliere trag din mers, grenadele sunt pregătite.

Focul inamic este însă mai puternic, mai disperat.

Ca patru stejari, fulgeraţi de trăsnet, cad patru căpitani de dorobanţi. Flăcăii se închină, storc o lacrimă şi merg mai departe cu sublocotenenţii.

Lupta se încinge crâncenă. Poziţia inamică este dată peste cap şi ruşii fug îngroziţi.

Rândurile dorobanţilor s-au subţiat, focul inamic e disperat, dar ei merg mai departe cu sergenţii.

Peste leşurile bolşevice, cu baioneta la armă, dorobanţii joacă „sârba morţii".

Încolţiţi, bolşevicii ridică mâinile în sus şi privesc speriaţi înapoi. Dorobanţii n-au timp de ei, va rămâne unul care să-i ducă.

O ordonanţă se apropie să-i ia în primire. Încă un pas şi rusul duce mâna fulger între picioare, armează grenada şi vrea să o arunce.

– Aha, câine bolşevic, din ăsta îmi eşti! Tunetul vocii se amestecă cu trosnitura de pistol a unui subofiţer care înţepeni mâna cu grenada.

Ca azvârliţi de resorturi, se trântiră toţi la pământ. O explozie seacă şi bucăţi de carne din bolşevicul fărâmat le căzură pe spate.

Mai departe! Maiorul, cu ochii umezi de bucurie şi de durere, îi îmbărbătează mereu. Dorobanţii merg şi nu se mai opresc. E un iureş nebun care a băgat groaza în bolşevici.

Încă un salt de 50 de metri şi primii dorobanţi intră în satul ce trebuia cucerit. Artileria noastră şi-a adus tirul pe linia lui. Clădirile sar în ţăndări ca nişte jucării de copii; cărămizi şi bucăţi de bârne zboară prin aer. Praful şi fumul învăluie tot satul şi limbi de flăcări ţâşnesc de la un capăt la altul. La colţuri de ruine, mitralierele dorobanţilor seceră de-a lungul străzii. Caii, speriaţi de grozăvia luptei, galopează nebuneşte la întâmplare, prin faţa perdelelor de foc, mărind panica bolşevicilor. Rezistenţa slăbeşte şi dorobanţii simt asta. Cu o coajă de pepene, răcesc ţeava roşită a mitralierei şi trag mereu.

Un „Ura" formidabil şi batalioanele iau cu asalt satul.

Grenadierii au de lucru. Prin fum şi praf, alergând de la o casă la alta, ei fac cu grenada în mână curăţirea satului.

Prin beciuri şi prin poduri, prin toate încăperile rămase neatinse, glasul lor se aude:

– Predaite!

Grenadierul nu aşteaptă însă prea mult răspunsul. Cu o smucitură armează grenada, o trânteşte cu putere în bezna beciului şi fuge mai departe la altă casă. În urma lui, o detunătură înfundată răscoleşte toate ungherele ascunzişului şi trei bolşevici, negri la faţă şi înnebuniţi de spaimă, ies clătinându-se cu braţele sus.

De ei vor avea grijă alţii.

La fiecare casă, în gura fiecărui beci, răsună victorios „Predaite", apoi glasul morţii, rostit de grenadă. În faţa unei crame, plină cu tot felul de boarfe, dorobanţul grenadier se opreşte o clipă şi ascultă. Îşi armează apoi surâzând grenada, căci în pântecele cu miros de poşircă se mişcau „guzgani" roşii.

– Predaite, ruschi ciolovec, că altfel e cu „desvidanie"!

În loc de răspuns, un rus turbat, o namilă cât un colhoz, cu arma întinsă spre pieptul grenadierului, ţipă ca un scos din minţi:

– Predai, rumînschi!

La dracu', asta n-a mai pomenit-o dorobanţul nostru. O clipă îşi cântăreşte adversarul, prin ochi îi trece o fulgerare de mânie şi, cu o mişcare de fulger, trăzneşte grenada în capul „artistului". Un salt în lături şi o trosnitură de baston încheie dramatic acţiunea dorobanţului grenadier.

Din întunericul cramei, ies zăpăciți „tovarăşii", trecând peste leşul decapitat. Printre mormanele de trupuri fulgerate, prizonierii sunt împinşi în spatele frontului. Pentru ei, războiul se sfârşea.

Mai departe, tot mai departe, dorobanții urmăresc pe inamic în retragere.

La orizont se profilează Odessa, iar în fund sclipeşte marea. Obiectivele sunt atinse şi maiorul Răşcănescu, cu sudoarea pe față, raportează la telefon:

– Domnule colonel, am mers şapte kilometri. Trimiteți rezerve, să împlinim pierderile. Mă aştept la un contraatac inamic.

Vocea colonelului se aude slab în aparat. Pe fața lui gravă se săpa, poate, în momentul acela, durerea pentru bravii lui dorobanți căzuți pe care, cu dragoste de părinte, îi învățase să lupte şi să moară ca eroi.

Băncilă Zenobie

Reporter de război P.P.

CUM POVESTEŞTE MAIORUL RĂŞCĂNESCU NEÎNTRECUTELE FAPTE DE ARME ALE BATALIONULUI SĂU DE NEMȚENI[55]

Am întâlnit la un post de mare unitate pe d[omnul] maior Gheorghe Răşcănescu, cel dintâi ofițer superior străin[56] decorat de Führer cu „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier".

Înalt, voinic, chipeş, bine dispus, d[omnul] maior poartă cu modestie „Crucea de Fier" cl[asa] I şi „Crucea de Cavaler" a acestui ordin.

Distingi, din întreaga lui înfățişare, un robust bun simț şi conştiința omului echilibrat care ştie ce poate, ce vrea şi ceea ce trebuie să facă.

Dar să-l ascultăm povestindu-ne cu dulce graiu moldovenesc o parte din isprăvile pe care le-a înfăptuit unitatea sa.

„Batalionul meu e format de moldoveni neaoşi, urmaşi ai plăieşilor lui Ştefan Vodă. Cu ei am dat 14 atacuri, cu ei am susținut bătălia de la Raspopinskaia, unde, cu două companii, aruncate vultureşte în luptă, am distrus trei batalioane bolşevice.

Tot cu ei am ocupat cota 133 şi am respins un grozav contraatac, distrugând patru monştri sovietici. D[omnul] general a venit personal să felicite batalionul pentru această ispravă, iar pe mine m-a propus la decorarea cu Ordinul «Mihai Viteazul», încă de la 22 septembrie 1942.

[55] „Universul", nr 354, luni 28 decembrie 1942.

[56] Despre această poziționare a lui Răşcănescu, vezi studiul introductiv.

Şi tot cu ei am apărat trei luni o poziţie-cheie, păstrând-o pentru noi, după cum am susţinut alte 40 zile cota 131,3, unde am oprit inamicul în loc, mai mult cu grenadele.

Trecând în rezervă cu tot batalionul, poposisem să mă odihnesc cu fârtaţii mei, pe care i-am crescut şi i-am instruit, căci eu îmi cunosc oamenii, deoarece de 20 de ani sunt tot în acest regiment.

Ne trezim în alarmă.

Primesc ordin să mă deplasez şi să organizez de îndată o poziţie de apărare cu misiune de sacrificiu.

Duminică, 22 noiembrie [1942], se şi declanşează un puternic atac inamic, pe care l-am oprit cu focuri de Brandt. Inamicul avea şi zece care de luptă, pe care nu le-a folosit în prima fază a luptei, ci le-a manevrat încercând să atace poziţia noastră de flanc cu o coloană de motorizate, căreia îi deschideau drumul cei zece monştri.

Era pe înserat. D[omnul] colonel mă cheamă la postul de comandă. Situaţia era într-adevăr grea. O scurtă conferinţă de comandament.

Trebuia să ne descleştăm de inamic. Batalionul meu primeşte misiunea de ariergardă.

Mă înapoiez la unitate din salt în salt, din cauza focurilor de artilerie care ne încadraseră poziţia.

În dreapta mea se desfăşura o cumplită bătălie de tancuri. Se auzeau izbiturile de tanc contra tanc, cum se aude în poienile de munte bocănitul cerbilor.

Satul clocotea în urma mea. În zare, de peste dealul ocupat de ruşi, pâlpâiau umbrele unui mare foc – artileria noastră nu stricase degeaba obuzele.

Ajuns în mijlocul batalionului meu, îmi iau grabnice măsuri şi până se crapă de ziuă, descleştez batalionul şi-l pun în marş în formă de romb. La prânz, opresc cu gândul să înfulecăm ce mai aveam prin raniţe. Dar nu e chip. 16 motociclete, 2 turisme, 1 tun antitanc şi 4 tancuri inamice iau poziţie pe creasta laterală. Ordon oamenilor să stea liniştiţi, ca şi cum nu i-am văzut. Ruşii se opresc şi n-au curaj să deschidă foc.

Pornim mai departe. Bolşevicii se desfăşoară în evantai pe dreapta noastră şi iau din nou poziţie. Coloanele mele îşi văd de drum, cu un ochi la direcţie şi cu unul la inamic.

Ecoul unei bătălii puternice se auzea de departe, în stânga noastră. Dar nu mă puteam desfăşura din cauza terenului.

Stratagema reuşise însă. Văzându-ne neturburaţi, bolşevicii nu ne-au atacat.

Ne apropiem de un sat. Mă pregăteam să-l atac, căci trebuia să dau oamenilor mâncare. Desfăşor un pluton şi trimit o echipă să-mi aducă primarul şi patru cioloveci. Băieţii ne-au făcut o treabă mai bună decât ne aşteptam. În trei ceasuri, ne-au adus: un bou tăiat, 300 kg grâu şi pâine pentru o zi. Eram deci asigurat. Am hotărât că e bine să plec mai departe.

Trebuia să trec o şosea şi printre două sate. Am făcut-o cu groază. Dacă nu aveam oamenii instruiţi, nu reuşeam. (Pentru cine nu ştie ce este un câmp de bătaie, e greu de înţeles ce vreau să spun).

În zare se desprindeau umbrele unei păduri. Grăbim. Ne apropiem de ea şi, la lizieră, încep să organizez o poziţie de apărare.

La un moment dat, desprindem zgomotul unui motor. Trimitem deci o patrulă să ne lămurim. De cealaltă parte se aud focuri de armă. Între timp, mâncarea fusese făcută şi distribuită oamenilor.

Împuşcăturile se înteţesc. Trecem cu toţii la arme. Inamicul venea în val nestăvilit şi căuta să învăluie pădurea.

Dar aici poposiseră urmaşii plăieşilor lui Ştefan Vodă.

Mi-am repezit oamenii într-un iureş care a răzbătut până în înaltul cerului şi am fărâmiţat toată acţiunea inamicului, punându-l pe fugă.[57]

Pe urmă am aflat că în pădure era un înalt comandament şi un aeroport german. Cu trupele de care dispuneau nu ar fi putut face faţă atacului inamic.

De aceea, când, după respingerea atacului şi după ce am organizat cordonul de apărare, m-am prezentat comandantului aeroportului, în timp ce povesteam cum am ajuns în marginea pădurii, d[omnul] general Richthofen a scos din buzunar «Crucea de Fier» cl[asa] I, prinzându-mi-o în dreptul inimii.

Soldaţii mei au căpătat a doua zi haine călduroase, hrană şi asistenţă medicală. Camarazii germani ne priveau cu ochi de prieteni şi ca pe adevăraţi salvatori."

Astfel ne-a povestit, simplu şi sobru, câteva din momentele epopeice trăite de una din unităţile române pe frontul sovietic.

În urma raportului făcut de comandamentul german, Führerul a acordat maiorului Răşcănescu, pentru acţiunea

[57] Este vorba, probabil, de „lupta la baionetă" despre care îşi aduc aminte Dan şi Florin Călinescu din relatările orale ale bunicului lor, dar care nu se mai regăseşte în paginile scrise despre acest episod (vezi prefaţa la acest volum).

sa, şi „Crucea de Cavaler a Ordinului Crucii de Fier", domnia sa fiind cel dintâi ofiţer superior străin căruia i s-a acordat aceasta înaltă distincţiune.

Astfel a fost răsplătită cu promptitudine purtarea vitejească a batalionului nemţean, ai cărui ostaşi, ce au fost propuşi cu toţii la decorare, nu şi-au precupeţit nicio osteneală şi nicio picătură de sânge în lungul şi latul Rusiei, pentru victoria creştinismului.

Locotenent rezervă I. N.

Reporter de război SMP [Serviciul Militar de Propagandă]

Reportaj de război

UN BATALION ROMÂNESC SE STRECOARĂ PRIN LINIILE BOLŞEVICE

O îndrăzneaţă acţiune a maiorului Răşcănescu, Cavaler al „Crucii de Fier"[58]

de dr. **Franz Hempelmann** (corespondent de război)

Pe stepele întinse ale marelui cot al Donului, negura se învolburează ca în fierbere şi lasă prea puţină vizibilitate. Posturile de siguranţă române înaintate cercetează cu încordare şi trag cu urechea la orice zgomot care le vine din ceaţa groasă. Ce-a fost asta? Strigăte şi zornăit de şenile! O clipă tăcere, şi apoi zgomotele se aud din nou, mai clare.

Alarmă! Bolşevicii atacă! Comandantul batalionului de infanterie român a judecat imediat situaţia şi ia calm măsurile de apărare necesare. Maiorul îşi cunoaşte batalionul şi ştie că se poate bizui pe oamenii săi. Iar oamenii au mare încredere în el - doar, de peste un an i-a dus din victorie în victorie în bătăliile din Basarabia! - şi au gloria de a fi printre primele trupe româneşti care au pătruns în Odessa.

Batalionul stă în poziţii defensive pe o colină dominantă. S-a dat alarma. Deodată, din negură, se desprind coloşii cenuşii aşteptaţi, zece tancuri sovietice grele. Imediat după ele, infanteria duşmană. Ordin de tragere! Tunurile antitanc, aruncătoarele grele de grenade, mitralierele şi puştile deschid hora focului. Atacul inamicului este oprit. Roşiii

[58] „Porunca vremii" din 5 februarie 1943.

nu îndrăznesc să înainteze şi se ţin prevăzători la distanţă, văzând că nu e nimic de făcut, se retrag. Atacul s-a sfârşit.

Maiorul raportează aceasta la postul de comandă al regimentului şi află că, într-un alt punct, bolşevicii au pătruns în poziţii şi înaintează în stepă cu puternice forţe de tancuri. Războiul de stepă seamănă cu cel din pustie. Poţi merge kilometri întregi fără să dai de o casă. Dacă ai trecut de primele poziţii, poţi să mai înaintezi 60-80 kilometri fără să găseşti vreo rezistenţă mai însemnată. La postul de comandă al regimentului, se studiază situaţia pe hartă. Hotărârea e luată: după ce se va întuneca, va trebui să se încerce eliberarea de inamic şi ieşirea din încercuire.

Pe ceaţa asta, se întunecă curând după ora 14. Patrulele din sat raportează că, odată cu înserarea, inamicul a mai înaintat cu tancurile. Legătura cu postul de comandă e ţinută neîntrerupt. La câteva ore înainte de miezul nopţii, maiorul dă ordinul de marş. Batalionul se desprinde de inamic şi mărşăluieşte toată noaptea în direcţia calculată cu ajutorul busolei. Pe cer, nicio stea. Fără a se fi întâlnit cu inamicul, batalionul ajunge, către dimineaţă, într-un defileu adânc care pare înadins săpat să protejeze batalionul peste zi. Se iau cu cea mai mare grijă măsurile de siguranţă. Se strânge apoi iarba de stepă şi se aprinde în fundul defileului. Oamenii pot acum să-şi usuce picioarele ude şi ciorapii, pot să-şi dezmorţească mâinile înţepenite şi să-şi fiarbă o mâncare cum dă Dumnezeu.

Ziua trece încet. În sfârşit, soarele piere din nou în ceaţă, spre asfinţit. Gata! Marşul începe din nou. Noaptea asta e amarnic de friguroasă. Dinspre răsărit suflă un

viscol tăios, care zboară în sus zăpada înghețată. Marşul e mai greu. Curând, oamenii sunt istoviți. Dar maiorul îi ține în mână cu o energie de fier. Nu e timp de şovăială... După miezul nopții, un scurt popas, apoi iarăşi înainte. Şi încă o dată zorile cenuşii. Vârful batalionului se furişează cu precauție înainte. În fața batalionului e un sat. Patrula trimisă pentru recunoaştere rămâne mult timp acolo. Ochii cată mereu spre cadranul ceasului. N-ar fi avut când să se întoarcă. Nesiguranța face ca fiecare minut să fie mai lung. În sfârşit, patrula se înapoiază în defileul unde, între timp, oamenii s-au pregătit de luptă!

„Nu sunt duşmani în sat!"

O grupă intră în sat şi aranjează cu starostele pentru ceva mâncare: porci, murături, mălai... Bucătăria se face la repezeală în defileu şi trupurile se înviorează. Apoi marşul continuă. Deodată, avangarda dă de un camion greu sovietic. După un foc scurt, echipajul e făcut praf, iar încărcătura - muniție, carburanți şi altele - e distrusă.

Atenția trebuie acum dublată. În depărtare, se zăreşte o coloană. Dar bolşevicii nu cutează să angajeze lupta. Încet, încet, se face amiază. Batalionul înaintează în formațiune de luptă pe stepa ninsă. Numai dacă n-ar mai sufla blestematul de crivăț! Deodată, sus, un avion. Asta mai lipsea! Să fie vreun aparat sovietic pornit în recunoaştere? Toți privesc cu încordare către pasărea care, după câte se pare, a descoperit batalionul. „E românesc!" Nimeni nu ştie cine a strigat îmbucurătoarea veste.

„Aruncați o rachetă!" Aviatorul răspunde şi el cu o semnalizare luminoasă, apoi pleacă. Întâlnirea dă oameni-

lor din nou curaj. Maiorul merge mai departe. După două ore, avionul de recunoaştere ne întâmpină iarăşi. Se roteşte de câteva ori pe deasupra unităţii şi pleacă din nou. E limpede - vrea să indice batalionului direcţia. A pierit din nou. Marşul continuă în direcţia arătată, care se potriveşte cu cea calculată pe busolă.

Şi iarăşi, puţin după ora 14, se întunecă. Au ajuns într-o pădurice. Maiorul ia măsuri de siguranţă şi pune să se cutreiere pădurea, pentru a se feri de surprize. Zgomot de motoare! Ce e asta? E trimisă o patrulă. Se înapoiază şi raportează că a dat de un aerodrom german.

Trecerea a izbutit!

Maiorul se anunţă imediat generalului de aviaţie german şi raportează că a trecut cu batalionul său prin liniile bolşevice, având armamentul complet şi capacitatea deplină de luptă.

Misiunea a fost împlinită. Maiorul, care se numeşte Răşcănescu, este decorat de Führer cu „Crucea de Fier", clasa I, pentru actul de curaj eroic săvârşit cu batalionul său, iar câteva zile mai târziu, primeşte şi „Crucea de Cavaler la Crucea de Fier". Este o recunoaştere pentru dârzenia şi voinţa neînfrântă de a face totul pentru a ieşi cu batalionul său, întreg, din încercuire. (ESS. P. K.)

ORDINUL DE ZI NR. 64 AL COMANDANTULUI ARMATEI 3, GENERALUL PETRE DUMITRESCU, PRIN CARE SE CITEAZĂ FAPTA MAIORULUI GHEORGHE RĂŞCĂNESCU

Comandamentul Armatei 3, Stat Major
Secţia I, Biroul A

Ordin de zi nr. 64 din 11 ianuarie 1943[59]

În timpul luptelor ce au avut loc pe frontul Donului în zilele de 19-28 noiembrie 1942, maiorul Răşcănescu, comandantul Batalionului 1/Regimentul 15 Dorobanţi a dovedit un excepţional spirit de sacrificiu şi eroism în următoarele împrejurări:

A respins cu înverşunată bravură toate atacurile inamice care urmăreau ruperea cercului forţelor generalului Lascăr, organizând şi conducând operaţiunile unui sector din încercuire în jurul satului Golovski. În noaptea de 22-23 noiembrie 1942 a rupt la ordin frontul inamic, atacând cu neînfrântă voinţă şi bravură. A trecut cu batalionul său prin dispozitivul inamic, străbătând prin marşuri de noapte şi urmate ziua de repetate lupte dârze peste 140 km, până la ajungerea pe noul front. Printr-o bravură exemplară şi o disciplină de admirat, a izbutit să aducă unitatea sa şi toate elementele izolate pe care le-a grupat în jurul său cu totalitatea armamentului automat.

[59] Petre Otu, *De o vârstă cu Independenţa. De la Regimentul 15 „Războieni" la Brigada 15 mecanizată „Podu Înalt"*, Editura Militară, Bucureşti, 2012, p. 186.

În tot timpul acestor acțiuni, maiorul Gheorghe Răşcănescu a dovedit calități excepționale de comandant brav şi destoinic.

Pentru patriotismul, bravura şi sacrificiul de care a dat dovadă şi pentru faptele sale eroice ce cinstesc pe ofițer

ORDON

Citarea prin ordin pe Armata 3 a maiorului RĂŞCĂNESCU GHEORGHE împreună cu toți ofițerii, subofițerii şi trupa Batalionului 1/Regimentul 15 Dorobanți.

Prezentul ordin de zi va fi adus la cunoştința tuturor ostaşilor Armatei 3.

Comandantul Armatei 3
General de armată **Petre Dumitrescu**

MIHAI I
Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională,
Rege al României

La toţi de faţă şi viitori, sănătate!

Dorind a răsplăti meritele Maiorului RĂŞCĂNESCU GHEORGHE, din Regimentul 15 Dorobanţi, pentru priceperea cu care a organizat şi condus apărarea unui sector din încercuire, în jurul satului Golowschi [Golovski], respingând cu înverşunată bravură atacurile inamice care urmăreau ruperea cercului forţelor generalului Lascăr.

A rupt la ordin frontul inamic în noaptea de 22/23 noiembrie 1942, atacând cu neînfrântă voinţă şi bravură. A condus batalionul său prin dispozitivul inamic, străbătând prin marşuri de noapte şi lupte dârze peste 140 km, până la ajungerea pe noul front amic.

Noi îi conferim Ordinul militar „MIHAI VITEAZUL" clasa a III-a.

Drept care îi dăm acest brevet subscris de noi şi învestit cu regescul nostru sigiliu.

MIHAI R.

Antonescu
Mareşal al României
şi Conducătorul Statului

Ministrul Apărării Naţionale
General de C.A. /ss/ **Pantazi**

I.D. Nr. 905
Brevet Nr. 733
M.Of.Nr. 107 din 16.V.1943

PROPUNERE (revenire)
pentru decorare cu „Ordinul Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade în războiul antifascist, făcută în anul 1944 colonelului în rezervă Răşcănescu Gheorghe

Subsemnatul Nistor C. Constantin, general-maior în retragere, domiciliat în Bucureşti, strada Ştefan Mihăileanu 26, în calitate de fost comandant al Diviziei 1 Blindate şi Inspector al trupelor motomecanizate, am făcut în anul 1944 o propunere la decorarea cu ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade colonelului în rezervă Răşcănescu Gheorghe, comandantul unui detaşament motomecanizat de voluntari, pentru faptele de arme săvârşite în războiul antifascist (1944). Ofiţerul raportează că nici până astăzi nu i s-a conferit decoraţia pe *drept meritată* [subl. în text].

Prin Hotărârea Consiliului de Miniştri cu privire la constituirea Comitetului Naţional al Veteranilor din Războiul Antifascist, se conferă insigna de veteran din războiul antifascist tuturor celor care au luptat în acest război; deci, încă o expresie a stimei şi preţuirii pe care o poartă Partidul Muncitoresc Român şi Guvernul RPR luptătorilor din acest război.

Îmi fac o datorie de conştiinţă ca din nou să revin cu propunerea făcută la timp – în anul 1944 – pentru decorarea colonelului în rezervă Răşcănescu Gheorghe cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade sau cu altă decoraţie echivalentă cu acest ordin, pentru faptele de arme săvârşite pe câmpul de luptă în războiul antifascist.

În primele zile după 23 august 1944, colonelul în rezervă Răşcănescu Gheorghe - pe atunci ajutor administrativ al Regimentului 3 Vânători Motorizat din Divizia 1 Blindată - a organizat din *proprie iniţiativă* [subl. în text] un detaşament blindat de voluntari, cu un efectiv de 25 ofiţeri, 36 subofiţeri şi 657 grade inferioare.

Ofiţerii şi trupa acestui detaşament au cerut permisiunea de a lupta contra hitleriştilor, alături de armata sovietică; cererea a fost făcută din proprie iniţiativă, ceea ce a impresionat comandamentul sovietic.

Detaşamentul blindat a fost pus sub ordinele Corpului 24 Gardă sovietic, împreună cu Divizia 103 Munte română, cu care a cooperat în lupte, începând din valea Trotuşului - peste Carpaţii răsăriteni până în valea Mureşului (SE Reghin).

Trecerea Carpaţilor Răsăriteni s-a făcut în condiţiuni extreme de grele, prilejuind detaşamentului o serie de lupte, care au stârnit admiraţia trupelor şi comandamentului sovietic. Traversarea acestor munţi pe valea Trotuşului - pe la Ghimeş - era barată şi apărată de trupe motomecanizate hitleriste; încercările unităţilor sovietice de a rupe apărarea duşmană au rămas zadarnice.

Atunci, col[olonelul] Răşcănescu Gheorghe, comandantul Detaşamentului Blindat, primeşte misiunea de a trece la atac direct peste munţi, pentru a întoarce pe la sud apărarea hitleriştilor din defileul Trotuşului (trecătoarea Ghimeş). Potecile înguste prin care se putea trece peste munţi, precum şi înălţimile succesive ce trebuiau cucerite erau apărate de trupe hitleriste din Divizia 23 Blindată germană, bine ascunse şi dotate cu armament puternic şi numeros.

Învingând toate greutățile naturale ale terenului, creându-şi drum cu toporul prin văi şi păduri neumblate pentru trecerea tancurilor şi maşinilor, zdrobind rezistențele inamicului din calea lor, ostaşii români au trecut cu tancurile prin locuri greu accesibile chiar cu piciorul.

Luptele date în intervalul de la 3-7 septembrie 1944 pentru cucerirea înălțimilor 1159, 1111 (Kapotnapataka [?]), 1439, 1518 şi a localităților Lunca de Sus şi de Jos vor rămâne în memoria celor care supraviețuiesc şi în istoricul acestui brav detaşament.

Pentru cucerirea raionului şi localității Frumoasa s-au dat lupte sângeroase, până la grenadă şi baionetă, între unitățile detaşamentului şi trupele hitleriste care rezistau cu înverşunare. După patru zile de atacuri repetate, colonelul Răşcănescu Gheorghe pătrunde în ziua de 11 septembrie în fruntea unei companii de tancuri în satul Frumoasa unde creează panică; duşmanul se retrage în grabă spre Vest, urmărit de unitățile detaşamentului, lăsând în mâinile lor întregul armament, tancuri şi autovehicule, precum şi 72 prizonieri.

Cele nouă zile de lupte (3-11 septembrie 1944) duse în condițiuni supraomeneşti au costat detaşamentul: un căpitan mort şi doi sublocot[enenți] răniți; 15 trupă morți şi 68 răniți + 3 tancuri scoase din luptă; pierderile pricinuite duşmanului au fost mult mai mari.

Prin cucerirea localității Frumoasa, apărarea Diviziei 23 Blindate germană a fost întoarsă, silind-o la retragere, iar şoseaua şi CF Ghimeş-Miercurea Ciuc eliberate, deschizând astfel drumul trupelor motomecanizate sovietice să debuşeze în Valea Oltului.

Acţiunile detaşamentului au fost sprijinite şi ajutate de către Divizia 103 Munte română care opera la stânga sa.

În continuare, după ocuparea localităţilor Ciceu, Racu şi Mihăileni, Detaşamentul Blindat trece le urmărirea inamicului pe direcţia Voslab [probabil, Voşlăbeni]-Praid, ducând lupte pentru aruncarea lui la vest de munţii Harghitei până la sud-est Reghin.

Fiind trimis de Marele Stat Major român pentru aducerea acestui detaşament la Armata 4 română, pe Mureş, şi apoi în interior, pentru refacere, am găsit detaşamentul în zona Dămieni-Hodoşa (SE Reghin) în dispozitivul de atac al Diviziei 81 Gardă sovietice, unde fusese repartizat, sub comanda colonelul Răşcănescu Gheorghe.

Operaţiunile Detaşamentului Blindat român au stârnit admiraţia generalilor sovietici; ele au fost citate în comunicatele comandamentului suprem sovietic.

La plecarea detaşamentului, comandantul Corpului 24 [Infanterie de] Gardă sovietic - generalul [A.A.] Bogdanov[60] - a felicitat în faţa noastră pe ostaşii acestei glorioase unităţi, în frunte cu colonelul Răşcănescu Gheorghe, pentru bravura cu care au luptat alături de trupele sovietice şi i-a propus la decoraţii.

În concluzie [subl. în text], iniţiatorul, organizatorul şi conducătorul în lupte al acestui brav detaşament a fost colonelul în rezervă Răşcănescu Gheorghe.

Pentru faptele de arme excepţionale săvârşite pe câmpul de luptă, pentru iniţiativa avută la timpul oportun

[60] Generalul A.A. Bogdanov era comandantul trupelor blindate şi motomecanizate ale Armatei 7 de Gardă sovietice. Comandantul Corpului 24 Armată de Gardă era generalul P.P. Avdeenko.

după 23 august 1944, pentru modul strălucit cum a ştiut să execute toate misiunile ce i s-au încredinţat de comandamentele sovietice, colonelul în rezervă Răşcănescu Gheorghe *merită cu prisosinţă* [subl. în text] a i se conferi Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade sau o altă decoraţie de război echivalentă celei de mai sus.

Cunosc pe colonelul în rezervă Răşcănescu Gheorghe încă de când era sublocotenent în Regimentul „Războieni" nr. 15, unde făceam şi eu serviciul; apoi, din 1943, când l-am avut sub ordine în Divizia 1 Blindată. Ofiţer foarte muncitor, capabil, cu multă grijă pentru ostaşii săi, stăpânit de înalte sentimente patriotice.

Este fiu de ţăran sărac, ataşat clasei muncitoare.

General-maior în retragere [**Constantin Nistor**]

Bucureşti
15 iunie 1964

MINISTERUL DE RĂZBOI
Inspectoratul Motomecanizării
Stat Major Bir[oul] Adj[utantură]

PROPUNERE DE ÎNAINTARE
la gradul de colonel, conform ordinului general 45/1945 pct. D, a l[oco]t[enent]-colonelului Răşcănescu Gheorghe

- Arma infanteriei.
- Nr. anuar: 592
- Vechimea în grad: 20.III.1943.
- Stagiul pe front:

22.VI.1941–9.XI.1941, comandantul Batalionului 1 din R[egimentul] 15 Dorob[anţi]

15.VIII.42 - 14.I.1943, comandantul Batalionului 1 din R[egimentul] 15 Dorob[anţi]

1.IV.1944 - 25.XI.1944, comand[ant de] batal[ion] şi detaş[ament] blindat în campania din Moldova şi Ardeal

Total = 521 zile.

Decoraţii

- „Coroana României" cl[asa a] IV-a cu spade şi panglică de Virtutea Militară în gradul de ofiţer.
- „Crucea de Fier" cl[asa] I
- Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier".
- Ordinul „Mihai Viteazul" cl[asa a] III-a.

Activitatea de război

De la 22.VI.1941 la 9.XI.1941, maiorul Răşcănescu Gheorghe a fost comandantul Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanţi.

La 15 iulie 1941, batalionul său a ocupat Moghilevul. În acțiunile din 26-29 iulie, maiorul Răşcănescu s-a comportat foarte bine în atacul şi curățirea pădurii N Pavlovka. Batalionul 1 fiind în linia I, reuşeşte printr-o înaintare îndrăzneață să învăluiască atât satul cât şi pădurea pe la sud.

La 16.X.1941, batalionul său intră cel dintâi în Odessa, punând stăpânire pe gara de mărfuri, apoi intră în oraş şi pătrunde până în port, unde face numeroşi prizonieri.

Ofițerul a dat dovadă de eroism, curaj, sfidare de moarte, pricepere şi tact.

A fost decorat cu Ordinul „Coroana României" clasa [a] IV-a cu spade şi panglică de Virtute Militară.

De la 15.VIII.1942, regimentul se deplasează cu trenul pe frontul de est.

La 23.IX, maiorul Răşcănescu a luat parte la atacul satului Raspopinskaia, ajungând până la Don.

Pentru faptele de arme săvârşite, ofițerul a fost decorat cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul" cl[asa a] III-a şi avansat excepțional la gradul de l[ocotenent]-colonel.

În campania din Moldova (1944), a comandat de asemenea batalion motorizat şi detaşament motomecanizat.

În ziua de 25 august, l[ocotenent]-colonelul Răşcănescu Gheorghe a luat din proprie inițiativă comanda unui detaşament motomecanizat din Divizia 1 Blindată şi, din zona Tazlău (Neamț), trece alături de trupele sovietice în Ardeal şi luptă în cadrul Armatei 7 sovietice până la Mureş.

Se distinge în special la forțarea trecătorii Ghimeş şi în luptele de la Frumoasa, Racu, Hodoşa, Sărata etc., unde

a fost felicitat de comandantul corpului blindat sovietic[61], generalul Bogdanov, şi propus la decorare sovietică.

L[ocotenent]-colonelul Răşcănescu Gheorghe este adevăratul ofiţer de război. A dovedit cu prisosinţă şi în interior şi pe câmpul de luptă că poate comanda în condiţiuni optime regiment motorizat sau blindat.

Ofiţer excepţional.

Are stagiu la front la comandă

A fost propus la decorare cu Ordinul militar „Mihai Viteazul" [clasa a III-a] cu spade pentru faptele de arme săvârşite pe Vest (Ardeal).

Faţă de faptele de arme săvârşite pe câmpul de luptă având în vedere întreaga sa activitate şi dovezile de capacitate excelente, l[ocotenent]-colonelul Răşcănescu Gheorghe intră în prevederile ordinului general Nr. 45/1945 pct. 1 şi merită a fi avansat la gradul de colonel în mod excepţional.

INSPECTORUL MOTOMECANIZĂRII
General **C[onstantin] Nistor**

[61] De fapt, al trupelor blindate şi motomecanizate ale Armatei 7 de Gardă sovietice.

AUTOBIOGRAFIE APARȚINÂND COLONELULUI [ÎN] REZERVĂ RĂȘCĂNESCU VASILE GHEORGHE[62]

1. Născut la 28.I.1900, în comuna Crăcăoani, județul Neamț; român, ortodox.

Părinții mei, agricultori, Vasile și Ecaterina, morți 1941, 1943.

Frați și surori: Vasile, Mihai, Maria, Tăsica, Eleonora și Aneta.

Ocupația subsemnatului: până la 23 august, ofițer activ în armata română, și după 23 august 1944, ofițer activ, apoi pensionar, ocupându-mă cu agricultura.

[**Frați, surori**]

Vasile, de ani 43, locuiește în comuna Crăcăoani, județul Neamț; se ocupă cu agricultură și morărit, înainte și după 23 august 1944.

Mihai, de ani 41, locuiește în București, strada [Barbu] Mumuleanu nr. 5, funcționar la contabilitate la fosta Societate Titan-Nădrag-Călan. Înainte de 23 august a fost tot la această societate. Prizonier în Rusia, ca ofițer, cu gradul de sublocotenent. După 23 august, este tot la societatea de mai sus încadrat.

Maria, de ani 55, căsătorită cu plutonierul-major Borș Dumitru, pensionar, și locuiește în comuna Crăcăoani, județul Neamț. Ocupația în tot timpul: casnică.

[62] Din memoriul de ofițer al lui Gheorghe Răşcănescu, reconstituit pe bază de declarații proprii și referințe în 1951.

Tăsica, de ani 53, căsătorită cu brigadierul silvic pensionar Arsinoaia Neculai, şi locuieşte în comuna Crăcăoani, judeţul Neamţ. Tot timpul, casnică.

Eleonora, de ani 49, văduvă prin deces; fostă căsătorită cu plutonier-major Hulpoi Ioan, pensionar, şi locuieşte în Piatra Neamţ, str. Gheorghe Asachi nr. 9. Tot timpul casnică, iar acuma se ocupă şi cu agricultura.

Aneta, de ani 43, recăsătorită cu subinginerul Mihai Tăbăcaru şi locuia în comuna Paringa [? probabil, Parincea], judeţul Bacău. Acuma nu ştiu unde mai sunt. Nu am contact cu ei. Ocupaţia: tot timpul, casnică.

Nu am nicio rudă în străinătate.

2. **Situaţia familială**

Soţia, *Maria*, fostă Maria Cristea Iosub, de ani 45, cu ocupaţia casnică. Astăzi, lucrează cu mine, în satul Viforâta, unde locuim.

Tatăl soţiei, *Cristea Iosub*, în etate de 76 de ani. Până la 23 august 1944, a fost funcţionar la Fabrica [de Mucava şi Hârtie „Gustav] Aicler["][63], în Piatra Neamţ, şi agricultor, iar după 23 august se ocupă cu agricultura. Locuieşte în Piatra Neamţ, str. Bistriţei nr. 35.

Mama soţiei este moartă.

Fraţii soţiei:

Neculai, inginer, de 48 de ani, locuieşte în Bucureşti, str. [Constantin] Bosianu [nr.] 43. Ocupaţia înainte de 23 august: a fost inginer la Primăria oraşului Piatra Neamţ. Acuma lucrează la Ministerul Construcţiilor, ca director.

[63] După 1948, „Comuna din Paris" (http://imagoromaniae.ro/imagini/piatra-neam%C5%A3-fabrica-de-h%C3%A2rtie-%C5%9Fi-mucava-ro-2.html)

Ion, de 41 de ani, locuieşte în Piatra Neamţ, str. Bistriţei nr. 33. Înainte de 23 august se ocupa cu agricultura şi acum este muncitor.

Surorile soţiei:

Adela, de 50 de ani, căsătorită cu Gh. Onofrei, locuieşte în Roman, str. Titulescu nr. 4. Ocupaţia: tot timpul casnică.

Sanda, de 43 de ani, căsătorită cu maiorul în rezervă Todicescu Gheorghe, locuieşte în Piatra Neamţ, str. Bistriţei nr. 35. Tot timpul casnică.

3. Până în anul 1920/X.23, am urmat cursul la Liceul „Petru Rareş" din Piatra Neamţ. Ulterior, am intrat la Şcoala Pregătitoare de Ofiţeri de Infanterie [de la] Sibiu, prin examen.

Independent nu am lucrat.

4. **Studii civile**. Şase clase de liceu. Nu am terminat liceul fiindcă nu aveam resurse – fraţi mulţi – şi că s-a primit în şcoala militară cu şase clase de liceu. Clasele de mai sus le-am făcut la Liceul „Petru Rareş" din oraşul Piatra Neamţ.

5. Înainte de al Doilea Război Mondial, am fost ofiţer activ la Regimentul 15 Dorobanţi, în Piatra Neamţ, iar în timpul celui de-al Doilea Război Mondial am fost tot timpul comandant de batalion în Regimentul 15 Dorobanţi; [apoi], comandant batalion la [Regimentul] 3 Vânători Moto, ajutor [administrativ] la [Regimentul] 3 Vânători Moto, director Arsenal [Lăculeţe].

6. N-am făcut parte din grupări [ale] P[artidului] M[uncitoresc] R[omân], U[niunii] T[ineretului] M[uncitoresc]. După ce am ieşit din armată, m-am înscris în partidul F[rontul] P[lugarilor], carnet de membru nr. 104036.

7. N-am luat parte la **grupări antipartinice**.

8. În **armată** am intrat la 23.X.1920, fiind admis prin examen dat la Sibiu, pentru a urma Şcoala Militară pregătitoare ofiţeri activi de infanterie. Cursul l-am urmat doi ani, apoi, la absolvirea şcolii, am fost repartizat la Regimentul 15 Dorobanţi.

Serviciul în armată l-am făcut la următoarele unităţi:

- La Regimentul 15 Dorobanţi din Piatra Neamţ, începând din anul 1922, VIII, ziua 1, ca ofiţer subaltern.

- La Liceul Militar Cernăuţi, 1.V.1928, ca ofiţer subaltern.

- La Regimentul 15 Dorobanţi din Piatra Neamţ, 1.VII.1928, ca ofiţer subaltern.

- La Şcoala Militară Ofiţeri de Infanterie, 1.X.1935, ofiţer cu tragerea.

- La Regimentul 15 Dorobanţi Piatra Neamţ, la 1.IV.1936, comandant Compania [de] Specialităţi şi comandant de batalion.

- La Regimentul 3 Vânători Motorizat, 9.VIII.1943, comandant de batalion şi ajutor şef de corp; comandant de detaşament mecanizat în oraşul Târgovişte.

- La Regimentul Centrului de Instrucţie Motomecanizat, ca ajutor, la 28.XI.1944.

- La Arsenalul Motomecanizat Lăculeţe, la 15.II.1945, ca director.

- La 11 august 1946, conform ordinului general 4058, am fost şters din controale şi vărsat la Cercul Teritorial Dâmboviţa.

Campanii:

a) La Est am fost cu Regimentul 15 Dorobanți, având gradul de maior, comandant de batalion.

- De la 22.VI la 16.X.1941, am luat parte la campania din Transnistria.

- De la 15.VIII[.1942] la 15.II.1943, am luat parte la campania de la Don.

- De la 1.IV la 7.X[.1944], am luat parte în campania din Moldova şi Ardeal, în calitate de comandant de batalion motorizat şi ajutor administrativ al Regimentului 3 Vânători Moto şi, ulterior, comandant de detaşament motomecanizat.

b) La Vest: în Moldova şi Ardeal am fost cu Regimentul 3 Vânători Motorizat. În Ardeal am organizat un detaşament din proprie iniţiativă şi voluntar am luptat alături de trupele ruse; când am ajuns la Mureş, a ştiut [şi] Marele Stat Major român.

Lupte la care am luat parte:

La Est: Moghilev, Pavlovka, Balta, Petrovka, Dalnik, Odessa, cota 131 Raspopinskaia.

La Vest: am luptat în cadrul Armatei 7 [de Gardă] ruse, la dispoziţia generalului Bogdanov, începând din Buhuşi şi până în Mureş. Lupte reuşite: Ghimeş, Frumoasa, Racu, Hodoşa etc.

Se notează că Marele Stat Major român a aflat de acest detaşament după ce am raportat prin comandamentul rus, când am ajuns în Mureş. Când a venit inspectorul Motomecanizării, generalul [Constantin] Nistor, i s-a comunicat de generalul Bogdanov, rus, că detaşamentul s-a purtat ex-

celent şi să ceară prin Marele Stat Major român felul cum s-a comportat.

Recompense:

Româneşti:

a) „Coroana României" clasa a IV-a cu spade şi panglică de Virtute Militară.

b) Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, Î[nalt] D[ecret] 905/1943.

c) Diferite ordine de zi pe divizie, corp şi armată.

d) propus la [Ordinul] „Mihai Viteazul" cu spade.

Străine:

- Ordinul „Crucii de Fier" clasa I, la 26.XI.1942.

- Ordinul „[Crucea] de Cavaler a Crucii de Fier", la 7 XII 1942, HQu [?]

- Propus de către tovarăşul general Bogdanov, Armata 7 [de Gardă] rusă, la decoraţia [Ordinul] „Suvorov"

Motivele acordării recompenselor:

- „Coroana României" este dată la 5 august 1941, fiindcă printr-o mişcare de întoarcere pe la est, a reuşit să fugărească inamicul ce ocupa satul Petrovka.

- [Ordinul] „Mihai Viteazul": la ordin, am rupt frontul inamic în noaptea de 22/23 noiembrie 1942 şi am condus batalionul în formaţie, înaintând prin dispozitivul inamic. străbătând prin marşuri de noapte (trei nopţi şi o zi[64]) peste 140 de kilometri până a ajunge pe un front amic.

- Propunerea la [Ordinul] „Mihai Viteazul" cu spade este în urma luptelor executate în Ardeal, enumerate mai sus. Trecând la pensie, nu m-am mai ocupat de rezultat.

[64] Aşa în text.

– Propunerea de decorație rusă a fost făcută de tovarășul general Bogdanov, comandantul blindatelor pe lângă Armata 7 [de Gardă] rusă, în urma luptelor din Ardeal enumerate mai sus.

N-am fost rănit, numai operat de apendicită în 1943, având concediu medical 30 de zile.

9. **Studii militare**

a) Şcoala Pregătitoare de Ofițeri de Infanterie Sibiu, doi ani, începând de la 23.X.1920.

b) Şcoala Specială [de Infanterie], 1.XI.1925-28.IX.1926, executată la Sibiu şi Sfântu Gheorghe.

c) Şcoala de Gaze nr. 808, din anul 1926, octombrie 1928.

d) examenul la gradul de maior în 1940, octombrie 31.

10. Nu am fost în străinătate. Citesc franțuzeşte şi traduc cu ajutorul dicționarului.

11. Nu am fost judecat de instanțe civile şi militare.

12. Partidul Muncitoresc Român recomandă muncă pentru mărirea producție şi înfăptuirea planului cincinal. Eu am înțeles ca, împreună cu soția, să muncim efectiv la pământul ce îl am în comuna Viforâta pentru a fi în spiritul timpului. Mă supun şi execut toate ordinele ce vin prin Sfatul Popular Aninoasa. Am dat cotele de cereale ce am fost obligat.

Colonel în rezervă
Răşcănescu Gheorghe,
pensionar

7 IV 1951

R[epublica P[opulară] R[omână]
Tribunalul Militar Bucureşti

Prin decizia Nr.22180, din 25.08.1959, Trib[unalul] Militar al Reg[iunii] 2 Milit[are] Bucureşti, s-a respins recursul inculpatului, cu 50 lei cheltuieli de judecată.

Respinge ca tardiv recursul părții civile BRPR.

p. Funcționar principal
/ss/ indescifrabil

EXTRAS DIN HOTĂRÂREA PENALĂ
Nr. 493 din 9 mai 1959
TRIBUNALUL, în numele Poporului,
Hotărăşte:

Cu unanimitate de voturi, făcând aplicațiunea art. 209, pct.lit. s, al. penultim C.P., art. 463 şi 304 C.J.M.

Condamnă pe civ. Răşcănescu Gheorghe, născut în anul 1900, luna ianuarie, ziua 28, în comuna Crăcăoani, Raionul Piatra Neamț, Regiunea Bacău, fiul lui Vasile şi al Ecaterina, de profesie fost colonel - pensionar, domiciliat în comuna Aninoasa, satul Viforâta, Raionul Târgovişte, Regiunea Ploieşti, la 10 (zece) ani muncă silnică şi 10 (zece) ani degradare civică, pentru crime de uneltire contra ordinei sociale, prin agitație, prin schimbare de calificare, conform art. 292 C.J.M din crimă de uneltire contra ordinei sociale, p.p. de art. 209, pct.1 c.p.

Îi compută detenție preventivă de la 30 iulie 1958.

Îl obligă la 900 (nouă sute) lei cheltuieli de judecată.

În baza art. 25, pct. 6, C.P., i se aplică confiscarea totală a averii personale.

În baza art. 456, C.J.M. i se aplică degradarea militară.

Îl obligă să plătească statului sume de lei ... [aşa în text] civile.

Îl obligă să plătească statului suma de lei ... [aşa în text] cheltuieli de judecată.

Asupra corpurilor delicte dispune ... [aşa în text]

Se socoteşte detenția preventivă de la ... [aşa în text] zile de la comunicare.

Cu drept de recurs în termen de ... [aşa în text] zile de la comunicare.

Dată şi citită în şedința publică, astăzi 09 mai 1959.

Preşedinte
/ss/ C[ă]p[i]t[an] just[iție] Sitaru Valeriu
Secretar
/ss/ Nicolaescu Daniel

Asesori populari:
/ss/ Maior Apostol Ion
/ss/ Căpitan Vîrzaru Dumitru

Dosar Nr. 5612/1959
TRIBUNALUL POPULAR
AL RAIONULUI TÂRGOVIŞTE

PROCES-VERBAL
Astăzi, 7 octombrie 1959

Subsemnatul Constantin Spătaru, executor judecătoresc al Tribunalului Popular al Raionului Târgovişte, şi Ionescu Niculae, delegat al sfatului popular al comunei Aninoasa.

Având în vedere adresa Tribunalului Militar Bucureşti nr. 886/959 prin care ne trimite spre executare sentința penală nr. 493/959 a acelui Tribunal prin care s-a dispus confiscarea totală a averii condamnatului Răşcănescu Gheorghe din comuna Aninoasa, Raionul Târgovişte.

Având în vedere că sentința de mai sus este definitivă şi executorie. Astăzi, data de mai sus, ne-am prezentat la fostul domiciliu al condamnatului de mai sus, unde am găsit prezentă pe Maria Răşcănescu, soția condamnatului, căreia i-am făcut cunoscute calitatea şi scopul venirii noastre şi care declara că altă avere nu mai are soțul condamnat, iar averea imobilă sechestrată prin procesul verbal din 22 octombrie 1958 îi aparține în întregime declarantei soții, în baza actului de cumpărare autentificat de fostul Tribunal Dâmbovița şi transcris de acelaşi Tribunal sub nr. 2598/946, iar vaca este cumpărată în comun cu soțul condamnat, şi cere să fie scoase de la confiscare aceste bunuri proprii.

Văzând procesul verbal de sechestru asigurator de mai sus.

Văzând şi dispoz. art. 29 şi 30 din Decretul 417/958.

Am declarat confiscată şi trecută în patrimoniu statului averea prevăzută în procesul verbal de sechestru asigurator de mai sus, după cum urmează.

1. Un pardesiu stofă cakii [sic!]
2. Un costum haine stofă gri
3. Una pereche pantofi culoare maro, noi.
4. Jumătate din casa compusă din trei camere şi antreu, şi anume partea dinspre apus a casei, împreună cu jumătate din terenul plantat cu vie şi pomi, în suprafaţă de un pogon şi una mie două sute cincizeci m.p. din totalul terenului de 2½ pogoane teren.

Bunurile imobile, deşi din actul de vânzare cumpărare de mai sus ataşat în copie la dosar rezultă că sunt cumpărate de soţia condamnatului, anume Maria col[onel] Răşcănescu, totuşi prin aplicarea art. 30 Codul Familiei am împărţit bunurile în două şi am declarat confiscată partea cuvenită soţului condamnat.

5. Una vacă, la păr neagră, de circa 12 ani.

Am lăsat soţiei condamnatului un viţel, ce a fost trecut în procesul verbal, pentru hrana sa.

În ceea ce priveşte paltonul de la punctul 1, custodia ne prezintă una notă din care rezultă că a fost predat pentru a se îmbrăca condamnatul, declarând că l-a predat unui soldat de la securitate, iar pantofii negri de asemeni au fost trimişi condamnatului.

La încheierea prezentului proces-verbal, soţia condamnatului ne prezintă o copie după actul dotal autentificat de Tribunalul Neamţ sub nr. 1878/924 şi declară că bunurile

imobile de mai sus sunt cumpărate cu banii săi personali proveniți din actul dotal de mai sus, şi dacă totuşi nu se poate excepta de la confiscare, a înțeles să predea din teren statului via şi 12 prăjini arabil, ca să rămână bună stăpână pe rest, adică casa şi pomi.

Bunurile confiscate de mai sus s-au dat în primirea Sfatului Popular al comunei Aninoasa prin delegatul său de mai sus, anume Ionescu Nicula, care semnează de primirea acestor bunuri.

Drept care am dresat prezentul proces verbal în patru exemplare, lăsând soției condamnatului un exemplar şi Sfatului Popular un exemplar.

Am predat

Executor Judecătoresc /ss/ **C. Spătaru**

Am primit

Delegat Sfat Pop[ular] /ss/ **Ionescu Niculae**

Soția condamnatului

/ss/ **Răşcănescu Maria**

Tribunalul popular al Raionului Târgovişte,

Regiunea Ploieşti

Prezenta copie fiind conformă cu originalul aflat în dosarul acestui Tribunal nr. 5612/1959, se atestă de noi.

Secretar [indescifrabil]

MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE RPR
SECTORUL PENSII

DECIZIE
Nr. 9643 din 04.02.1961

Ținând seama că din actele aflate la dosarul nr. 48694 aparținând colonelului în rezervă Răşcănescu V. Gheorghe, domiciliat în Târgovişte, str. Maior Breziceanu nr. 3, Raion Târgovişte, Regiunea Ploieşti, se constată că, prin hotărârea penală nr. 493 din 09 mai 1959, dată de Tribunalul Militar Bucureşti, sus-numitul a fost condamnat la 10 ani muncă silnică şi 10 ani degradare civică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale prin agitație, prevăzute de art. 209 pct. 1 C.P.

În conformitate cu dispozițiunile art. din decretul 360/1949 şi art. 132 litera „b" din regulamentul de aplicarea decretului 293/1959[65], pensionarul a pierdut dreptul la pensie cu începere de la 01.08.1958.

Pentru aceste motive, decid:

Se anulează decizia de pensie nr. 48694 din 06.02.1953 pe data de 01.08.1958 privind pe col[onelul] [în] rez[ervă] Răşcănescu V. Gheorghe, care a pierdut dreptul la pensie.

Cu drept de contestație la Comisia de contestații, în termen de 3 luni de la primirea deciziei.

ŞEFUL SECTORULUI PENSII /indescifrabil/
ŞEFUL SECȚIEI /indescifrabil/

[65] Decretul nr. 293/1959 privind reglementarea drepturilor de pensie ce se acordă ofițerilor şi subofițerilor

MEMORIU

Subsemnatul RĂŞCĂNESCU V. GHEORGHE, fost colonel în rezervă, provenit din activitate, comandant de detaşamente motorizate pe frontul de vest, decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, cu „Crucea de Fier" clasa I, cu Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier", propus la Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade şi la o mare decoraţie sovietică, astăzi domiciliat în oraşul Târgovişte, str. Maior Breziceanu nr. 3.

Supun cunoştinţei dv. cele de mai jos, în credinţa că sunteţi singurul care mă puteţi ajuta să mi se facă dreptate:

Un militar, când primeşte un ordin, îl execută şi apoi raportează.

Am executat pedeapsa şi m-am gândit că nu am nimănui cui să raportez decât dumneavoastră, un vechi militar şi cu un post de înaltă răspundere în Republica Populară Română.

Născut în comuna Crăcăoani, judeţul Neamţ, în anul 1900, 28.I, din ţărani săraci agricultori.

Am fost opt copii, dintre care eu am învăţat cu mari greutăţi şase clase la Liceul „Petru Rareş" din Piatra Neamţ. Pe atunci, în liceu intrau orăşenii şi fiii de boieri şi moşieri, noi de la ţară, [deşi] pătrundeam greu şi cu mari sacrificii (taxe, gazde), făceam faţă la învăţătură.

În anul 1920 (când s-a putut intra la Şcoala Militară cu şase clase [de] liceu), am dat examen şi am intrat la Şcoala

Militară, iar în anul 1922 am ieşit sublocotenent de infanterie.

Ca ofiţer, aproape toată carierea mea, am fost instructor şi comandant de mică unitate la Regimentul 15 Dorobanţi din Piatra Neamţ.

Fiind pasionat în mecanică şi cunoscător în motoare, în anul 1943 am fost mutat în Regimentul 3 Vânători Motorizat Târgovişte, ca comandant de batalion, cu gradul de locotenent-colonel. Reducându-se efectivele în armată, am fost mutat la conducerea Arsenalului Motomecanizării Lăculeţe, de unde m-am pensionat.

Munca intensă şi cu pasiune am dedicat-o instituţiei armatei.

Am pregătit plutaşi de pe Valea Bistriţei şi urmaşi [ai] răzeşi[lor] lui Ştefan cel Mare [ca] ostaşi desăvârşiţi.

Rezultatul muncii mele a fost recunoscut pe timp de pace de iluştrii mei comandanţi prin notele calificative:

a. „Prea bine", în anii 1924-1929

b. „Foarte bine", în anii 1930-1935

c. „Merituos", în anul 1936

d. „Foarte bine", în anii 1937-1945.

În timp de război, [pe] care l-am executat din ordin în Est, am fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, cu „Crucea de Fier" clasa I, cu Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier"; iar din proprie iniţiativă luptând în Vest, am fost propus la Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade[66] şi la o mare decoraţie sovietică.

[66] Ordinul Militar „Mihai Viteazul" cu spade a fost instituit în octombrie 1944 - ca o continuare a celui din 1916, în vigoare până atunci - şi s-a acordat numai pentru fapte de arme săvârşite după 23 august 1944.

După ce am venit din Ardeal, am avut misiunea să desfiinţez Regimentul 3 Vânători Motorizat şi Regimentul Centrului de Instrucţie Motomecanizat.[67] Această misiune am executat-o sub supravegherea Ministerului de Război şi a unui consilier rus, maior Parsadanov. A fost o muncă istovitoare, pe care am dus-o la bun sfârşit.

Fiind nereguli la Arsenalul Motomecanizării Lăculeţe, am fost trimis să înlocuiesc vremelnic pe colonelul inginer director al Arsenalului şi să execut lucrările de aplicarea armistiţiului.

Fără a fi de specialitate, am fost ţinut la comandă până la pensionare.

Odată ieşit la pensie, m-am stabilit în comuna Viforâta - Târgovişte.

- În ziua de 26 iulie 1958, ora 5 şi 10 minute, am fost arestat acasă de organele Securităţii, dus la Târgovişte şi apoi la Ploieşti.

- De la 27 iulie, până la finele lunii februarie 1959, am fost ţinut sub anchetă, iar la 9 mai 1959 am fost judecat la Ploieşti de un tribunal militar şi condamnat, cu Hotărârea penală nr. 493 din 09 mai 1959, la 10 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică, 900 lei cheltuieli de judecată, confiscarea totală a averii personale şi degradarea militară pentru uneltire contra orânduirii sociale prin agitaţie.

La 15 noiembrie 1960, am fost graţiat pe baza Decretului Prezidiului Marii Adunări Naţionale nr. 406/1960.

[67] Desfiinţarea acestor unităţi a fost prevăzută de Protocolul militar din 26 octombrie 1944 (anexă la Convenţia de Armistiţiu din 12 septembrie 1944), act impus României de Comisia Aliată de Control (sovietică) (Alesandru Duţu, *Armata română în război (1941-1944)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2016, p. 368).

O mare lovitură morală a fost răpirea libertății mele.

Am fost jignit sufleteşte, când mi s-a spus: „că urăsc regimul actual, fiindcă am fost scos din armată în 1945 cu gradul de colonel." Cele ce urmează vor arăta care a fost atitudinea mea față de regimul actual înainte şi după 23 august 1944.

Ca militar, ofițer instructor - 12 ani - şi comandant de mică unitate, companie, batalion, detaşament, am instruit ostaşi proveniți aproape toți din țărani şi muncitori. Deci, prin munca dusă am făcut o permanentă sudură cu clasa muncitoare şi cu țărănimea, din care eu însumi mă trag. A instrui un contigent (cazare, hrană, echipament, instrucție, nevoi familiare etc.) a cerut o muncă care a fost dusă cu dragoste, iar nu cu duşmănie şi ură de ostaşi.

La inspecții ale şefiilor ierarhici, unitatea mea a ieşit totdeauna prima; în dormitorul trupei se găsea totdeauna fanionul tragerii la concursul pe divizie şi corp de armată. Cu toate că eram la infanterie, am pregătit patrule de schiori cu care am concurat la Braşov, câştigând toate concursurile.

Or toate acestea nu se câştigă de o unitate comandată cu ură şi duşmănie, ci de una comandată de un şef care a trăit zi de zi, cot la cot, între ei şi cu ei, dezvoltând ambiția şi spiritul de unitate.

Din marea încercuire de la Don a armatei române şi a armatei germane, a reuşit să iasă numai Batalionul 1 din 15 Dorobanți, unitate comandată de mine. Oare mai poate spune cineva că eu am avut ură şi duşmănie față de ostaşii mei, fii de muncitori şi țărani, când i-am salvat de la marea ruşine [de] a fi prinşi prizonieri.

Aş mai avea multe exemple de adus, în care să dovedesc că în firea mea din naştere, nu am putut să am ură contra clasei muncitoare şi ţărănimii, implicit contra regimului de azi.

Mi s-a spus că urăsc regimul, fiindcă prin scoatere la pensie sunt lipsit de avantajele [pe] care le-am avut în armată.

Aceasta nu poate fi adevărat, fiindcă eu, istovit şi bolnav de munca excesivă depusă în activitate, în ultimii ani, personal, m-am dus la colonelul Ionescu Constantin, încă pe atunci şeful Serviciului Personal în Ministerul de Război, şi l-am rugat să-mi primească demisia, dacă nu sunt scos din armată altfel. El poate fi găsit în Bucureşti, cu gradul de general. Vechiul regim nu a oferit niciun avantaj ofiţerilor, pentru că: trăiam numai din aconturi, solda fiind mică, echipamentul era plătit din solda fiecăruia, se făceau reţineri de tot felul (pentru mese comune, baluri etc.); singurul avantaj: ordonanţa, care şi aceasta lipsea trei zile pe săptămână, când mergea la instrucţie şi diferite controale.

Am fost împroprietărit cu un lot de cinci hectare [pentru Ordinul] „Mihai Viteazul", Decret Lege Nr. 310/1945 şi, cu HCM 308/1953, l-am predat statului de bună voie şi, odată cu acesta, am mai predat şi 0,34 h[ectare], singura moştenire de la părinţi.

Cum am fost comasat, puteam să primesc acest pământ în altă parte şi să nu-l predau de bună voie; iar cel [de] 0,34 h[ectare] să-l dau fratelui meu, care e sărac şi se ocupă cu agricultura. N-am făcut aceasta în dorinţa ca să nu se spună că nu dau concursul regimului şi-l duşmănesc. Oare acestea sunt fapte de duşmănie?

– După 23 august 1944, să vedem dacă am uneltit împotriva regimului sau nu. De la început precizez că l-am ajutat prin fapte de arme excepționale în perioada când lua ființă orânduirea socialistă.

Odată cu prăbușirea frontului din Moldova, de la soldat până la ofițerul cu cele mai mari grade, afară de un număr foarte mic, au părăsit materialele, mașinile, armamentul etc. și fiecare, pe seama lui, se îndrepta spre Carpați – București, îmbrăcați uneori chiar în haine civile.

Subsemnatul, care pe atunci aveam gradul de locotenent-colonel și funcție de ajutor administrativ la Regimentul 3 Vânători Motorizat, din proprie inițiativă și la îndemnul Partidului – martori: tovarășul general-colonel în rezervă Ilie Crețulescu, care, de față cu mine, a luat hotărârea de a lupta alături cu trupele sovietice –, am organizat un detașament motorizat, cu care am luptat alături de brava Armată Sovietică.

În după-amiaza zilei de 24 august 1944, am grupat toate subunitățile din Regimentul 3 Vânători Motorizat, care erau împrăștiate și fără comandă, precum și pe cei rămași din Regimentul 4 Vânători Motorizat. M-am deplasat la Buda, lângă Buhuși, unde am luat măsuri de reorganizare:

a. Efectiv: 25 ofițeri, 34 subofițeri, 2 maiștri mecanici și 657 trupă.

b. Autovehicule: 50 camioane Tatra, 15 camioane Mercedes, 2 Skoda atelier, 2 tractoare Ost, 2 amfibii și 5 motociclete.

În urma sforțărilor depuse, am reușit să completez din zona Roznov, următorul material: 5 tunuri AC 75 mm, 3 tunuri AC 25 mm, 6 mitraliere ZB, 5 aruncătoare de 60 mm, 7 aruncătoare de 81,4 mm și 2 aruncătoare de 120 mm.

Am completat materiale de transmisiuni şi muniţie pentru toate felurile de armament.

Operaţiunile au început din zona Comăneşti, din ziua de 29 august 1944, şi am atacat şi urmărit inamicul până în Mureş. Tot timpul am avut mari greutăţi în deplasare, aprovizionare cu alimente şi muniţii. Grele lupte am dus în zona Ugra, cota 1575, peste care înălţimi am trecut cu coloana creând singur drum. Am luptat în cadrul Regimentului 333/84 Infanterie sovietic, colonel Antolie [sic!] Ivanof.[68] Am luptat în zona: Lunca de Jos, Lunca de Sus, cota 1518 Ghimeş.

La 6 septembrie, am fost pus la dispoziţia Regimentului 224 sovietic, colonel Kuklin, şi am fost întărit cu: un batalion care de luptă, un divizion AC 75 mm, o companie pionieri şi cu Compania AA.

În ziua de 9 septembrie, gruparea de sub comanda subsemnatului atacă obiectivul I - cota 1250 şi obiectivul 2 - satul Frumoasa (Ciuc).

În ziua de 11 septembrie cade satul Frumoasa, eliberând şoseaua Ghimeş-Miercurea Ciuc, deschizând drum unităţilor motomecanizate sovietice.

În ziua de 16 septembrie am fost dat la dispoziţia Regimentul 333/84 Infanterie sovietic. Pentru aceasta m-am deplasat din zona Sovata pe itinerarul Frumoasa-Praid-Săcădate.

În ziua de 19 septembrie, împreună cu comandantul Diviziei 6 sovietice, tovarăşul general Obuşenko, am recunoscut poziţia ce urma s-o ocup în timpul nopţii.

[68] Anatoli Ivanovici Ivanov, comandantul Regimentului 84 Infanterie sovietic.

În dimineața de 20 septembrie porneşte atacul cu obiectiv satele: Şerbeni - Sânmihaiul de Pădure - Căcuciu.

În noaptea de 24 septembrie am primit ordin de deplasare în zona Dămieni-Hodoşa, fiind puşi la dispoziția Diviziei 81 Inf[anterie] de Gardă, în rezerva Regimentului 235 Infanterie sovietic.

În ziua de 25 septembrie am recunoscut poziția la Hodoşa, pe care am ocupat-o în noaptea de 25/26 septembrie. Inamicul s-a retras şi am început urmărirea spre Mureş.

În ziua de 28 septembrie am primit ordin de regrupare la Ranetea în vederea deplasării la Târgovişte.

În dimineața de 7 octombrie 1944 am sosit în garnizoana Târgovişte. În timpul acțiunii acestui detaşament, am luat legătura personal cu tovarăşul general-colonel în rezervă Crețulescu Ilie, comandantul Diviziei 103 Munte, ce opera în stânga mea, şi dânsul ştie precis cum acest detaşament şi-a făcut datoria. Dacă este nevoie de detaliile luptelor, subsemnatul am o dare de seamă scrisă încă din timpul operațiunilor.

a. Efectiv întors de pe front: ofițeri 20, subofițeri 31 şi trupă 459.

b. Autovehicule: 44 camioane Tatra, 10 camioane Mercedes, 1 Skoda atelier, 1 Skoda macara, 2 tractoare Ost, 1 amfibie, 5 motociclete şi 7 bucătării rulante.

c. Armament: arme ZB - 512, baionete - 451, pistoale mitraliere - 84, puşti mitraliere ZB - 43, mitraliere ZB - 7, tunuri AA 25 mm - 3, tunuri AA 75 [mm] - buc[ăți] 5, aruncătoare diferite - 15 bucăți.

d. Materiale de transmisiuni: centrale telefonice - 2, telefoane - 6, cablu - 6 km, aparate radio - 5.

e. Muniţii: cartuşe ZB 71 mm - 24 000, cartuşe pistoale - 2 900, proiectile AA - 2 240, proiectile AC - 300, proiectile Brandt dif[erite] - 564, faustpatroane[69] - 20, grenade - 395, telemetre - 3.

f. Armament depozitat la Comăneşti - Bacău, [pe] care l-am adus şi predat la Târgovişte: puşti ZB -164, puşti-mitraliere - 12, pistoale-mitraliere - 35, mitraliere ZB - 10, aruncătoare diferite - 5 buc.

g. Am mai adus şi predat cu forme legale: cauciucuri de camioane diferite mărci 76 buc., benzină 6 000 litri, ulei 600 litri, butoaie de 200 l 46 buc[ăţi], căruţe 8, trăsură 2, cai 21, diferite scule şi accesorii.

Am mare satisfacţie sufletească şi mândrie personală că nu am fost laş, aşa cum au fost alţii, să părăsesc ostaşii, maşinile, armamentul etc., să apuc văile deghizat, fără a suferi consecinţele legale şi morale. Am luptat alături de trupele sovietice în mod strălucit şi am adus şi predat legal o enormă avere a statului.

Încă de pe atunci se întrezărea formarea Republicii Populare Române, care se pune întrebarea, am uneltit la formarea ei sau, din proprie iniţiativă, voluntar, am ajutat în sfera mea de activitate, la momentul oportun.

Eu nu am putere de convingere pe acei ce trebuie să fie convinşi, dar de strălucitele operaţiuni ale acestui detaşament se pot întreba foarte uşor:

[69] De la *faustpatrone*, aruncător de grenade antitanc de fabricaţie germană.

- tovarăşul general Bogdanov, comandantul blindatelor pe lângă Armata 7 Sovietică;

- tovarăşul colonel Antolie [Anatoli Ivanovici] Ivanov, comandantul Regimentului 333/84 Infanterie sovietic;

- tovarăşul colonel Kuklin, comandantul Regimentului 224 sovietic;

- tovarăşul general Obuşenko, comandantul Diviziei 6 sovietice;

- tovarăşul general-maior Nistor Constantin, fost comandant al Brigăzii Motomecanizate, locuieşte în Bucureşti, str. Mihăileanu nr. 26;

- tovarăşul general-colonel în rezervă Creţulescu Ilie, comand[antul] Div[iziei] 103 Munte, locuieşte în Bucureşti, str. Sergent Ghe[orghe] Militaru nr. 1, Raionul I.V. Stalin.

În referinţele date şi alăturate la acest memoriu, în rezumat, tovarăşul general col[onel] [în] rez[ervă] Ilie Creţulescu, precizează următoarele:

Mă cunoaşte de când i-am fost subaltern în Reg[imentul] 15 Dorobanţi, sunt fiu de ţăran sărac şi am avut o comportare lăudabilă faţă de ostaşi (fii de ţărani şi muncitori).

Că am cerut permisiunea, din proprie iniţiativă, de a lupta alături de trupele sovietice, ceea ce a impresionat comandamentul sovietic.

Fiind repartizat la Corpul 24 de Gardă [sovietic], am avut ocazia a acţiona în dreapta Diviziei 103 M[unte]; tovarăşul general Ilie Creţulescu precizează că acest detaşament a stârnit admiraţia comandamentului sovietic.

Arată prin ce greutăți am trecut în operațiunile din Carpați. Aminteşte cum am trecut înălțimile de 1 300 m, rupând rezistența inamicului, trecând în valea Oltului, satul Frumoasa. Mai arată dârzenia şi vitejia comandantului trupelor motomecanizate, animatorul victoriilor reputate, care era subsemnatul.

Mai arată că, prin acțiunile mele curajoase, am stârnit admirația ostaşilor şi generalilor sovietici. În sfârşit, d-sa spune că, față de faptele săvârşite, merit ca în Republica Populară Română să nu mor de foame.

Dacă cuvintele mele ar putea să nu fie crezute, apoi ale acestui mare ostaş - care şi d-sa a făcut acelaşi fapte de arme ca mine - pot fi luate în seamă. Aş fi foarte bucuros dacă s-ar interveni la tovarăşi generali şi colonei sovietici cu care am luptat [pentru] a se cere referințe despre acțiunile acestui detaşament, sunt sigur că le vor da, făcând cinste Armatei Republicii Populare Române şi exemplu de dat pe viitor.

Referința tovarăşului general-maior în rezervă Nistor Constantin, fostul comandant de Brigadă Moto, [care,] trimis de Marele Stat Major - general [Socrat] Mardari[70] -, luând legătura personală cu tovarăşul general Bogdanov, poate oricând declara ce cuvinte de laudă a avut la acțiunile acestui detaşament. În referința alăturată, pe scurt, d-sa spune: „După prăbuşirea frontului din Moldova, colonelul în rezervă Răşcănescu V. Gheorghe, din proprie inițiativă, a organizat şi a luat comanda unui detaşament motorizat,

[70] Socrat Mardari, general de brigadă (1943), subşef al Marelui Stat Major (mai 1942 - febr. 1943; sept. 1943 - mart. 1945).

s-a alăturat trupelor sovietice din Armata 7 şi a luptat în cadrul acestei mari unităţi până în Mureş, în Ardeal. A luptat şi s-a distins în luptele de la Ghimeş, Frumoasa, Sărata, Remetea, Racu şi altele. Când m-a trimis Marele Stat Major să aduc acest detaşament la Târgovişte, l-am găsit pe front, la sud de Mureş, în cadrul Corpului Blindat de sub comanda tovarăşului general Bogdanov."

Arată cum m-a felicitat pe mine şi detaşamentul de sub comanda mea pentru bravura cu care am luptat alături de trupele sovietice, care m-au propus la o decoraţie mare sovietică.

De asemenea, am fost propus să fiu decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a cu spade pentru faptele de arme pe frontul din Ardeal. Nu ştiu care au fost motivele că nu le-am primit nici astăzi.

Dacă eu am ajuns cum am arătat mai sus, se poate pune întrebarea: „Ce se face cu ofiţerii, subofiţerii şi trupa care voluntar au luptat în chipul cel mai strălucit pentru dezrobirea Ardealului? Ce se face cu cei răniţi? Ce se face cu soţiile şi copilaşii celor morţi voluntar la datorie pentru dezrobirea Ardealului? Aceştia nu merită nimic?!"

Marele Stat Major a dat tovarăşului general-maior în rezervă Nistor Constantin un număr de decoraţii şi ar trebui văzut ce s-a făcut cu ele. Acum se poate aplica proverbul „mai bine mai târziu decât niciodată".

Venind în garnizoana Târgovişte, am avut misiunea de a desfiinţa Regimentul 3 Vânători Moto şi Regimentul [aşa în text] Centrul de Instrucţie Motomecanizat. Lucrările acestea le-am făcut în timp record, sub supravegherea

unui ofiţer sovietic, maiorul Parsadanov, consilier tehnic pentru aplicarea armistiţiului. Ministerul de Război şi Inspectoratul Motomecanizării nu au avut nicio neplăcere de la C[omisia] A[liată] [de] C[ontrol] pentru armistiţiu.

Fiind neregulă [la] Arsenalul Motomecanizării Lăculeţe, am fost trimis să iau comanda, unde am lucrat intens, pentru aplicarea armistiţiului. De felul cum am activat poate da referinţe tovarăşul general [Constantin Vasiliu] Răşcanu,[71] fost ministru al Apărării Naţionale, care m-a inspectat.

În foaia calificativă a subsemnatului pe anul 1945, tovarăşul general Nistor Constantin, fost inspector al Motomecanizării, spune: „Locotenent-colonelul Răşcănescu a comandat în continuare Arsenalul Motomecanizării Lăculeţe. Cu spiritul său de excelent organizator, foarte priceput, a făcut din acest arsenal, care până la venirea sa era numai cu numele, o adevărată instituţie model de activitate, disciplină şi cât se poate de productiv. La venirea sa la comandă, acest arsenal era o rutină, fără materiale, fără personal şi nu producea nimic (parazitar). Printr-o stăruinţă demnă de toată lauda, a reuşit într-un timp record:

- să-şi organizeze arsenalul pe ramuri de producţie;
- şi-a montat şi [şi-a] organizat întregul material necesar, pe care l-a obţinut şi [l-a] adus cu mari eforturi;
- şi-a organizat personalul pe nevoi şi specialităţi;
- a curăţat clădirile, a făcut drumuri, a făcut barăci pentru familiile muncitorilor;

[71] Constantin Vasiliu-Răşcanu, general de armată (1948), ministru de Război (1945-1946).

- a pus bazele şi [a] organizat economatul arsenalului;

- a clădit brutărie proprie arsenalului;

- a făcut local pentru şedinţe, serbări şi cinematograf propriu [al] arsenalului;

- se zbate zi şi noapte pentru a aduce tot ce trebuie muncitorilor şi familiilor lor, într-un număr de peste 500 de persoane;

- a reparat pentru Armata Română, ca şi pentru C[omisia] A[liată] [de] C[ontrol], un număr de materiale, auto, maşini, tractoare în condiţii optime;

- a administrat şi păstrat materiale Ministerului de Război în mod lăudabil.

Toate cele de mai sus le pot confirma toţi cei 500 de muncitori.

Strungarul Dincă N. Dumitru, domiciliat în comuna Doiceşti, Pucioasa, Târgovişte - astăzi salariat la Uzinele Metalurgice Târgovişte -, fost la Arsenalul Lăculeţe, spune în referinţa alăturată: În tot timpul cât am fost directorul Arsenalului Lăculeţe mă bucuram de toată simpatia muncitorilor, având o atitudine muncitorească, dând muncitorilor posibilitatea de revendicări materiale şi politice în perioada de transformare socială a vremurilor dintre anii 1945 şi 1946. A creat spaţii pentru comitetul sindical şi de partid, a amenajat săli confortabile pentru şedinţele necesare muncitorilor. A sprijinit şi organizat într-un timp record economatul şi a luat imediat măsuri pentru aprovizionarea cu încălţăminte, îmbrăcăminte şi în special alimente, dintre care era[u] cel mai important[e] grâul şi porumbul, care nu a[u] lipsit. A înfiinţat un cinematograf care funcţi-

ona de două ori pe săptămână, a amenajat un teren de fotbal pentru sporturi muncitoreşti. S-a ocupat de repararea maşinilor, auto, tractoare, care făcea[u] obiectul tratatului de armistiţiu. În general, a avut o atitudine socială simpatizând realizările partidului nostru, încurajând acţiunea muncitorească condusă de organizaţiile de partid. După pensionarea sa, nu a mai avut cine să susţină menţinerea acestui Arsenal Lăculeţe, industrie care asigura lucrul a 800 de muncitori, soldându-se cu închiderea arsenalului.

Oare mai poate spune cineva că am uneltit contra orânduirii socialiste?! Dacă se întreabă pe toţi cei 800 muncitori, vor spune la fel.

Când m-am despărţit de ostaşii şi muncitorii de la Lăculeţe, prin ieşire la pensie, cu toţii au plâns. Oare aceste lacrimi au fost ieşite din ură şi duşmănie sau [din] cu totul alte motive?

Domiciliul l-am stabilit în comuna Viforâta, Târgovişte, unde soţia mea, din propriii ei bani, şi-a cumpărat 1,50 h pomi şi vie, cu o casă veche din paiantă. În acest timp, am activat la AVSAP [Asociaţia Voluntară pentru Sprijinirea Apărării Patriei].

Pentru a organiza, [a] pregăti ALA [Apărarea Locală Antiaeriană], [a] controla şi [a] instrui cele 4 organizaţii de bază în Schela Viforâta şi Centrul de pregătire automoto, am fost nevoit să merg zeci de kilometri pe jos în terenuri desfundate în fiecare săptămână.

Despre activitatea mea poate spune tovarăşul Negrilă din Schela Viforâta, [pe] care l-am avut ca şef.

Timpul disponibil l-am întrebuinţat lucrând personal şi cu soţia pentru refacerea viei, lucru care în şase ani am

reuşit a o completa [sic!]. Aceasta a fost cumpărată din banii proprii ai soției mele, pe numele ei, totuşi, conform legilor în vigoare, ni s-a luat şi am rămas numai cu livada.

La 26 iulie 1958, ora 5,10, am fost arestat de organele Securității şi dus la Ploieşti. Aci, prima noapte nu am putut dormi, mi-am controlat trecutul meu, mă ştiam complet nevinovat şi bolnav, iar până în ziuă am luat hotărârea să spun cavalereşte adevărul şi la insistența anchetatorului să semnez orice, fiindcă dosarul va ajunge la judecată, unde voi aduce martori şi acte la dovedirea adevărului.

Ancheta a început a doua zi şi a durat până la finele lunii februarie 1959. Nu pot spune niciodată nimic decât: am fost vizitat şi îngrijit de medic, mi s-au dat medicamente, nu am fost lovit sau insultat, am avut dreptul la pat, hrană. Mi s-a dat posibilitatea de mi s-a[u] trimis de acasă medicamente şi echipament. Am avut vorbitor cu soția şi fiica mea.

În ziua de 9 mai 1959 am fost judecat în mod public de un tribunal militar. Înainte de a începe procesul, tovarăşul procuror a cerut tovarăşului preşedinte, spunând, că aceasta nu poate fi o organizație, şi să se judece pe fiecare individual, lucru [pe] care l-a aprobat.

Când ajunge rândul meu, tovarăşul procuror spune: „Inculpatul Răşcănescu V. Gheorghe a fost un aprig luptător în Răsărit, unde a obținut mari merite militare străine şi române." Şi eu sunt de aceeaşi părere cu tovarăşul procuror; dar aş vrea să întreb: cum trebuia să fie un militar de carieră?! Pentru ce țara a cheltuit atâta cu mine?! Cum puteam să fiu cu Batalionul 1 din [Regimentul] 15 Dorobanți, format din muncitori – plutaşi de pe Valea Bistriței şi răze-

şi, instruiţi de mine!? Dar d-sa a greşit, că nu m-a întrebat: pentru ce fapte de arme am luat aceste decoraţii? Au murit ruşi sau români mulţi în urma acestor fapte excepţionale? Nu, n-a murit nimeni. Nu s-a tras niciun glonţ.

Se ştie că la încercuirea de la Don toată armata română şi germană cuprinsă în această încercuire a fost luată prizonieră. Eu, cu Bat[alionul] 1 din [Regimentul] 15 Dorobanţi, circa 700 oameni înarmaţi, am ieşit din încercuire, făcând peste 140 km în trei nopţi şi o zi. Dând peste un comandant german şi raportând situaţia, s-a minunat pentru această faptă excepţională de arme şi am fost decorat cu „Crucea de Fier" cl[asa] I şi cu Ordinul „[Crucii de] Cavaler a Crucii de Fier", şi românii, cu Ordinul „Mihai Viteazul" cl[asa] a III-a.

Ca un ostaş de carieră, care pe atunci în armată nu se făcea politică, eu găsesc că nu sunt vinovat.

- Martorul acuzării Pr[eot] Gheorghe Popescu, din com[una] Aninoasa, Târgovişte, după ce a depus mărturii pentru toţi, mie mi-a adus numai cuvinte de laudă.

- Martorul maior [în] rez[ervă] Popescu Gheorghe, din Târgovişte, când a depus mărturia despre mine, am crezut că a fost pus de apărare, nu să fiu acuzat.

- Martorul Filip, locuitor din comuna Viforâta, mărturiile sale sunt mincinoase şi au dus în eroare organele Securităţii, oricând pot dovedi contrariul.

Cât priveşte pe ceilalţi martori, sub stare de arest nu pot spune nimic.

Pot spune însă că niciodată n-am fost la mânăstire, departe de mine la 800 m, nu am fost singur, ci cu soţia,

care ştie ce am vorbit. Am rămas surprins ca această pretinsă organizaţie avea ca şef un călugăr legionar!? Norocul meu a fost că pe timpul rebeliunii [legionare] am fost şef de cabinet pe lângă tovarăşul general [Gheorghe] Manoliu, ce avea ordin să înăbuşe rebeliunea şi să ocupe Prefectura Neamţ. [De] felul cum m-am comportat poate spune oricând tovarăşul general [Gheorghe] Manoliu, cu domiciliul în Bucureşti, str. Constantin Nacu nr. 8.

Şi astăzi îmi este frică ce poate să mi se întâmple de [la] un legionar fanatic.

La data de 15.11.1960, cu biletul de eliberare nr. 9465/1960, formaţia 0606 Gherla mă grațiază în baza Decret[ului] 406/1960 [emis] de către Prezidiul Marii Adunări Naţionale. Nu mi-a comunicat motivul grațierii şi nici nu ştiu conținutul Decret[ului] 406/1960.

La data de 23.01.1961, cu nr. 53303 de intrare, am solicitat de la Casa Pensiilor să mi se redea pensia ca unul ce am luptat pe frontul de Vest, aşa cum am arătat mai sus.

Ca răspuns la cererea mea, M[inisterul] F[orțelor] A[rmate] Sectorul pensii, cu decizia nr. 9643 din 04.02.1961, îmi răspunde că am pierdut dreptul la pensie cu începere de la 01.08.1958, anulându-se Decizia de pensie nr. 48694 din 06.02.1953, şi îmi dă dreptul de contestaţie la Comisia de contestaţie în termen de trei luni de la primirea deciziei.

În ziua de 24.04.1961, cu nr. 68168 de intrare, de la Sectorul pensii, am înaintat cererea de contestaţie către Comisia de contestaţii de la Casa Pensiilor, ca luptător pe frontul de Vest şi, până în prezent, nu am primit răspuns.

Față de ce le expuse mai sus, vă rog a mă ajuta să mi se facă dreptate - în sensul de a mi se reda pensia.

Trăiască lupta pentru pace!

Răşcănescu V. Gheorghe

4.V.1961

Anexe:

- Una fotocopie după certificatul medical a Spit[alul] Unif[icat de] Adulți nr. 2 Ploieşti.

- Una fotocopie după referința dată de tovarăşul g[ene]ral-colonel Crețulescu Ilie.

- Una fotocopie după referința dată de tovarăşul g[ener]al-maior [în] rez[ervă] Nistor Constantin.

- Una fotocopie după foaia calificativă dată de Inspectoratul Motomecanizării.

- Una copie după foaia calificativă pe anul 1945 de la 1 iunie 1945-31 octombrie 1945 dată de Dir[ecția] Motomecanizării.

- Una copie după referința dată de salariatul Dincă N. Dumitru.

- Una fotocopie după un certificat dat de tovarăşul g[ene]ral Bogdanov în limba rusă, şi pe verso tradusă în română.

MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE RPR
SECTORUL PENSII
COMISIA DE CONTESTAȚII

DECIZIA Nr. 307
Ședința de la 02.12.1961

PREȘEDINTE:
colonel de just[iție] Popescu Dumitru
MEMBRI:
locotenent-colonel Popescu Victor
maior Rădulescu Dumitru

S-a luat în cercetare contestația făcută de col[onelul] [în] rez[ervă] RĂȘCĂNESCU GHEORGHE contra deciziei nr. 9643/1961, prin care i s-a anulat decizia de pensie nr. 48694/1953, pentru motivul că a fost condamnat pentru crima de uneltire contra ordinii sociale. Contestatorul cere să fie repus în drepturi, față de activitatea dovedită ce a depus pe frontul de vest, pentru care a fost decorat cu ordine române și sovietice.

Din actele dosarului se constată: că prin hotărârea penală nr. 493/09.05.1959, pronunțată de Tribunalul Militar București, a fost condamnat la 10 ani muncă silnică și 10 ani degradare civică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale prin agitație (art. 209 pct. 2 lit. a, - c.p.), precum și la confiscarea averii și la degradare militară.

Potrivit prevederilor art. 132 lit. b. și d. din regulamentul de aplicarea decretului nr. 293/1959, pierd dreptul la

pensie acei condamnaţi pentru infracţiuni contra securităţii statului, precum şi cei condamnaţi la degradare militară; textul nu prevede excepţii de la aceste cazuri de decădere din dreptul la pensie;

Ţinând seama că sus-numitul a fost condamnat definitiv pentru o infracţiune contra securităţii statului şi a fost degradat, iar legea nu prevede excepţii, rezultă că în mod legal i s-a anulat dreptul la pensie şi deci contestaţia este neîntemeiată;

Pentru aceste motive,

COMISIA,

În baza art. 31 din decretul nr. 293/1959 şi art. 105 din regulamentul de aplicare;

DECIDE:

RESPINGE contestaţia făcută de Răşcănescu Gheorghe contra deciziei nr. 9643/1961 a Sectorului pensii ca neîntemeiată.

Dată în şedinţa de la 02.12.1961

MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE R.P.R
SECTORUL PENSII
Nr. 100.414 din 24.07.62

Către
Răşcănescu Gheorghe
Târgovişte - Str. Maior Brezişanu nr.3
Reg[iunea] Ploieşti

La cererea dv. adresată Consiliului de Miniştri, facem cunoscut că nu puteți fi repus în drepturile de pensie, deoarece, fiind condamnat pentru delictul de uneltire contra ordinei sociale şi la degradarea militară, vă încadrați în art. 132 al. b şi d din regulamentul de aplicare [a] Decr[etului] 293/59 şi deci ați pierdut dreptul de pensie.

Aşa cum vă este cunoscut, contestația dv. împotriva deciziei nr. 9643/961 a fost respinsă de Comisia de soluționarea contestațiilor prin decizia nr. 307/02.12.1961, care vi s-a trimis cu nr. 95404 din 07.12.1961.

Comisia de soluționare a contestațiilor a avut în vedere la respingerea contestației faptul că prevederile art.132 al.b şi d din regulamentul de aplicarea Decr[etului] 293/59 nu prevăd excepții de la aceste cazuri de decădere din drepturile de pensie.

ŞEFUL SECTORULUI PENSII
Colonel [indescifrabil]

MINISTERUL FORŢELOR ARMATE ALE RPR
Sectorul Pensii
nr. 44.225 din 18 noiembrie 1964

DECIZIE DE PENSIE
nr. 48694 din 11.11.1964

În baza Dispoziţiei Consiliului de Miniştri al Republicii Populare Române, nr. 989 din 27.10.1964;

Se acordă tovarăşului Răşcănescu V. Gheorghe, cu domiciliul în comuna Aninoasa, satul Viforâta, Raionul Târgovişte, Regiunea Ploieşti, o pensie de serviciu de 1 000 lei lunar, cu începere de la 1 august 1964.

Pensia s-a calculat pentru 27 ani vechime în serviciu, în procentul corespunzător din drepturile de soldă ale unui colonel, după salarizarea din anul 1959, conform dispoziţiunilor art. 7-11, 33 lit. b din decretul nr. 293/959 şi art. 89-92 din regulamentul de aplicarea decretului nr. 293/959.

Timpul de serviciu pentru stabilirea pensiei cuprinde:

		Ani	Luni	Zile
Elev	23.10.1920-01.07.1922	1	8	8
În cadrele permanente	01.07.1922-09.08.1947	25	1	8
Spor front vest	02.09.1944-27.09.1944	-	-	25
Total		26	10	11

Total întregit 27 ani, conform art. 10 din decretul nr. 293/959.

Decizia nr. 9643/A din 04.02.1961 se anulează pe data de 1 august 1964.

Cu drept de contestație la Comisia pentru soluționarea contestațiilor în termen de 3 luni de la primirea prezentei.

ŞEFUL SECTORULUI PENSII
Colonel [indescifrabil]

ŞEFUL SECȚIEI
Căpitan [indescifrabil]

TOVARĂŞE PREŞEDINTE,

Subsemnatul colonel în rezervă Răşcănescu V. Gheorghe, pensionar militar şi veteran voluntar din războiul antifascist, domiciliat în comuna Aninoasa, satul Viforâta, Raionul Târgovişte, Reg[iunea] Ploieşti – în termen legal şi în conformitate cu art. 100 din Regulamentul pentru aplicarea Decretului 293/1959 – fac contestaţie împotriva Deciziei de pensionare Nr. 48694 din 11.XI.1964, pentru următoarele două motive:

– primul motiv se referă la numărul anilor de serviciu calculabili la pensie şi care, probabil dintr-o eroare, au fost stabiliţi în minus cu circa 6 luni de zile – iar

– cel de-al doilea motiv se referă la data de 1 august 1964, stabilită ca dată de la care începe să curgă dreptul la pensie şi care cer să fie preschimbată în data de 15 noiembrie 1960.

Dezvoltarea motivelor

1. Prin decizia de pensionare sus-menţionată mi s-a stabilit dreptul de pensie – *de care mă declar mulţumit* [subl. în text] – la un număr de 26 ani, 10 luni şi 11 zile.

Nu cunosc modul de calcul prin care s-a ajuns la acest rezultat, însă această perioadă este mai mică decât timpul real servit în armată care trebuia avut în vedere la stabilirea pensiei, deoarece:

a. În primul rând, însuşi sectorul pensii M[inisterului] F[orţelor] A[rmate], prin adresa nr. 121164/10 iulie 1954, de pe care anexez o fotocopie, îmi comunică că timpul calculabil la pensie este de 27 ani, 4 luni şi 8 zile, adică cu 6 luni mai mare decât cel prevăzut în decizia la pensionare.

b. În mod eronat mi s-a[u] calculat ca spor pe frontul de vest numai 25 zile, *timpul real fiind de 43 zile*, întrucât - deşi din certificatul nr. 246/23.05.1962, obţinut din URSS, reiese că am fost ataşat pentru lupte în comun pe lângă Corpul de Gardă 24 SK de la 6-24 septembrie 1914, - totuşi din *„darea de seamă originală" întocmită la sfârşitul operaţiunilor din Ardeal* şi predată la cerere, împreună cu fotografia mea, Institutului de Istoria Partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. la data de 25.02.1963, rezultă că mi s-a aprobat personal de tov. mareşal Malinovschi R[odion] să lupt cu Detaşamentul de voluntari, organizat de mine din rămăşiţele Div[iziei] 1 Blindate, alături de armata sovietică, în ziua de 25 august 1944, pe când mă aflam în zona de operaţii Buda-Bacău, în acelaşi moment obţinând aprobarea şi tov. general-col[onel] în rez[ervă] Creţulescu Ilie, comandantul Div[iziei] 103 Munte, în dreapta căruia am luptat şi de la care rog a se lua relaţii, dânsul locuind în Bucureşti str. Serg. Gh. Militaru nr. 1, telefon 173916.

Sosirea detaşamentului meu în garnizoana de pace - Târgovişte -, pe ziua de 7 octombrie 1944, este trecută în aceeaşi dare de seamă.

Dovedesc acest lucru şi cu tov. general maior în rez[ervă] Nistor Constantin, fostul comandant [secund al] Div[iziei] 1 Blindate, care în prezent locuieşte tot în Bucureşti, str. Ştefan Mihăileanu nr. 26, raion 23 august, telefon 611880.

Din toate aceste probe, va rezulta că timpul real calculabil pe frontul de vest este de 43 zile, şi nu de 25 zile, cât mi s-a socotit, şi, în consecinţă, numărul total al anilor calculabili la pensie este mai mare decât cel stabilit prin Decizia de pensionare nr. 48694/11.XI.1964.

Pentru acest prim motiv, vă rog să-mi admiteţi contestaţia şi să-mi modificaţi decizia de pensionare în raport de numărul real al anilor de serviciu calculabili la pensie.

În sprijinul celor relatate mai sus, *anexez fotocopia comunicării nr. 121164/1954 MFA Sect[orul] Pensii* [subl. în text], şi vă rog să confirmaţi şi documentul (dare de seamă) depus la Institutul de Istorie a Partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. şi să o întregiţi cu relatările celor doi martori indicaţi mai sus şi de la care rog să luaţi relaţii, fie audiindu-i direct prin organele dvs. de teren, fie prin organele garnizoanei Bucureşti.

2. În ce priveşte data de la care mi s-a acordat dreptul de pensie, prin decizia 48694/11.XI.1964, s-a stabilit data de 1 august 1964. *Nu cunosc nici aici normativul şi criteriul avut în vedere când s-a stabilit această dată* [subl. în text], însă invocând motivele de echitate şi umanitate arătate mai jos, cer să mi se acorde dreptul de pensie cu începere de la data de 15 noiembrie 1960 – având în vedere următoarele situaţii:

a. În primul rând, mie nu mi s-a stabilit acum, în anul 1964, pentru prima oară dreptul la pensie – subsemnatul fiind pensionar militar vechi încă din anul 1947, conform Deciziei ce se găseşte la Sect[orul] Pensii. Un incident regretabil intervenit în viaţa mea a făcut ca în anul 1958 să mi se ridice acest drept, lucru reparat în parte odată cu

eliberarea mea pe data de 15.XI.1960, în baza biletului Nr. 9465/15.XI.1960 al formațiunii militare 0606 Gherla, fără să fiu repus însă pe aceeași dată și în drepturile de pensie ce o aveam în momentul reținerii mele. Or acest lucru nu este drept, deoarece tuturor celor eliberați în aceleași condițiuni ca și mine, *prin H.C.M. 1051/22 octombrie 1962, Partidul și Guvernul le-au creat condiții favorabile pentru a se încadra imediat în câmpul muncii și a fi redați societății - recondiționați - în cel mai scurt timp* [subl. în text].

Însă subsemnatul nu m-am putut bucura de prevederile acestei hotărâri, având etatea de 65 ani și fiind bolnav, așa cum dovedesc cu certificatul medial nr. 161/11.11.1961, eliberat de Spitalul Unificat de Adulți nr. 2 Ploiești, pe care îl anexez;

b. În această situație, neputându-mă încadra în câmpul muncii în această perioadă, am fost nevoit să mă împrumut pe la rude, cunoscuți și prieteni ca să mă pot hrăni, îmbrăca și trata medical - făcând astfel datorii pe care astăzi trebuie să le restitui - aceasta deoarece la data arestării mele, în 1958, în baza sentinței Tribunalului Militar, mi s-a confiscat toată averea, inclusiv hainele mele personale.

Soția mea este de asemenea casnică, fără pensie și fiind în etate de 60 ani și suferindă, este inaptă de a munci.

La întocmirea dosarului de pensionare în anul 1964, am fost vizitat la locuința soției mele de un tovarăș locotenent-colonel, delegat de sectorul pensii MFA, *care a constatat această situație la fața locului*, astfel că poate confirma realitatea acestei stări de lucruri.

De aceea, făcând apel la spiritul dvs. de umanitate și dreptate, rog Onorata Comisie de soluționare a contestați-

ilor să-mi admită contestația pentru acest al doilea motiv, redându-mi dreptul de pensie de la data eliberării mele, adică cu începere de la 15.XI.1960.

În susținerea celor arătate mai sus, anexez fotocopia certificatului medical nr. 161/11.01.1961, eliberat de Spitalul Unificat de Adulți nr. 2 Ploieşti, fotocopia biletului de eliberare nr. 9465/15.XI.1960 şi să rog să-mi admiteți să administrez orice alte dovezi – inclusiv audierea personală a subsemnatului – veți găsi necesare în susținerea contestației mele – cu anexe.

Luptăm pentru pace,

Colonel [în] rezervă
[Gheorghe Răşcănescu]

M[INISTERUL] F[ORȚELOR] A[RMATE] SECTORUL PENSII
Comisia de contestații
Nr. 31.619

DECIZIA NR. 64
Ședința din 15.02.1965

Președinte: colonel Popescu D.

Membri: colonel Buhoci I., l[ocotenen]t-colonel Rădulescu D.

S-a luat în cercetare contestația făcută de pensionarul Răşcănescu Gheorghe contra deciziei nr. 48694 din 11.11.1964, prin care solicită rectificarea vechimii în serviciu, iar pensia să i se acorde de la 15.11.1960, în loc de 01.08.1964, motivând că sporul de timp pentru participare la războiul antihitlerist este mai mare de 25 zile şi că are drept la pensie după eliberarea din penitenciar, întrucât anterior condamnării a avut calitatea de pensionar.

Din actele aflate în dosarul de pensie rezultă că sus-numitului i s-a anulat în anul 1961 dreptul la pensie stabilit în anul 1953, cu începere de la 01.08.1958, pentru motivul că, fiind condamnat pentru infracțiuni contra securității statului, se încadra în prevederile art. 25 din decretul 360/1949 şi art. 132 lit. b din regulamentul de aplicarea decretului 293/1959.

În baza dispoziției nr. 989 din 27.10.1964 a Consiliului de Miniştri, sus-numitul a fost repus în dreptul la pensie cu începere de la 01.08.1964, iar prin decizia nr. 48 694 din 11.11.1964, emisă de Sectorul pensii MFA, i s-a stabilit o pensie în cuantum de 1 000 lei, care față de data trecerii în

rezervă, reprezintă plafonul maxim conform dispoziţiilor art. 33 al 2 lit. b din decretul 293/1959.

Diferenţa între vechimea de 27 ani, 4 luni şi 8 zile menţionat în adresa nr. 121164/1954 şi vechimea de 26 de ani, 10 luni şi 11 zile reprezintă spor de timp pentru perioada de război, astfel: potrivit legislaţiei de pensie în vigoare în anul 1954 pentru primul război mondial i s-a acordat spor de timp pe perioada 23.10.1920-31.03.1921, însă în prezent acest spor de timp nu i se mai poate acorda, deoarece potrivit art. 76 din regulamentul de aplicarea decretului 293/1959, perioada de război pentru care se acordă spor de timp în primul război mondial este cuprinsă numai între 15.08.1916-15.12.1917, iar legislaţiile de pensii anterioare decretului 293/1959 au fost abrogate: sporul de timp pentru participare la războiul antihitlerist i s-a recunoscut în anul 1954 pentru 1 lună şi 14 zile, însă Marele Stat Major a comunicat cu adresa nr. 4369 din 20.07.1961 că unitatea cu care a participat la războiul antihitlerist a fost operativă numai în perioada 02.09.1944-27.09.1944, iar potrivit art. 76, lit. a din regulamentul de aplicare a decretului 293/1959, spor de timp se acordă numai pentru timpul servit în unităţi care au intrat în compunerea armatei de operaţiuni. De altfel, se menţionează că, chiar dacă în prezent s-au adăugat la vechimea în serviciu şi alte perioade de timp, nu ar influenţa asupra cuantumului pensiei, deoarece pensia de 1 000 lei reprezintă plafonul maxim, conform prevederilor art. 33 lit. b din decretul 293/1959.

Ţinând seama de dispoziţia Consiliului de Miniştri nr. 989 din 27.10.1964 şi de prevederile art. 76 din regulamen-

tul de aplicarea decretului 293/1959, constatăm că repunerea în dreptul la pensie s-a făcut de Sectorul pensii MFA conform dispoziției menționate, iar stabilirea vechimii în serviciu şi cuantumul pensiei au fost calculate legal de Sectorul pensii MFA şi, în această situație, contestația sus-numitului nu este fondată şi urmează a se respinge.

Pentru aceste motive,

Comisia,

Pe baza art. 31 din decretul 293/1959, decide:

Respinge contestația făcută de pensionarul Răşcănescu Gheorghe contra deciziei nr. 48694 din 11.11.1964, emisă de Sectorul pensii MFA.

Domiciliază în comuna Aninoasa, satul Viforâta, raion Târgovişte, Reg. Ploieşti.

Dată în şedința din 15.02.1965

MINISTERUL FORŢELOR ARMATEI ALE RPR
Comisariatul militar raion oraş Târgovişte
Nr. 1932 din 08.06.1962

Tovarăşului Răşcănescu Vasile Gheorghe
Str. Maior Brezişanu nr. 3 Târgovişte

În conformitate cu ordinul MFA, Secţia Legături cu Străinătatea, nr. 902 din 28.05.1962;

Vi se face cunoscut că la cererea dvs. adresată Ministerului Apărării al URSS, acesta comunică că, într-adevăr, în perioada 06-24 septembrie 1944, Corpului 24 Gardă sovietic i-au fost afectate pentru lupte comune R[egimentul] 1 Tancuri, R[egimentul] 7 Artilerie grea şi Divizia 103 Vânători de Munte româneşti.

L.S. Comisar militar raion oraş Târgovişte,
L[ocotenen]t-Colonel /ss/ **Georgescu Ion**

Prezenta copie este conformă cu originalul.

COPIE
URSS
Ataşatul Militar pe lângă Ambasada URSS în RPR
23 mai 1962
Nr. 246

Şefului Departamentului de Legături Externe
al Ministerului de Război RPR
Colonelului tov. Mircea Mrejeru

Cetăţeanul român Răşcănescu Vasile Gheorghe, Re-g[iunea] Ploieşti, Raionul Târgovişte, str. Maior Breziceanu nr. 3, a solicitat de la Ministerul Apărării al URSS cu rugămintea de a afirma participarea d-sale în luptele războiului din 1944, împreună cu armata sovietică, contra armatelor germane fasciste.

În legătură cu cererea d-sale, comunic că, în perioada de la 6-24 septembrie 1944, pe lângă Corpul de Gardă sovietic nr. 24 SK[72], într-adevăr au fost ataşate pentru luptele în comun unităţile Armatei Române: 1 regiment de tancuri, Regimentul 7 Artil[erie] Grea şi Divizia 103 Vânători Munte.

Eliberarea certificatului cetăţeanului Răşcănescu V. Gh[eorghe] se confirmă de fostul şef al statului major al 24 GrSK[73], generalul-maior tov. Juravlov.

General-maior **Vinogradov**

Conform cu originalul.

[72] стрелковый корпус = corp de infanterie (lb. rusă).
[73] Corpul 24 Infanterie Gardă

[Ciornă]

Tradus în româneşte

CERTIFICAT

L[ocotenent]-col[onelul] Răşcănescu V.

comandantul unităţilor motomecanizate 84 /[?] 1 TP[74] române.

Să nu fie împărţit

Să se dea concursul pentru îndeplinirea misiunilor la ... [aşa în text]

24 GdSK[75]

General-maior (ss) **Vinogradov**

[74] Regimentul 1 Tancuri.

[75] Corpul 24 Infanterie Gardă.

REFERINȚE

Subsemnatul Dincă N. Dumitru, domiciliat în comuna Doiceşti, raionul Pucioasa, şi salariat al Uzinelor Metalurgice Târgovişte, dau referințe asupra tov. Răşcănescu Gheorghe.

L-am cunoscut pe Răşcănescu Gheorghe în funcția militară de colonel şi ca director al Arsenalului Motomecanizării din Lăculețe, raionul Pucioasa, cu ocazia că eram salariat al acestei unități ca meseriaş strungar civil.

În tot timpul cât a fost director s-a bucurat de foarte multă simpatie din partea muncitorilor, având o atitudine muncitorească, dând muncitorilor posibilitatea de revendicări materiale şi politice, în perioada de transformare socială a vremurilor dintre anii 1945-1947.

- A creat spații pentru Comitetul sindical şi de partid, amenajând săli confortabile pentru şedințele necesare muncitorilor.

- A sprijinit şi organizat într-un timp record economatul şi a luat măsuri imediate pentru organizarea şi aprovizionarea cu încălțăminte şi în special alimente, dintre care cel[e] mai important[e] a[u] fost grâul şi porumbul, care nu a[u] lipsit.

- În colaborare cu sindicatul, a înființat în clădirile armatei un cinematograf care funcționa de două ori pe saptămînă.

- A construit prin amenajare un teren de fotbal necesar educării sportive a muncitorilor.

- S-a îngrijit de buna realizare a producției de piese de schimb pentru autocamioanele marca ZISS de 3 tone, necesare armatei.

- A avut o preocupare deosebită pentru reparația autovehiculelor şi tractoarelor ce făceau obiectul tratatului de armistițiu cu Uniunea Sovietică.

În general, deşi nu aveam mai mult de 20 ani, am putut constata că, [în] activitatea sa în Arsenalul Lăculețe, a avut o atitudine socială, simpatizând realizările partidului nostru de democrație populară, încurajând acțiunea muncitorilor conduşi de organizațiile politice CSD, PCR, UTC.

- Nu am constatat o atitudine duşmănoasă față de realizările clasei muncitoare.

- După pensionare, mulți muncitori se interesau de tov. Răşcănescu şi-i aduceau laude pentru bună comportare ca director.

- După plecarea sa, nu a avut cine susține menținerea acestui arsenal în Lăculețe, industrie care asigura lucru la 800 muncitori, soldându-se cu închiderea arsenalului.

- Acest arsenal putea şi poate fi transformat într-o întreprindere civilă, iar halele, atelierele ar putea foarte bine deservi o producție socialistă în realizarea planului de stat.

- Aceasta îmi este referința pe care am compus-o, scris[-o] şi o semnez propriu.

Târgovişte - 28 aprilie 1959

/ss/ **Dincă N. Dumitru**

pt. conformitate, Răşcănescu V. Gheorghe.

REFERINȚE

Subsemnatul general colonel [în] rezervă Ilie I. Crețulescu - domiciliat în Bucureşti, str. Sergent Gheorghe Militaru nr. 1, Raionul I.V. Stalin - privitor la colonelul [în] rezervă Răşcănescu Gheorghe, declar cele ce urmează:

Cunosc pe Răşcănescu Gheorghe din timpul carierei mele, pe când am făcut serviciul în Regimentul Războieni nr. 15 (Infanterie), regiment pe care l-am şi comandat în intervalul de timp 1 aprilie 1938 - 1 mai 1939.

Ştiu că Răşcănescu Gheorghe este fiu de țăran sărac şi că, în activitatea sa ca ofițer, a avut o comportare lăudabilă față de ostaşi, fii de țărani şi muncitori.

De la 1 mai 1939 nu l-am mai văzut pe Răşcănescu Gheorghe până în zilele ce au urmat imediat după 23 august 1944.

În acele zile, când subsemnatul, la îndemnul partidului, am trecut pe loc în Moldova alături de Armata Sovietică pentru a lupta în contra hitleriştilor, încadrat fiind în Armata 7 de Gardă (Corpul 24 de Gardă), a mai trecut alături de sovietici, pe lângă Brigada 6 Artilerie şi Regimentul 7 Artilerie Grea, a mai trecut, menționez, şi un Detaşament Blindat format din resturile Diviziei 1 Blindate, care se destrămase. Ofițerii şi trupa acestui detaşament blindat au cerut şi ei permisiunea de a lupta alături de armata sovietică.

Cererea a fost făcută din proprie inițiativă, ceea ce a impresionat comandamentul sovietic.

În acest comandament al detaşamentului blindat, comandant al trupelor motorizate era colonelul de rez[ervă] Răşcănescu Gheorghe.

Detaşamentul a fost repartizat, ca şi Divizia 103 Munte, la Corpul 24 de Gardă [sovietic].

În aceste împrejurări, am avut ocazia să iau contactul cu Răşcănescu Gheorghe în câteva împrejurări de ordin operativ.

Operațiunile Detaşamentului Blindat a[u] stârnit admirația generalilor sovietici.

Acest detaşament a fost citat şi în comunicatele comandamentului suprem sovietic.

Astfel, la 2 septembrie 1944, Detaşamentul Blindat a început trecerea Carpaților Răsăriteni în condițiuni excepțional de grele, trecând cu tancurile prin regiuni greu accesibile chiar cu piciorul.

Traversând înălțimi de peste 1300 m, detaşamentul a rupt rezistența inamică, debuşând în valea Oltului, în raionul satului Frumoasa.

Fiind în dreapta diviziei pe care o comandam, am putut aprecia dârzenia în luptă a acestui Detaşament Blindat, precum şi *vitejia comandantului trupelor motorizate, animatorul victoriilor repurtate.*

Col[onel] [în] rez[ervă] Răşcănescu Gheorghe a fost un viteaz ostaş şi acțiunile lui curajoase au stârnit admirația ostaşilor şi generalilor sovietici.

Ulterior, prin lupte grele, acest detaşament împreună cu Divizia 103 Munte au ajuns în Valea Mureşului. La or-

dinul mareşalului R[odion] Malinovski, aceste unităţi au trecut la Armata 4 română pentru reorganizare şi continuarea luptei.

În concluzie: Col[onelul] [în] rez[ervă] Răşcănescu şi trupa de sub comanda lui, la 23 august 1944, au trecut din proprie iniţiativă, la îndemnul partidului, alături de armata sovietică, alături de care a[u] luptat cu dârzenie, făcându-şi datoria în chip strălucit.

Col[onelul] Răşcănescu, fiu de ţăran muncitor, merită a fi avut în vedere pentru acordarea unei pensii, altfel rămânând muritor de foame.

General col[onel] [în] rez[ervă]
Ilie I. Creţulescu

22.01.1961

REFERINȚE
asupra activității fostului căpitan Răşcănescu Gheorghe în perioada încercărilor de turburare a ordinii publice, ianuarie 1941

Subsemnatul Manoliu V. Gheorghe[76], general-l[ocotenent], pensionar, acum domiciliat în Bucureşti, Str. Constantin Nacu nr. 8, raion 1 Mai, dau asupra activității desfăşurate de către fostul căpitan Răşcănescu următoarele referințe:

În ianuarie 1941, găsindu-mă în calitate de comandant al Brigadei 4 Mixte Vânători de Munte cu totalitatea forțelor dislocate de [sic!] oraşul Piatra Neamț, unde aveam postul de comandă, primesc de la forurile superioare - nu-mi amintesc data - un ordin categoric ca, uzând de orişice mijloace, să înlătur cu orice risc ca elementele legionare să pună stăpânire pe autorități şi să înăbuş - repet, [cu] forța armelor - încercările de turburări, jafuri, crime etc. incendii etc.

Trebuia să acționez cu repeziciune!

În acele ore grave, nu aveam pe loc decât vreo 30 de grade inferioare jandarmi şi posibilitatea „în timp" de sosire a trupelor Batalionului 17 Vânători de Munte.

Cum pe timpul cât am comandat Regimentul 15 D[orobanți] cunoscusem - şi rămăsesem cu convingerea - ca [pe] un element de toată valoarea, ferm şi hotărât pe că-

[76] Gheorghe Manoliu (1888-1980), general de divizie (1943), comandantul Diviziei 4 Munte (1940-1943) şi al Corpului 4 Teritorial (1943-1945).

pitanul Răşcănescu Gheorghe, am obţinut telefonic de la D[ivizia] 6 şi mi-a pus imediat la dispoziţie pe acest brav ofiţer, cu convingeri net antilegionare şi hotărât pentru orice sacrificiu. L-am luat ca executor de însărcinări grele, în calitate de şef de cabinet, dânsul luându-şi angajamentul de a sacrifica orice numai ca să restabilim ordinea şi [să oprim] turburările.

Prima însărcinare: formând din toate gradele inferioare de jandarmi o singură unitate, dânsul a ocupat Prefectura, înconjurând localul şi [l-a] arestat pe fostul prefect Galan.

A doua însărcinare şi cea mai grea: În toiul ştirilor fanteziste şi ameninţătoare şi al populaţiei înfricoşate, că legionarii chiar în cursul zilei şi nopţii vor comite crime etc., că ofiţeri generali sunt de partea lor şi înaintează spre Capitală etc., iar primele elemente ale trupelor de vânători de munte începuse[ră] abia să ajungă la periferia oraşului, trebuia să înconjur şi să arestez pe capii rebeliunii aflaţi într-o clădire din centru.

Această însărcinare a îndeplinit-o tot bravul căpitan Răşcănescu care, în contact personal cu mine, a intrat la sediul legionar şi, neţinând seama de ameninţările cu armele ale căpeteniilor legionare, [de] faţă fiind subsemnatul, dânsul a obţinut:

- Încetarea oricăror mişcări de stradă etc.

- Împrăştierea pe loc la locuinţele respective, sub supraveghere.

- Garantarea că se vor linişti.

În tot acest moment critic, când trupele de vânători de munte începuseră să ocupe punctele sensibile ale oraşului,

căpitanul Răşcănescu, cu hotărâre fermă, expunându-şi viaţa, a putut restabili ordinea, evitând, graţie tactului, utilizarea forţei şi deci vărsarea de sânge.

Timp de o lună de zile, ofiţerul, în aceeaşi calitate şi aceeaşi funcţiune, a stat neadormit la postul de comandă, comportându-se excelent, identificând restul elementelor legionare şi stârpind din rădăcini orice noi încercări de dezordine.

Căpitanul Răşcănescu a fost pentru subsemnatul, în acele momente foarte nesigure de păstrare a ordinii, de un preţios ajutor, calm, hotărât şi plin de abnegaţie.

Manoliu Gheorghe
General-locotenent în rezervă, pensionar

Ianuarie 1964

Excelenței Sale Ministrul de Externe
CORNELIU MĂNESCU
București

Subsemnatul colonel în rezervă Răşcănescu V. Gheorghe, domiciliat în Regiunea Ploieşti, oraş Ploieşti, str. Vasile Lixandri [sic!], nr. 38,

Cu deosebit respect rog pe „Excelența Voastră" a-mi aproba ca să înaintez cererea alăturată, în copie, scrisă în limba română şi tradusă în limba germană, în Republica Federală Germania.

Prin această cerere solicit de la Republica Federală Germania drepturile ce mi se cuvin (materiale şi băneşti) ca urmare a înaltelor ordine militare germane primite în timpul războiului.

Pentru faptele de arme excepționale ce le-am săvârşit - „Ieşirea din încercuirea de la fluviul Don cu întreg batalionul meu, fiind şi înarmat" - am obținut:

1. „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" HQ[77] din 7.12.1942.[78]

2. „Crucea de Fier" clasa I, la 26 noiembrie 1942, Lfl. Kdo.[79]

3. „Mihai Viteazul", clasa a III-a, brevet 733.

Pe acele vremuri, în armata română nu se făcea politică, ci executam ordinele superiorilor noştri.

[77] Cartierul General [al Grupului de Armate „Don"].
[78] Data decretului de acordare este 4 decembrie 1942.
[79] Comandamentul Flotei [4] Aeriene.

Înalţii comandanţi germani, care personal mi-au decernat aceste înalte ordine militare germane, mi-au spus, citez: „În urma acestor înalte ordine militare germane, veţi avea frumoase drepturi, precum le au şi ofiţerii statului german".

Îndrăznesc să apreciez că, în afara satisfacţiei personale, voi avea mulţumirea de a putea participa la eforturile industrializării patriei mele cu o sumă în valută, ce mi s-ar conferi lunar.

Onoare Muncii!

16 decembrie 1965

Către
Excelența Sa, Cancelar al Republicii Federale
Germania, **Ludwig Erhard**
Bonn, Republica Federală Germană (sic!)

Subsemnatul colonel [în] rezervă Răşcănescu V. Gheorghe, domiciliat în Republica Socialistă România, Regiunea Ploieşti, oraşul Ploieşti, str. Vasile Alecsandri nr. 38,

Îndrăznesc pe această cale a expune „Excelenței Voastre" cele ce urmează:

Din ordine superioare, am luptat la Est, pe fluviul Don, cot la cot cu trupele germane şi chiar direct sub comanda Înaltului Comandament german.

Pe atunci, în armata română nu se făcea politică, ştiam să execut ordinele şi să-mi arăt arta militară însuşită în şcolile militare române.

Cu eforturi supraomeneşti, am reuşit să execut:

„Ieşirea din încercuirea de la Don cu batalionul pe care-l comandam, complet înarmat".

Pentru aceste fapte excepționale de arme, am obținut de la:

1. Domnul general [Wolfram von] Richthofen, personal, mi-a pus pe pieptul meu „Crucea de Fier" clasa I, la 26 noiembrie 1942, LflKdo.

2. Domnul mareşal [Erich von] Manstein, personal, mi-a atârnat la gât Ordinul „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier", HQ din 7.12.1942.

3. De la guvernul român, [Ordinul] „Mihai Viteazul" clasa III, Brevet 733.

Când mi s-au conferit aceste înalte ordine militare, pe lângă felicitările primite, atât domnul mareşal [von] Manstein, cât şi domnul general Richthofen mi-au spus, citez:

„În urma acestor înalte ordine militare germane, veţi avea frumoase drepturi, precum le au şi ofiţerii statului german."

Subsemnatul socot că aceste înalte ordine militare nu sunt ale unui partid, ci ale statului german, şi sunt decoraţii de război primite pe câmpul de luptă, nu decoraţii onorifice.

Partidul şi guvernul nostru mi-au dat o pensie de care sunt foarte mulţumit.

M-ar bucura acum, la sfârşitul vieţii mele, 65 ani, şi bolnav grav (incapabil de niciun efort fizic) (repercusiunile războiului), ca şi Republica Federală Germană să-mi dea drepturile ce decurg [de] pe urma înaltelor ordine militare germane de război.

Rog respectuos pe Excelenţa Voastră să-mi comunice dacă mi se acordă aceste drepturi, aşa cum mi s-a spus de înalţii comandanţi germani.

Dacă va fi nevoie şi Excelenţa Voastră va solicita dovezi, vă pot procura acte cu care să justific posedarea înaltelor ordine de mai sus.

Onoare Muncii!

Cavaler al Ordinului „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" şi „Crucea de Fier" clasa I,
Colonel **Gh[eorghe] Răşcănescu**

16 decembrie 1965

Dragă Gicule[80]

Am primit scrisoarea trimisă joi, 21.11., de d[omnul] general Crețulescu, pe care vineri, 22.11.crt. [1963], l-am căutat cu trei telefoane. Am putut da [de el] de-abia sâmbătă, 23.11, la ora 10, şi mi-a spus să mă duc la el luni, 25.11, ora 9.30. Până sâmbătă, ora 10, nu primise încă recomandata ta.

Când m-am dus luni, 25.11, ora 9.30, la el, mi-a arătat scrisoarea; o primise.

Mi-a citit paragrafe din ea şi le-am comentat împreună.

Amândoi am ajuns la concluzia că singura ieşire va fi de a se obține pentru dumneata, în locul grațierii, o amnistie care şterge totul şi te repune imediat în toate drepturile legale.

I-am spus părerea mea sinceră şi convingerea mea personală că meriți să fii ajutat şi că cine te ia în brațe nu greşeşte şi nu se compromite, având în vedere activitatea ta de pe front. După circa o oră de discuții, domnul general Crețulescu a pus mâna pe telefon şi, negăsindu-l pe [Gheorghe] Zaharia[81], a vorbit cu l[ocotenen]t-col[onelul] [Constantin] Nicolae (aşa îl cheamă pe acela care a fost la tine şi acela cu care ai vorbit acum vreo zece zile).

[80] Gheorghe Răşcănescu.

[81] Gheorghe Zaharia, director adjunct (1961-1989) al Institutul de Istorie al PMR (din 1966, Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă CC al PCR).

În faţa mea, generalul Creţulescu i-a spus că: eşti un fost subaltern al lui, un băiat bun, că, deşi ai fost condamnat însă, pentru acţiunea ta frumoasă cu ocazia lui 23 August meriţi să fii ajutat şi să facă totul pentru a fi amnistiat.

L[ocotenen]t-col[onelul] Nicolae i-a răspuns că nu depinde de ei - de Institutul de Istorie al PMR - şi că această schimbare, din graţiere în amnistie, ar putea-o face şi că este de resortul Consiliului de Stat al RPR.

Că ei vor trimite aceste referinţe la Cadrele [Direcţia Cadre] MFA[82] şi că apoi ei (Cadrele MFA) urmează să dea curs mai departe, la Consiliul de Stat al RPR.

La urmă, generalul Creţulescu mi-a spus: îmi pare bine că ai fost de faţă şi ai auzit ce am vorbit cu l[ocotenen]t-col[onelul] Nicolae şi te autorizez să-i răspunzi, să-i scrii dumneata lui Răşcănescu.

Atât eu cât şi el am apreciat ca o mare greşeală că ai scris la Institutul de Istorie, lui Zaharia, să ceară la Procuratura Generală motivele eliberării tale, [tu] singur vrei să se mai repete la infinit (să se mai reactualizeze) acuzaţiunile ce ţi s-au pus în sarcină.

În concluzie, trebuie să mai aşteptăm puţin şi să avem speranţa că până la urmă vom reuşi.

Cele cuvenite lui Maricica.

Pe tine te îmbrăţişează,

Georgică[83]

26.11.1963

---

[82] Ministerul Forţelor Armate.

[83] Colonelul (ulterior, general) Gheorghe A. Vasilescu, comandantul Regimentului 15 Dorobanţi în perioada 1 decembrie 1944-4 aprilie 1945 (Petre Otu, *De o vârstă cu independenţa...*, p. 215).

Dragii mei Maricica şi Gicu,

Cu ocazia zilei onomastice, vă transmit cele mai calde urări de sănătate, multă mulţumire sufletească, noroc şi numai bine.

Aceleaşi calde urări şi de la familia Teleuţă, cu fata lor Rodica.

Calde şi fierbinţi urări vă rog să transmiteţi şi doctorului[84], lui Coculeana[85] şi flăcăilor (lui Dănuţ şi Florin).

Ce mai faceţi? Cum te mai simţi tu, Iorgule?

Am fost la generalul Creţulescu, a întrebat de tine! I-a părut rău că nu te simţi bine cu inima.

El lucrează la o carte cu acţiunea Diviziei 103 Munte[86], în care ar vrea să reamintească şi de acţiunea Detaşamentului Motomecanizat. Mi-a pus în faţă un dosar de la Serviciul Istoric al MApN, era dosarul cu acţiunea Detaşamentului Motomecanizat al vostru, în care să pot vedea că comandant este trecut Matei.

Mi-a spus că soţia lui Matei (care este evreică) s-a adresat Comitetului Central şi MFA, cerând să i se dea pensie de Vest pentru soţul ei[87], care a comandat Detaşamentul Motomecanizat pe frontul din Vest.

[84] Gheorghe Călinescu, ginerele lui Gheorghe Răşcănescu.
[85] Magda Maria Călinescu, fiica lui Gheorghe Răşcănescu.
[86] *Peste crestele Carpaţilor*, Editura Militară, Bucureşti, 1968.
[87] Gheorghe Matei decedase la 10 august 1964.

Când te vei simți mai bine pentru a putea trece prin Bucureşti, te voi pune în temă.

Vă sărut şi vă îmbrățişez de mii de ori.

Georgică

22.04.1966

Tovarăşe G[heorghe] Vasilescu,

Vă foarte mulţumim pentru felicitările de ziua numelui a mea şi a ginerelui meu [Gheorghe Călinescu]. Aceleaşi mulţumiri familiei Teleuţă.

Deocamdată mai stau vreo câteva zile la Viforâta, unde am un aer mai bun şi apoi, către sfârşitul lunii, mă duc la Ploieşti, unde voi sta circa 15 zile să-mi fac nişte injecţii, [pentru] a mai ajuta inima.

Mă simt nervos şi slăbit mai rău ca oricând.

Până când iau contact cu dv., vă scriu cele ce urmează *cu credinţa fermă că mă veţi ajuta ca întodeauna* [subl. în text].

Poate că zilele acestea vă întâlniţi cu domnul general colonel Creţulescu şi să-i reamintiţi cele ce urmează:

Domnul [general] mă cunoaşte că sunt fiu de ţăran sărac şi soţia e româncă (originea din Valea Albă, Războieni - răzeşă), nu altă naţie.

Pun o întrebare, şi anume: de ce l[ocotenen]t-col[onelul] Matei cât a fost în viaţă nu şi-a făcut acte pentru a primi pensie de Ardeal şi lasă acuma pe soţia sa să umble să o capete?! Sper că era în viaţă când a început să se dea pensie de Ardeal.

Răspunsul este, după părerea mea, că îi trebuie acte doveditoare [pentru] ce a comandat şi în ce lupte, or acestea nu le putea procura numai în cazul când au fost două

detaşamente motomecanizate, lucru de care eu nu ştiu, decât de detaşamentul meu.

Reamintesc domnului general colonel Creţulescu, când domnia sa a solicitat permisiunea de a lupta alături de trupele sovietice cu Divizia 103 Munte, ce domnia sa o comanda[88], eu eram lângă domnia sa şi, în acelaşi timp, am cerut şi eu permisiunea de a lupta.

Actul domniei sale a fost din proprie iniţiativă, nu l-a trimis Marele Stat Major român, aşa cel puţin ştiu eu. Domnia sa l-a văzut pe acest l[ocotenen]t-col[onel] Matei solicitând permisiunea de a lupta?! Eu nu-mi amintesc.

Eu nu aveam nimic atunci, nici trupă combatantă, ci eram ajutor administrativ la Regimentul 3 Vânători Moto şi trenurile[89] acum nu mai erau ale mele, ci erau la dispoziţia trupelor sovietice.

Din proprie iniţiativă (copiindu-l pe domnul general Creţulescu) şi voluntar, am procedat la organizarea detaşamentului.

a. Am adunat şi convins personalul cu ... [aşa în text]

b. Am adunat maşinile părăsite de alţii.

c. Am dotat cu armament, muniţie etc. întreg detaşamentul, strâns de pe câmpuri.

d. Am început educaţia şi disciplina etc.

Recunosc că primeam ordine de la generalul [A. A.] Bogdanov şi alţii, traduse în româneşte. Şi aceasta cred că o

[88] La 23 august 1944, generalul Ilie Creţulescu comanda Divizia 104 Munte. A preluat comanda Diviziei 103 Munte la 3 septembrie 1944.

[89] Se referă la formaţiunile de aprovizionare cu muniţii şi hrană, gen tren de luptă şi tren regimentar, pe care le avea în subordine ca ofiţer cu administraţia.

făcea l[ocotenen]t-col[onelul] Matei cu un căpitan[90], ce erau pe lângă generalul Bogdanov.

Eu, ca voluntar, din proprie inițiativă, cu întreg Detaşamentul, nici gând nu aveam să mă las comandat de un alt l[ocotenen]t-col[onel], acelaşi grad ca mine, neavând experiența războiului, cum eram eu recunoscut prin faptele de arme. Niciun ceas nu mai stătea nimeni sub altă comandă, ca voluntar, dacă nu eram eu, [pe] care mă cunoşteau şi aveau încredere în mine. Îmi aduc aminte că am primit întăriri cinci tancuri şi altceva... Poate că pe acestea le-a comandat cândva, dar în luptă mie mi le-a trimis.

La dosar este o fotocopie după un ordin dat de generalul Bogdanov în care se adresează mie, ca comandant [sic!] al Detaşamentului Motomecanizat, nu lui Matei.

Cine a raportat Marelui Stat Major că mă găsesc în lupte alături de trupele ruseşti? Eu am făcut-o. Ca rezultat, a venit la mine comandantul [secund] al Diviziei Blindate române, generalul [Constantin] Nistor.

Domnia sa ştie precis cine a fost comandantul detaşamentului şi care a fost rezultatul luptelor atunci, stând de vorbă cu generalul Bogdanov.

Eu nu sunt pentru a nu i se da pensie de Ardeal, dar că a comandat detaşamentul meu, organizat de mine pe câmpul de luptă, din proprie inițiativă, este o minciună scornită cu mult tupeu.

Cer o anchetă severă, în care să le ia declarații la toți voluntarii – ordinea de bătaie se găseşte la [Centrul] Moto de Instrucție – şi dacă găseşte că i-a comandat locotenent-co-

[90] Probabil, căpitanul Alexandru Mihailovici, care apare drept şeful Statului Major al Detaşamentului Blindat.

lonelul Matei, pe mine să mă bage la puşcărie, că altceva nu mai merit.

Da, să i se dea pensie că reprezenta Divizia Blindată, cum spune el, pe lângă comandamentul generalului Bogdanov, unde traducea ordinele şi mă pâra pe mine că am decoraţii germane. Acest lucru mi-a spus chiar generalul Bogdanov.

Ca să-i fie uşor, ceea ce a avut mi-a trimis mie şi eu le-am dat misiuni şi întrebuinţări în luptă.

Tot datorită lui, am primit „formidabila" misiune de la ruşi să traversez Carpaţii Răsăriteni şi să atac la Frumoasa, [pentru] a ameninţa spatele inamicului ce rezista la Ghimeş. Cât va fi Pământul nu se va mai da o asemenea misiune la o trupă motorizată, care este legată în luptă numai de drum - chiar de care, dar să fie ceva, nu chiar nimic. Am făcut drum cu toporul şi cazmalele sub focul inamicului, împingând maşinile şi cu mâinile pe cote [de] circa 1 200 m. Ceva nemaipomenit. Cine a făcut acestea, l[ocotenen]t-col[onelul] Matei sau eu?

Domnul gen[eral] N[istor] Const[antin] ştie la cine a venit pe front şi pe cine a găsit comandant de sector [?], pe Matei sau pe mine.

Detaşamentul, când a fost scos din lupte, unde s-a deplasat? Nu la Târg[ovişte], unde era şi normal, fiindcă acolo era reşedinţa Regimentului 3 Vânători Moto?

Cine a solicitat din URSS, după atâţia ani, certificat că am luptat cu armata sovietică, Matei sau eu?

Eu ştiu că sufăr greu de inimă, dar nu sunt încă nebun să-mi iau un titlu ce nu l-am avut.

Rog respectuos, dacă vă întâlniți cu tovarășul general, să discutați cele de mai sus și toate cele știute de dumneavoastră. Aș dori să obțineți o audiență la domnia sa și să mergeți și dumneavoastră cu mine și, dacă sunteți de acord, să meargă și domnul general Nistor, comandantul Diviziei Blindate, ce cunoaște acestea în detaliu, [pentru] a lămuri această aberație.

Eu vin la Ploiești pe ziua de 3 mai, seara. La orele 10 sunt la Coculeana [fiica lui Gheorghe Răşcănescu, Magda Maria], telefon 13101, Ploiești. În caz că stabiliți și domnul general aprobă o audiență, eu pot veni a doua zi la București, numai să clarificăm aceasta.

[Gheorghe Răşcănescu]

CUPRINS

PREFAȚĂ 5

DATE BIOGRAFICE 28

O PROVOCARE PENTRU ISTORIOGRAFIA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ. STUDIU INTRODUCTIV 31

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 91

ÎNSEMNĂRI DE RĂZBOI 93

INTRODUCERE 95

CUCERIREA ORAŞULUI ODESSA LA 16 OCTOMBRIE 1941 97

IEŞIREA DIN ÎNCERCUIRE A BATALIONULUI 1/ [REGIMENTUL] 15 D[OROBANȚI], ÎNCEPÂND DIN ZIUA DE 22 NOIEMBRIE 1942, EXECUTATĂ DE CĂTRE MAIORUL RĂŞCĂNESCU VASILE GHEORGHE, COMANDANTUL ACESTUI BATALION 120

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII DETAŞAMENTULUI DE VÂNĂTORI FORMAT DIN REGIMENTUL 3 VÂNĂTORI MOTO (28 AUGUST 1944 – 7 OCTOMBRIE 1944) 191

DOCUMENTE 211

Gheorghe Răşcănescu, elev (sus) şi tânăr ofiţer (sublocotenent, dreapta)

Maria, soţia lui Gheorghe Răşcănescu

La 28 decembrie 1924, Gheorghe Răşcănescu s-a căsătorit cu Maria Iosub

În faţa casei lor din Piatra Neamţ, Gheorghe şi Maria Răşcănescu, alături de arhitectul Nicolae Iosub, fratele Mariei

În mijlocul unui grup de ofițeri, pe scările Cercului Militar din Piatra Neamț

La parada militară a trupelor din garnizoana Piatra Neamț

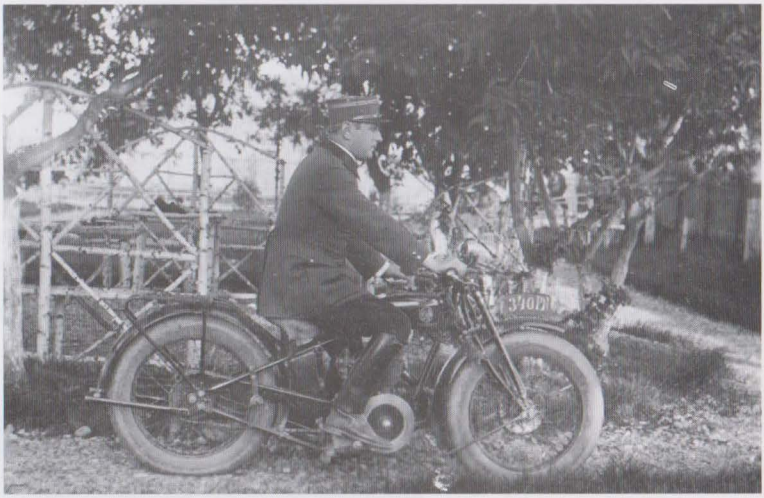

Pe motocicleta FN, prima pasiune în materie de motoare

Binoclul IOR şi busola Bezard, singurele instrumente de orientare avute la dispoziţie pe timpul ieşirii din încercuirea de la Cotul Donului

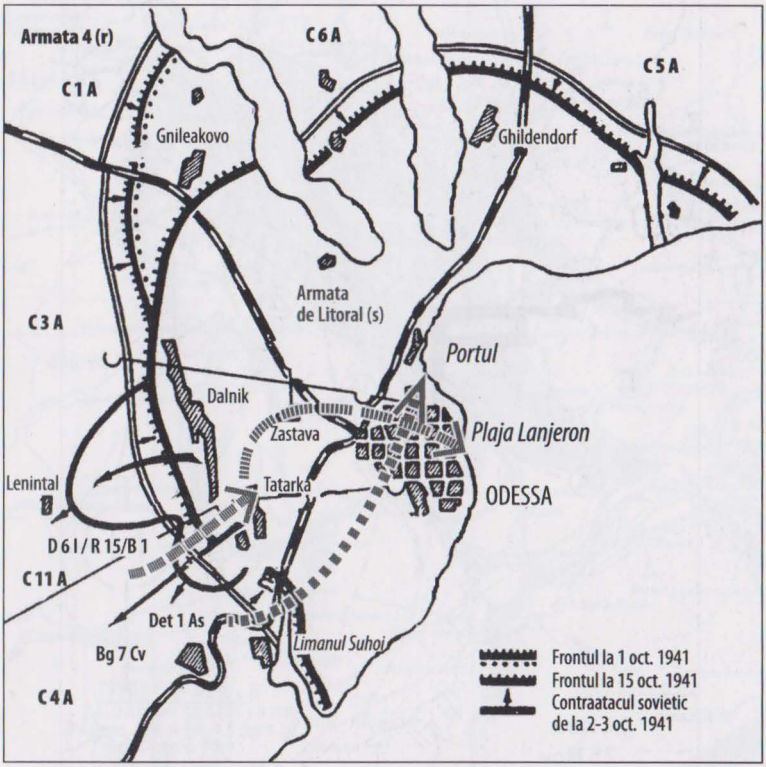

Pe schița evoluției frontului de la Odessa în perioada 1-16 octombrie 1941, am marcat traseele aproximative de pătrundere în oraş, la 16 octombrie, ale Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanți şi Detaşamentului 1 Asalt (adaptare după *73 gheroiceski dnea. Hronika oboronî Odessî v 1941 godî*, Ed. Maiak, Odessa, 1978, p. 253).

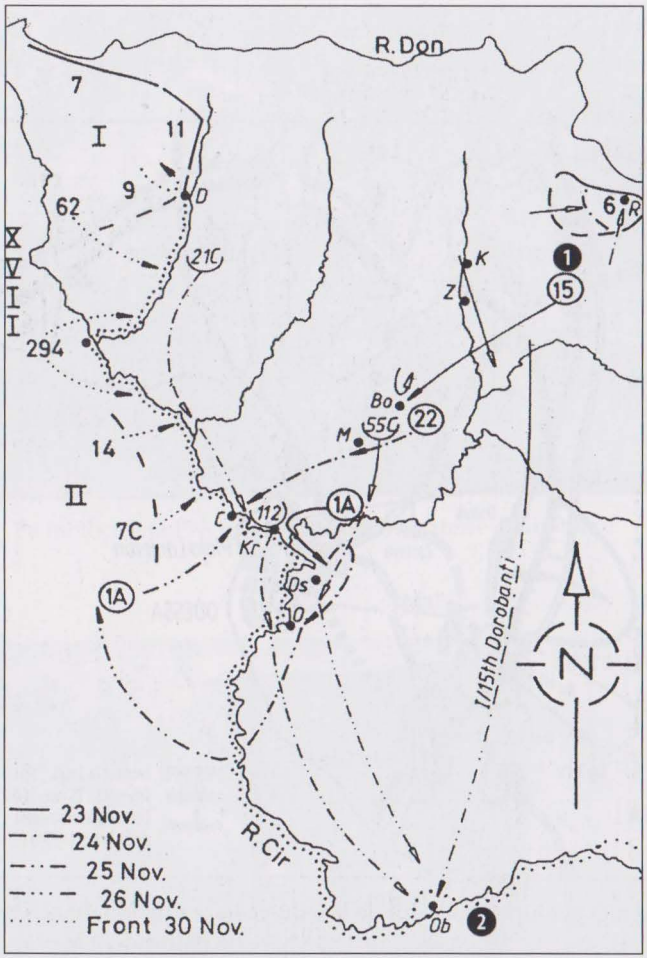

Schiță a evoluției frontului din Cotul Donului în perioada 23-30 noiembrie 1942, pe care este marcată ieşirea din încercuire a batalionului comandat de maiorul Gheorghe Răşcănescu (1 - Golovski, 2 - Oblivskaia)
(Mark Axworthy, Cornel Scafeş, Cristian Crăciunoiu, *Third Axis, Fourth Ally. Romanian Armed Forces in the European War*, Arms and Armour, London, 1995, p. 90)

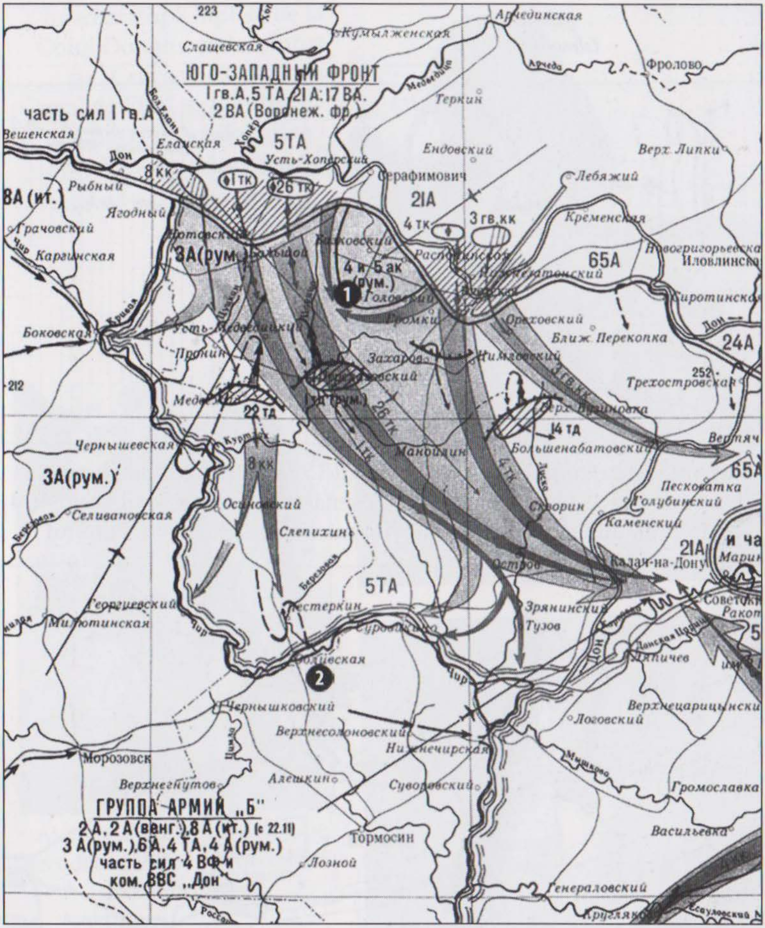

Hartă din *Istoriia Vtoroi Mirovoi Voinî 1939-1945*, tom 6 (Moscova, 1976), pe care am marcat localitățile Golovski (1) şi Oblivskaia (2).

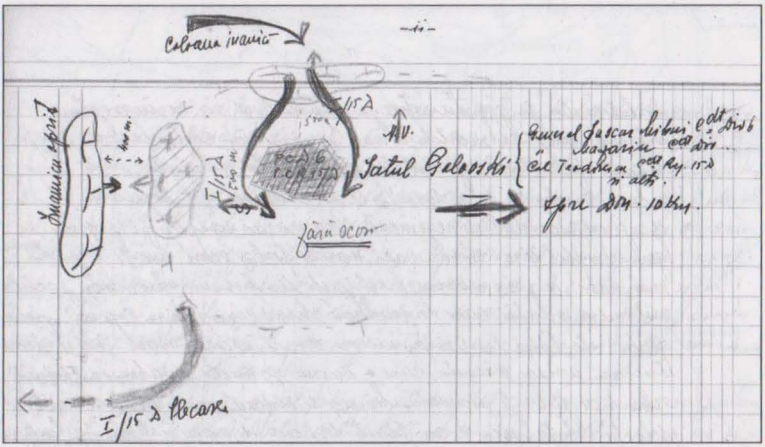

Plecarea Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanţi din dispozitivul de apărare de la Golovski – schiţă desenată de Răşcănescu în registrul de contabilitate pe care şi-a scris amintirile de la Cotul Donului

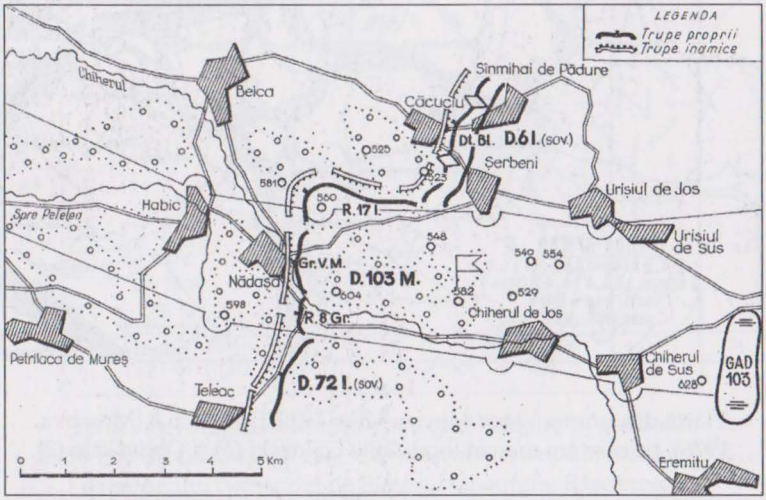

Schema intitulată „Situaţia în seara zilei de 20.09.1944", pe care apare şi Detaşamentul Blindat, inclusă de generalul (r) Ilie Creţulescu în cartea sa (*Peste crestele Carpaţilor*, Editura Militară, Bucureşti, 1968, p. 107)

Imediat după luptele de la Cotul Donului şi decorarea cu „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" şi „Crucea de Fier" clasa I

Aviatorul Jacky Nedelcu pe aerodromul de la Morozovsk, decembrie 1942

Locotenent-colonelul Gheorghe Răşcănescu etalând Ordinele „Mihai Viteazul" clasa a III-a, „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" şi „Crucea de Fier" clasa I

Maiorul Gheorghe Răşcănescu, în paginile revistei „Realitatea ilustrată" (jos) şi pe coperta ediției româneşti a revistei italiene „Tempo" (stânga)

Maiorul-Erou Răşcănescu, primul ofițer superior străin decorat de Fuehrer cu Crucea de Fier în gradul de Cavaler.

Anul al 59-lea Nr. 354 Luni 28 Decembrie 1942

CUM POVESTEŞTE MAIORUL RĂŞCĂNESCU,

NEINTRECUTELE FAPTE DE ARME ALE BATALIONULUI SĂU DE NEMŢENI

Am întâlnit la un post de mare unitate pe d. maior Gheorghe Răşcănescu, cel dintâi ofițer superior străin decorat de Fuhrer cu Crucea de Cavaler a Crucii de Fier.

Inalt, voinic, chipeş, bine dispus, d. maior Răşcănescu poartă cu modestie Crucea de Fier ci. I-a şi Crucea de Cavaler a acestui ordin.

Dialogul, din întreaga lui înfățişare, un robust bun simț şi conştiința omului echilibrat care ştie ce poate, ce vrea şi ceeace trebue să facă.

Dar, să-l ascultăm povestindu-ne cu dulce graiu moldovenesc o parte din isprăvile pe care le-a înfăptuit unitatea sa.

— „Batalionul meu e format din moldoveni neaoşi, urmaşi ai plăeşilor lui Ştefan Vodă. Cu ei am dat 14 atacuri, cu ei am susținut bătălia dela Raspopinskaia, unde cu două companii, aruncate vultureşte în luptă, am distrus trei batalioane bolşevice.

Tot cu ei am ocupat cota 133 şi am respins un grozav contraatac, distrugând 4 monştri sovietici. D. general a venit personal să felicite batalionul pentru această ispravă, iar pe mine m'a propus la decorarea cu ordinul „Mihai Viteazul", încă dela 22 Septembrie 1942.

Şi, tot cu ei, am apărat 3 luni o poziție cheie, păstrând-o pentru noi, după cum am susținut

Ne apropiem de un sat. Mă pregătesc să-l atac, căci trebuia să dau oamenilor mâncare.

Desfăşor un pioton şi trimit o echipă să-mi aducă primarul şi patru cioloveci. Băeții ne-au făcut treabă mai bună decât ne aşteptam. In trei ceasuri ne-au adus: un bou tăiat, 300 kg. grâu şi pâine pentru o zi.

Eram deci asigurat. Am hotărît că e bine să plec mai departe.

Maiorul RĂŞCĂNESCU

Trebuia să trec o şosea şi printre două sate. Am făcut-o

Reportaj în „Universul" din 28 decembrie 1942

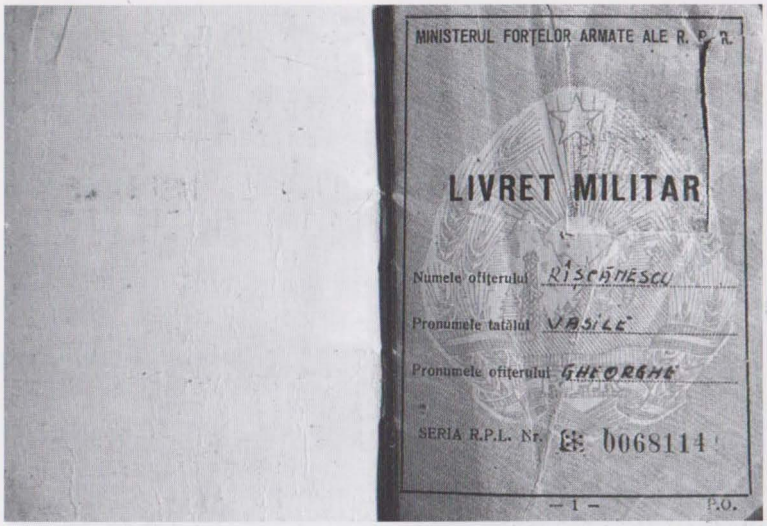
MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE R. P. R.

LIVRET MILITAR

Numele ofițerului RÎȘCĂNESCU

Prenumele tatălui VASILE

Prenumele ofițerului GHEORGHE

SERIA R.P.L. Nr. 0068114

— 1 — P.O.

Livretul militar eliberat în decembrie 1956

Semnătura personală

Data 14.12. 1956

Livretul militar a fost emis de Comisariatul militar al raionului (orașului)

TÎRGOVIȘTE

COMISAR MILITAR AL RAIONULUI (orașului)

TÎRGOVIȘTE

L. S. Major

Data 14.12. 1956

— 2 —

I. DATE MILITARE

1. Arma (serviciul) TRUPE AUTO

Specialitatea militară Nr. 69

2. Rezervă clasa ... clasa ... clas. I

3. Gradul militar COLONEL DE AUTOTRANSPORT

4. Calificarea de funcție

5. Cînd și în ce unități a depus jurămîntul militar

6. Trebue să se găsească în evidență pînă la 31 decembrie 1960

— 3 — P.O.

Bunicul Gheorghe Răşcănescu şi nepotul Dan Călinescu, Viforâta, 1951

Fata lui Gheorghe Răşcănescu, Maria, înaintea arestării acestuia la 28 iulie 1958

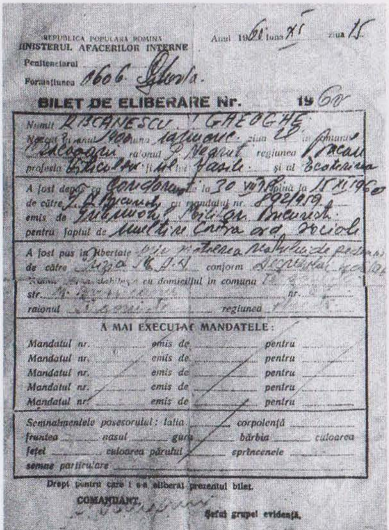

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Penitenciarul
Formațiunea 1606 Gherla.

Anul 1960 luna XI ziua 15

BILET DE ELIBERARE Nr. 1960

Numit RĂSCANESCU I. GHEORGHE
Născut în anul 1900 luna ianuarie ziua 28 în comuna ...
raionul ... regiunea ...
profesia ... fiul lui Vasile și al Ecaterina

A fost depus ca condamnat la 30 VII 1958 până la 15 XI 1960
de către T. M. București cu mandatul nr. 892/1959.
emis de Tribunalul Militar București
pentru faptul de uneltire contra ord. sociale

A fost pus în libertate ...
de către ... conform ...
Numitul se stabilește cu domiciliul în comuna ...
str. ... nr. ...
raionul ... regiunea ...

A MAI EXECUTAT MANDATELE:
Mandatul nr. ... emis de ... pentru ...
Mandatul nr. ... emis de ... pentru ...
Mandatul nr. ... emis de ... pentru ...
Mandatul nr. ... emis de ... pentru ...
Mandatul nr. ... emis de ... pentru ...

Semnalmentele posesorului: talia ... corpolență ...
fruntea ... nasul ... gura ... bărbia ... culoarea
feței ... culoarea părului ... sprîncenele ...
semne particulare ...

Drept pentru care i s-a eliberat prezentul bilet.
COMANDANT,
Șeful grupei evidență.

Biletul de ieşire din penitenciarul Gherla

Crăciun 1960, primul după eliberarea de la Gherla,
alături de soție și de fiică

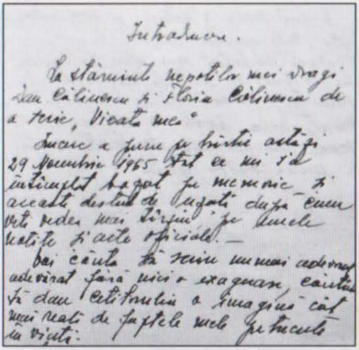

Introducere.

La stăruința nepoților mei dragi Dan Călinescu și Florin Călinescu de a scrie „Viața mea".

Încerc a pune pe hârtie astăzi 29 Noiembrie 1965 tot ce mi s-a întâmplat bazat pe memorie și aceasta destul de bogată după cum veți vedea mai târziu pe unele notițe și acte oficiale. —

Voi căuta să scriu numai adevărul adevărat fără nici o exagerare, căutând să dau cetitorului o imagine cât mai reală de faptele mele petrecute în viață.

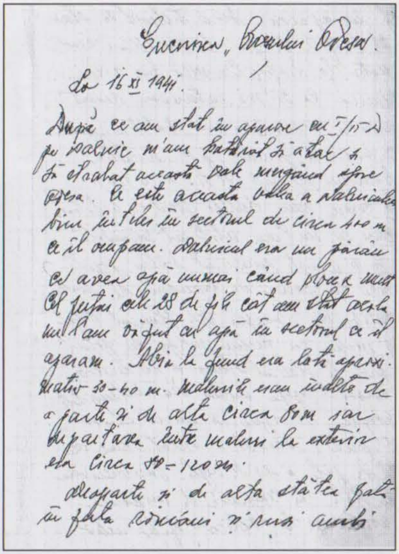

Cucerirea „Orașului Odesa".

La 16 XI 1941.

După ce am stat în apărare cu Rg. 15 Dorobanți pe Dalnic m-am hotărât să atac și să străbat această vale mergând spre Odesa. [illegible] această valea a Dalnicului bine înțeles în sectorul de circa 400 m ce îl ocupam. Dalnicul era un pârâu ce avea apă numai când ploua mult. Cel puțin cele 28 de zile cât am stat acolo nu l-am văzut cu apă în sectorul ce îl apăram. Abia la fund era lat aproximativ 30-40 m. Malurile erau înalte de o parte și de alta circa 8 m iar depărtarea între maluri la exterior era circa 80-120 m.

De o parte și de alta stătea față în față românii și rușii amândoi

Facsimile ale introducerii scrise la 25 noiembrie 1965 şi caietului care conține episodul *Cucerirea Odessei*

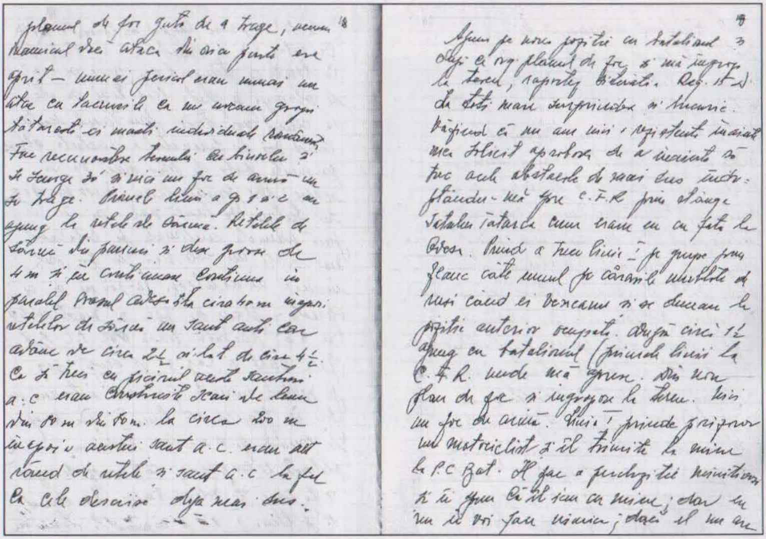

18

planul de foc gata de a trage, [illegible] atacă din orice punct era oprit — [illegible]

[illegible]

19

Acum pe noua poziție cu batalionul 3 [illegible] C.F.R. [illegible] Odesa. [illegible]

În facsimil, două pagini din registrul în care Răşcănescu a descris detaliile ieşirii din încercuirea de la Don

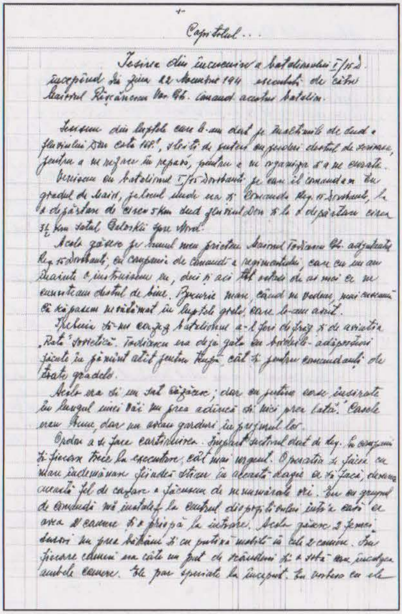
-1-

Capitolul...

Ieşirea din încercuire a batalionului I/15 D. începând din ziua 22 Noembrie 194 executată de către Maiorul Răşcănescu Gh. comand. acestui batalion.

[illegible]

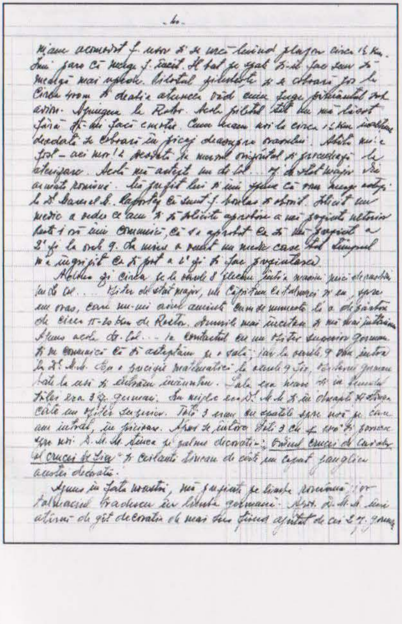
-40-

[illegible]

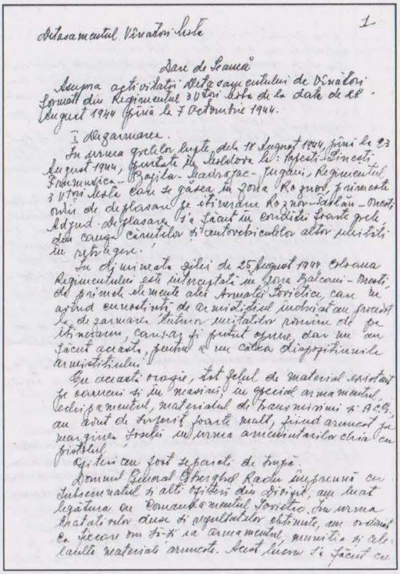

Detaşamentul Vânători Moto 1

Dare de Seamă

Asupra activităţii Detaşamentului de Vânători format din Regimentul 3 Vânători Moto de la data de 28 August 1944 până la 7 Octombrie 1944.

I Dezarmarea.

În urma grelelor lupte dela 18 August 1944, până la 23 August 1944, purtate pe Moldova la: Tăpeşti-Sineşti Frumuşica-Băjila-Madrafac-Jugani, Regimentul 3 Vân. Moto care se găsea în zona Roznov, primeşte ordin de deplasare pe itinerariu Roznov-Târlău-Oneşti-Adjud. Deplasarea s'a făcut în condiţii foarte grele din cauza căruţelor şi autovehiculelor altor unităţi în retragere.

În dimineaţa zilei de 25 August 1944 coloana Regimentului este interceptată în zona Balcani-Oneşti de primele elemente ale Armatei Sovietice, care ne având cunoştinţă de armistiţiul încheiat au procedat la dezarmarea tuturor unităţilor române de pe itinerariu, causa ş'ar fi putut opune, dar nu au făcut aceasta, pentru a nu călca dispoziţiunile armistiţiului.

Cu această ocazie, tot felul de material existent pe căruţe şi în maşini, în special armamentul, echipamentul, materialul de transmisiuni şi A.C.G., au avut de suferit foarte mult, fiind aruncat pe marginea şoselei în urma ameninţărilor chiar cu pistolul.

Ofiţerii au fost separaţi de trupă.

Domnul General Gheorghe Radu împreună cu subsemnatul şi alţi ofiţeri din divizie, au luat legătura cu Comandamentul Sovietic. În urma tratativelor duse şi rezultatelor obţinute, au ordonat ca fiecare om să-şi ia armamentul, muniţia şi celelalte materiale aruncate. Acest lucru s'a făcut cu

Darea de seamă
din noiembrie 1963

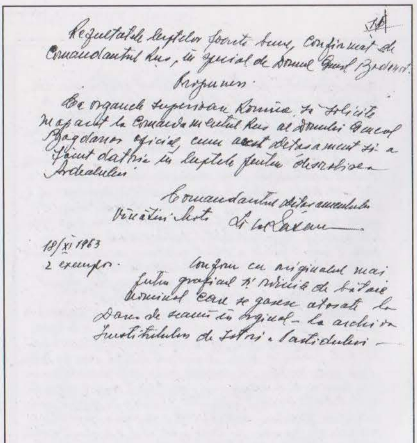

Rezultatele luptelor foarte bune, confirmat de Comandantul Rus, în special de Domnul General Bodonof.

Propuneri.

Ca organele superioare Române, să solicite mapacul la Comandamentul Rus al Domnului General Bogdanov oficial, cum acest Detaşament şi-a făcut datoria în luptele pentru eliberarea Ardealului.

Comandantul Detaşamentului
Vânători Moto Lt. Col. Lazăr

18/XI 1963
2 exempl.

Conform cu originalul mai puţin graficul şi schiţele de bătaie Anexele care se găsesc ataşate la Darea de seamă în original – la archiva Institutului de Istorie a Partidului –

GHEORGHE RĂŞCĂNESCU (1900-1967) a început campania din Est cu gradul de maior la comanda Batalionului 1 din Regimentul 15 Dorobanţi. Unitatea sa a fost printre primele care au intrat în Odessa la 16 octombrie 1941. Apoi, în noiembrie 1942, la Cotul Donului, a reuşit în mod miraculos să-şi scoată batalionul aproape intact din cleştele trupelor sovietice. Pentru această faptă a fost decorat cu „Crucea de Cavaler a Crucii de Fier" – fiind ofiţerul străin cu gradul cel mai mic deţinător al acestei distincţii – şi cu Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a. După 23 august 1944, a organizat din proprie iniţiativă un detaşament de voluntari din Regimentul 3 Vânători Moto, cu care a participat, alături de armata sovietică, la luptele pentru eliberarea Transilvaniei.

Odessa, octombrie 1941

Dacă nu cedau ruşii Odessa, noi, românii, puteam şi copiii din faşă să-i aducem şi tot nu o cuceream, fiindcă nu aveam cu ce. [...] Cred că nu este familie care să nu aibă o rudă, prieteni, [un] cunoscut care să nu fie mort sau rănit de la marea dureroasă tragedie de la Dalnik.

Oblivskaia, 26 noiembrie 1942

„Bucurie, m-am născut din nou! Ordon să le comunice imediat tuturor că suntem ieşiţi din încercuire şi să nu se audă niciun zgomot.

Cititorule, apelează la imaginaţia ce o posezi, fii o secundă în locul lor şi vezi [ce] delir de bucurie, făcând cruci şi mulţumind lui Dumnezeu că suntem scăpaţi."

Ploieşti, 9 mai 1959, şedinţa publică a Tribunalului Militar Ploieşti

„Când ajunge rândul meu, tovarăşul procuror spune: «Inculpatul Răşcănescu V. Gheorghe a fost un aprig luptător în Răsărit, unde a obţinut mari merite militare străine şi române.» Şi eu sunt de aceeaşi părere cu tovarăşul procuror; dar aş vrea să întreb: cum trebuia să fie un militar de carieră?!"

9 789733 210467

ISBN 978-973-32-1046-7

www.edituramilitara.ro